

JHAR
STU WYON

Milosevic

— (B)

41919
Heden, de zestienste
op verzoek van:

april negentienhonderd negenennegentig,

1. Aleksander Danikovic, wonende te Belgrado,
 2. Radomir Zikovic, wonende te Belgrado,
 3. Vladimir Kostic, wonende in Jagodina,
 4. Filip Gavric, wonende in Belgrado,
 5. Vlasta Djurina, wonende te Pristina,
 6. Goran Vasic, wonende te Pristina,
 7. Milorad Seslija, wonende te Ajvalija,
 8. Mija Seslija, wonende te Ajvalija,
 9. Mile Migailovic, wonende te Vucak,
- voornoemde steden alle gelegen in de Republiek Servië,

te dezer zake domicilie kiezend te 's-Gravenhage aan de
Valkenboslaan 72, ten kantore van Mr. A.B.B. Beelaard, die tot
procureur wordt gesteld,

heb ik,

Aan de Procureur-Generaal
te 's-Gravenhage
aan de Valkenboslaan 72
ten kantore van Mr. A.B.B. Beelaard

AAN:

Ministerie
van Defensie
en Ministerie
van Buiten-
landse
Zaken.

f.i. *J.*

de STAAT DER NEDERLANDEN, /zetelend te 's-Gravenhage aan de
Kazernestraat 52, ten parkette van de Procureur-Generaal bij de
Hoge Raad der Nederlanden, aldaar mijn exploit doende, sprekende
met en afschrift dezes latende aan:
Dhr F.R. van Diggele, aldaar werkzaam

Voor ieder der
Ministeries

f.i. *J.*

AANGEZEGD:

dat mijn verzoekers in hoger beroep komen van het door de
President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage op
7 april 1999 onder rolnummer KG 99/339 in kort geding gewezen
vonnis tussen mijn requiranten als eisers en gerequireerden als
gedaagden;

en heb ik, deurwaarder, de Staat der Nederlanden

GEDAGVAARD:

/x/
negenen-
twintigste
f.i.

om op donderdag ~~tweëntwintig~~ april negentienhonderd negenennegentig, des morgens om 10 uur, vertegenwoordigd door een procureur, te verschijnen ter terechtzitting van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, welke terechtzitting zal worden gehouden in het Paleis van Justitie te 's-Gravenhage aan de Prins Clauslaan 60 aldaar;

TENEINDE:

alsdan en aldaar te horen eis doen en concluderen dat het het Hof moge behagen te vernietigen het vonnis, op 7 april 1999 onder rolnummer KG 99/339 in kort geding door de President van de Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage tussen partijen gewezen en, opnieuw rechtdoende, alsnog bij arrest, voor zover mogelijk uitvoerbaar bij voorraad,

zolang een resolutie van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties die tot het gebruik van geweld tegen de Federale Republiek Joegoslavië opdracht geeft of daartoe bepaald machtigt, ontbreekt,

de Staat der Nederlanden te bevelen om zich met onmiddellijke ingang te onthouden van (deelname aan) verder oorlogsgeweld tegen de Federale Republiek Joegoslavië, alsmede de NAVO-bondgenoten er terstond van in kennis te stellen dat Nederland zich van verder geweld jegens de Federale Republiek Joegoslavië onthoudt, en tevens de Staat te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding van f 1000.- aan elk der appellanten bij wijze van (voorlopige en voortsnog alleen immateriële) schadevergoeding, vanwege de grote spanningen waaraan zij bloot staan, c.q. hebben gestaan als gevolg van de voortdurende bedreiging van hun leven en hun welzijn door de toepassing van onrechtmatig oorlogsgeweld van de zijde van de Staat jegens hen,

met veroordeling van geïntimeerden in de kosten in beide instanties.

DE GRIEVENInleiding

In appèl dienen de vorderingen van appellanten - uit hun aard - uitdrukkelijk ook aldus te worden verstaan dat het daarin gevraagde bevel om zich met onmiddellijke ingang te onthouden van (deelname aan) verder oorlogsgeweld tegen de FRY geacht moet worden eveneens betrekking te hebben op een situatie waarin weliswaar een staakt-het-vuren tot stand is gekomen, dan wel een

vredesakkoord, doch de Staat, in samenwerking met de NAVO-partners, zich niettemin het recht voorbehoudt om, indien de FRY naar hun oordeel niet of niet in voldoende mate aan de termen voor dat staakt-het-vuren, dan wel dat akkoord, tegemoetkomt, het oorlogsgeweld tegen de FRY te hervatten, zonder dat de Veiligheidsraad een resolutie zal hebben aanvaard die tot het gebruik van zodanig oorlogsgeweld opdracht geeft of daartoe bepaaldelijk machtigt.

Aanvulling van de eis

Voorts willen appellanten de vorderingen aanvullen met de eis dat de Staat wordt veroordeeld tot het betalen van de schadevergoeding van f 1000.- aan elk der appellanten, bij wijze van (voorlopige en vooralsnog alleen immateriële) schadevergoeding, vanwege de grote spanningen waaraan zij bloot staan als gevolg van de voortdurende bedreiging van hun leven en hun welzijn door de toepassing van onrechtmatig oorlogsgeweld van de zijde van de Staat jegens hen.

Zodat het gevorderde in appèl komt te luiden zoals hierboven weergegeven.

Alles wat appellanten in eerste aanleg hebben aangevoerd en gesteld en al hetgeen zij daartoe in het geding hebben gebracht, maakt opnieuw deel uit van deze procedure in hoger beroep.

Ten onrechte heeft de President in het bestreden vonnis het gevorderde in eerste aanleg afgewezen.

Dit vonnis wordt bestreden op de navolgende gronden:

Grief I

Ten onrechte zijn - aanvankelijk - eisers in eerste aanleg in de kosten veroordeeld.

Het gevorderde had dienen te worden toegewezen, zodat de kostenveroordeling ten onrechte bij - aanvankelijk - eisers is terecht gekomen.

Grief II

onderdeel 1

Ten onrechte wordt in het bestreden vonnis onder 2.2., waarin de belangrijkste rechtsgronden geacht moeten worden te zijn vervat waarop - aanvankelijk - eisers zich beroepen om hun vorderingen te schragen, geen melding gemaakt van het feit dat de belangrijkste rechtsgrond waarop - aanvankelijk - eisers, allen gemobiliseerde soldaten in werkelijke dienst van het Joegoslavische leger, zich beroepen, is de onrechtmatige

dreigende aantasting van het belangrijkste hun toekomstige mensenrecht, namelijk het recht op leven, dat door het onrechtmatige oorlogsgeweld waaraan de Staat der Nederlanden in het kader van geïntegreerde NAVO-akties deelneemt, dan wel eventueel opnieuw dreigt deel te nemen, doelgericht en opzettelijk in de waagschaal wordt gesteld.

In het kader van deze geïntegreerde NAVO-akties, waarin Nederland participeert, is het zelfs de expliciete opzet om hen, als combattanten van het Joegoslavische leger, fysiek uit te schakelen.

Daarnaast wordt onder 2.2, eveneens ten onrechte, onvermeld gelaten dat door - thans - appellanten ook een beroep wordt gedaan op de evenzeer dreigende schending van andere subjectieve rechten als gevolg van onrechtmatig oorlogsgeweld, zoals een schending van het recht op gezondheid, het recht op eigendom, benevens van een groot aantal andere mensenrechten en subjectieve rechten, die door het streven om hen middels onrechtmatig oorlogsgeweld zoveel mogelijk afbreuk te doen, geschonden dreigen te worden.

Het bepaalde in de artikelen 6 IVBPR en 2 EVRM waarop - aanvankelijk - eisers primair een beroep doen, heeft bij uitstek rechtstreekse werking, terwijl hetzelfde geldt voor de normen die andere hierboven bedoelde subjectieve rechten bescherming bieden.

Ook in oorlogssituaties is bescherming van het recht op leven in het geding, zoals nog maar kort geleden in de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 8 juli 1996 onder 85 (prod. 4 in eerste aanleg) wordt bevestigd.

Het recht op leven is slechts dan - nader geclausuleerd - opgeschort, indien het gaat om rechtmatige oorlogshandelingen, zoals in artikel 15 lid 2 EVRM wordt aangegeven.

Dit wordt ook door de Staat nog eens onderschreven in het Memorandum van de Staat der Nederlanden, ingebracht in de procedure voor het Internationaal Gerechtshof leidend tot de uitspraak van het Hof van 8 juli 1996 (prod. 4 in eerste aanleg, ad 27).

Hieruit valt af te leiden dat de bescherming van het recht op leven ook als absoluut heeft te gelden in situaties van onrechtmatig oorlogsgeweld.

Dit veronderstelt echter noodzakelijkerwijs dat voor de rechter ook kenbaar en beoordeelbaar moet zijn of er in enige omstandigheid van (dreigend) oorlogsgeweld sprake is van (dreigende) "lawfull acts of war", dan wel "unlawfull acts of war".

Hetgeen op zijn beurt weer zonder meer veronderstelt dat een oordeel over de vraag of het in het geval van oorlogsgeweld sprake is van (dreigende) "lawfull acts of war", dan wel "unlawfull acts of war", - d.w.z. schending van het agressieverbod, van het interventieverbod, van het verbod tot het gebruik van disproportioneel oorlogsgeweld, van het gebruik van ontoelaatbare wapensystemen of ontoelaatbare methodes van oorlogvoering, etc. - , niet alleen aan staten is voorbehouden, doch dat noodzakelijkerwijs ook de rechter geacht moet worden daarover te kunnen en ook te moeten oordelen.

Zou aan de norm van het agressieverbod, het interventieverbod, het verbod van disproportioneel wapengeweld, het verbod van verboden wapens en verboden methoden van oorlogvoering, etc., rechtstreekse werking worden ontzegd, dan zou dat impliceren dat de rechter daarover geen oordeel zou kunnen vellen, hetgeen dan zou betekenen dat rechtstreekse werking van fundamentele mensenrechten als het recht op leven in oorlogssituaties geheel zou zijn geblokkeerd en gefrustreerd.

Dit zou ook niet te rijmen zijn met het feit dat voor een oordeel of een (dreigende) aantasting van het recht op leven onrechtmatig is, dan wel de situatie zich voordoet als bedoeld in artikel 15 lid 2 EVRM, een rechterlijk oordeel ook hierover onontbeerlijk is.

Of de mogelijkheid tot een zodanig rechterlijk oordeel nu ontleend wordt aan de rechtstreekse werking van verdragsbepalingen, waarin de normen die uitmaken of een bepaald oorlogsgeweld rechtmatig is of niet zijn vervat, aan het volkenrechtelijk gewoonterechtelijke karakter met jus cogens - status van deze normen zelf, of aan een zekere reflexwerking hiervan, is daarbij om het even.

Aldus overwegend had de President in het bestreden vonnis met veel grotere kracht en stelligheid dienen vast te stellen, dat uiteraard een rechterlijk oordeel over de rechtmatigheid van het (dreigen met) oorlogsgeweld als in het onderhavige geval niet alleen mogelijk is, maar zelfs een obligatoir karakter draagt, dan door de voorzichtige formulering te kiezen onder 3.5 van het bestreden vonnis, dat "bij deze stand van de jurisprudentie (...) rekening (moet) worden gehouden met de mogelijkheid dat onder omstandigheden aan het in het Handvest neergelegde verbod tot agressie en tot non-interventie (bedoeld zal zijn: het interventieverbod) rechtstreekse werking wordt toegekend", is gebeurd.

onderdeel 2

Ten onrechte wordt onder 2.2. voorts geen melding gemaakt van het feit dat - aanvankelijk - eisers er bij pleidooi uitdrukkelijk op hebben gewezen dat (het) (dreigen met) (verder) oorlogsgeweld van Nederland in NAVO-verband om de FRY tot instemming met enige akkoord met volkenrechtelijke status te dwingen ook alleen al daarom onrechtmatig is, aangezien artikel 52 van het Weens Verdragenverdrag bepaalt dat:

"Elk verdrag is nietig, waarvan de totstandkoming is bereikt door bedreiging met of gebruik van geweld in strijd met de beginselen van het volkenrecht, neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties."

Mitsdien heeft de Staat zich ook uit dien hoofde van (het) (dreigen met) (verder) oorlogsgeweld jegens de FRY en jegens eisers te onthouden.

Ten onrechte wordt een zodanig oordeel in het bestreden vonnis gemist, nu immers het afdwingen van (implementatie van) een door

de FRY te ondertekenen vredesakkoord als een belangrijk doel - en tevens rechtvaardiging - voor (dreiging met) (nieuw) oorlogsgeweld jegens de FRY wordt gegeven. (Dreigen met) (hernieuwd) oorlogsgeweld om een dergelijk resultaat af te dwingen is echter ook alleen al daarom onrechtmatig en ontoelaatbaar, zo had bepaaldelijk in het bestreden vonnis behoren te worden vastgesteld.

onderdeel 3

Onder 2.2 wordt er weliswaar melding van gemaakt dat - aanvankelijk - eisers aan het gevorderde mede ten grondslag hebben gelegd dat het gebruik van onrechtmatig oorlogsgeweld een misdrijf vormt tegen de vrede, maar wordt ten onrechte achterwege gelaten er melding van te maken dat - aanvankelijk - eisers tevens hebben aangevoerd dat ook reeds het beramen van een dergelijk onrechtmatig oorlogsgeweld een misdrijf tegen de vrede vormt.

Zou na een staakt-het-vuren of na een vredesakkoord, het onrechtmatig oorlogsgeweld door de Staat dreigen te worden hervat, zal reeds dit voornemen derhalve opnieuw een misdrijf tegen de vrede vormen.

onderdeel 4

Wat een misdrijf tegen de vrede is, wordt omschreven in artikel 6 van het Handvest van Neurenberg. In het bestreden vonnis wordt er onder 2.2 ten onrechte geen melding van gemaakt dat - aanvankelijk - eisers zich ook rechtstreeks beroepen op artikel 6 van het Handvest van Neurenberg, waar zij zich keren tegen het onrechtmatig oorlogsgeweld dat door de Staat doelbewust op hen wordt gericht, teneinde hen fysiek uit te schakelen.

Artikel 6 van het Handvest van Neurenberg luidt, voor zover hier van belang:

"Het maken van plannen voor, het voorbereiden van, het nemen van initiatieven tot, of het voeren van een aanvalsoorlog of een oorlog in strijd met internationale verdragen, overeenkomsten of verzekeringen, of deelneming aan een gemeenschappelijk plan of samenzwering voor het verrichten van bovengenoemde handelingen",

worden gekwalificeerd als misdrijven tegen de vrede.

Artikel 6 van het Handvest van Neurenberg besluit dan:

"Leiders, organisatoren, zij die hebben uitgelokt en medeplichtigen, die hebben deelgenomen aan het opstellen of uitvoeren van een gemeenschappelijk plan of samenzwering om één van de bovengenoemde misdrijven te begaan, zijn aansprakelijk voor alle daden, die door personen ter uitvoering van dit plan zijn verricht". (Stcrt. 1946,18)

Grief III

Ten onrechte wordt onder 3.1 van het bestreden vonnis overwogen dat - toen - eisers ter zitting zouden hebben gesteld dat de vorderingen zouden worden beheerst door Nederlands recht. Eisers hebben duidelijk aangegeven dat de vorderingen worden beheerst door Nederlands recht en het op deze casus betrekking hebbende internationale recht.

Grief IV

onderdeel 1

Terecht wordt door de President in het bestreden vonnis onder 3.7 overwogen dat - aanvankelijk - eisers als militairen in het leger van de FRY de kans lopen het slachtoffer te worden van luchtaanvallen.

Ook in de situatie van een staakt-het-vuren, waarin de Staat zich het recht voorbehoudt de akties in NAVO-verband te hervatten dreigt opnieuw een situatie te ontstaan waarin - thans - appellanten doelbewust en opzettelijk tot slachtoffer worden gemaakt.

Terecht wordt dan ook onder 3.7 voorts overwogen, dat in zoverre de mogelijkheid bestaat dat hun recht op leven wordt aangetast. Terecht wordt ten slotte onder 3.7 overwogen, dat een dergelijke aantasting gerechtvaardigd kan zijn, indien er sprake is van rechtmatige oorlogshandelingen.

Terecht wordt voorts onder 3.8 overwogen dat de Staat zich ter rechtvaardiging van zijn oorlogshandelingen, dan wel in de toekomst eventueel opnieuw dreigende oorlogshandelingen, beroept op resolutie 1199 van de Veiligheidsraad en het feit dat deze resolutie in het teken van Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties is gezet.

Terecht overweegt de President onder 3.10 voorts dat resolutie 1199 is genomen op basis van de bepalingen van Hoofdstuk VII van het Handvest.

En voor zover met de zinsnede: "Dit hoofdstuk staat de mogelijkheid van het ondernemen van militaire aktie toe", onder 3.10, wordt bedoeld dat indien een Veiligheidsraadsresolutie in het teken van dit hoofdstuk wordt gesteld, het treffen van dwangmaatregelen daarmee voor de Veiligheidsraad tot de mogelijkheden gaat behoren, wordt ook dit terecht overwogen. Volkomen terecht - en dat kan niet genoeg benadrukt worden - wordt dan ook in de daarop volgende zinsnede onder 3.10 overwogen:

"Zij het dat daartoe dan besloten dient te worden door de Veiligheidsraad."

Daaraan is echter diametraal tegengesteld, daarmee is volkomen inconsistent en een en ander laat zich in geen enkel opzicht ermee rijmen dat vervolgens onder 3.12 wordt overwogen als daar weergegeven:

"De omstandigheid dat niet de Veiligheidsraad, maar de NAVO-raad vervolgens heeft besloten tot het ondernemen van militaire acties teneinde de FRJ te bewegen tot naleving van de resolutie 1199 kan niet op voorhand als onrechtmatig worden aangemerkt, ook al brengt dit voor eisers een zeker risico met zich mee voor hun recht op leven."

Zoals blijkt uit het overwogene onder 3.8 beroept de Staat voor de beweerdde rechtmatigheid van zijn oorlogsgeweld zich op resolutie 1199 van de Veiligheidsraad en het Handvest van de Verenigde Naties.

De schending van deze resolutie zou oorlogsgeweld tegen de FRY legitimeren, omdat deze resolutie in het teken van Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties zou staan.

Maar vervolgens geeft de rechter zelf, volkomen terecht, onder 3.10 aan, dat voor het zover kan komen, "daartoe dan besloten dient te worden door de Veiligheidsraad".

Het is van algemene bekendheid dat een dergelijk besluit door de Veiligheidsraad nimmer is genomen.

En dan plotseling, als een deus ex machina, komt de President met de overweging dat het feit dat niet de Veiligheidsraad, maar de NAVO een dergelijk besluit heeft genomen evenzeer legitimerend zou werken als wanneer de Veiligheidsraad zelf een dergelijk besluit zou hebben genomen.

Dat staat weliswaar niet letterlijk zo in 3.12.

Wat er staat is dat het feit dat de NAVO heeft besloten tot militair geweld jegens de FRY niet als onrechtmatig kan worden aangemerkt. Maar ook al zou strikt genomen het louter nemen van een besluit door de NAVO tot het toepassen van oorlogsgeweld op zich niet onrechtmatig zijn, het gaat natuurlijk om het uitvoeren van een dergelijk besluit en dat is dan ook precies wat hier aan de orde is (dan wel opnieuw aan de orde dreigt te komen bij een blijvende dreiging van hervatting van het oorlogsgeweld na een akkoord of staakt-het-vuren).

En dat is wat hier in overweging 3.12 bij een redelijke interpretatie ook geacht moet worden bedoeld te zijn.

De President geeft hiermee behalve onder 3.12 aan dat toepassing van oorlogsgeweld door de NAVO voor rechtmatig moet worden gehouden, nu daartoe niet door de Veiligheidsraad is besloten, maar door de NAVO.

De President is hier kennelijk een gloednieuw leerstuk op het spoor in het volkenrecht, inhoudende dat de NAVO-raad even competent is als de Veiligheidsraad, als het gaat om besluiten die zijn gebaseerd op het Handvest van de Verenigde Naties.

Tot de ontdekking van dit nieuwe volkenrechtelijke leerstuk is de President kennelijk krachtig opgewekt door de Staat, die - net als zijn NAVO-bondgenoten - de openbaring van dit nieuwe leerstuk al eerder deelachtig was geworden.

Dat leerstuk luidt dus kennelijk - kort en goed - dat de

NAVO-raad, op gelijke voet met de Veiligheidsraad, competent is in aangelegenheden van het Handvest van de Verenigde Naties, zodat overal waar in dit Handvest gesproken wordt van "de Veiligheidsraad" tevens gelezen kan worden "de NAVO-raad", met bovendien de aantekening dat in aangelegenheden waar de Veiligheidsraad "er verder niet uit komt", de besluitvormingsbevoegdheid automatisch verschuift van de Veiligheidsraad naar de NAVO-raad.

Deze herschrijving van het Handvest van de Verenigde Naties, waarin de NAVO-raad als besluitvormend orgaan in de oorspronkelijke ook aan appellanten bekende versie geheel ontbreekt, zou inmiddels in stilte zijn beklonken en is appellanten tot hun spijt geheel ontgaan.

En omdat de NAVO-raad inmiddels, op gelijke voet met de Veiligheidsraad, geacht moet worden in aangelegenheden van het Handvest van de Verenigde Naties competent te zijn, is een besluit tot geweldstoepassing van de NAVO-raad thans even legitimerend als een besluit van de Veiligheidsraad dat is, zo simpel is het voortaan.

Voortaan is dan ook oorlogsgeweld waartoe door de NAVO wordt besloten in het kader van Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties, in beginsel even rechtmatig als oorlogsgeweld waartoe in dat Handvest-kader door de Veiligheidsraad wordt besloten.

Toen de President tot zijn geloofsaanname van zijn dit door de Staat verkondigde nieuwe leerstuk geraakte, verloor hij klaarblijkelijk uit het oog dat onafhankelijkheid de enige echt wezenlijke bestaansgrond vormt van de institutie die hij vertegenwoordigt.

Een onafhankelijkheid die hij in zo'n cruciale kwestie had hoog te houden tegenover de Staat, die in dit verband in processu niets beter te berde heeft weten te brengen dan het als een Tibetaanse gebedsmolen herhalen van de steeds in dezelfde afgepaste bewoordingen gestelde, armetierige frase:

"De Nederlandse regering is van oordeel dat de blijvende weigerachtigheid om Veiligheidsraadsresolutie 1199 uit te voeren militair optreden in NAVO-verband in voldoende mate legitimeert."

(zie bladzijde 3 pleidooi van de Staat in eerste aanleg)

Diezelfde frase wordt ook, in dezelfde afgepaste bewoordingen, door de andere NAVO-landen voortdurend op exact dezelfde wijze gebezigd, waaruit op zich al duidelijk kan worden afgeleid dat hier sprake is van onderlinge afstemming en van een gezamenlijk besloten strategie van de NAVO-landen.

Van deze gezamenlijke strategie maakt onmiskenbaar deel uit dat uitdrukkelijk is besloten met deze pseudo-juridische argumentatie te volstaan.

Er wordt dan ook geen titel of jota aan toegevoegd. De plaat wordt alleen steeds weer opnieuw afgedraaid.

Er was voor de President geen enkele reden om deze geheel niet onderbouwde, in onderling NAVO-verband bekokstoofde quasi-juridische prietpraat als nieuwe geloofsleer te omhelzen. Des te kwalijker is hier het prijsgeven van de rechterlijke onafhankelijkheid door het klakkeloos volgen van de Staat, nu het hier in de meest letterlijke zin gaat om een zaak van leven of dood van - thans - appellanten en op deze wijze de rechtsbescherming die appellanten bij de onafhankelijke rechter probeerden in te roepen tegen de Staat der Nederlanden, die hen rechtstreeks en direct naar het leven staat, op voorhand al werd verkwanseld.

Aanvankelijk-eisers hebben bij pleidooi in eerste aanleg uitvoerig uiteengezet dat, in een zaak als deze waarin hun recht op leven rechtstreeks door de Staat wordt belaagd, het aan de Staat is om te bewijzen, dan wel toch in elk geval aannemelijk te maken, dat deze aanslag van de Staat op hun leven op een rechtmatige grondslag berust.

Waarbij voorts door - toen - eisers is aangevoerd dat het gebruik van oorlogsgeweld en het dreigen daarmee sinds de totstandkoming van het Handvest van de Verenigde Naties in beginsel buiten de wet is gesteld en nog slechts in nauwkeurig in het Handvest omschreven gevallen is toegestaan, zodat hier sprake is van een situatie van nee, tenzij. Ook hieruit volgt dat de Staat met duidelijke bewijzen moet komen, dat het oorlogsgeweld dat hij toepast, c.q. eventueel opnieuw dreigt toe te passen, rechtmatig is.

Slaagt de Staat daar niet in, dan dient de onafhankelijke rechter zulk oorlogsgeweld te verbieden en ogenblikkelijk een einde te maken aan de aanslagen die de Staat onderneemt op het leven van - thans - appellanten, dan wel meent in de toekomst, na een staakt-het-vuren, te kunnen ondernemen tegen appellanten.

Het is niet de bedoeling van onafhankelijke rechtspraak dat de rechter de Staat dan laat weggelaten met een voortdurend jegens de Tweede Kamer, de politici, de pers, de media en de rechter in exact dezelfde bewoordingen herhaalde standaard-frase, waaraan geen titel of jota wordt toegevoegd en die niet anders kan worden betiteld als pseudo-juridische fraseologie. Nochtans is dat wel wat onder 3.12 van de bestreden uitspraak heeft plaatsgevonden.

onderdeel 2

En het kan ook niet zo zijn dat de rechter, in een dergelijke zaak van leven of dood van appellanten, er zelf mee weggelaten zijn oordeel op dit punt volstrekt ongemotiveerd te laten en ermee te volstaan hier alleen maar dicht tegen de Staat aan te kruipen. Voor zijn cruciale oordeel onder 3.12 dat - aanvankelijk - eisers, ook al is hun recht op leven in het geding, zoals de President hier zelf vaststelt, geweld in NAVO-verband van de Staat maar op gelijke voet als rechtmatig hebben te accepteren als wanneer daartoe door de Veiligheidsraad zou zijn besloten, wordt immers werkelijk geen schijn van argumentatie gegeven.

In zijn meest naakte vorm wordt hier zonder meer de opvatting van de Staat gevolgd.

Thans-appellanten hebben bij pleidooi in eerste aanleg het ius cogens-karakter van het Handvest uiteengezet en in een bijlage toegelicht.

Natuurlijk kan juist vanwege dit ius cogens-karakter, van het Handvest niet worden afgeweken.

Artikel 53 van het Weens Verdragenverdrag omschrijft het ius cogens aldus:

"Voor de toepassing van dit Verdrag is een dwingende norm van algemeen volkenrecht een norm die aanvaard en erkend is door de internationale gemeenschap van Staten in haar geheel als een norm, waarvan geen afwijking is toegestaan en die slechts kan worden gewijzigd door een latere norm van algemeen volkenrecht van dezelfde aard."

Het Handvest geeft bij exclusiviteit de Veiligheidsraad bevoegdheid om in het kader van Hoofdstuk VII de geëigende dwangmaatregelen vast te stellen.

Daarop kan dus niet worden "ingebroken", ook niet door een bondgenootschap van de machtigste staten van de wereld, die in hun machtsarrogantie menen de bevoegdheid van de Veiligheidsraad te kunnen usurperen, zoals bij pleidooi in de eerste aanleg en in de bij de stukken in de eerste aanleg bijgevoegde conclusie van eis uitvoerig is uiteengezet.

Voorzover de Staat het nu plotseling, achteraf, zou willen doen voorkomen alsof de legitimatie van het (dreigende nieuwe) oorlogsgeweld niet binnen het systeem van het Handvest zou moeten worden gezocht, maar daarbuiten, namelijk in wat wel als het zogenaamde leerstuk van de humanitaire interventie wordt aangemerkt, moet allereerst worden opgemerkt dat de baaierd van vernietiging die door de NAVO-bombardementen wordt aangericht, op zich al aangeeft dat elke humanitaire pretentie een alles verslindend cynisme vormt.

Voorzover dus de Staat nu opeens inderdaad een dergelijke rechtvaardiging niet langer binnen maar buiten het Handvest van de Verenigde Naties zou willen zoeken, wordt verwezen naar wat - aanvankelijk - eisers daarover hebben opgemerkt in de ingebrachte conclusie van eis, tevens nadere memorie (bladzijde A-13 t/m A-23) en bij pleidooi in eerste aanleg (bladzijde 9 t/m 13).

Alles wat daar wordt gesteld, moet hier als herhaald en ingelast worden beschouwd.

Waarbij dan met name nog eens expliciet naar voren moet worden gehaald dat:

1. Gelet op het ius cogens-karakter van het geweldsverbod en interventieverbod, zijnde ius cogens het hoogste recht, het niet voorstelbaar is dat er normen zouden zijn die daar nog boven zouden gaan.

2. Als er al normen boven de van ius cogens zijnde normen van het geweldsverbod en het interventieverbod zouden kunnen gaan - quod non -, dit althans in casu alleen al daarom niet het geval kan zijn, aangezien hier door de NAVO geweld gebruikt wordt dat uiteindelijk feitelijk ten dienste komt van de gewapende separatistische beweging van één bevolkingsgroep in het betrokken gebied, met voorzienbare catastrofale gevolgen voor (de rechten van) andere bevolkingsgroepen in dat gebied.

3. Als er al normen boven de van ius cogens zijnde normen van het geweldsverbod en interventieverbod zouden gaan - quod non -, kan dit althans in casu alleen al daarom geen opgeld doen, nu de geweldgebruikende en de het interventieverbod schendende NAVO-landen wél tegen de FRY zodanig geweld aanwenden, maar dat niet wensten te doen tegen Kroatië, toen dat in één klap 200.000 Serviërs uit de Krajina verdreef en daarbij duidenden Servische burgers vermoordde, welke actie zelfs door diezelfde NAVO-landen politiek en militair werd gesteund, alsmede evenmin geweld wensten toe te passen tegen Turkije, toen dit de Koerden te vuur en te zwaard verdreef uit Oost-Turkije, waarbij meer dan 200.000 doden zijn gevallen (zie prods. 12 en 13 in eerste aanleg), zodat de schending van het interventieverbod en het agressieverbod hier, ook in het licht van zogenaamde humanitaire bewogenheid, een volkomen arbitrair karakter krijgt. Dit arbitraire karakter verdraagt zich niet met de gelijkwaardigheid van staten als basisprincipe van het volkenrecht, op grond waarvan staten ook jegens elkaar aanspraak kunnen maken op een gelijke bejegening in gelijke gevallen. Dit betekent dat, indien Kroatië en Turkije erop kunnen rekenen in gevallen van grootscheepse etnische schoonmaak verschoond te blijven van beweerdelijk "humanitaire" geweldstoepassing door de NAVO-landen, ook Joegoslavië erop moet kunnen rekenen bij beweerdelijk massaal gewelddadig optreden tegen een separatistische beweging op haar territorium evenzeer van zogenaamd "humanitair" optreden verschoond te blijven. Het ius cogens-karakter van het agressieverbod en het interventieverbod kan in elk geval niet wijken voor zogenaamd "humanitair" geweld, dat naar volstrekke willekeur alleen bepaalde staten treft.

4. Als het van ius cogens-karakter zijnde agressieverbod en interventieverbod - dat nog eens expliciet wordt bevestigd in artikel 3 van het ook door de Staat geratificeerde Tweede Aanvullende Protocol bij de Verdragen van Genève - al zou kunnen wijken voor zoiets als "humanitair geweld" - quod non -, dan behoort dit in elk geval zo effectief en doelgericht mogelijk te worden uitgevoerd. Dit zou dan in casu betekenen het binnentrekken met grondtroepen van het betrokken gebied om dit te bezetten en te pacificeren. Niet het lafhartig vernietigen van een heel land met terreurbombardementen, omdat men de moed niet heeft om daadwerkelijk grondtroepen in te zetten.

Hetgeen dan tot gevolg heeft dat door de verwoestingen op grote schaal de burgerbevolking van het gehele land zwaar wordt getroffen in haar fundamentele rechten op een menswaardig bestaan, terwijl tegelijkertijd de bevolkingsgroep die men beoogt te willen "helpen", daardoor vooralsnog juist extra wordt getroffen. Hun bestaansvoorwaarden worden evenzeer vernietigd, nu de civiele infrastructuur en de economie van de gehele FRY wordt vernietigd door wekenlange barbaarse bombardementen.

5. Naast de eis van effectiviteit dient voor zgn. "humanitair" oorlogsgeweld, voorzover rechtmatig - quod non -, in elk geval ook de eis van proportionaliteit te worden gesteld. Deze eis van proportionaliteit geldt te allen tijde voor elk oorlogsgeweld, zoals ook in de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 8 juli 1996 over de (on)rechtmatigheid van het gebruik van kernwapens en het dreigen daarmee nog eens uitdrukkelijk wordt bevestigd (prod. 4, ad 41 en 42). Dit proportionaliteitsbeginsel wordt in elk geval in casu zwaar geschonden, nu Joegoslavië naar de Middeleeuwen wordt terug gebombardeerd, hetgeen de bestaansvoorwaarden van de gehele Joegoslavische bevolking van meer dan 10 miljoen mensen, inclusief de bewoners van Kosovo, voor onafzienbare tijd vernietigt.
6. Een zuiver militair bondgenootschap is per definitie nimmer geschikt voor het uitvoeren van zgn. "humanitair geweld", indien dit al, in afwijking van het handvest, geoorloofd zou zijn - quod non -. Een militair bondgenootschap kan zich namelijk niet permitteren te "falen", d.w.z. er niet in te slagen militair zijn wil op te leggen. Dit torpedeert een gerichtheid op het tijdig inzetten van diplomatieke middelen. Een dergelijke inzet zou immers uitgelegd worden als "verliezen", en daarmee de geloofwaardigheid van het militair bondgenootschap aantasten. Een militair bondgenootschap staat daarmee per definitie haaks op het uitvoeren van zgn. "humanitaire operaties", waarvoor, als deze al, in afwijking van het Handvest, juridisch voor mogelijk zouden moeten worden gehouden - quod non -, in elk geval als voorwaarden geformuleerd zouden moeten worden bereidheid tot tijdige diplomatie, flexibiliteit en de bereidheid om op elk moment over te gaan tot niet-militaire oplossingen. Gelet op de geloofwaardigheid die een militair bondgenootschap koste wat het kost overeind denkt te moeten houden, mist dit uit zijn aard de daarvoor benodigde instelling en eigenschappen. Met andere woorden: uit zijn aard kan de NAVO niet functioneren als een "Leger des Heils".
7. Afwijking van regels van ius cogens, zoals het interventieverbod en het geweldverbod, is slechts mogelijk - zo geeft ook artikel 53 van het Weens Verdragenverdrag aan -, indien er sprake is van het totstandgekomen zijn van:

"een latere norm van algemeen volkenrecht van dezelfde aard."

Daarvoor is nodig dat zich een *opinio juris* heeft gevestigd. Niet kan zomaar worden aangenomen dat een zodanige *opinio juris* zich heeft ontwikkeld; als een handvol westers-georiënteerde volkenrecht"deskundigen" roepen dat dit zo langzamerhand wel geacht mag worden het geval te zijn. Een *opinio juris* kan zich immers alleen vestigen bij een langdurige statenpraktijk.

En kan ook nimmer totstandkomen in een situatie waarin de voorstanders van een dergelijke *opinio juris* in evenwicht worden gehouden door de tegenstanders daarvan. Zolang vaste leden van de Veiligheidsraad, zoals China en Rusland, gesteund door een groot aantal andere landen van de niet-westerse wereld, alsmede door een groot aantal volkenrechts-geleerden, zich verzetten tegen de rechtmatigheid van afwijking van het Handvest van de Verenigde Naties, kan nimmer een statenpraktijk groeien, waarin een *opinio juris* is uitgekristalliseerd die een dergelijke afwijking ten gunste van zgn. "humanitair geweld" toestaat.

Voor het niet totstandkomen van een afwijkende *opinio juris*, zolang daartegen voortdurend verzet bestaat, wordt verwezen naar het voorbeeld van de rechtmatigheid van kernwapens, zoals behandeld door rechter Shahabuddeen in zijn "opinion" bij de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van 8 juli 1996: als kernwapens vanaf het begin onrechtmatig waren, dan kan daarin geen verandering zijn gekomen middels een latere *opinio juris*, gelet op de voortdurende tegenstand tegen de rechtmatigheidsthese omtrent kernwapens. Waren kernwapens echter vanaf het begin rechtmatig, dan hebben de voorstanders van deze rechtmatigheid effectief verhinderd dat er een *opinio juris* zich heeft uitgekristalliseerd die ze later onrechtmatig heeft gemaakt.

DEEL I. INLEIDENDE UITEENLOPENDE KWESTIES

1. De hoofdzaak

De aanvang van het atoomtijdperk vormt een juridisch referentiepunt voor de onderhavige zaak. Eén argument was dat, op dat tijdstip, het gebruik van kernwapens niet verboden was volgens internationaal recht, maar dat later een verbodsregel ontstond, waarbij de noodzakelijke *opinio juris* zich ontwikkelde onder de gecombineerde invloeden van het algemene verbod van het gebruik van geweld dat is neergelegd in artikel 2, lid 4, van het Handvest, en van het groeiende besef van en gevoeligheid voor de kracht van kernwapens. Met het oog op het standpunt dat in de laatste vijf decennia is ingenomen door de voorstanders van de rechtmatigheid van het gebruik van kernwapens (hierna te noemen "voorstanders van rechtmatigheid"), zal het moeilijk zijn vast te stellen dat de noodzakelijke *opinio juris* later is uitgekristalliseerd, indien deze niet al eer-

der bestond. Die redenering werd niet gevolgd door de meeste voorstanders van de onrechtmatigheid van het gebruik van kernwapens (hierna te noemen "voorstanders van onrechtmatigheid").

Het standpunt dat in het algemeen werd ingenomen door de voorstanders van onrechtmatigheid, was dat bij de aanvang van het atoomtijdperk een verbodsregel bestond, en dat verdere ontwikkelingen alleen, maar getuigden van het voortdurende bestaan van die regel. Van hun kant stelden de voorstanders van rechtmatigheid zich op het standpunt dat zo'n verbodsregel nooit bestaan heeft en dat verdere ontwikkelingen alleen getuigden van het voortdurende niet-bestaan van een dergelijke regel en van het bestaan van een ermee corresponderend recht om kernwapens te gebruiken. Geen discussiepunt was of een verbodsregel, aannemende dat deze bij de aanvang van het atoomtijdperk bestond, zou zijn ingetrokken of gewijzigd door de ontwikkeling van een latere tegenovergestelde regel²; indien dat was bepleit, zou het standpunt ingenomen door de voorstanders van onrechtmatigheid de ontwikkeling van de *opinio juris* verhinderen die noodzakelijk is voor het vervolgens ontstaan van een regel die gebruik van kernwapens toestaat, en dit zou met name zo zijn indien de vroegere verbodsregel tot het *ius cogens*³ behoorde. Dit zou het geval geweest zijn indien enige van de humanitaire beginselen waarop de eerdere verbodsregel was gebaseerd, zelf tot het *ius cogens* behoorden, een mogelijkheid die door paragraaf 83 van het Advies van het Hof wordt opengelaten.

Statenpraktijk is belangrijk, maar moet worden beschouwd in het kader van de aan de orde gestelde kwesties. In het kader van de kwesties die in deze zaak aan de orde zijn gesteld, is de statenpraktijk na de aanvang van het atoomtijdperk niet van een zodanige beslissende betekenis als gesuggereerd wordt door de aandacht die er gedurende de behandeling aan is besteed: het is niet noodzakelijk deze praktijk in enig detail meer en

* Kort voor: *opinio juris sive necessitatis*, ook wel aangeduid met *opinio necessitatis*, een van de vertisten voor het ontstaan van gewoonterecht. De overtuiging van rechspllicht; de heersende mening dat iets rechtens behoort. In het internationaal recht moet voor het ontstaan van gewoonterecht de statenpraktijk tot een gewoonte geworden zijn waarvan algemeen wordt aangenomen dat er een rechspllicht uit gegroeid is. (vert.)

² Voor de mogelijkheid dat een regel van internationaal gewoonterecht wordt gewijzigd door latere onverenigbare statenpraktijk, zie *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, Merits* (Militaire en paramilitaire activiteiten in en tegen Nicaragua, Merites), *I.C.J. Reports 1986*, p. 109, § 207.

³ De dwingende normen van algemeen internationaal recht. (vert.)

verder te bekijken dan wat redelijkerwijs duidelijk is, namelijk, dat de tegenstand geboden door de voorstanders van rechtmatigheid de ontwikkeling van een verbodsregel zou hebben verhinderd, indien er voorheen geen bestond, en dat, indien voorheen wel een verbodsregel bestond, de oppositie geboden door de voorstanders van onrechtmatigheid het tenietgaan van de regel zou hebben voorkomen. In beide gevallen zou de rechtstoestand zijn zoals die was bij de aanvang van het atoomtijdperk. De vraag is wat was die rechtstoestand?

Het essentiële punt is dus of bij de aanvang van het atoomtijdperk een regel van internationaal recht bestond die het een staat verbod gevolgen teweeg te brengen zoals in het vervolg konden worden veroorzaakt door het gebruik van kernwapens. Indien toentertijd niet zo'n regel bestond, is er sindsdien ook geen ontstaan, en is de zaak beslist in het voordeel van de voorstanders van rechtmatigheid. Indien een dergelijke regel toentertijd wel bestond, is die sindsdien ook niet tenietgegaan, en valt de beslissing uit ten voordele van de voorstanders van onrechtmatigheid.

(blz. 167 - 168)

en:

2. *De situatie volgend op de aanvang van het atoomtijdperk*

Een "koppig vasthouden aan gewoonte wekt evenveel beroering als een vernieuwing", zegt Bacon.¹⁷ Aannemend derhalve dat bij de aanvang van het atoomtijdperk een verbodsregel bestond, moet nog onderzocht worden of die regel later werd gewijzigd of tenietgedaan door het ontstaan van een nieuwe regel die in de tegenovergestelde richting werkte: zou het "koppig vasthouden" aan het eerdere verbod van het gebruik van kernwapens als een "beroering wekkend" iets zijn beoordeeld?

Het is noodzakelijk om oog te hebben voor de structuur van het debat. Het argument van sommige staten is dat er geen verbodsregel van het gebruik van kernwapens bestaat of ooit bestaan heeft. Om dit punt te beslissen, is de aanvang van het atoomtijdperk een nuttig referentiepunt. De situatie op dat tijdstip moet worden vastgesteld aan de hand van het recht zoals het toen gold. Latere ontwikkelingen maken geen deel uit van welk proces dan ook dat leidde tot enigerlei regel over het onderwerp zoals toen bestond. Indien de bevinding juist is dat, volgens het recht zoals het bestond bij de aanvang van het atoomtijdperk, toentertijd een verbodsregel bestond, kunnen aanwijzingen voor een latere statenpraktijk niet dienen om die bevinding te weerleggen door aan te tonen dat, in strijd met die bevinding, toentertijd geen verbodsregel bestond. Wat een latere statenpraktijk wel kan doen is een *opinio juris* in het leven roepen dat een nieuwe regel is ontstaan die de oude regel wijzigt of herzielt. Maar er is niet naar voren gebracht dat, indien bij de aanvang van het atoomtijdperk een verbodsregel bestond, deze werd gewijzigd of herzien door het ontstaan van een latere regel die in de tegenovergestelde richting werkt. Nu dit zo is, volgt daaruit dat indien er bij de aanvang van het atoomtijdperk een verbodsregel bestond, die regel nog steeds van kracht is.

Indien in feite zou worden beargumenteerd dat een eventuele eerdere verbodsregel werd tenietgedaan door het ontstaan van een latere regel die in tegenovergestelde richting werkt, komt men ook tot dezelfde conclusie. De krachtige en langdurige oppositie binnen de gelederen van de niet-kernwapenstaten tegen de stelling dat er een wettig recht bestaat om kernwapens te gebruiken, zou voldoende zijn geweest om de ontwikkeling van de *opinio juris* te voorkomen die nodig is om een dergelijke nieuwe regel tot stand te laten komen, en met name zou dat het geval zijn indien de eerdere regel de status van *ius cogens* had. Dit zou het geval geweest zijn indien de humanitaire beginselen waarop de eerdere regel gebaseerd was, die status hadden, welke mogelijkheid wordt opengelaten door paragraaf 83 van het Advies.

Een laatste punt. Aangevoerd werd dat de kernwapenstaten "staten [zijn] die speciaal in hun belangen worden getroffen" in de betekenis van het beginsel dat betrekking heeft op het ontstaan van internationaal gewoonterecht, zoals geformuleerd door het Hof in 1969 (*Zaken betreffende het Continentaal Plat in de Noordzee, I.C.J. Reports 1969*, p. 43, §74) en dat in feite "in het huidige geval een statenpraktijk ten aanzien van de bedreiging met of het gebruik van kernwapens, alleen zou kunnen komen van staten die de status van erkende kernwapenstaat bezitten" (C.R. 95/24, p. 3, vertaling). Het argument is interessant, maar niet overtuigend. Waar de rechtmatigheid van het gebruik van een wapen ter discussie staat dat de mensheid zou kunnen uitroeien en op die manier alle staten vernietigen, gaat het bij de test welke staten speciaal worden getroffen, niet om het bezit van

het wapen, maar om de gevolgen van het gebruik ervan. Vanuit dit oogpunt gezien worden alle staten in gelijke mate getroffen, want, net als de volkeren die die staten bewonen, hebben zij allemaal een gelijk recht om te bestaan.

Om deze redenen had het Hof, aannemend dat voorheen een verbodsregel bestond, tot de uitspraak kunnen komen dat het standpunt ingenomen door een aanzienlijk aantal niet-kernwapenstaten, zonet door de meerderheid, de ontwikkeling van de *opinio juris* zou hebben tegengehouden die nodig is om een nieuwe regel tot stand te laten komen die de oude tenietdoet. De oude verbodsregel zou daarom tot op heden van kracht zijn gebleven.

(blz. 197 - 198)

Ditzelfde geldt, mutatis mutandis, voor de onderhavige kwestie.

Afwijking van de *ius cogens*-normen van het geweldsverbod en het interventieverbod zou slechts mogelijk zijn bij totstandkoming van een *opinio juris* die afwijking hiervan toestaat.

De totstandkoming van een zodanige *opinio juris* wordt echter effectief verhinderd door het voortdurende brede verzet tegen de vorming van een zodanige *opinio juris*, onder aanvoering van Rusland en China, gesteund door veel staten en een groot aantal volkenrechtdeskundigen. Zij koesteren daarvoor dezelfde argumentatie, in meer algemene zin, als appellanten in onderhavige kwestie.

Het hek is immers van de dam als allerlei staten, onder humanitaire voorwendsels, elkaar naar believen de oorlog zouden mogen aandoen.

Eigenrichting zou daarmee weer de norm zijn en daarmee zouden we terug zijn bij af.

8. Herhaalde malen treft men met name in de westerse media de voorstelling van zaken aan, als zou het zgn. leerstuk van het "humanitair geweld" in elk geval tenminste moeten gelden als voor de toekomst wenselijk recht. Ook die opvatting dient bestreden te worden. Naar de mening van een aantal volkenrechtsgeleerden vormt dit zgn. leerstuk juist een regressie in de rechtsontwikkeling, in plaats van progressie. Deze opvatting wordt ook weergegeven door prof. Victor Conde, hoogleraar internationaal recht der mensenrechten aan de Trinity Law School, in een voordracht voor een internationaal forum op 25 maart jl. in de Verenigde Staten:

In my opinion there is no such "evolving right to humanitarian intervention" in International Law. The doctrine of Humanitarian Intervention which was considered by some as part of customary international law back in the 18th and 19th centuries and perhaps into the first half of this century, was replaced by the UN Charter paradigm. This was largely because recourse to Humanitarian

Intervention as a legal basis for violating sovereignty/territorial integrity was so easily misused and abused, especially by more powerful states going into smaller less powerful ones, where often the goal was not the ending of the acts that allegedly "shocked the conscience of mankind" but were more for changing the political structure or leadership of the state to meet the likes of the intervening state. The UN Charter, especially in articles 2.4 and 2.7 was meant to make this customary law doctrine no longer necessary with the UN structures, especially the UN Security Council and the Commission on Human Rights in place to handle such problems.

en:

Humanitarian Intervention is definitely not *lex lata*, or even *lex ferenda*. There may well be some other "humanitarian" types of norms ripening in the field of customary international law but humanitarian intervention is not one. Indeed, the sort of aggression threatened by NATO to stop atrocities in KOSOVO now is the very type of conduct the UN meant to resolve within its own house. When states like the US do not feel they can politically win the UN mandate to do what they want to do (and are going to do anyway), they must turn to alternative legal justifications, such as the erroneous soundbyte claim of an "evolving norm" of Humanitarian Intervention. Let us call this for what it really is, a specious claim to a right to use force (*jus ad bellum*) which has no legal basis in either contemporary conventional or customary international law.

Grief V

Ten onrechte wordt in het bestreden vonnis onder 3.12 ten slotte nog overwogen:

"Bij de huidige stand van zaken kan niet worden beoordeeld of er sprake is van disproportioneel oorlogsgeweld".

onderdeel 1

Deze overweging komt neer op rechtsweigering. Thans-appellanten hebben de rechter uitdrukkelijk gevraagd de Staat te bevelen zich met onmiddellijke ingang te onthouden van deelname aan verder oorlogsgeweld tegen de FRY vanwege het feit dat de Staat zich bij dat oorlogsgeweld medeplichtig maakt aan het oorlogsmisdrijf van disproportioneel oorlogsgeweld.

Een oordeel over de hier opgeworpen rechtskwestie wordt in het bestreden vonnis echter geweigerd. Onder de motivering dat dit "bij de huidige stand van zaken niet kan worden beoordeeld".

onderdeel 2

De President had bovendien dienen vast te stellen dat hier reeds op eerste gezicht sprake is van disproportioneel oorlogsgeweld aanzien:

1. onrechtmatig oorlogsgeweld als in kwestie in beginsel ipso facto als disproportioneel oorlogsgeweld moet worden aangemerkt;
2. het oorlogsgeweld ook nog eens is gericht op een onrechtmatig doel, met name het onder (dreigen met) geweld doen tekenen en implementeren van een - uit dien hoofde - nietig verdrag, en ook daarom nog eens ipso facto als disproportioneel oorlogsgeweld is aan te merken;
3. de grootscheepse en wekenlange verwoestingen aangericht op het grondgebied van de gehele FRY in geen enkele verhouding staan tot de "ernst" van het door de FRY gepleegde "delict", namelijk het weigeren van NAVO-troepen op zijn grondgebied. Hier is immers van een "delict" dat dergelijke grootschalige verwoestingen zou rechtvaardigen in het geheel geen sprake;
4. de NAVO is inmiddels begonnen met het vernietigen van grote delen van de civiele infrastructuur van de FRY. Ook dit is ipso facto disproportioneel oorlogsgeweld, ook al omdat het vernietigen van de civiele infrastructuur geen gerechtvaardigd militair doel is. Aanvankelijk-eisers hebben in eerste instantie bewijsstukken overgelegd, waaruit blijkt dat in de Golfoorlog de civiele infrastructuur van Irak grotendeels is vernietigd, hetgeen een belangrijke oorzaak vormt voor de verdergaande verpaupering en massasterfte die zich op het ogenblik in Irak onder burgerbevolking voordoet (prods. 7 en 8 in eerste aanleg). Datzelfde scenario dreigt zich ook in de FRY te gaan voltrekken.

Grief VI

Ten onrechte wordt in het bestreden vonnis onder 3.13 overwogen:

"Het beroep op de Wet Oorlogsstrafrecht gaat niet op. Deze wet ziet op misdrijven gepleegd door natuurlijke personen".

Ook al zou het in de laatste zin gestelde juist zijn - quod non -, dan nog sluit dit een beroep op de Wet Oorlogsstrafrecht in een zaak als deze in het geheel niet uit.

De Wet Oorlogsstrafrecht stelt immers normen. Die normen maakt mitsdien deel uit van de Nederlandse rechtsorde en moeten dan ook gewoon gehandhaafd worden. Zoals dit geldt voor de normen van het reguliere Wetboek van Strafrecht, zo geldt dit ook voor de normen van de Wet Oorlogsstrafrecht.

Om maar eens een norm uit het reguliere Wetboek van Strafrecht te noemen - het verbod tot mishandeling.

Als een persoon er weet van heeft dat een ander persoon voortdurend de intentie heeft om hem te mishandelen, kan hij bij de civiele rechter handhaving van het verbod tot mishandeling vragen door het vragen van een bevel tot maatregelen daartegen. Zoals bij voorbeeld een straatverbod.

Zo geldt dit ook voor de normen van de Wet Oorlogsstrafrecht. Indien de Staat schending daarvan beraamt of pleegt, kan degene die door dit onrechtmatig handelen gedupeerd dreigt te worden bij de civiele rechter terecht voor een voorlopige voorziening daartegen.

Zoals ook in kwestie wordt gevraagd.

Of de Wet Oorlogsstrafrecht nu ziet op misdrijven gepleegd door natuurlijke personen of niet, staat daarbuiten.

Overigens is de opvatting van de President natuurlijk volstrekt onjuist.

Geen enkele strafwet beperkt strafbaarstelling uitsluitend tot natuurlijke personen, dus ook de Wet Oorlogsstrafrecht niet.

Behalve als het gaat om delicten die naar hun aard alleen door natuurlijke personen kunnen worden begaan. Voor veel delicten als bedoeld in de Wet Oorlogsstrafrecht gaat dit niet op.

Met name ook niet voor het bepaalde in artikel 8 van de Wet Oorlogsstrafrecht, waarop expliciet een beroep wordt gedaan.

Grief VII

Ten onrechte wordt in het bestreden vonis onder 3.13 tenslotte nog overwogen:

"Ook het beroep op Protocol I bij de Verdragen van Genève van 12 augustus 1949 faalt, daar eisers geen concrete omstandigheden hebben aangevoerd, waaruit kan blijken dat er ten opzichte van hen persoonlijk sprake zou zijn van een schending van het humanitaire recht".

Aanvankelijk-eisers hebben zich in die zin op het Eerste Aanvullende Protocol bij de Verdragen van Genève beroepen, dat zij aan hun vorderingen mede ten grondslag hebben gelegd schending van het bepaalde in artikel 52 lid 2 van Protocol I, dat aanvallen strikt tot militaire doelen moeten worden beperkt. Uiteraard worden appellanten erdoor ge-affecteerd - als burgers van de FRY, als soldaten en verdedigers van hun vaderland -, als de Staat in NAVO-verband zich schuldig maakt aan vernietiging van de civiele infrastructuur van hun land, in strijd met dit gebod!

De kosten dares zijn:

Beroep f. 40,35
 Advocaat f. 116,00
 f.
 f. 4,00
 f. 10,15

f. 170,50
 f. 29,84
 f. 200,34

De tieze regels verborren in Nulla poena sine praevia lege poenali. De „menselijkheid“ van de misdadveen tegen de menselijkheid. Belicteins van art. 25h Landoorlogregle- ment. Beroep op noodtoestand en „Uzunmut- barkeit“, ambtelijk bevel, wettelijk voor- schrift. Welc recht naar toepaaslek? Straftoeloeing. Belicteins van het inter- nationale elcment in deze rechtspleging. (Sr. artt. 1, 40, 42, 43; Sv. artt. 261; B.B.S. art. 27a; Landoorlogregl. artt. 23h, 50; Krijgsgcvaingencncomv. van 1929, art. 63). *

Op het bevel van H. A. Rauter, van de SS-obergruppenführer, General der Waffen SS und Polizei, voorheen Höhere SS-SSJ- und Polizeiführer en General-Kommissar, werd de afzender van de afgeleverde Nederlandse gebed, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Schiedamschen dijk, van cassatie tegen een sententie Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, van 4 Mei 1948, waarbij hij werd beschuldigd verklaard aan:

voor wat het gub I bezworen verklaarde

De voorzietige handhaving van medespelen en door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken van den huidige oorlog in krijgszaken aan enig oorlogsmisdaad als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 1 Jan. 1946 (S. no. G 5), bevalaten dit misdrijf tevens te bestraffen van men-sonroof en doodstraf waarbij de schuldige gedoodt heeft gemaakt van macht hem door den vijand gebooden, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog voor 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet; voor wat het sub II bevozen verklaarde;

"De voortgezette handeling van door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken en medeplegen van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig makende van den vijand schuldig maken aan enig misdrijf tegen de Nederlandsche wet."

De voor wat het sub III bezwene verklaard wordt:

"De voortgezette handeling van door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken en medeplegen van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig makende van den vijand schuldig maken aan enig misdrijf tegen de Nederlandsche wet."

De voor wat het sub III bezwene verklaard wordt:

"De voortgezette handeling van door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken en medeplegen van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig makende van den vijand schuldig maken aan enig misdrijf tegen de Nederlandsche wet."

Ph. A. N. H.

12 jan. 1949. (Mrs. Haga, Prof. Dr. Verzijl, Prof. Dr. van Brakel, Prof. Pompe, Lt.-Gen. Best.)

Arrest lz. Hauler, Hechtsteden rond
art. 27a B.B.S.

Bevoegdheid van den Ned. rechter. Art. 63 Krijgsgevangenenconventie van 1929 niet gescreven voor oorlogsmisdaden, ten aan dagvaarding een criminel beleid betreffende. Uit dagvaarding behoef niet te blijken welke delicten reeds Ned. recht het laatste geïnde opdoet. Dit behoort eenzinnig te blijken uit de betrekkingen, daar het slechts betrekken heeft voor de strafvoorneming. Qualificatie van het misdrijf van art. 37a B.B.S.

Rechtspraak van burgers in bezet gebied t.a.v. den bezetter. Landoorlogsgeschiedenis in capitulatievoorwaarden. Rechtskarakter van de capitulatie te Rijswijk. Betrekken van de capitulatie t.a.v. Ned. Hoofdingen in Londen en t.a.v. de bezetter in Nederland. Rechtspositie van bezetter in Verhouding tusschen wet en tusschen practisch. Art. 50 Landoorlogsgeschiedenis en de "responsibiliteit" passieve.

Dramatic
DEC 2000
Your HR. project
at

Danilovic

DEC 2000

Voor HR. PROCEDURE

de nietigheid niet bewust, een nieuwe opzegging achterwege laat. De regeling van de arbeidsovereenkomst in het B. W. had tot nu toe in dit opzicht geen moeilijkheden gegeven, omdat naar deze regeling ook een ontijdige opzegging de overeenkomst doot eindigen. Anders h.v. de huurovereenkomst. Voor een ontijdige opzegging hiervan werd conversie reeds aanbevolen door Clavareau W. P. N. R. 3780 blz. 186 en de Grooth W. P. N. R. 3897 blz. 181. (Zie ook zonder conversie Asser-Kamphuisen blz. 273). En in de rechtspraak leidde hier interpretatie van de opzegging reeds verscheidene malen tot het zelfde resultaat als de H. R. met conversie bereikte. Aldus t.a.v. art. 1607 B. W. Rb. Rotterdam 24 Dec. 1923, N. J. 1929 blz. 495, Hof Arnhem (Pachtkamer) 23 Juni 1941 1911 777, Rb. Haarlem 29 Juli 1941, 1942 106 (anders Rb. den Haag 17 Jan. 1922, N. J. 1923 blz. 731, toen de opzegging door de Huurcommissie nietig was verklaard). Voorts t.o.v. art. 34 Pachtwet Kantonrechter Alphen (Pachtkamer) 18 Nov. 1942 1943 292; anders echter Hof Arnhem (Pachtkamer) 29 April 1946 1946 612 en Centrale Grondkamer 15 Jan. 1943, de Pacht no. 551. Zie nog ten aanzien van art. 6 van het B. B. A. kantonrechter den Haag 13 Jan. 1947, 1947 627: opzegging voordat toestemming verkregen is doet de overeenkomst eindigen op den dag, waarop deze verleend wordt.

Ph. A. N. H.

No. 87

BIJZONDERE RAAD VAN CASSATIE, 12 Jan. 1949. (Mrs. Haga, Prof. Dr. Verzijl, Prof. Dr. van Brakel, Prof. Pompe, Lt.-Gen. Best.)

Arrest Lz. Rauter. Rechtsvragen rond art. 27a B.B.S.

Bevoegdheid van den Ned. rechter. Art. 63 Krijgsgevangenenconventie van 1929 niet geschreven voor oorlogsmisdaden begaan vóór de gevangenschap. Eisen te stellen aan dagvaarding een crimineel beleid betreffende. Uit dagvaarding behoef niet te blijken welke delicten volgens Ned. recht het telaste gelegde oplevert. Dit behoef evenmin te blijken uit de bezeugenverklaring, daar het slechts betekenis heeft voor de straftoemeting. Qualificatie van het misdrijf van art. 27a B.B.S.

Rechtspositie van burgers in bezet gebied t.a.v. den bezetter. Landoorlogsreglement en capitulatievoorwaarden. Rechtskarakter van de capitulatie te Rijnsoord. Betekenis van de capitulatie t.a.v. Ned. Regering in Londen en t.a.v. de bevolking in Nederland. Rechtspositie van bezetter in een misdadige oorlog.

Verhouding tusschen wet en tractaat.

Onderscheid echte en oncijgenlijke represailles. Art. 50 Landoorlogsreglement en de „responsabilité passive“.

De twee regels verborgen in Nulla poena sine praevia lege poenali. De „nieuwheid“ van de misdrijven tegen de menselijkheid. Betekenis van art. 23h Landoorlogsreglement.

Beroep op noodtoestand en „Unzumutbarkeit“, ambtelijk bevel, wettelijk voorschrift. Welk recht hier toepasselijk?

Straftoemeting. Betekenis van het internationale element in deze rechtspleging.

(Sr. artt. 1, 40, 42, 43; Sv. art. 261; B.B.S. art. 27a; Landoorlogsregl. artt. 23h, 50; Krijgsgevangenenconv. van 1929, art. 63). *

Op het beroep van H. A. Rauter, van beroep SS-Obergruppenführer, General der Waffen SS und Polizei, voorheen Höhere SS- und Polizeiführer en General-Kommissar für das Sicherheitswesen in het bezette Nederlandse gebied, thans in bewaring gesteld in de Strafgevangenis te Scheveningen, req. van cassatie tegen een sententie van het Bijzondere Gerechtshof te 's-Gravenhage, van 4 Mei 1948, waarbij hij werd schuldig verklaard aan:

voor wat het sub I bewezen verklaarde betreft:

„De voortgezette handeling van medeplegen en door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (S. no. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van mensenroof en doodslag waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht hem door den vijand geboden, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog vóór 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet“; voor wat het sub II bewezen verklaarde betreft:

„De voortgezette handeling van door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken en medeplegen van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken van enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van mensenroof begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog vóór 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet“;

voor wat het sub III bewezen verklaarde betreft:

„De voortgezette handeling van het door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig

* Zie noot onder het arrest, Red.

oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van diefstal, volgens de Nederlandse wet";

voor wat het sub IV bewezen verklaarde betreft:

"De voortgezette handeling van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van afpersing, volgens de Nederlandse wet";

voor wat het sub V bewezen verklaarde betreft:

"De voortgezette handeling van het door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken en medeplegen van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van mensenroof begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog vóór 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet, meermaals gepleegd", voor wat het sub VI bewezen verklaarde betreft:

"De voortgezette handeling van het door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van wederrechtelijke vrijheidsberoving waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht hem door den vijand geboden, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog vóór 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet", voor wat het sub VII bewezen verklaarde betreft:

"De voortgezette handeling van het plegen, medeplegen en door misbruik van gezag opzettelijk uitlokken van het zich gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder B van het Handvest behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945 bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (Stbl. No. G 5), bevattende dit misdrijf tevens de bestanddelen van afpersing, diefstal, wederrechtelijke vrijheidsberoving, welk feit in een aantal gevallen den dood tengevolge heeft

gehad, doodslag en moord, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht hem door den vijand geboden, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog vóór 15 Mei 1945, volgens de Nederlandse wet";

en met toepassing van de artt. 47, 56, 57, 278, 282, 287, 289, 310 en 317 Sr., 1, 2, 3, 11 en 27a B.B.S., werd veroordeeld tot de doodstraf;

Gehoord het verslag van den Raadsheer Best;

Gehoord den req. omtrent zijn persoon en zijn persoonlijke omstandigheden.

Gelet op de middelen van cassatie, voorgesteld bij schriftuur, luidende:

I. S. of v. t. der artt. 261, 348, 349, 350, 351, 358 en 359 Sv. artt. 278, 282, 289, 310 en 317 Sr. en art. 27a B.B.S.

a. doordat de bewezen verklaring, evenzeer als de dagvaarding in haar belangrijkste onderdelen, vrijwel uitsluitend inhoudt qualificaties van feiten en vrijwel geen enkele omschrijving van feiten, zodat uit de bestreden sententie slechts valt te gissen, welke feiten nu eigenlijk zijn bewezen verklaard, terwijl voorts een raadsel is welke vorm van daderschap en deelneming, waaromtrent de dagvaarding zich blijkt het requisitoir opzettelijk evenmin bekommerd, nu eigenlijk is bewezen verklaard,

welke leemte in dagvaarding en bewezen verklaring temeer tot nietigheid der gehele sententie behoort te leiden, omdat art. 27a B.B.S. eerst dan kan worden toegepast, indien uit dagvaarding en bewezen verklaring blijkt welke bestanddelen van strafbare feiten volgens de Nederlandse wet de bewezenverklaarde oorlogsmisdrijven bevatten (art. 27a lid 1), ofwel indien uit dagvaarding en bewezen verklaring blijkt, dat de betreffende oorlogsmisdrijven niet bestanddelen van strafbare feiten volgens de Nederlandse Wet bevatten (art. 27a lid 2), terwijl tevens uit dagvaarding en bewezen verklaring moet blijken of de verdachte de betreffende oorlogsmisdrijven zelf heeft gepleegd dan wel heeft toegelaten, dat zijn ondergeschikten die misdrijven pleegden (art. 27a lid 3),

zijnde immers de uitdrukkelijke bedoeling van de ontwerpers van art. 27a B.B.S., om de regeling van het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945, niet te incorporeren in de Nederlandse wetgeving, omdat dit incorporeren het nadeel zou hebben gehad, dat gewerkt zou hebben moeten worden zonder nauwkeurige delictomschrijvingen en zonder behoorlijk gedifferentieerde strafmaxima (Bijlagen Handelingen 2e Kamer 1946/47 no. 129-11),

zodat in de dagvaarding en de bewezen verklaring volgens het Nederlands strafprocesrecht stellig niet had mogen ontbreken een korte maar duidelijke feitelijke omschrijving van de bestanddelen der strafbare feiten, die de sententie had willen bewezen verklaren, temeer nu de sententie

daarop de doodstraf heeft willen toepassen, terwijl volgens het Nederlands strafprocesrecht de nietigheid van een strafvonnis niet gered kan worden, doordat op een zwevende en rekbare, in haar belangrijkste onderdelen vrijwel uitsluitend qualificaties en bijna geen feiten inhoudende dagvaarding, wel een aantal feiten en gebeurtenissen bij het onderzoek ter terechtzitting ter sprake zijn gebracht, indien deze feiten en gebeurtenissen desalniettemin zelfs niet eens een plaats in de bevestigingsverklaring hebben gekregen.

zijnde een van de voornaamste beginselen van het Nederlands strafprocesrecht, dat de verdachte tevoren nauwkeurig moet kunnen weten op welke beschuldigingen hij zich heeft te verdedigen.

b. doordat de sententie het sub 1 telastegelegde en bewezenverklarde, — kennelijk als gevolg van het vorenomschreven hoofdgebrek der sententie —, ten onrechte qualificeert als bevattende de bestanddelen van mensenroof en doodslag,

daar aan req. immers is telastegelegd o.m. „het enz. gevangennemen der Joden als onderdeel van hun deportatie“, dus niet de deportatie zelf, — zoals trouwens de kroongetuige Dr. Wilhelm Harster uitdrukkelijk verklaart —, zodat uit het bewezenverklarde niet is te begrijpen op grond van welk(e) feit(en) req. zich zou hebben schuldig gemaakt aan het medeplegen en het door misbruik van gezag uitlokken van mensenroof en doodslag.

kunnende die gevolgtrekking bepaalde-lijk niet worden gemaakt uit de door req. uitgevaardigde, in de sententie vermelde, politievoorschriften van 12 Febr. 1943, 29 Maart 1943 en 13 April 1943, zoals uit den inhoud der voorschriften duidelijk blijkt;

c. doordat uit de sententie nergens blijkt, waarom en door welke bewijsmidde-len zou zijn komen vast te staan, dat req. t.a.v. het sub I en II telastegelegde (zie in de telastelegging de woorden: „voorzover zulks van hem afhangt“) „een onmisbare schakel vormde in het geheel van maatregelen welke nodig waren om deze politie-iek in Nederland te doen slagen“, — zo-als het slot der sententie vermeldt — daar juist integendeel rechtens onbetwistbaar vaststaat, dat req. in alles volkomen onder-geschiedt was aan den Rijksc commissaris, die namens de Duitse Rijksoverheid het op-erste regeringsgezag in Nederland uit-oeftende;

d. doordat in de sententie ontbreekt een bewezen-verklaring of een beslissing over het ambt van req. in zijn gezagsverhou-dingen tot den Rijksc commissaris, den Weer-machtsbevelhebber, den Reichsführer SS, den Führer en de Duitse Rijksoverheid, den Chef der Sicherheitspolizei te Berlijn, den Bevelhebber der Sicherheitspolizei al-hier en zijn eventueel, — door req. uitdruk-kelijk ontkend —, recht om aan de Siche-rits-polizei alhier bevelen te geven, die zouden afwijken van de door Sicherheits-

polizei rechtstreeks uit Berlijn ontvangen bevelen,

hebbende de sententie een beslissing over die en soortgelijke belangrijke vragen zelfs opzettelijk achterwege gelaten, blijkens de navolgende, — uiteraard onjuiste —, over-weging:

„O, dat verdachte herhaaldelijk ter te-rechtzitting heeft aangevoerd, dat de al-daar behandelde feiten behoorden tot an-dere diensttakken dan de zijne of dat men vanuit Berlijn of van de zijde der Weer-macht bepaalde eisen had gesteld of dat zijn handelingen in overeenstemming wa-ren met besluiten van den Rijksc commiss-saris of zelfs door dezen aan hem waren opgedragen doch dit voor de beoordeling van de vraag of hij de telastegelegde feiten heeft begaan van weinig belang is, omdat hem niet verweten wordt, dat hij de ter te-rechtzitting besproken feiten alleen heeft begaan maar slechts, dat hij in de uitvoe-ring daarvan telkens een bepaald aandeel heeft gehad, hetwelk nader in de telaste-legging is omschreven en naar het oordeel van het Hof, behoudens een enkele uit-zondering, door de bewijsmiddelen is komen vast te staan“.

terwijl juist het gebrek in de sententie is, dat nergens staat welk „bepaald aandeel“ req. in de uitvoering „van de ter terecht-zitting besproken (!) feiten“ zou hebben gehad, terwijl de dagvaarding zich om die gezagsverhoudingen al evenmin bekom-mert, blijkens de sub I en II der dagvaar-ding ingevoegde woorden „voorzover zulks van hem afhangt“, wordende de stelling, dat de sententie de beslissing over voormelde en soortgelijke belangrijke vragen over de gezagsverhoudingen, — die niet slechts voor dit eerste belangrijke proces, maar voor alle verdere volgende processen tegen van oorlogsmisdrijven verdachte Duitsers van groot belang zijn —, opzettelijk ach-terwege heeft gelaten, bevestigd door het feit, dat het Hof, — alhoewel telkens bleek, dat het Hof van die gezagsverhoudingen, be-treffende alle onderdelen der telastelegging, geheel onvoldoende op de hoogte was —, ter zitting aan req. geen gelegenheid meer heeft willen geven om dienaangaande de in Duitsland verblijvende hoofdgetuigen Dr. Wimmer, Ritterbusch, Dr. Bene en Deppner, alsnog voor te brengen en te doen horen;

behoevende het geen nadere betoog, dat req. tengevolge van de hiervoren sub a tot en met d kortelijks omschreven zware ver-zuimen van vormen en leemten in het on-derzoek, ten eerste in zijn verdediging en zijn belangen is geschaad, zodanig zelfs, dat zijn raadsman zich dientengevolge el-genlijk niet heeft kunnen voorbereiden op req.'s verdediging t.a.v. de door het Hof eventueel ter sprake te brengen feiten en gebeurtenissen en slechts een algemene verdediging ten aanzien van het recht heeft gevoerd;

2. S. of v. t. van de artt. 350, 351, 358

en 35
42 en
art. 8
bevel
Mei
naam
Nied
handl
alt
sent
kan v
van d
heden
recht
misdr
de pe
doo
voerd
sluit
feloos
aanz
eens
heeft
Geh
cluste
beroep
O. d
van re
durenc
oorlog
het do
sen Ju
SS- un
sar für
staatsd
zorg v
bevel o
de Duit
het toe
de Ned
erland
bezettin
wetgevi
en veili
wetten
verband
derland
leid hee
I. h
Duitse
welke d
pa en d
deel van
tiek in
1940 we
van in
hem afh
heeft ge
van wet
zien op
der aan
als algen
mendrijv
als onder
Duitse g
als zeker
dood ten
vens van
ongeveer
ongeveer

en 359 Sv., art. 33 W. v. M. Sr., artt. 40, 41, 42 en 43 Sr., in verband met art. 13a A. B., art. 8 Sr. en de door en namens den opperbevelhebber van Land- en Zeemacht op 15 Mei 1940 aangegane overeenkomsten, genaamd „Bedingungen für die Übergabe der Niederländischen Wehrmacht“ en „Verhandlungspunkte“.

althans v. t. der wet, doordat de bij de sententie opgelegde doodstraf niet geacht kan worden te beantwoorden aan den ernst van de eventuele misdrijven, de omstandigheden van feitelijk en internationaal-rechtelijke aard, waaronder die eventuele misdrijven zijn begaan en den persoon en de persoonlijke omstandigheden van req.

doordat de sententie de door req. aangevoerde rechtvaardigings- en/of schuldtoelatingsgronden en/of gronden van strafeloosheid heeft verworpen, en het te dien aanzien door req. aangevoerde zelfs niet eens als strafverzachting in aanmerking heeft genomen;

Gehoord den Proc.-Fiscaal in zijn conclusie strekkende tot verwerping van het beroep;

O. dat bij de bestreden sententie ten laste van req. is bewezen verklaard: dat hij gedurende den op 10 Mei 1940 aangevangen oorlog tussen Nederland en Duitsland in het door den vijand bezette Nederland tussen Juni 1940 en Maart 1945 als Höhere SS- und Polizeiführer en General-Kommissar für das Sicherheitswesen in kriegs- en staatsdienst bij den vijand belast met de zorg voor de openbare orde en rust, het bevel over de eenheden der Waffen-SS en de Duitse politie-eenheden en -organen, en het toezicht op en geven van bevelen aan de Nederlandse politie in het bezette Nederlandse gebied en in den loop van den bezettingstijd bekleed met bevoegdheid tot wetgeving op het terrein der openbare orde en veiligheid, opzettelijk in strijd met de wetten en gebruiken van den oorlog en in verband met den onder andere tegen Nederland gevoerden aanvalsoorlog een beleid heeft gevoerd, waarbij

I. hij opzettelijk in het kader van de Duitse vervolgingspolitiek tegen de Joden, welke de verwijdering der Joden uit Europa en de uitroeiing van althans een groot deel van hen ten doel had, en welke politiek in het bezette Nederland later dan 1940 werd ingezet, tot het welslagen hiervan in Nederland (voor zover zulks van hem afhing) dienstig geachte maatregelen heeft genomen, te weten het uitvaardigen van wettelijke voorschriften en het toezien op en leiding geven aan de activiteit der aan hem ondergeschikte politie, met als algemene strekking het afzonderen, samendrijven en gevangen nemen der Joden als onderdeel van hun deportatie over de Duitse grens, hetgeen, gelijk de verdachte als zeker moest voorzien, voor velen den dood tengevolge had, zijnde volgens gegevens van het Nederlandse Rode Kruis van ongeveer 110.000 weggevoerde Joden slechts ongeveer 6000 teruggekeerd;

II. hij opzettelijk in het kader van de Duitse politiek der arbeidsinzet tot het welslagen hiervan in Nederland (voor zover zulks van hem afhing) dienstig geachte maatregelen heeft genomen, als het doen houden van razzia's en controles tot het vatten van arbeidsplichtigen door aan hem ondergeschikte politie (bevolen 15 Juli 1943) en het oprichten van den Arbeitskontroll Dienst (besluit gedateerd 14 April 1944), bij welke arbeidsinzet de gevangen werkkrachten uit de burgerbevolking van bezet Nederland met het oog op slavenarbeid naar Duitsland werden gedeporteerd en velen dientengevolge zijn omgekomen, zijnde volgens gegevens van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie tijdens de Duitse bezetting ten minste 300.000 Nederlanders voor arbeidsinzet naar Duitsland weggevoerd en alleen reeds tussen 7 Jan. en 1 September 1944 via het Durchgangslager te Amersfoort ongeveer 9900 bij controles en razzia's gevat;

III. hij opzettelijk nadat in het kader van de door Goering in Augustus 1943 bevolen systematische beroving van de Nederlandse bevolking van huisraad, kleding e.d. was besloten tot „rückwärtslose Beschlagnahme des Hausinventars“ bij Nederlandse burgers „die sich gegen die Besatzungsmacht vergangen oder feindlich eingestellt haben“, de nodige maatregelen heeft genomen om uitvoering hiervan door de onder zijn bevel staande Duitse politie te verzekeren, tengevolge waarvan sedert dien op grote schaal deze goederen van Nederlandse burgers zijn geroofd, terwijl vervanging toenmaals niet of vrijwel niet mogelijk was;

IV. hij opzettelijk bij beschikking van 13 Mei 1943 de radio-ontvangsttoestellen in het bezette Nederl. gebied verbeurd heeft verklaard en de inlevering ervan bevolen, waaraan door bedreigingen kracht werd bijgezet, welke bedreigingen in October 1943 nog werden aangevuld met die van verbeurdverklaring van den gehelen inboedel, hiermede velen uit de Nederl. bevolking dwingende tot afgifte van deze toestellen en hun aldus wederrechtelijk deze eigendommen ontnemende;

V. hij opzettelijk door razzia's, gehouden op 6 Febr. 1943, door een oproep tot aanmelden, waaraan door bedreiging (o.a. tegen ouders en voogden) kracht werd bijgezet, omstreeks 5 Mei 1943, en door latere arrestaties zich meester heeft gemaakt van een groot aantal Nederlandse studenten en hen ter deportatie naar Duitsland aan de daarmede belaste Duitse overheidsorganen ter beschikking heeft gesteld, zijnde volgens gegevens van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie bij de razzia's in Februari ongeveer 1800 studenten gevat, terwijl ongeveer 3800 zich in Mei meldden en nog velen later zijn gevat, en een aantal van hen als gevolg van de deportatie overleden;

VI. hij opzettelijk omstreeks Augustus 1943 ter afschrikking tegen het onderdui-

ken heeft bepaald, dat indien Nederlandse politieambtenaren eigenmachtig den dienst verlieten en onderdoken, hun naaste verwanten onverwijd door de Sicherheitspolizei moesten worden gearresteerd en naar een concentratiekamp overgebracht, ingevolge welk bevel talrijke familieleden van Nederlandse politieambtenaren van hun vrijheid zijn beroofd;

VII. hij opzettelijk ter vergelding van tegen de bezettende macht gerichte of als zodanig opgevatte handelingen systematisch als maatregelen heeft aangewend

a. collectieve geldboeten, door hem of „in Vertretung“ van zijnerwege aan gemeenten opgelegd wegens beschadiging van kabels en andere persoonlijke handelingen, waarvoor de bevolking in haar geheel niet als hoofdelijk aansprakelijk kon worden beschouwd;

b. het uit woningen weghalen van inboedels (tevens ten behoeve van de sub III vermelde roverij en bepaaldelijk sedert deze was ingevoerd);

3. het arresteren en gevangen zetten van onschuldige burgers (veelal naaste familieleden van een in werkelijkheid gezocht persoon) of het houden van razia's (mede ten behoeve van de sub II vermelde arbeidsinzet) en het wegvoeren van de daarbij gevangenen, terwijl het van algemene bekendheid was dat de behandeling in Duitse gevangenschap zeer slecht placht te zijn en veelal den dood tengevolge had, zijnde velen van de aldus van hun vrijheid beroofden inderdaad omgekomen;

d. represaillemoorden op Nederlandse burgers, waarbij 1e burgers werden neergeschoten bij of na arrestatie, of (bepaaldelijk sedert de geallieerde opmars door Frankrijk en België) terwijl zij zich voor een ander feit, dan dat waarvoor de represaillemoord plaats had, reeds in Duitse gevangenschap bevonden.

2e vanaf September 1943 de moordactie werd uitgevoerd bekend onder den naam „Silbertanne“, welke aldus was opgezet dat door leden van de Duitse (Nederlandse) SS in samenwerking met de Sicherheitspolizei als represaille voor aanslagen op handlangers van den vijand burgers die zich in vrijheid bevonden werden neergeschoten, van welke misdrijven de daders dan zogenaamd niet gevonden werden;

door welk aldus gevoerde beleid, en meer bepaaldelijk door het sub I, II, V, VI en VII vermelde, Rauter opzettelijk systematisch terrorisme bedreef tegen het Nederlandse volk;

O. dat blijkens de cassatiemiddelen in verband met de daarop gegeven mondelinge toelichting door req.'s raadsman en de opmerkingen, door req. zelf zoowel schriftelijk als mondeling gemaakt, deze tegen de uitspraak van het Hof een aantal bezwaren heeft te berde gebracht, welke de Raad in de na te noemen volgorde zal behandelen;

O. dat req. zich er in de eerste plaats over heeft beklagd, dat hem vóór de terechtzitting in eersten aanleg slechts ge-

durende drie uren de kennisneming van het omvangrijke dossier is toegestaan, waardoor hij in zijn verdediging zoude zijn benadeeld;

O. dat de Raad naar aanleiding van dit beklag overeenkomstig art. 107 R.O. ambtsberichten heeft ingewonnen van het Bijzondere Gerechtshof en daaruit, mede in verband met de daarbij overgelegde verklaringen van den Proc.-Fiscaal bij het Hof en van req.'s raadsman, is gebleken, dat het gehele dossier gedurende de eerste twee of drie weken van Januari 1948 ten huize van req.'s raadsman te diens beschikking is geweest, uit den aard der zaak zonder enige beperking van den raadsman in zijn bevoegdheid om de processen-verbaal en andere stukken aan req. te tonen en met hem te bespreken; dat vervolgens in het midden van Maart 1948 req. zelf het dossier ter inzage heeft gevraagd en dit toen wederom ter beschikking van zijn raadsman is gesteld, ten einde het aan req. ter inzage te geven, waartoe echter slechts drie dagen beschikbaar waren, aangezien de openbare behandeling was vastgesteld op 1 April;

O. dat onder deze omstandigheden de Raad de klacht van req. volkomen ongegrond acht;

dat toch uit het bovenstaande blijkt, dat het dossier gedurende ongeveer drie weken ter uitsluitende beschikking van req. of diens raadsman heeft gestaan en het van hen afhangt, op welke wijze zij den hun toegemeten tijd onder elkaar wensen te verdelen; dat bovendien bij de talrijke verhoren, welke req. door den Proc.-Fiscaal of andere opsporingsorganen zijn afgenomen, hem blijkens de daarvan opgemaakte processen-verbaal de op de vershillende hem te laste gelegde feiten betrekking hebbende documenten steeds zijn vertoond en hij zich over de waarde daarvan heeft uitgelaten;

dat req. dan ook bij de behandeling in eersten aanleg noch blijkens het proces-verbaal der zitting, noch blijkens het daarvan mechanisch opgenomen woordelijk verslag zich heeft beklagd over enige belemmering in zijn verweer, een beklag trouwens, hetwelk blijkens zijn in eersten aanleg voorgedragen uitvoerige verdediging ongefundeerd zou zijn;

dat, waar mitsdien de even bedoelde klacht van req. feitelijk onjuist is gebleken, de vraag, of zij, indien gegrond, tot vernietiging van de bestreden sententie zou kunnen leiden, buiten onderzoek kan blijven;

O. dat req. in de tweede plaats beweert, dat het Hof zoude hebben gewelgd, getuigen, die req. te zijner ontlasting wilde voorbrengen, te horen;

O. te dien aanzien, dat aan req. bij de dagvaarding overeenkomstig art. 260 lid 3 Sv. is kenbaar gemaakt, dat hij het recht heeft, getuigen te doen dagvaarden, doch dat hij van dat recht geen gebruik heeft gemaakt;

dat hij niettemin ter terechtzitting van

ning van het
aan, waar-
de zijn be-

ing van dit
R.O. ambts-
n het Bij-
t, mede in
de verkla-
ij het Hof
leken, dat
de eerste
l 1948 ten
diens be-
d der zaak
en raads-
processen-
req. te to-
at vervol-
1948 req.
gevraagd
king van
het aan
e echter
ren, aan-
vas est-

leden de
en onge-

lijkt, dat
le weken
req. of
het van
len hun
nen te
jke ver-
scaal of
enomen,
te pro-
de hem
hebben-
en hij
ultge-

ling in
proces-
t daar-
ik ver-
belem-
trou-
aan-
diging

doelde
lek
erni-
kun-
ijven;
veert,
l, ge-
wilde

ij de
lid 3
recht
doch
heeft

van

het Hof van 1 April 1948 blijkt het proces-verbaal dier zitting heeft verzocht, als getuige alsnog te horen Dr. Harster, doch blijkt het proces-verbaal der zitting van 2 April, nadat het Hof de zitting had geschorst, om req. gelegenheid te geven, zich te beraden omtrent de vraag, of hij het wenselijk achtte, nog getuigen te doen dagvaarden, heeft verklaard, af te zien van het horen van nadere getuigen, zodat aan deze klacht haar feitelijke grondslag ontvalt en de eventuele rechtsgevolgen van een — door den Raad verworpen — juistheid dezer klacht onbesproken kunnen blijven;

O. dat req. de rechtsmacht van het Bijz. Gerechtshof en van den B. R. v. C. heeft betwist en heeft betoogd;

a. dat niet een Nederlandse, doch slechts een internationale rechter tot zijn berechting bevoegd is en

b. dat, al ware dit anders, zijne berechting op grond van het Verdrag van Genève van 27 Juli 1929 betreffende de behandeling van krijgsgevangenen slechts zoude kunnen geschieden door het H. M. G. en met inachtneming van de waarborgen, bij dat Verdrag nader omschreven;

O. ad a en voor zoveel nodig ambtshalve: dat de internationale rechtsontwikkeling sinds den eersten wereldoorlog zich consequent heeft bewogen in de richting van persoonlijke strafrechtelijke aansprakelijkheid van de bedrivers van oorlogsmisdrijven en van hunne berechting, hetzij door een internationaal Gerechtshof, hetzij door rechtbanken van den benadeelden oorlogvoerende Staat, zulks op grond van de ervaring, dat menig oorlogvoerende Staat, en met name Duitsland, niet voldoende geneigd is gebleken tot naleving van zijne internationale verplichting jegens zijn wederpartij tot bestraffing van leden van zijn eigen strijdmacht, die ten nadele der wederpartij de normen van het oorlogsrecht hebben geschonden;

dat onder die omstandigheden het Koninkrijk der Nederlanden volkenrechtelijk rechtsmacht heeft over vijandelijke oorlogsmisdadigers, zoals ook wordt voorondersteld in de Verklaring van Moskou van 30 Oct. 1943, waarnaar wordt verwezen in de considerans van de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945, met bijbehorend Handvest;

dat na de totstandkoming van de Wet van 10 Juli 1947, S. No. H 233, ook geen twijfel meer kan bestaan aan de rechtsmacht van den Nederlandsen rechter om deze volkenrechtelijke jurisdictie van het Koninkrijk over vijandelijke oorlogsmisdadigers binnen de Nederlandse rechtsorde uit te oefenen, noch aan den wettelijken grondslag, waarop die uitoefening moet plaats hebben;

O. ad b:

dat de Raad zich er niet toe wil bepalen, tegen dit betoog aan te voeren, dat de Nederlandse wetgever de Bijzondere Rechtspleging nu eenmaal met deze rechtsmacht over vijandelijke oorlogsmisdadigers, zon-

der enige uitzondering voor militairen, heeft bekleed, en wel omdat req. ten deze een beroep heeft gedaan op een internationale overeenkomst, waarbij Nederland partij is en waarvoor — indien het beroep juist ware — de Nederlandse wet zou hebben te wijken;

dat aan zodanige overeenkomst naar haar aard, als beperkende de soevereiniteit der verdragsluitende partijen, een hogere rechtswaarde toekomt dan aan de wet en derhalve, zolang het Koninkrijk door dezen internationalen rechtsband gebonden blijft, de rechter in geval van twijfel heeft te onderzoeken, of de wet met de overeenkomst verenigbaar is, ook indien de laatste van vroegeren datum is dan de eerste;

O. nu te dien aanzien:

dat de verdragsbepalingen, waarop req. meent zich in dezen te kunnen beroepen, zijn vervat in de artt. 45, lid 1, 46, lid 1 en 63 van de bovengenoemde overeenkomst, hierna te noemen de Krijgsgevangenenconventie van 1929, luidende als volgt:

(art. 45 lid 1) „Les prisonniers de guerre seront soumis aux lois, règlements et ordres en vigueur dans les armées de la Puissance détentrice”;

(art. 46 lid 1) „Les prisonniers de guerre ne pourront être frappés par les autorités militaires et les tribunaux de la Puissance détentrice d'autres peines que celles qui sont prévues pour les mêmes faits à l'égard des militaires des armées nationales”;

(art. 63) „Un jugement ne pourra être prononcé à la charge d'un prisonnier de guerre que par les mêmes tribunaux et suivant la même procédure qu'à l'égard des personnes appartenant aux forces armées de la Puissance détentrice”;

dat deze bepalingen staan in titel III der Krijgsgevangenenconventie, handelende over „la captivité”, en wel in afdeling V daarvan („des rapports des prisonniers de guerre avec les autorités”), onder hoofdstuk 3 („Des sanctions pénales à l'égard des prisonniers de guerre”), — de artt. 45 en 46 onder „1 Dispositions générales”, art. 63 onder „3 Poursuites judiciaires”, — welke laatste onderafdeling een tegenstelling vormt tot die onder „2 Peines disciplinaires”;

dat reeds uit deze plaatsing der aangehaalde artikelen binnen het algemene kader der conventie is af te leiden, dat de laatstgenoemde bepaling, art. 63, als één der voorschriften, betrekking hebbende op de strafrechtelijke vervolging van Krijgsgevangenen, ziet op gevallen, waarin deze laatsten zich, op ernstiger wijze dan door een eenvoudig tuchtrechtelijk vergriep, hebben misdragen jegens de autoriteiten van den Staat, in wiens macht zij zich bevinden, door de voor diens eigen legers vastgestelde reglementen, bedoeld in de eerstgenoemde bepaling, art. 45, te overtreden, of door tijdens hun krijgsgevangenschap een ander misdrijf te begaan, waarvoor strafrechtelijke vervolging in aanmerking komt;

dat deze beperkte uitlegging van art. 63

voornoemd, welke deszelfs toepasselijkheid op vóór hun krijgsgevangenschap door vijandelijke militairen gepleegde oorlogsmisdrijven uitsluit, bevestiging vindt in de geschiedenis van dit onderwerp en in het bijzonder in de geschiedenis van het ontstaan en in de latere toepassing van de conventie van 1929, met algehele instemming van de Rode Kruisconferenties zelve;

dat immers reeds de artt. 31 en 32 van het Russische voorstel aan de Conferentie van Brussel van 1874, waaruit art. 28 van het door die Conferentie opgestelde ontwerp ener „Déclaration internationale concernant les lois et les coutumes de la guerre“ is voortgekomen, uitsluitend het oog hadden op delicten, door krijgsgeschiedenissen „commis durant leur captivité“, en op complotten van die zijde „en vue d'une fuite générale ou bien contre les autorités établies au lieu de leur internement“, en geenszins beoogden iets te bepalen over oorlogsmisdrijven door de betrokkenen begaan vóór hun krijgsgevangenschap, een categorie van misdrijven, waarvoor zodanige militairen naar oude vaste opvattingen, de hun krachtens het krijgsgeschiedenissenrecht toekomende bescherming reeds bij voorbaat hadden verspeeld;

dat van geen andere opvatting blijkt, toen tijdens de Eerste Haagse Vredesconferentie genoemd art. 28 met art. 23 van de ontwerp-Declaratie van 1874 werd samengevoegd tot art. 8 van het Landoorlogreglement van 1899, dat op zijn beurt onveranderd is overgegaan in het Landoorlogreglement van 1907;

dat in dezen zelfden gedachtengang is doorgererkt, toen in 1921 het eerste ontwerp is gemaakt voor de tegenwoordige Krijgsgevangenenconventie, in hetwelk een art. 5 voorkwam, luidende:

„Le prisonnier est au bénéfice du droit commun de l'Etat capteur, mais il doit aussi le respecter; pour toutes les infractions qu'il commettrait, il est soumis aux lois civiles et militaires en vigueur dans le pays où il est interné.....“;

dat deze zelfde beperking opnieuw tot uitdrukking komt in art. 49 van het „avant-projet“ van 1929, in welks eerste lid werd bepaald, dat „Les belligérants veilleront à ce que les autorités compétentes usent de la plus grande indulgence dans l'appréciation de la question de savoir si une infraction commise par un prisonnier de guerre doit être punie disciplinairement ou judiciairement“, — een bepaling, waaruit het thans geldende art. 52 is voortgekomen;

dat ditzelfde het gevoelen blijkt te zijn van het Internationale Comité van het Rode Kruis, blijkens hetgeen vermeld staat op bladzijde 146 van de „documentation préliminaire fournie par le Comité International de la Croix Rouge“, aan de regeringen rondgezonden voor de deskundigenconferentie van April 1947 te Genève, o.a. tot herziening van de Krijgsgevangenenconventie van 1929:

„Délits commis avant la capture. — Le

texte de l'article 45 et les discussions qui ont eu lieu à son sujet lors de la Conférence diplomatique de 1929 montrent que les auteurs de la Convention n'ont envisagé que la punition des délits commis au cours de la captivité. Quant aux délits qui auraient été commis avant la capture, la Convention ne contient aucune disposition“;

dat ook in het rapport over de werkzaamheden dier deskundigenconferentie van 14—26 April 1947 zelf op bladzijde 215 dit gevoelen tot uitdrukking kwam blijkens de motivering van de hierboven ontwikkelde stelling, luidende als volgt:

„En ce qui concerne les crimes de guerre on fit valoir qu'en vertu d'un principe de droit international coutumier, dont l'origine remonte très loin dans l'histoire, un soldat capturé et convaincu de crime de guerre ne peut plus bénéficier de la protection de la Convention. Celui qui, en combattant, s'écarte des règles essentielles du droit de la guerre ne saurait invoquer le bénéfice de la convention pour sa protection une fois qu'il est fait prisonnier. La plupart des délégations parurent admettre ce point de vue“;

dat onder die omstandigheden de beginselen van de Conventie van Londen van 8 Aug. 1945 met bijbehorend Handvest en de praktijk van uitlevering van krijgsgeschiedenissen, van oorlogsmisdrijven verdachte militairen ter berechting aan de regeringen der landen, waar zij hun misdrijven hebben gepleegd, in overeenstemming met de verklaring van Moskou van 30 Oct. 1943, in generlei opzicht in strijd zijn met het krijgsgeschiedenissenrecht van 1929;

dat zowel de Internationale Militaire Rechtbank van Neurenberg als de verschillende geallieerde, militaire en andere gerechten dan ook zonder uitzondering ditzelfde standpunt huldigen;

dat derhalve req.'s stelling, dat hij op den voet van art. 63 der Krijgsgevangenenconventie van 1929 voor het Hoog Militair Gerechtshof terecht zou moeten staan, als onjuist moet worden verworpen en in verband hiermede de vraag of req. als krijgsgeschiedenissen in den zin van genoemde Conventie moet worden beschouwd, geen beantwoording behoeft;

dat de Raad daarom evenmin zal ingaan op de vraag of het Hof op goede gronden heeft terzijde gesteld het beroep van req. op art. 46 van genoemd verdrag, daar blijkens het bovenstaande deze bepaling slechts van toepassing zou kunnen zijn, indien req. terechtstond voor misdrijven, tijdens krijgsgeschiedenissen begaan;

O. dat uit het bovenstaande volgt, dat zowel het Bijz. Gerechtshof als deze Raad bevoegd is van de zaak kennis te nemen;

O. dat door en namens req. is betoogd, dat de inleidende dagvaarding nietig is, omdat:

a. dlt stuk in hoofdzaak slechts kwalificaties, geen concrete feiten bevat;

b. daaruit niet blijkt, of aan req. f.a.v.

discussions qui
e la Conferen-
trent que les
ont envisagé
mis au cours
légit qui au-
apture, la
une disposi-

er de werk-
nconferentie
bladzijde 215
van blijken
en ontwik-

t:
s de guerre
e principe de
ont l'origine
un soldat
de guerre
tection de
ombattant.
u droit de
e bénéfice
ction une
lupart des
point de

de begin-
len van 8
est en de
gegevan-
ven ver-
in de
un be-
sienstem-
kou van
in strijd
ht van

militaire
erschill-
ere ge-
ng dit-

hij op
genen-
militair
an, als
n ver-
trijgs-
Con-
n be-

gaan
nden
req.
blij-
aling
, in-
tij-

de
taa
i;
gd,
m-

ifi-
c.v.

de verschillende feiten daderschap is te laste gelegd, dan wel, dat hij slechts heeft toegelaten, dat zijn ondergeschikten de feiten pleegden, terwijl, indien het eerste is bedoeld, niet had mogen ontbreken een aanduiding van den vorm van deelneming welke aan req. wordt verweten;

c. daaruit niet blijkt, of en zo ja, welke bestanddelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandse wet het te laste gelegde bevat;

O. te dien aanzien:

ad a:

dat deze klacht feitlijken grondslag mist, omdat bepaaldelijk in een geval als het onderwerpelijke, waar een verdachte zich heeft te verantwoorden ter zake van de door hem als bevelvoerder, leidend en met macht bekleed politiefunctionaris getroffen en gelaste maatregelen, met de omschrijving dezer maatregelen kan worden volstaan en niet mag worden verlangd, dat de dagvaarding daarnevens inhoudt een opsomming van de handelingen van ondergeschikten waardoor het aldus duidelijk omlijnde beleid in de bijzondere gevallen tot daadwerkelijke uitvoering is gekomen;

dat deze handelingen wel van belang kunnen zijn voor de bewijsvoering, doch niet zijn te rekenen tot de in art. 261 Sv. op straffe van nietigheid geëiste opgave van het telastegelegde feit;

dat req. overigens blij heeft gegeven de strekking en inhoud der dagvaarding zeer wel te hebben gevat, terwijl hij ook alle gelegenheid heeft gehad en in ruime mate deze gelegenheid heeft benut om zich uitvoerig op de telastelegging in al haar onderdelen te verweren;

ad b:

dat de steller der dagvaarding kon volstaan met omschrijving van de feitelijke gedragingen van req., doch niet behoefde te treden in vragen betreffende de qualificatie en bepaaldelijk verband houdende met de vaststelling van den wettelijken deelnemingsvorm, waaronder elk dier gedragingen ware te rangschikken, hoedanige vragen eerst na de bewezenverklaring van het telastegelegde aan de orde zouden komen, zodat het beroep op nietigheid der dagvaarding ook in zoverre faalt;

ad c:

dat ook dit middel vruchteloos is voorgesteld, daar art. 261 Sv. geen andere elsen aan de dagvaarding stelt, dan een opgave van een bepaald feit, aan welk vereiste de dagvaarding in dit geval beantwoordt;

O. voorts, dat hetgeen req. in de memorie van cassatie sub 1b voordraagt kennelijk strekt ten betoge, dat het Hof uit de bewijsmiddelen niet heeft kunnen afleiden, dat req. zich zou hebben schuldig gemaakt aan het medeplegen en het door misbruik van gezag uitlokken van mensenroof en doodslag, doch het middel, aldus opgevat, feitlijken grondslag mist, daar het Hof niet dit bewezen heeft verklaard, doch alleen in de qualificatie van het sub 1^a be-

wezen verklaarde oorlogsmisdrijf heeft tot uitdrukking gebracht, dat dit tevens bevat de bestanddelen van mensenroof en doodslag volgens de Nederlandse wet;

O., dat voorzover het middel tevens heeft bedoeld, op te komen tegen de geboezigde qualificatie, het, zoals hierna zal blijken, gegrond is;

O. dat req. verder heeft betoogd, dat uit de door het Hof geboezigde bewijsmiddelen niet kan blijken, dat, zoals bewezen is verklaard, req. „een onmisbare schakel” vormde in het geheel van maatregelen, welke nodig waren om deze politiek (seil de Duitse maatregelen t.a.v. Joden en gedwongen tewerkstelling) in Nederland te doen slagen, terwijl het volgens req. bovendien vaststaat, dat hij in alles volkomen ondergeschikt was aan den Rijkscmissaris;

O. te dien aanzien, dat deze klacht feitlijken grondslag mist, daar de aangehaalde woorden niet in de telastelegging voorkomen en diensgevolge evenmin in hetgeen bewezen is verklaard;

dat deze woorden wel zijn te vinden in de sententie onder de overwegingen omtrent de strafmaat in verband met req.'s schuld aan de Jodenmaatregelen en den arbeidsinzet, doch daar niet anders zijn dan de gevolgtrekking, welke het Hof uit de bewezenverklaarde feiten heeft getrokken, een conclusie waartoe het Hof, gezien de lange reeks van maatregelen en verordeningen blijken de sententie door req. genomen of uitgevaardigd, ook zeker kon komen;

O. dat req. zich eveneens bezwaard acht, doordat met betrekking tot de telastelegging en bewezenverklaring van sommige feiten is volstaan met aanvaarding van de zijns inziens vage beperking „voor zover zulks van hem afhangt”, zonder dat de draagwijdte van deze beperking t.a.v. req.'s verantwoordelijkheid nadere bepaling heeft gevonden, aan welk bewaar req. tevens de meer algemene klacht verbindt, dat het Hof hem telkens „een bepaald aandeel” in de uitvoering van het hem telastegelegde beleid heeft verweten zonder nochtans vast te stellen waarin dat aandeel heeft bestaan;

dat deze grieven echter falen, omdat naar 's Hof's kennelijke bedoeling de strekking van even genoemde woorden geen andere is geweest dan dat aan req. te laste viel het aandeel in de tenuitvoerlegging van het gewraakte beleid dat hem ingevolge zijn positie als Höhere SS- und Polizeiführer en General-Kommissar für das Sicherheitswesen hier te lande tijdens de bezetting toekwam;

dat req. in dit verband nog heeft aangevoerd, dat in de sententie ontbreekt een beslissing omtrent de juiste gezagsverhoudingen tussen req. enerzijds en andere Duitse autoriteiten, zo hier te lande als in Duitsland, anderzijds, doch de Raad ook die klacht niet als juist kan aanvaarden;

dat het bezit der beide genoemde functies en de aan req. toegekende volledige bevels-

bevoegdheid over de in Nederland aanwezige Sicherheits- en Waffen SS, hem een machtspositie verzekeren, die hem in de gelegenheid stelde tot het voeren van het bij dagvaarding omschreven beleid;

dat de verantwoordelijkheid voor dit beleid dan ook niet door req. kan worden afgewezen en het Hof hem terecht niet heeft gevolgd in zijn streven om met beroep op bevoegdheidsferen van andere Duitse instanties het debat te verwickelen en de aandacht af te leiden van de aansprakelijkheid, die den req. treft ter zake van de door hem gepleegde daden, gelijk die bij dagvaarding zijn telastgelegd en door het Hof bewezen verklaard;

O, dat volgens req. uit de bewezenverklaring eveneens ten onrechte niet blijkt, of, en zo ja, welke bestanddelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandse wet het bewezenverklarde bevat;

O, dat ook dit middel faalt, daar, zoals hierna zal worden beslist, de vraag, welke bestanddelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandse wet het oorlogsmisdrijf bevat uitsluitend van belang is t.a.v. de straftoemeting, doch de gegevens voor het antwoord daarop niet uitdrukkelijk in de bewezenverklaring als zodanig behoeven te worden aangeduid;

O, thans met betrekking tot de vraag, of de bewezenverklarde feiten vallen onder art. 6 b of ten art. 6 c van het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945, en dus strafbaar zijn krachtens art. 27a B.B.S.;

dat de bewezenverklarde feiten strafbaar zijn als volgt:

dat onder I als het oorlogsmisdrijf van: „deportatie van burgerbevolking van of in bezet grondgebied“

en tevens als de misdrijven tegen de menselijkheid van: „deportatie en andere onmenselijke handelingen, die gedurende den oorlog bedreven zijn tegen burgerbevolking“ en van „vervolgingen op grond van ras“ beide „in verband met enig misdrijf behorende tot de rechtsmacht van de Internationale Militaire Rechtbank“;

dat onder II als het oorlogsmisdrijf van: „deportatie met het oog op slavenarbeid („to slave labour“) van burgerbevolking van of in bezet gebied“ en tevens als de misdrijven tegen de menselijkheid van „het in slavernij voeren en deportatie, die gedurende den oorlog bedreven zijn tegen burgerbevolking“, beide „in verband met enig misdrijf behorende tot de rechtsmacht van de Internationale Militaire Rechtbank“;

dat onder III als het oorlogsmisdrijf van: „plundering van particulieren eigendom“;

dat onder IV als als het oorlogsmisdrijf van:

„plundering van particulieren eigendom“, wordende dit misdrijf, ook wat de radio-ontvangtoestellen zelve betreft, niet verontschuldigd door het in art. 53 lid 2 van het Landoorlogreglement omschreven recht des bezetters tot het „saisir“ van „moyens affecté à la transmission de nouvelles“,

aangezien de maatregel blijkbaar niet als inbeslagneming onder verplichting tot latere teruggave, maar als strafmaatregel bedoeld is geweest;

dat onder V als het oorlogsmisdrijf van: „deportatie van burgerbevolking van of in bezet gebied“ en tevens als het misdrijf tegen de menselijkheid van „deportatie, die gedurende den oorlog bedreven is tegen burgerbevolking in verband met enig misdrijf behorende tot de rechtsmacht van de Internationale Militaire Rechtbank“;

dat onder VI als het oorlogsmisdrijf van: „mishandeling („ill-treatment“) van burgerbevolking van of in bezet grondgebied“;

dat onder VII, wat betreft:

punt a: als het oorlogsmisdrijf, gewraakt door

art. 50 van het Landoorlogreglement;

punt b: als het oorlogsmisdrijf „plundering van particulieren eigendom“;

punt c: als de oorlogsmisdrijven van „mishandeling („ill-treatment“) en deportatie van burgerbevolking van of in bezet gebied“, en van schending van art. 50 van het Landoorlogreglement en tevens als de misdrijven tegen de menselijkheid van „het in slavernij voeren en deportatie, die gedurende den oorlog bedreven zijn tegen burgerbevolking“, beide „in verband met enig misdrijf behorende tot de rechtsmacht van de Internationale Militaire Rechtbank“;

punt d: zowel onder 1 als onder 2: als het oorlogsmisdrijf van „moord van burgerbevolking in bezet gebied“ en tevens als het misdrijf tegen de menselijkheid van „moord, die gedurende den oorlog bedreven is tegen burgerbevolking in verband met enig misdrijf behorende tot de rechtsmacht van de Internationale Militaire Rechtbank“;

wordende geen der onder VII bewezenverklarde feiten — zoals hieronder nader zal worden betoogd — gerechtvaardigd door de omstandigheid, dat zij volgens de bewezenverklaring door req. zijn gepleegd „ter vergelding van tegen de bezettende macht gerichte of als zodanig opgevatte handelingen“;

O, verder, dat req. heeft beweerd, dat, ook indien de te zijnen laste bewezenverklarde feiten, op zich zelf beschouwd, ingevolge art. 27a B.B.S. strafbaar mochten worden geacht, de onrechtmatigheid daarvan zou wegvallen, omdat hij tegenover de Nederlandse bevolking niet langer aan het oorlogsrecht gebonden zou zijn geweest, nadat:

a. de Nederlandse Regering vanuit Londen de bevolking zowel door middel van de radio als door het zenden van wapens systematisch had aangespoord tot verzet tegen de bezettende macht en de bevolking zowel individueel als in haar geheel aan die aansporingen gevolg had gegeven, zulks, hoewel de op 15 Mei 1940 gesloten capitulatie-overeenkomsten zowel het een als het ander verboden;

b. de bevolking van het bezette gebied in strijd met het oorlogsrecht had gewel-

gerd, de last van de bezetting rustig te dragen, doch in allerlei vorm tegen het Duitse gezag was opgestaan;

op grond van welke beide redenen het Duitse Rijk en req. als zijn uitvoerend orgaan het recht zouden hebben gehad tot het nemen van représailles tegen de Nederlandse bevolking;

O. dat hierna zal worden nagegaan, of de capitulatie door Generaal Winkelman op 14 Mei 1940 het karakter droeg van een overeenkomst en of deze Generaal daarbij optrad in zijn qualiteit van opperbevelhebber dan wel ook in die van tijdelijk exceptioneel drager van het burgerlijk gezag, doch dat de Raad wil vooropstellen, dat de capitulatie geen enkele bepaling inhoudt, welke aan de Nederlandse bevolking verplichtingen tegenover den bezetter oplegt of de Nederlandse Regering tot iets meer zou verplichten, dan om die gebeurtenis als een wettige capitulatie te erkennen;

O. nu t.a.v. het karakter der capitulatie: dat de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht te vier uur vijftig in den namiddag van 14 Mei 1940, zonder voorafgaande overeenkomst met de binnengevallen vijand, aan de opperbevelhebbers der strijdkrachten hier te lande bevel heeft gegeven de wapens neer te leggen;

dat dit is bevestigd eerst door een mededeling van de capitulatie aan den Duitsen gezant door bemiddeling van Luitenant-Generaal b.d. Schuurman ongeveer om zeven uur 's avonds en door een kennisgeving, in overleg met de Duitse militaire attachés, door radio-Hilversum en vervolgens in een bijeenkomst te Rijsoord, waarheen de Opperbevelhebber den volgenden morgen werd ontboden;

dat in deze bijeenkomst op 15 Mei 1940 van onderhandelingen over een te sluiten capitulatie-overeenkomst geen sprake meer kon zijn en de Opperbevelhebber aldaar dan ook nog slechts bevelen in verband met den ingetreden toestand van den vijand in ontvangst kon nemen en ten hoogste eventueel tegen ongeoorloofde voorschriften kon protesteren, zoals hij met betrekking tot bepaalde onderdelen inderdaad heeft gedaan;

dat de ondertekening van de zogenaamde „Bedingungen für die Uebergabe der niederländischen Wehrmacht“ door den Opperbevelhebber — gelijk a fortiori de ondertekening van de beide daarop gevolgde documenten, respectievelijk genaamd „Verhandlungspunkte“ en „Zusatzprotokoll“, door zijn onderbevelhebbers — dus niet het karakter heeft gedragen van het aangaan van een overeenkomst met de vijandelijke strijdmacht, doch eenvoudig is te beschouwen als een bewijs van in ontvangstneming van hem (hun) verstrekte bevelen;

dat die en volgende bevelen alleen rechtsgeldig waren, voor zover zij betrekking hadden op het door den vijand onder zijn macht gebrachte gedeelte van het Koninkrijk der Nederlanden en de daarbinnen aanwezige Nederlandse strijdkrachten, ge-

durende korten tijd nog met uitzondering van Zeeland, en voor zover zij van militairen aard waren;

dat ook blijkens den inhoud der hierboven genoemde documenten in het bijzonder onjuist is de stelling, dat de zogenaamde capitulatie-overeenkomst door Generaal Winkelman zou zijn gesloten in zijn hoedanigheid van exceptionelen drager van het Nederlandse staatsgezag in het bezette gebied en zijn verdere maatregelen tot tenuitvoerlegging van de Duitse bevelen algemeen verbindende voorschriften voor de Nederlands bevolking zouden zijn geweest;

dat van schending van een overeenkomst, en dan nog wel, zoals req. heeft betoogd, door andere autoriteiten dan het gezagsorgaan, dat haar zou hebben gesloten, derhalve geen sprake kan zijn en eventueel ten hoogste gesproken zou kunnen worden van niet-opvolging van vijandelijke militaire bevelen door den opperbevelhebber;

dat echter, — afgezien van zijn gegronde weigering om gevolg te geven aan het wederrechtelijk bevel in punt 2 der „Bedingungen“ om de Nederlandse vliegtuigbemanningen, die zich buiten Nederlands grondgebied bevonden, daarheen terug te roepen en dezen te verplichten, niet meer tegen Duitsland te strijden — de Opperbevelhebber de hem verstrekte bevelen volledig heeft opgevolgd;

dat hij in het bijzonder, overeenkomstig art. 5 der „Bedingungen“, aan de gemeentebesturen en de bevolking een bevel heeft doen uitgaan om elke vijandelijke handeling tegen het Duitse leger, zijn leden en inrichtingen achterwege te laten en onvoorwaardelijk rustig te blijven — in welken geest ook H. M. Koningin Wilhelmina zelve zich terstond tot de Nederlandse bevolking heeft gericht — en overeenkomstig art. 1 der „Bedingungen“ het zyne heeft gedaan tot inleveren van wapens en munitie door de Nederlandse strijdkrachten;

dat met de uitvoering van deze en verdere in de „Bedingungen“ met bijbehorende documenten vervatte bevelen de rechtstreekse gevolgen der capitulatie waren uitgewerkt en het bezette Nederlandse grondgebied voor het vervolg rechtens onmiddellijk kwam te staan onder het regiem van militaire bezetting, beschreven in afdeling III van het Landoorlogreglement;

dat, voor zover het middel onder 2° beoogt te stellen, dat in de door den vijand opgelegde „Bedingungen“ bepalingen voorkwamen, die uitgingen boven de bevoegdheden, welke aan een bezetter van vijandelijke grondgebied krachtens dat reglement toekomen, aan zodanige bepalingen — indien zij inderdaad aan te wijzen zijn, hetgeen de Raad ontkent — geen geldigheid zou toekomen tegen den inhoud van afdeling III voornoemd, in, aangezien immers noch de bevelhebber van een vijandelijke strijdmacht, noch zodanige bevelhebber in samenwerking met den bevelhebber in het te bezetten gebied bevoegd zijn, op eigen gezag wijziging te brengen in een

volkenrechtelijk regiem, dat juist met het oog op een toekomstigen oorlog door hun heider Staten bij staatsverdrag is vastgelegd;

dat zelfs indien men, zoals req. blijkt heeft gegeven te willen doen, de strekking van de door den Duitsen bevelhebber aan de Nederlandse strijdkrachten na hare capitulatie gegeven bevelen nog verder zou overspannen, door de Nederlandse Regering te Londen te beschouwen als voor den geheelen verderen duur van den oorlog gebonden gebleven aan verplichtingen, analoog aan die, welke den Opperbevelhebber uitsluitend in die hoedanigheid door den vijand waren opgelegd met tijdelijke werking ter overleiding van den staat van oorlog in dien van militaire vijandelijke bezetting, de grief van req. nog in geen deelen zou opgaan;

dat toch zelfs in dien gedachtengang zodanige blijvende gebondenheid tot vooronderstelling zou hebben de naleving door den bezetter zelve van zijn verplichtingen krachtens het Landoorlogreglement, een vooronderstelling, die, zoals hieronder bij de bespreking van req.'s beroep op représailles nader zal worden uiteenzet, voor de Duitse oorlogvoering en bezetting allerminst opgaat;

O. wat betreft het door req. gedane beroep op de toelaatbaarheid van représailles:

dat dit verweer de strekking heeft te betogen, dat daden, welke — op zichzelf beschouwd — door het volkenrecht gewraakt worden, haar onrechtmatig karakter kunnen verliezen, doordat zij haar rechtvaardiging vinden in voorafgegaan volkenrechtelijk onrecht van de zijde der wederpartij;

dat req. echter in dit zijn verweer twee scherp te onderscheiden gevallen niet voldoende uiteenhoudt;

dat immers van représailles in eigenlijken zin slechts dan sprake is, wanneer een Staat door middel van zijn organen overgaat tot met het volkenrecht strijdige maatregelen op grond van het feit, dat zijn tegenpartij — in dit geval de Staat, met welken hij in oorlog is — door middel van een of meer harer organen begonnen is met het plegen van met het volkenrecht strijdige daden, onverschillig welk orgaan dit geweest moge zijn, haar Regering of haar weigere, een vlootvoogd, een bevelhebber te land of van de luchtmacht, een diplomaat of een koloniale gouverneur;

dat de maatregelen, welke req. daarnaast als „représailles” aanduidt, een geheel ander karakter dragen, immers zijn maatregelen van weerwraak, die in oorlogstijd de bezetter van vijandelijk gebied treft ter vergelding, niet van wederrechtelijke daden van den Staat, waarmede hij in oorlog is, maar van vijandige daden van de bevolking van het betrokken gebied of van individuele leden daarvan, welke hij krachtens het bezettingsrecht niet behoeft te dulden;

dat beide groepen van „représailles” dit

gemeen hebben, dat zowel het recht tot het nemen van echte représailles als de bevoegde bevoegdheid tot het nemen van de zogenaamde représailles in beginsel alleen kunnen toekomen aan den Staat, die ze toepast, zodat voor een militairen commandant het beroep op het représailrecht slechts kan zijn een afgeleid en geen eigen persoonlijk verweer, in dien zin, dat dit verweer als zodanig alleen kan opgaan, wanneer de Staat, in wiens dienst de commandant handelde, naar objectieven volkenrechtelijke maatstaf tot het treffen van de tegenmaatregelen gerechtigd was, terwijl, indien dit niet het geval was, de commandant zich verder eventueel alleen nog zou kunnen beroepen op het uitvoeren van — zij het ook wederrechtelijke — bevelen, in welk geval het verweer dus behoort te worden behandeld als onderdeel van het hierna te bespreken algemene verweer, ontleend aan ambtelijke bevelen;

dat de Raad zich hier dus zal beperken tot de vraag, in hoeverre het voormalige Duitse Rijk, als bezetter van Nederlands grondgebied, krachtens het volkenrecht bevoegd was tot het treffen van op zich zelf wederrechtelijke maatregelen, mogelijkerwijze te rechtvaardigen door voorafgegaan onrecht van Nederlandse zijde;

O. dan allereerst t.a.v. het recht van den toenmaligen Duitsen Staat tot het nemen van echte représailles tegen de bevolking van het door hem bezette Nederlandse grondgebied:

dat, indien aan Nederland inderdaad enig voorafgegaan volkenrechtelijk delict tegen den toenmaligen Duitsen Staat ten laste zou vallen, deze laatste binnen bepaalde, hier niet nader aan te geven, grenzen gerechtigd zou zijn geweest ook de bevolking van het bezette gebied door tegenmaatregelen te treffen, zoals ook erkend is in de officiële toelichting op het, in 1907 op dit punt ongewijzigd gebleven, art. 50 van het Landoorlogreglement in het rapport-Rolin van 1899, waarin uitdrukkelijk verklaard wordt dat in het genoemde artikel niets wordt geprejudiceerd t.a.v. het vraagstuk der représailles, als zijnde een op zich zelve staande materie naast die der in genoemd artikel behandelde „mesures de répression”, de hierboven als „zogenaamde représailles” aangeduide maatregelen;

dat immers de objecten, waartegen echte représailles van een gelaedeerden Staat ter zake van een voorafgegaan volkenrechtelijk delict van een anderen Staat zich kunnen richten, niet identiek behoeven te zijn met die, welke door het oorspronkelijke onrecht werden getroffen, en zodanige echte représailles zich derhalve, mits binnen zekere grenzen en met inachtneming van zekere evenredigheid, in beginsel kunnen richten tegen alle objecten, die daarvoor in de gegeven omstandigheden in aanmerking komen, onverschillig, of dit de land-, zee- of luchtstrijdkrachten des vijands, zijn verdere organen, zijn grondgebied handelsvloot of eigendommen, zijn onderdanen

waar o

gendom

dat o

moet g

wijze v

krifgsa

betreffe

lijk ver

dat e

in begi

voerend

naar ha

eventue

zet gebi

enig vo

Nederla

geen sp

in het

van ech

had hee

dat he

ter wer

nale Mil

zijn von

oorlogso

1946 ov

voormal

lerlei an

het Kor

derrecht

tend, en

het Vol

nationaa

van op

landen

tegen de

dat t

schuld r

zijn oork

nige oork

maken v

logsrecht

verrasse

jecten —

grens in

met misl

in strijd

oorlogreg

eerde N

dienst, e

Rotterda

gelmatig

dat ool

tognmal

voortge

dingen v

meer erk

se Staat

den milit

gebied

hier te k

van Ned

van de

ders, het

ders voor

dustrieën

ongeoorlo

dat dus

wel verre

geweest

waar ook zich bevindende, of derzelve eigendommen zijn;

dat onder de bedoelde grenzen met name moet genoemd worden het verbod om bij wijze van représailles op te treden tegen krijgsgevangenen, wat in art. 2 der desbetreffende conventie van 1929 uitdrukkelijk verboden wordt verklaard;

dat evenwel het beroep op dit, hiervóór in beginsel erkende recht van een oorlogvoerende Staat tot het nemen van — mits naar haar aard toelaatbare — représailles, eventueel ook tegen de bevolking van bezet gebied, req. niet kan baten, omdat van enig voorafgegaan internationaal delict van Nederland tegen het toenmalige Duitse Rijk geen sprake is en laatstgenoemd Rijk dus in het geheel geen recht tot het nemen van echte représailles tegen Nederland gehad heeft;

dat het immers van algemene bekendheid ter wereld is en het ook door de Internationale Militaire Rechterbank te Neurenberg in zijn vonnis inzake de voornaamste Duitse oorlogsmisdadigers d.d. 30 Sept. en 1 Oct. 1946 overtuigend is vastgesteld, dat het voormalige Duitse Rijk, evenals tegen allerlei andere Staten in Europa, ook tegen het Koninkrijk der Nederlanden een wederrechtelijke aanvalsoorlog heeft ontkend, en daarmee zijnerzijds begonnen is, het Volkenrecht te schenden, een internationaal delict, ter beantwoording waarvan op zichzelf het Koninkrijk der Nederlanden reeds gerechtigd was, représailles tegen den aanvalster toe te passen;

dat het toenmalige Duitse Rijk zijn schuld nog heeft verzwaaard door ook bij zijn oorlogvoering zelve gedurende de weinige oorlogsdagen van Mei 1940 gebruik te maken van verraderlijke en door het oorlogsrecht veroordeelde middelen, zoals het verrassen van belangrijke strategische objecten — bruggen — nabij de Nederlandse grens in den nacht van 9 op 10 Mei 1940 met misbruik van Nederlandse uniformen in strijd met art. 23, letter f van het Landoorlogreglement, en van daartoe geïnstrueerde Nederlandse landverraders in zijn dienst, en het bombarderen van een stad — Rotterdam — vóór den afloop van een regelmatig ultimatum;

dat ook na de eigenlijke oorlogsdagen het toenmalige Duitse Rijk consequent is voortgegaan met tal van nieuwe schendingen van het volkenrecht, o.m. het niet meer erkennen van het wettige Nederlandse Staatshoofd, het instellen van een van den militairen bevelhebber in het bezette gebied onafhankelijk burgerlijk bestuur hier te lande, het systematisch nazificeren van Nederland, het geleidelijk doorzetten van de vervolging van Joodse Nederlanders, het pressen van Nederlandse arbeiders voor de Duitse oorlogs- en andere industrieën, en vele andere volkenrechtelijk ongeoorloofde maatregelen meer;

dat dus het Koninkrijk der Nederlanden, wel verre van rechtens onderhevig te zijn geweest aan représailles van Duitse zijde,

integendeel op al deze gronden zelf gerechtigd ware geweest om zijnerzijds représaille-maatregelen te nemen tegen het toenmalige Duitse Rijk, tegen welke volkenrechtelijk geoorloofde représailles geen contrareprésailles van Duitse zijde geoorloofd zouden zijn geweest;

dat derhalve het hierboven reeds op anderen grond verworpen verweer van req. ontleend aan een vermeende schending van de zogenaamde capitulatie-overeenkomst van Rijnsoord — gesteld, dat zodanige schending had plaats gehad —, ook op de laatst ontwikkelde gronden zou moeten worden afgewezen;

O. vervolgens t.a.v. de hierboven als „zogenaamde représailles“ aangeduide maatregelen van weerwraak van een bezetter tegen vijandige daden van de zijde der bevolking van het bezette gebied:

dat de Raad hierbij wil vooropstellen, dat, daargelaten de vraag, in hoeverre de bewoners van bezet gebied, met het oog op het risico voor hun eigen landgenoten, dienen na te laten te handelen in strijd met door den vijand gegeven voorschriften, ten einde vergeldingsmaatregelen tegen de overige bevolking te voorkomen, van een rechtspllicht van individuele burgers tot gehoorzaamheid tegenover den vijand geen sprake kan zijn;

O. nu, dat, anders dan de hierboven behandelde echte représailles, ten aanzien waarvan de Haagse Vredesconferenties niet hebben willen prejudiciëren en die zij ongeregeld hebben gelaten, de „zogenaamde représailles“, zijnde maatregelen van weerwraak tegen bewoners van bezet gebied wegens strafbare daden van andere bewoners, in het Landoorlogreglement wel enige regeling hebben gevonden, n.l. in art. 50, laatstelijk van het reglement van 1907;

dat dit artikel uitdrukkelijk verbiedt, enige collectieve straf, van geldelijken of anderen aard, uit te vaardigen tegen de bevolking ter zake van individuele daden, waarvoor zij niet solidair aansprakelijk zouden kunnen worden geacht;

dat uit de wordingsgeschiedenis van dit artikel blijkt, dat het aanvankelijk niets meer beoogde dan zo nauwkeurig mogelijk den bezetter aan banden te leggen met betrekking tot het opleggen van boeten aan de bevolking als „mesure de répression“ ter beantwoording van laakbare of vijandige daden van enkelingen; dat deze maatregelen van weerwraak alleen voor die gevallen niet verboden zijn verklaard, waarin zij hun grond vinden in, althans passieve, mede-verantwoordelijkheid der bevolking zelve, — dus in geen geval verontschuldikbaar zijn tegenover onschuldigen —, en dat de Conferentie dit aanvankelijk alleen voor geldboeten geschreven beginsel later uitdrukkelijk ook op alle andere collectieve straffen toepasselijk heeft verklaard (rapport Rolin van 1899 ad art. 50);

dat de grondgedachte van dit artikel blijkbaar deze is, dat een bezetter van vreemd gebied — evenmin trouwens als de

wettige soeverein en evenmin als de bezetter in zijn eigen gebied — niet onschuldigen behoort te treffen voor daden van anderen.

andere sanctie ontbeelden, tenzij het niet, dat geen feit strafbaar is van een daaraan voorafgaande strafbepaling, ten doel hebbende te scheppen voor de burger en individuele vrijheid, ederen gevaar zouden lopen, en omtrent welker strafbaar bestaanbaar ware, achtbaar zouden worden aange-

sel echter geen absoluut kan in dien zin dat de werking zou kunnen worden

dat daarom het in art. 50 omschreven verbot, hoewel het letterlijk alleen spreekt over „bevolkingen”, in de door req. ten onrechte ingeroepen en ook onjuiste Duitse vertaling van den authentiek Franssen tekst der conventie verkeerdelijk weergegeven met „ganze Bevolkerungen”, naar zijn duidelijke grondgedachte en in het licht der aangehaalde bepaling uit de préambule der Conventie die denzelfden term („populations”) bezigt, geheel toepasselijk is te achten op gevallen, waarin de bezetter de neiging zou hebben, kleinere groepen van onschuldigen wegens vijandige daden van enkelingen door daden van weerwraak te treffen;

dat van „responsabilité passive” alleen dan sprake is, wanneer de betrokkenen van bepaalde vijandige daden hebben geweten en die hadden kunnen voorkomen, en niet reeds dan wanneer zij in hun houding van geestelijk verweer tegen een wrede vijand ze achteraf innerlijk goedkeurden;

dat bovendien zelfs deze, binnen nauwe grenzen teruggedrongen, vrijheid tot het treffen van maatregelen van weerwraak tegen anderen dan de plegers van vijandige daden haar rechtvaardiging verliest, wanneer die vijandige daden zijn uitgelokt door volkenrechtelijk onrecht van den bezetter zelf;

dat tenslotte de door req. ingeroepen wederkerigheid in de werking van het oorlogsrecht zich ook allerminst verdraagt met de door het voormalige Duitse Rijk aangenomen houding, als zou het zelf bij zijn lange reeks van schendingen van het volkenrecht door beweerde Europese idealen of beweerd noodtoestand verontschuldigd zijn, maar desniettemin de voor die idealen of ter leniging van dien nood uitgemergelde en gemartelde volkeren zich zonder tegenstreven op het altaar van het Groot-Duitse ideaal ten offer hadden moeten laten brengen;

dat derhalve ook dit verweer van req. moet worden verworpen;

O. dat req. verder heeft betoogd dat hij volgens den internationalen erkenden rechtsregel „nulum delictum, nulla poena sine praevia lege poenali” niet kan worden berecht noch gestraft, omdat ten tijde dat hij de bewezen feiten pleegde;

1°, geen wet bestond, krachtens welke zij, die de regelen van het oorlogsrecht hadden geschonden, door een vreemden staat konden worden gevonnisd;

2°, die feiten niet strafbaar waren, doch eerst bij art. 27a B.B.S. strafbaar werden verklaard;

O. dat de onder 1° aangeduide stelling haar weerlegging vindt in hetgeen reeds door den Raad met betrekking tot de rechtsmacht van den Nederlandsen rechter werd overwogen;

O. t.a.v. het sub 2° gevoerde betoog: dat voor zover de strekking van deze klacht mocht zijn te beweren dat req. wordt vervolgd wegens handelingen, die ten tijde van het plegen daarvan niet ongeoorloofd waren, de desbetreffende stelling feitelijkten grondslag mist;

dat immers de conventie van 's-Gravenhage van 1907 betrekkelijk de wetten en gebruiken van den oorlog te land op het voetspoor van de Eerste Vredesconferentie aan oorlogvoerende partijen zekere beperkingen oplegt in haar gedragingen jegens elkander en tegenover de bevolking van het bezette gebied, daarbij verschillende handelingen uitdrukkelijk verbiedt en tevens, gelijk hiervoor reeds is vermeld, in de préambule vaststelt dat „dans les cas non compris dans les dispositions réglementaires adoptées par Elles (les Hautes Parties Contractantes) les populations et les belligérants restent sous la sauvegarde et sous l'empire des principes du droit des gens, tels qu'ils résultent des usages établis entre nations civilisées, des lois de l'humanité et des exigences de la conscience publique”;

dat elke opzettelijke overtreding van deze internationaal vastgestelde regelen van oorlogvoering een internationaal misdrijf oplevert en req. ten onrechte beweert, dat het misdadig karakter van dergelijke handelingen eerst thans, achteraf, is vastgesteld, immers hij daarbij uit het oog verliest dat die overtredingen sedert langen tijd overal ter wereld bekend staan als oorlogsmisdrijven, crimes de guerre, war-crimes, Kriegsverbrechen enz. terwijl ook reeds vóór den tweeden wereldoorlog ter zake van zodanige feiten in verschillende landen, waaronder Duitsland, strafoplegging heeft plaats gehad;

dat req. eveneens ten onrechte heeft beweerd, dat art. 27a B.B.S. een nieuw misdrijf „tegen de menselijkheid” heeft ingevoerd, immers gezegd préambule met zoveel woorden onderwerping aan de „lois de l'humanité” voorschrijft;

dat uit het bovenstaande volgt, dat noch art. 27a B.B.S., noch art. 6 van het Charter van Londen, waarnaar de genoemde Nederlandse wetsbepaling verwijst, een tot dusver geoorloofde handeling als gevolg ener veranderde opvatting t.a.v. de ongeoorlooftheid daarvan, achteraf tot misdrijf heeft gestempeld, doch deze voorschriften slechts nader hebben bepaald de jurisdictie zomede de grenzen van strafbaarheid en straffoetmeting met betrekking tot feiten,

welke tevoren bereids volkenrechtelijk ongeoorloofd waren en als misdrijf golden; dat het door req. in dit verband nog gedaan beroep op art. 23h van het Landoorlogreglement de betekenis van dit voorschrift miskent, waar toch gezegd artikel, verblende „de déclarer étants, suspens ou non recevables en justice les droits et actions des nationaux de la Partie adverse”, alleen betrekking kan hebben op burgerlijke rechtsvorderingen;

dat voorzover req. bestraffing ongeoorloofd acht, omdat zijn handelingen, hoewel onrechtmatig en misdadig, een daartegen bedreigde, nauwkeurig omlijnde en tevoren vastgestelde wettelijke sanctie ontbeerden, zijn bezwaar evenzeer faalt;

dat het beginsel, dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorgaafte wettelijke strafbepaling, ten doel heeft een waarborg te scheppen voor de rechtszekerheid en individuele vrijheid, welke rechtsgoederen gevaar zouden lopen, indien gedragingen omtrent welke strafwaardigheid twijfel bestaanbaar ware, achteraf als strafbaar zouden worden aangemerkt;

dat dit beginsel echter geen absoluut karakter draagt in dien zin dat de werking daarvan niet zou kunnen worden doorkruist door die van andere beginselen bij welke erkenning evenzeer gewichtige belangen der rechtsorde zijn betrokken;

dat nu deze laatste niet verdraagt, dat hoogst ernstige inbreuken op de algemeen aanvaarde beginselen van het Volkenrecht, waarvan het misdadig en strafwaardig karakter reeds ten tijde van het plegen dier feiten buiten twijfel stond, als niet strafbaar zouden moeten worden aangemerkt op den enkelen grond van het ontbreken ener tevoren vastgestelde wettelijke strafbedreiging en dan ook noch het Londense Charter van 1945 noch het vonnis van de Internationale Militaire Rechtbank inzake de voornaamste Duitse oorlogsmisdadigers, deze met het internationale rechtsbesef te enenmale strijdige opvatting heeft aanvaard, welke nadien ook door den Nederlandsen wetgever blijkt art. 27a B.B.S. is verworpen;

O. dat req. nog heeft beweerd, dat, zelfs al zouden de door hem begane feiten op zich zelf ongeoorloofd zijn geweest, de onrechtmatigheid daarvan wegvalt, daar hij tot het nemen van de verschillende hem verweten maatregelen werd gedwongen door den noodtoestand, waarin het Duitse Rijk, dat om zijn bestaan streed, vooral in het laatst van den oorlog, verkeerde en door de houding van de Nederlandse bevolking, welke het onmogelijk maakte, met normale middelen rust en orde in het land te handhaven;

O., dat deze stelling inhoudt een tweeledig beroep op noodtoestand n.l.

1° van het Duitse Rijk als oorlogvoerende mogendheid en

2° van den req. als door het Rijk belast met de zorg voor de orde en veiligheid in het bezette Nederlandse gebied;

O. t. a. v. het eerste gedeelte van dit beroep, dat de beruchte Duitse leer, dat in geval van nood zelfs de wetten van den oorlog voor dien nood hebben te wijken onder het motto „Kriegsräson geht vor Kriegsmannier” na hare algemene veroordeling door de beschaafde wereld geen andere weerlegging meer behoeft, dan de opmerking, dat het oorlogsrecht juist is gecodificeerd om de „Kriegsräson” binnen de perken des rechts te houden;

dat ook het tweede gedeelte van het beroep om diezelfde redenen faalt, daar ook req. als uitvoerend orgaan van de bezettende macht gebonden was aan de grenzen, welke de wetten en gebruiken van den oorlog aan de oorlogvoerenden stellen en de omstandigheid, dat met inachtneming van die grenzen een gebied niet bezet kan worden gehouden, geen recht geeft, om door het volkenrecht ondubbelzinnig verboden handelingen te plegen, doch slechts aanleiding kan zijn tot ontruiming van een gedeelte of het geheel van het bezette gebied;

O., dat req. zich in dit verband nog, ter uitsluiting van strafbaarheid, heeft beroepen op de dusgenoemde „Unzumutbarkeit”, in dien zin, dat het van hem in zijn functie in dezen oorlog niet kon worden verwacht, met andere woorden niet kon gevergd worden, anders te handelen dan hij heeft gedaan, waarbij req. wist op de hem versprekte bevelen en op den gegeven oorlogstoestand, in het bijzonder op de situatie, waarin de oorlog was geraakt door de beweerde schending van capitulatie en oorlogsrecht van de zijde der Londense Regering en der Nederlandse verzetsbeweging, en waarbij hij het zo voorstelt, dat iedere andere weg tegenover zijn vaderland hoogverraad en militaire dienstweigering ware geweest, welke hem een smadelijken dood en schande zouden hebben gebracht;

O. omtrent dit verweer:

dat de Raad zich van de taak ontslagen heeft om de strafrechtelijke grenzen der Unzumutbarkeit nader te bepalen, daar het overduidelijk is, dat, aangenomen de toelaatbaarheid van het verweer, aan req. in de feitelijke omstandigheden, waarin hij zich bevond, voor het plegen der te zijnen aanzien bewezen verklaarde oorlogsmisdrijven geen beroep daarop toekomt;

dat immers de feitelijke grondslag, waarop req. zijn beroep op Unzumutbarkeit stelt enerzijds goeddeels met den waren stand van zaken in strijd, anderzijds zeer onvolledig en eenzijdig is;

dat de Raad reeds eerder req.'s beroep op beweerde schending van capitulatie en oorlogsrecht van Nederlandse zijde als feitelijk ondeugdelijk heeft weerlegd;

dat het bovendien voor een juiste beantwoording der vraag naar Unzumutbarkeit noodzakelijk is tegenover de — door req. trouwens overdreven en goeddeels onjuist gestelde — kracht der omstandigheden, welke hem tot zijn handelingen zouden hebben gedrongen, de zwaarte der misdrijven te stellen, waartoe hij dan zou zijn ge-

drongen, hetgeen req. in zijn beroep ten enen male heeft nagelaten:

dat dan ook de onhoudbaarheid van req.'s beroep op Unzumutbarkeit overduidelijk blijkt, zodra men tegenover de inderdaad moeilijke positie, waarin req. — overigens door eigen toedoen — geraakt was, de afschuwelijke misdrijven stelt, welke te zijnen laste bewezen verklaard zijn, met name zijn ijverige medewerking om meer dan honderd duizend Nederlandse Joden op onmenselijke wijze naar Duitse concentratiekampen te transporteren, waar de overgrote meerderheid den dood vond, verder om meer dan drie honderd duizend Nederlanders te transporteren naar Duitsland teneinde daar slavenarbeid te verrichten ten dienste van den vijand van hun vaderland, waarbij velen omkwamen, en tenslotte om sluipmoorden te organiseren op onschuldige Nederlanders, terwijl er geen schijn of schaduw van bewijs is geleverd, dat hij bij weigering van deze medewerking ter dood zou zijn gebracht;

dat de Raad overigens niet zonder enige verwondering heeft kennis genomen van dit beroep op Unzumutbarkeit, nu dit uitgaat van een persoon, die, hardheid van oordelen en straffen voorstaande, van een gevoelloze hardvochtigheid tegenover honderdduizenden medemenselijke heeft gegeven;

O, dat nog door req. is betoogd, dat hij niet strafbaar zoude zijn, omdat zijne handelingen alle gedekt zijn door een ambtelijk bevel en van hem niet kan worden verlangd, dat hij de rechtmatigheid daarvan vóór de uitvoering toetste;

O, dat req. daarbij stelt, dat art. 8 van het Handvest voor de Internationale Militaire Rechtbank, welke bepaling zodanig beroep krachteloos verklaart, niet in de Nederlandse wet is overgenomen;

O, daaromtrent, dat de Raad zich t.a.v. deze vraag op hetzelfde standpunt stelt als req.;

dat dan — zoals door req. eveneens terecht is betoogd — niet art. 43 Sr. toepasselijk kan zijn, vermits deze bepaling alleen ziet op bevelen van een Nederlandse autoriteit of wortelend in het Nederlandse recht, doch de strafrechtelijke gevolgen van hiërarchieke ondergeschiktheid veelmeer behoren te worden beoordeeld in verband met het ambtelijk kader, waarin de dader geplaatst was, mits het daarop toepasselijk recht tenminste beantwoordt aan de minimum-eisen, welke in dit verband aan een beschaafde natie moeten worden gesteld;

dat, waar § 47 van het Duitse militaire Strafwetboek aan dit vereiste voldoet, req.'s beroep op ambtelijk bevel derhalve aan dat voorschrift moet worden getoetst;

dat nu genoemde § 47 t.a.v. het „Befehl in Dienstsachen“ den mindere, wanneer zulk een „Befehl“ gegeven wordt, als „Teilnehmer“ strafbaar stelt, indien hij geweten heeft, dat deszelfs uitvoering „ein allgemeines oder militärisches Verbrechen bezweckte“, zodat bevelen, in strijd met het

volkenrecht gegeven, geen strafuitsluitingsgrond vormen, indien die strijd den mindere bewust was;

dat req. dus met dit beroep op hoger bevel niets bereiken kan, nu hij juist terecht staat en veroordeeld is ter zake van handelingen strijdig met het volkenrecht, desbeuwest verriicht;

O, dat de vraag, of de bewezen verklaarde handelingen in strijd waren met het volkenrecht, elders in dit arrest behandeling heeft gevonden en dat de wetenschap van req. t.a.v. den strijd zijner maatregelen met het volkenrecht, door het Hof uit de gebezigde bewijsmiddelen, in het bijzonder uit req.'s smalende uiting over generaal von Wülisch, dien hij verweet zich wel aan het volkenrecht te willen houden, kon worden afgeleid;

O, echter nog ten overvloede, dat ook indien men met de Internationale Militaire Rechtbank van Neurenberg zou menen, dat het hier niet zo zeer op de nauwkeurige formulering van een bepaalde wet aankomt, doch dat beslissend is, „whether moral choice was in fact possible“, req. zich niet aan de verantwoordelijkheid voor de te zijnen aanzien bewezen verklaarde daden zou kunnen onttrekken, omdat hij in zijn positie, gelijk die in de sententie van het Hof op grond van zijn eigen en anderer verklaringen is vastgesteld, daartoe zeker in staat was, zoals hij er zich dan ook meer dan eens op heeft beroemd, bevelen van Himmler en anderen of wel in meer gematigde vorm of zelfs in het geheel niet te hebben uitgevoerd;

O, dat ten slotte moet worden bedacht, dat deze req. van den aanvang der Nazi-heerschappij af volledig daarmede heeft ingestemd, zich zonder enig tegenstreven in dienst van Hitler en diens aanhang heeft gesteld, wist wat diens methoden waren en dat hij daardoor zich zelf in een positie heeft gebracht, waarin hij, indien hem bevelen werden gegeven waartegen hij bezwaar zou hebben gehad, doch die hij niet zou kunnen laten uit te voeren, daarvoor niettemin de verantwoordelijkheid zou moeten dragen;

dat trouwens wel is gebleken, dat hij soms bezwaren heeft gemaakt en meer dan eens bevelen niet of slechts ten dele heeft uitgevoerd, doch niet, dat dit ooit geschiedde, omdat hij meende, dat de bevelen maatregelen door het oorlogsrecht verboden waren;

dat in tegendeel uit zijn reeds vermelde uitslatingen over generaal von Wülisch duidelijk blijkt, dat handhaving van dat oorlogsrecht voor hem de laatste van zijn zorgen was;

O, verder, dat in de cassatiememorie ook wordt gesproken over schending van art. 42 Sr., met welke niet nader toegelichte opmerking vermoedelijk bedoeld is terug te grijpen op het betoog, ter terechtzitting in eersten aanleg door req. gehouden, dat hij t.a.v. den zg. „arbeitsinzet“ handelde ter uitvoering van wettelijke voorschriften;

italui-
den
er be-
recht
ande-
lesbe-

daar-
t het
ande-
schap
gelen
it de
l von
het
orden

in-
taire
dat
rige
omt,
ora-
niet
zij-
den
zijn
het
rer
ker
eer
van
na-
te

ht,
zi-
in-
in-
off
en
de
e-
e-
et
or
u

ij
n
t
n

O. daaromtrent, dat de Raad, ter zijde latende de vragen 1. of art. 42 Sr. wel kan zien op andere dan Nederlandse wettelijke voorschriften en 2. of het Duitse militaire of burgerlijke strafrecht een analogen strafuitsluitingsgrond kent, voor een ogenblik req.'s gedachtengang wil volgen;

O. dat ook daarbij echter moet worden opgemerkt, dat dit beroep niet kan slaan op de verordeningen, die — zoals uit de sententie blijkt — req. met betrekking tot den „arbeidsinzet“ zelf heeft uitgevaardigd en alleen betrekking zou kunnen hebben op voorschriften van algemien aard, welke door bevoegde Duitse autoriteiten zouden zijn in het leven geroepen en waaraan req. volgens Duits recht gehoorzaamheid schuldig zou zijn;

dat echter zodanige verordeningen niet nader zijn aangeduid, laat staan overgelegd, zodat de onmisbare feitelijke voorwaarden ontbreken om de juistheid van req.'s betoog daaraan te toetsen;

dat de Raad daaromtrent ook geen onderzoek behoeft in te stellen, omdat, aangenomen dat inderdaad zulke wettelijke voorschriften hebben bestaan, ook ten aanzien daarvan zou gelden, dat het bestaan van zodanige met het oorlogsrecht strijdige verordeningen, t.a.v. de bevolking van een bezet gebied, dat overeenkomstig dat oorlogsrecht moet worden bestuurd, nimmer een rechtvaardiging kan opleveren voor door dat oorlogsrecht verboden uitvoeringsmaatregelen;

O. dat bij pleidooi door den raadsman nog is opgemerkt, dat beschouwingen als die, welke hierboven aan het beroep op ambtelijk bevel of wettelijk voorschrift zijn gewijd, een lid der bezettende macht zouden moeten nopen de hem gegeven bevelen aan het volkenrecht te toetsen, doch het den Raad, althans t.a.v. een man, die in de positie verkeerde van req. en die, gelijk hierboven overwogen is, feitelijk bij de uitvoering van hem gegeven bevelen een ruime discretionaire bevoegdheid bezat, geenszins onrechtvaardig, doch integendeel geboden, voorkomt dien eis te stellen, waarbij zelfs de vraag kan rijzen, of de aangehaalde par. 47 van het Duitse militaire Strafwetboek zich niet — althans implicite — op hetzelfde standpunt stelt;

O. t.a.v. de middelen voorzover deze opkomen tegen de door het Hof gebezigde qualificatie, en zo nodig ambtshalve:

dat de betekenis van art. 27a B.B.S., zoals die uit de parlementaire behandeling blijkt, deze is, dat de wettelijke omschrijving van het strafbare feit is vervat in de woorden van het eerste lid: „Hij die gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs-, staats- of publieken dienst bij of van den vijand zich schuldig maakt aan enig oorlogsmisdrijf of enig misdrijf tegen de menselijkheid als bedoeld in art. 6 onder (b) of (c) van het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945, bekend gemaakt bij Ons Besluit van 4 Jan. 1946 (S. no. G 5)“, zodat de qualificatie

zich tot de bestanddelen daarvan kan en behoort te beperken, terwijl de woorden „indien zodanig misdrijf tevens bevat de bestanddelen van een strafbaar feit volgens de Nederlandse wet“, evenals het gehele tweede lid, uitsluitend betrekking hebben op het strafmaximum en niet moeten worden opgevat als bijkomende voorwaarden voor de strafbaarheid, waarvan de qualificatie mede melding zoude moeten maken;

dat daarbij het woord „tevens“ in het eerste lid van art. 27a B.B.S. aldus moet worden opgevat, dat dit lid alleen dan kan worden toegepast, wanneer alle bestanddelen van enig strafbaar feit volgens de Nederlandse wet in het bewezen verklaarde oorlogsmisdrijf of misdrijf tegen de menselijkheid zijn terug te vinden, al mogen ook deze laatste nog verdere bijzondere bestanddelen bevatten, welke ontbreken in het in vergelijking gebrachte misdrijf volgens de Nederlandse wet;

O. dat uit het bovenstaande volgt, dat de door het Hof gebezigde qualificaties onjuist zijn en de Raad deze dan ook zal verbeteren;

O. dat de Raad alvorens te kunnen treden in een beoordeling der straftoemeting, de bestanddelen der ten laste van req. bewezen verklaarde feiten volgens de Nederl. wet, resp. de naar die wet strafbare feiten, waarmede het bewezene de meeste overeenkomst vertoont, zal moeten vaststellen;

O. daaromtrent:

A. t.a.v. het sub I, II en V bewezene:

dat dit met toepassing van het bij art. 27a B.B.S. lid 2 bepaalde in aanmerking komt voor bestraffing met de straf, gesteld op het voortgezet misdrijf van het doen plegen en uitlokken door misbruik van gezag van mensenroof, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, strafbaar gesteld bij de artt. 47, 278 Sr., 1 en 11 B.B.S.;

B. t.a.v. het sub III en IV bewezene:

dat dit bevat de bestanddelen van het voortgezet misdrijf van het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maken van macht, gelegenheid of middel door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden om een ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadelen strafbaar gesteld bij art. 27 B.B.S.;

C. t.a.v. het sub VI bewezene:

dat dit met toepassing van het bij art. 27a B.B.S. lid 2 bepaalde in aanmerking komt voor bestraffing met de straf, gesteld op het voortgezet misdrijf van het doen plegen en uitlokken door misbruik van gezag van het opzettelijk wederrechtelijk iemand van de vrijheid beroven begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, strafbaar gesteld bij de artt. 47, 282 Sr., 1 en 11 B.B.S.

D. t.a.v. het sub VII bewezene:

dat dit voor wat de onderdelen a en b betreft, bevat de bestanddelen van het

voortgezet misdrijf van het gedurende den tijd van den huidige oorlog opzettelijk gebruik maken van macht, gelegenheid of middel door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden om een ander in zijn vermogen wederrechtelijk te benadelen, strafbaar gesteld bij art. 27 B.B.S.;

dat het voor wat het onderdeel c betreft, met toepassing van het bij art. 27a B.B.S. lid 2 bepaalde, in aanmerking komt voor bestraffing met de straf, gesteld op het voortgezet misdrijf van het doen plegen en uitlokken door misbruik van gezag van het opzettelijk wederrechtelijk iemand van de vrijheid beroven, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of door het feit der vijandelijke bezetting geboden, strafbaar gesteld bij de artt. 47, 282 Sr., 1 en 11 B.B.S., alsmede met de straf, gesteld op het voortgezet misdrijf van het plegen en uitlokken door misbruik van gezag van menschenroof, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, strafbaar gesteld bij de artt. 47, 278 Sr. 1 en 11 B.B.S.;

dat het voor wat het onderdeel d betreft, met toepassing van het in art. 27a B.B.S. lid 2 bepaalde, in aanmerking komt voor bestraffing met de straf, gesteld op het voortgezet misdrijf van het doen plegen en uitlokken door misbruik van gezag van moord, begaan gedurende den tijd van den huidige oorlog, waarbij de schuldige gebruik heeft gemaakt van macht, gelegenheid of middel, hem door den vijand of het feit der vijandelijke bezetting geboden, strafbaar gesteld bij de artt. 47, 289 Sr., 1 en 11 B.B.S.;

O. dat voor de onder A t/m D genoemde misdrijven bovendien geldt de strafverzwarende omstandigheid, bedoeld in art. 44 Sr. in verband met art. 21 B.B.S.;

O. dat krachtens de wettelijke voorschriften nopens samenloop van meerdere feiten, één straf zal moeten worden uitgesproken, als hoedanig in aanmerking kunnen komen de doodstraf, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste 20 jaren, zijnde de straffen, gesteld op de zwaarste onder het bewezene begrepen feiten;

O. t.a.v. de opgelegde straf:

dat bij de berechting van oorlogsmisdrijven en daarmede gelijk te stellen wandaden, begaan door personen van vijandelijke nationaliteit, de taak der Nederlandse Justitie zich niet bepaalt tot het bestraffen van inbreuken op de Nederlandse rechtsorde, doch veelmeer ten doel heeft uitdrukking te geven aan de reactie van het door zodanige misdaden ten diepste geschokte rechtsbesef der volkerengemeenschap;

dat de in den oorlog tegen de asmogendheden verenigde Volkeren bij herhaling de noodzakelijkheid van berechting der oorlogsmisdadigers hebben vastgesteld en hun daartoe strekkende voornemens bepaaldelijk belichaming hebben gevonden in de Verklaring van Moskou van 30 Oct. 1943

met betrekking tot Duitse wreedheden in bezet Europa, volgens welke die Duitse officieren en manschappen en leden van de Nazi-partij, die verantwoordelijk zijn geweest voor of door hun toestemming te geven hebben deelgenomen aan wreedheden en misdrijven, zouden worden teruggezonden naar de landen, waar hun afschuwelijke daden werden verricht, opdat zij overeenkomstig de wetten van deze bevrijde landen en van de vrije Regeringen, die aldaar zouden worden opgericht, zouden worden berecht en gestraft;

dat ook het Koninkrijk zich bij genoemde Verklaring heeft aangesloten, de daaruit voortvloeiende volkenrechtelijke bevoegdheid en verplichting heeft aanvaard en de ter zake nodige wettelijke voorzieningen heeft tot stand gebracht;

dat de internationale elementen, die blijken het hiervoren overwogene kenschetsend zijn voor den aard der bemoeienis van het soevereine Nederlandse Gezag met de bestraffing der oorlogsmisdadigers, mede de berechting moeten bepalen, waartoe de Raad, rechtsprekende in naam van dat Gezag, geroepen is;

dat bijzonderlijk ook bij de straftoemeting deze elementen tot gelding moeten worden gebracht in die voege, dat de ernst der gepleegde feiten en de daaraan evenredige repressie naar objectieven maatstaf dienen te worden vastgesteld, zonder dat daarbij een eenzijdige betekenis wordt gehecht aan de gevolgen, die uit deze feiten voor de Nederlandse gemeenschap zijn voortgevloeid of aan de —overigens verklaarbare — gevoelens van afschuw en gekrentheid, welke die daden bij de Nederlandse bevolking hebben opgeroepen;

dat de Raad, een en ander voorop stellende, tot geen andere slotsom kan komen dan het Bijzondere Gerechtshof en van oordeel is dat de eerste rechter op juiste gronden, waarmede de Raad zich verenigt, aan req. de zwaarste straf heeft opgelegd;

dat immers de ten laste van req. bewezen verdaarde feiten — met uitzondering van het verbeurd verklaren van radiotoestellen en het in beslag nemen van huisraad, welke maatregelen, naar de Raad met het Hof aanneemt, geen zware bestraffing zouden wettigen — een zo verwerpelijke, immers van elk begrip van recht en zedelijkheid gespeende geestesgesteldheid verraden en dermate ernstige gevolgen voor talloze slachtoffers van het door den req. uitgeoefende schrikbewind hebben medegebracht, dat deze slechts met het leven voor zijn gedrag zal kunnen boeten;

dat ook de Raad wil aannemen, dat req. zich heeft doen leiden door zijn ijver, om met inzetting van al de hem ten dienste staande middelen, de belangen van zijn land voor te staan en een Duitse overwinning te bevorderen;

dat daarin echter geen verontschuldigungsgrond of reden voor strafverlichting voor req. kan zijn gelegen, daar vaderlandslievende gevoelens nimmer een vrij-

brief kunnen betekenen voor het voeren van oorlog met misdadige, immers door het volkenrecht gewraakte middelen noch voor de toepassing van onmenselijke terreurmaatregelen op bevolkingen van bezette gebieden;

dat de Raad evenals het Bijz. Gerechtshof buitengewoon ernstig acht het optreden van req. tegen het Joodse gedeelte van het Nederlandse volk zomede de maatregelen t.a.v. den arbeidsinzet — daaronder begrepen de deportatie der studenten — zulks in verband met het naamloos leed dat dienengevolge over talloze slachtoffers en hun gezinnen is gebracht, en hij in het bijzonder den req. ook uiterst zwaar aanrekent zijn aandeel in het plegen van sluipmoorden op onschuldige personen;

dat toch bij req. zo veel onderscheidingsvermogen mag worden verondersteld, dat hij zich duidelijk bewust is geweest dat dergelijke laffe en in het geniep bedreven daden nimmer kunnen vallen binnen de grenzen, die aan de machtsuitoefening van een bezetter zijn gesteld;

dat req. bij de behandeling zijner zaak ter terechtzitting onder betuiging van zijn onschuld verklaard heeft te erkennen het recht van het Nederlandse volk op vergelding en zich persoonlijk tot dat einde ter beschikking van de Nederlandse Regering te stellen;

dat aan deze uitlating praktische betekenis moet worden ontzegd, reeds hierom, wijl zij uitgaat van de veronderstelling als zou de Nederlandse Overheid bevoegd en bereid zijn een onschuldige als zoonoffert te doen vallen voor het tijdens den oorlog aan haar onderdanen berokkende leed, een gedachtengang, welke niet in overeenstemming is met de in dit land gangbare rechts-overtuiging, noch met de zedelijke opvattingen van het Nederlandse volk;

dat echter req. door gezegde opmerking heeft doen blijken van een ook bij hem levendig besef van de schrikkelijke gevolgen van het Duitse bestuur tijdens de jaren der bezetting, zodat de Raad, nu req. schuldig is bevonden wegens zijn belangrijk aandeel in de misdrijven van dat bestuur, zulks in de mate als bij de aangevallen sententie te zijnen laste bewezen werd verklaard, in voorzegde uitlating van den req., voor zoveel nodig, de bevestiging vindt van zijn oordeel dat met geen lichtere straf dan de door het Hof opgelegde kan worden volstaan;

Vernietigt de bestreden sententie, doch alleen voor wat de daarbij aan het bewezen verklaarde gegeven qualificatie betreft;

En te dien aanzien rechtdoende krachtens art. 105 der Wet R.O.;

Qualificeert het bewezene:

dat sub I, II, V en VII punten c en d, als:

A. „het voortgezet misdrijf van het gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand zich schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder b van het

Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945, bekend gemaakt bij K. B. van 4 Januari 1946 (S. no. G 5)”;

B. „het voortgezet misdrijf van het gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand zich schuldig maken aan enig misdrijf tegen de menselijkheid als bedoeld in art. 6 onder c van het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Augustus 1945, bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (S. no. G 5)”;;

dat sub III, IV, VI en VII punten a en b, als:

„het voortgezet misdrijf van het gedurende den tijd van den huidige oorlog in krijgs- of staatsdienst van den vijand zich schuldig maken aan enig oorlogsmisdrijf als bedoeld in art. 6 onder b van het Handvest, behorende bij de Overeenkomst van Londen van 8 Aug. 1945, bekend gemaakt bij K. B. van 4 Jan. 1946 (S. no. G 5)”;;

Verwerpt overigens het beroep van den requirant.

Noot. Quaesties van verschillende aard vinden haar beantwoording in dit arrest. De B. R. v. C. besliste op punten van strafprocesrecht, van strafrecht en van volkenrecht. Uiteraard verwacht men van den Bijzonderen Raad in het bijzonder beslissingen in verband met het Buitengewone Strafrecht. Wat niet wegneemt, dat de procesgang van de Buitengewone Rechtspleging (D 63) zijn invloed kan en zal doen gelden op de rechtspleging van alledag. Juist buitengewone rechtspleging is vaak het punt waar de ballast van traditionele vormen het gemakkelijkst wordt afgeworpen. De Charters van Neurenberg en Tokyo schreven voor een „expeditious and non technical procedure”, terwijl zij uitdrukkelijk een „fair trial” beoogden. Zij openden meniggeen de ogen voor de mogelijkheid van een behoorlijk proces, zonder de last van historisch gegroeide formaliteiten. Formaliteiten zijn nu eenmaal niet strict nodig voor een fair proces, al kunnen zij dienen om de fairheid te waarborgen op den langen duur.

De volkenrechtelijke quaesties beslist door den B. R. v. C. vallen uiteen in die van meer feitlijken en die van strict juridischen aard. Ook in die van meer feitlijken aard, waarin dus wordt vastgesteld wat geschiedde, en wat het volkenrechtelijk karakter was van wat geschiedde, hebben grote betekenis voor volgende processen, b.v. 's Raads vaststelling van aard en rechtsgevolgen van de capitulatie. De Raad besliste, dat de capitulatie door Gen. Winkelmann, die daarbij niet optrad in zijn hoedanigheid van exceptionelen drager van het Ned. Staatsgezag, geen overeenkomst was. De ondertekening door Gen. Winkelmann resp. door zijn onderbevelhebbers van de „Bedingungen für die Uebergabe der niederländischen Wehrmacht”, de „Verhandlungspunkte” en het „Zusatzproto-

koll" wordt door den Raad beschouwd, in verband met de eraan voorafgaande gebeurtenissen, als slechts bewijs van ontvangst-neming van verstrekte bevelen. Die bevelen waren alleen rechtsgeldig voorzover zij van militairen aard waren en betrekking hadden op de Ned. strijdkrachten binnen het gecapituleerde gebied. De Raad stelt voorop dat de capitulatie geen enkele bepaling inhoudt, welke aan de Ned. bevolking verplichtingen tegen den bezetter oplegde of de Ned. Regering tot iets meer zou verplichten, dan om die gebeurtenis als een wettige capitulatie te erkennen. De Raad ontkent, dat de maatregelen door gen. W. genomen tot tenuitvoerlegging van de Duitse bevelen algemeen verbindende voorschriften voor de Ned. bevolking zouden zijn geweest (zoals b.v. zijn bevel aan de bevolking om elke vijandelijke handeling tegen het Duitse leger, zijn leden en inrichtingen achterwege te laten en onvoorwaardelijk rustig te blijven). Volgens de B. R. waren met de uitvoering van de in de „Bedingungen" en andere documenten genoemde bevelen de rechtstreekse gevolgen van de capitulatie uitgewerkt, en kwam het Ned. grondgebied rechtstreeks te staan onder het regime van militaire bezetting, als beschreven in het Landoorlogreglement. Van dit regime, als geregeld in een tractaat, zouden de Duitse bevelhebbers zelfs niet in samenwerking met den Ned. bevelhebber hebben kunnen afwijken.

Rauter beriep er zich op, dat bijzondere verplichtingen bij de capitulatie waren aangegaan, welke verplichtingen de Ned. regering te Londen bonden voor de rest van den oorlog. De B. R. ontkent dit en wijst er op dat zelfs in deze gedachtengang dergelijke blijvende gebondenheid tot vooronderstelling zou hebben de naleving door den bezetter zelve van zijn volkenrechtelijke verplichtingen. Zelfs indien schending van de z.g. capitulatie-overeenkomst van Rijsoord zou hebben plaats gehad, dan zou daartoe het recht bestaan hebben op grond van Nederland's bevoegdheid tot het nemen van represailles.

Wet en tractaat.

De B. R. v. C. heeft een beslissing gegeven in de oude strijdsvraag, wat praevaleert: wet of tractaat? Hij leert dat aan een door Nederland gesloten overeenkomst „naar haar aard, als beperkend de soevereiniteit der verdragsluitende partijen, een hogere rechtswaarde toekomt dan aan de wet en derhalve, zolang het Koninkrijk door dezen internationalen rechtsband gebonden blijft, de rechter in geval van twi-
fel heeft te onderzoeken, of de wet met de overeenkomst verenigbaar is, ook indien de laatste van vroegeren datum is dan de eerste". De H. R. sprak zich over deze quaestie nog niet uit. De rechtsgeleerden zijn verdeeld in hun opinies. Sinds de praeadvies voor de N. J. V. in 1937, waar Ver-

zijl het nu door de B. R. aanvaarde standpunt innam (bijgevalen door van der Pot, N. J. B. 1937 p. 604), en Telders t.a.v. de rechter de suprematie verdedigde van de latere wet, speciaal met het oog op het politieke aspect van regeringsinterpretaties (praeadvies p. 36 v.v.), is de jongste literatuur nog veelal in andere zin dan nu aanvaard door de B. R. (zo b.v. v. Apeldoorn-Langemeijer, 8ste druk, 1948, p. 84, Bellefroid, Inleiding tot de rechtswetenschap in Nederland, 5de druk 1948, p. 222). De strijd gaat er niet om wat de hoogste rechtsbron is, maar wie geroepen is om te interpreteren: de rechter of de wetgever. T.a.v. de verhouding wet-grondwet is het zonder twi-
fel de wetgever. T.a.v. de verhouding wet-tractaat is het volgens de B. R. de rechter. De bepaling dat de rechter volgens de wet moet rechtspreken en er de innerlijke waarde niet van mag beoor-
delen (art. 11 A.B.), en dat de wetten onschendbaar zijn (Grondwet art. 124) leidt menigeen er toe aan te nemen, dat volgens positief Nederlands recht aan den rechter de toetsing ontnomen is, en dat deze bij uitsluiting toekomt aan de wetgever zelve.

Represailles. De B. R. legt de nadruk op het onderscheid tussen de eigenlijke represailles en de „zogenaamde represailles", dat zijn de maatregelen van weerwraak ter vergelding van bepaalde daden van de bevolking van bezet gebied. Gemeen hebben ze dit, dat zij slechts toekomen aan den Staat volgens objectieven, volkenrechtelijke maatstaf.

T.a.v. het recht op echte represailles merkt de B. R. op, dat hiervan geen sprake kan zijn omdat Nederland niet enig voorafgaand internationaal delict pleegde. Immers Duitsland pleegde het misdrijf van den wederrechtelijken aanvalsoorlog. Daarop was Nederland gerechtigd represailles te nemen. Ook maakte het Duitse Rijk zich schuldig aan oorlogsmisdrijven gedurende de oorlogsdagen en gedurende de bezetting. Tegen de geoorloofde represailles van Nederland zouden geen contra-represailles geoorloofd zijn geweest.

In verband met de „z.g. represailles" merkt de B. R. op, dat van een rechtsplicht van individuele burgers tot gehoorzaamheid tegenover den vijand geen sprake kan zijn. Over dit laatste woord elders wel anders gedacht, en interpreteert men het Landoorlogreglement zó, dat tegenover het behoorlijke, met het reglement overeenkomend, gedrag van den bezetter, staat de plicht van de bevolking om zich rustig te houden, niets te ondernemen tegen den bezetter en den bezetter gehoorzaam te zijn. Zo is de regeling volgens de Am. Rules of Land Warfare, art. 301: „In return for such considerate treatment, it is the duty of the inhabitants to carry on their ordinary peaceful pursuits; to behave in an absolutely peaceful manner; to take no part whatever in the hostilities carried on; to refrain from all injurious acts toward

de stand-
der Pot.
t.a.v. de
e van de
p het po-
pretaties
este lite-
dan nu
v. Apel-
8, p. 84,
tsweten-
p. 222).
hoogste
is om te
otgever.
t is het
de ver-
ens de
le rech-
ken en
dag be-
wetten
4) leidt
volgens
hter de
bij uit-
zelve.
nadruk
ke re-
ailles".
ak
de be-
rebben
n den
echte-

sailles
prake
voor-
Im-
C van
Daar-
sailles
zich
ende
ting.
Ne-
sailles

illes"
hts-
oor-
pra-
ders
men
ver-
taat
stijg-
den
te
ru-
urn
the
elr
in
no-
n;
ard

the troops or in respect to their operations; and to render strict obedience to the officials of the occupant".

Ook de Engelse „Laws and usages of war on land" gaan ervan uit „that obedience to the occupant is one of the implied conditions of the special position accorded to the peaceful inhabitants" (art. 382). Art. 384 beschrijft de plichten van de bevolking, overeenstemmend met de genoemde Amerikaanse bepaling. Soortgelijke opvatting vindt men ook in de literatuur (B. v. Ch. C. Hyde, Int. Law, 2nd ed. III p. 1880). Men ontkomt niet aan de indruk, dat de nationale interpretatie van het volkenrecht op dit stuk mede wordt bepaald door de overweging of de bepaalde natie meer de kans loopt om te bezetten, dan om bezet te worden. In het eerste geval is er de neiging de gehoorzaamheidsplicht aan te nemen, in het laatste om deze te ontkennen.

Men dient intussen het verschil niet uit het oog te verliezen tussen een eventuele rechtsplicht van de burgers tot gehoorzaamheid, en het recht van den bezetter om deze gehoorzaamheid op straffe te vorderen. Dit laatste recht is zeker erkend, zij het niet onbeperkt. Zo is het verboden de burgers te verplichten om aan krijgsverrichtingen deel te nemen tegen het eigen vaderland (Landoorlogregl. art. 52), om inlichtingen te geven over het leger en de verdedigingsmiddelen (art. 44), om trouw te zweren aan den vijand (art. 45).

Vast staat het recht van den bezetter, die zich houdt aan het volkenrecht, om verzetshandelingen te straffen. Het is de vraag of daarnaast de kwestie van het al dan niet aanwezig zijn van een rechtsplicht tot gehoorzaamheid nog veel betekenis toekomt.

De oneiglijke „z.g. represailles" hebben enige regeling gevonden in art. 50 Landoorlogreglement, verbiedend collectieve straffen tegen een bevolking, voor individuele daden, waarvoor de gestrafte collectiviteit niet solidair aansprakelijk zou kunnen worden geacht.

De B. R. noemt de grondgedachte van art. 50, dat de bezetter niet onschuldigen behoort te straffen voor daden van anderen, hetgeen in strijd zou zijn met alle beginselen van gerechtigheid en met een verdrag (het Landoorlogreglement), dat de bevolkingen stelt onder de bescherming van de beginselen van het volkenrecht „tels qu'ils résultent des usages établis entre nations civilisées, des lois de l'humanité et des exigences de la conscience publique". Vandaar dat vlg. de B. R. dergelijke bepaling ook toepasselijk is op groepen uit de bevolking, die dus evenmin mogen gestraft worden voor vijandige daden waarmede zij niets te maken hadden.

Op een bevolking, of een groep van de bevolking zou alleen de „z.g. represaille" mogen worden toegepast in geval van „responsabilité passive" (art. 50), welke de B. R. alleen dan aanwezig acht „wanneer

de betrokkenen van bepaalde vijandige daden hebben geweten en die hadden kunnen voorkomen, en niet reeds dan wanneer zij in hun houding van geestelijk verweer tegen een wreden vijand ze achteraf innerlijk goedkeurden". De door de B. R. gemaakte tegenstelling is in zoverre een onzuivere dat men geneigd is te vragen hoe het zou staan met de „responsabilité passive" tegen een niet-wreden vijand (welke casuspositie zich hier niet voordeed). M.a.w. het element van wredeheid zou kunnen wijzen op wangedrag van den bezetter, hetgeen de principiële rechtsvraag zou kunnen vertroebelen.

De B. R. wijst er op, dat, indien al van „responsabilité passive" had kunnen zijn gesproken, er toch geen recht tot het uitoefenen van de weerwraak zou hebben bestaan, nu de vijandige daden zijn uitgelokt door volkenrechtelijk onrecht van den bezetter zelf.

De vraag is of de onderscheiding, die de B. R. maakt tussen represailles (tegen daden van den staat) en „z.g. represailles" (als weerwraak tegen vijandige daden in bezet gebied), wel uitputtend is. De represaille wordt ook gebruikt om burgers in bezet gebied te dwingen een bepaalde gedragslijn te volgen. Hier is dan niet sprake van de collectieve straf, geregeld in art. 50, maar van een zuiver dwangmiddel op grond van bepaalde vijandige daden. Zo luidt art. 458 van de Engelse „Laws and usages of war on land": „Although collective punishment of the population is forbidden for the acts of individuals for which it cannot be regarded as collectively responsible, it may be necessary to resort to reprisals against a locality or community, for some act committed by its inhabitants, or members who cannot be identified". De mogelijkheid van represailles tegen de bevolking wegens vijandige daden van de bevolking, om deze bevolking te nopen dergelijke daden na te laten in de toekomst, wordt ook erkend in de literatuur, en dit ondanks art. 50. Men zie b.v. Oppenheim—Lauterpacht, Int. Law 6e ed. II p. 449. Een niet te ontkennen feit is dat deze derde soort represailles art. 50 vrijwel alle betekenis ontnemt.

Er is wellicht geen deel van het oorlogsrecht, dat zó met het natuurlijk rechtsgevoel in strijd komt, dat zó de onmenselijkheid van den oorlog toont, als juist de represaille. Ieder die ermede te maken krijgt voelt de afschuwelijkheid van dit instituut dat, in den strijd tussen collectiviteiten, het individu in zijn meest essentiële rechten veronachtzaamt. Het is dan ook tekenend, dat gemeentlijk in de literatuur de voorbeelden van represailles ontleend worden aan de praktijk van andere naties. In Duitse boeken vindt men de Engelse, in Engelse boeken de Duitse represailles in verontwaardiging gememoreerd.

Nulla poena sine praevia lege poenali.

Reg. stelde, dat de begane feiten niet strafbaar waren voor zij door art. 27a B.B.S. strafbaar waren gesteld, en dat der-

dit velleent niet rechtstreeks zou
werken, maar de rechtz. en recht
om hun home en was goed
rechtspraak als die in de
Rechter onmogelijk
gevoelt. De
hoofdstuk op the 164
dat niet meer recht is
gesproken volgens het
in het Ned. recht geenszins
willen.

gelijke praktijk zou zijn verboden. Men kan zich afvragen waarop hier een beroep werd gedaan. Op art. 1 Sr.? Dit is geschreven als deel van het Ned. recht. In dit proces wordt recht gesproken volgens het in de Ned. wet geïncorporeerde Volkenrecht. En is in het volkenrecht een soortgelijke regel geldend? Het verdrag van Londen van 1945 waarbij het Handvest werd vastgesteld, en waarin, volgens de vonnissen van Neurenberg en Tokyo, slechts bestaand volkenrecht werd gecodificeerd, rept er niet van. Het is wel heel moeilijk aanvaardbaar, dat de regel uitgedrukt in art. 1 Sr. in het volkenrecht zou gelden als algemeen principe waaraan de Ned. rechter het verdrag van Londen, waarnaar art. 27a B.B.S. verwijst, zou behoren te toetsen.

De B. R. v. C. begint met vast te stellen, dat voorzover het middel stelt, dat de handelingen niet ongeoorloofd waren feitlijken grondslag mist, daar sinds de Haagse verdragen bepaalde overtredingen daarvan bekend staan als oorlogsmisdaden, en reeds bestraffing ervan plaats vond vóór de tweede wereldoorlog. Niet is dus door art. 27a (verwijzend naar het Handvest) een tot dusver geoorloofde handeling als gevolg van een veranderde opvatting omtrent de ongeoorloofdheid daarvan tot misdrijf gestempeld, doch deze voorschriften hebben slechts nader bepaald de jurisdictie en de grenzen van strafbaarheid en straffoelting.

Rauter's betoog faalt evenzeer, leert de B. R., indien hij beoogt te stellen, dat de handelingen ontbeerden een daartegen bedreigde, nauwkeurig omlijnde en tevoren vastgestelde wettelijke sanctie. Dat de wet dit tevoren nauwkeurig zou moeten bevatten is een beginsel tot waarborging van individuele vrijheid en rechtszekerheid. Doch dit is geen absoluut beginsel, en het kan en behoort te wijken voor andere, met name dat in bepaalde gevallen handelingen niet ongestraft mogen blijven.

De B. R. verwijst ook naar het vonnis van Neurenberg. De oplossing daar gegeven is moeilijk te begrijpen. De rechtbank leert daar, en de rechtbank te Tokyo nam dit over, dat „the maxim nullum crimen sine lege is not a limitation of sovereignty, but is in general a principle of justice”. Men is geneigd, met de B. R., juist het omgekeerde te stellen: het beginsel dat een wet nodig is, is een politiek beginsel, dat rechtskracht heeft in die rechtsorde waar het is aanvaard, maar het is niet een beginsel van gerechtigheid. Het is onduidelijk hoe een rechtbank, geroepen „to mete out stern justice to war criminals” (Potsdam declaration) een beginsel van rechtvaardigheid zou kunnen op zij zetten. Doch een beginsel van vrijheid kan worden op zij gezet, ook door naties die zegevierden in een oorlog gevochten om de vrijheid. Wellicht nog beter: dergelijk beginsel behoeft niet op zij gezet in het internationale strafrecht, omdat het daar nooit was aanvaard. De beslissing van den B. R. toont duidel-

lijk de twee regels die hier in het spel zijn, de eis van recht, dat niemand gestraft worde voor iets dat niet als strafwaardig werd beschouwd tijdens het plegen, en de eis van een bepaalde liberale politiek, dat niet gestraft mag worden als de wet niet vooraf die strafbaarheid heeft uitgestippeld. De verwarring tussen de twee beginselen is gemakkelijk in de Engel-saksische landen, waar „law” de dubbele betekenis heeft van recht en wet.

Misdrijven tegen de menselijkheid.

Ook t.a.v. de misdrijven tegen de menselijkheid beriep Rauter zich er op, dat zij waren geschapen door art. 27a B.B.S., verwijzend naar het Handvest van 1945. De Raad verwierp het betoog, dat deze daden voordien niet ongeoorloofd waren, door te verwijzen naar de preambule van het Haagse tractaat, waarin immers onderwerping aan de „lois de l'humanité” werd voorgeschreven. Volgens de genoemde preambule worden de bevolkingen en de legers gesteld „sous la sauvegarde et sous l'empire des principes du droit des gens”, zoals die beginselen onder meer voortvloeien uit de „lois de l'humanité”. De formulering van den B. R. zou kunnen suggereren de gevaarlijke stelling, dat de misdrijven tegen de menselijkheid zouden gelijk zijn aan de daden gedaan in strijd met de wetten van de menselijkheid, m.a.w. met onmenselijke daden. In zijn arrest in zake den Duitschen gevangenenbewaarder Zühlke wees de B. R. er uitdrukkelijk op, dat deze gelijkstelling niet juist was. Het is immers zó, dat inderdaad alle misdrijven tegen de menselijkheid opleveren een schending van de wetten van de menselijkheid. Doch niet alle schendingen van de „lois de l'humanité” zijn gemaakt tot misdrijven tegen de menselijkheid, maar slechts een bepaald gedeelte daarvan, begaan onder bepaalde omstandigheden tegen bepaalde volksgroepen. Dat bepaalde gedeelte heeft men een naam gegeven om aan dit nieuwe begrip consequenties te verbinden met betrekking tot jurisdictie.

Tot 1945 werd de inmenging van de ene Staat in zaken behorend tot de „domestic jurisdiction” van een andere Staat niet erkend. In het Handvest werd, om de gruwelen door de Duitse regering gepleegd tegen Duitse Joden vóór en tijdens de oorlog te kunnen berechten, het begrip „crimes against humanity” geschapen. Men kan dit zien als een nieuwe vorm van politieke interventie. Een voorloper ervan kan men vinden in het niet geratificeerde Verdrag van Sèvres (art. 230). Men mag veronderstellen dat de vrees voor dit nieuwe beginsel — hetwelk b.v. een staat zou kunnen nopen zich te gaan bemoeien met de behandeling van de negers in Amerika — leidde tot de bepaling, dat de Rechtbank te Neurenberg alleen competent was indien de gruwelen verband hielden met criminele agressie of oorlogsmisdrijf. Algehele vrijheid zich met deze interne aangelegenheden

te bemoeien zou in strijd zijn met het beginsel uitgedrukt in art. 2 sub 7 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Noodtoestand. Req. beriep zich op noodtoestand. Met scherpe woorden wees de B. R. dit beroep af, voorzover het betrefte de noodtoestand van Duitsland, stellend dat juist het oorlogsrecht was gecodificeerd om het motto „Kriegsraison geht vor Kriegsmanier“ voor goed aan de kaak te stellen. Req. beriep zich, naar aanleiding van de persoonlijke noodtoestand waarin hij zou verkeerd hebben, ook op „Unzumutbarkeit“ (in de Duitse literatuur en rechtspraak gemeenlijk „Nicht-zumutbarkeit“ genoemd, zie Mezger, Strafrecht 1931, p. 370). Voor het Ned. recht heeft deze leer geen betekenis, daar art. 40 Sr. den rechter voldoende vrijheid laat. De Raad wijst hier terecht op één van de factoren, door req. in zijn beroep buiten beschouwing gelaten: de omvang en de weerspannendheid der door hem gepleegde feiten. Geen omstandigheid van persoonlijke aard kan er toe leiden, dat men niet kan vergen dat iemand niet meewerkt aan de eliminatie van meer dan honderdduizend onschuldigen.

Ambtelijk bevel.

De B. R. acht art. 8 van het Handvest van 1945, welke bepaling beroep op ambtelijk bevel krachteloos verklaart, niet in de Ned. wet opgenomen. De stelling dat zodanig beroep krachteloos zou worden gemaakt door art. 8 is wellicht misleidend. Krachtens art. 8 zal de rechter uitmaken naar de eisen der gerechtigheid in hoeverre strafvermindering in aanmerking komt, welke strafvermindering geen onderste grens kent. In dien zin is art. 8, zoals het vonnis van Neurenberg leerde „in conformity with the law of all nations“, omdat het den rechter vrijheid laat te doen wat de gerechtigheid eist „The true test is“, volgens Neurenberg, „whether moral choice was in fact possible“. Zelfs indien men dit principe zou huldigen, leert de B. R., zou req. zich niet aan de verantwoordelijkheid kunnen onttrekken, daar zijn positie medebracht dat hij zeker tot een keuze in staat was, en hij dan ook, zoals hij zelf betoogde, bevelen van Himmler en anderen soms slechts in gematigde vorm of geheel niet uitvoerde (al gebeurd dit, zoals de B. R. opmerkt, nooit uit het motief, dat de bevelen maatregelen door het oorlogsrecht verboden waren).

De B. R. stelde tevens vast, dat art. 8 niet in de Ned. wet is opgenomen. In het arrest in zake Zühlke werd overwogen, dat art. 8 alleen gold voor de berechting van „major war criminals“. Is het nodig, kan men vragen, dat een bepaling als art. 8 in het Ned. recht zou moeten zijn opgenomen om door den B. R. te worden toegepast? Dat om reden van Ned. procesrecht en rechterlijke organisatie een artikel als art. 27a B.B.S. nodig was om de Ned. rechter naar Ned. recht rechtsmacht te geven, sluit niet uit, dat in principa recht wordt gedaan naar

regels van materieel volkenrecht, al zal vaak de wetgever de nationale interpretatie daarvan tot zich trekken.

Evenals in het arrest i.z. Zühlke acht de B. R. hier het Duitse recht van toepassing, waarmede req. in de gegeven omstandigheden niets kon bereiken, daar hij wist dat de bevelen gericht waren op het begaan van oorlogsmisdrijven (de B. R. noemt in dit verband req.'s smalende uiting over generaal von Wühlisch, dien hij verweet zich wel aan het volkenrecht te willen houden).

De B. R. wijst er in het bijzonder op, dat req. zich vrijwillig in dienst van Hitler had gesteld. Men denkt hier, zo er al reden zou zijn om rekening te houden met req.'s moeilijke positie ten tijde van de gepleegde feiten, aan zijn verantwoordelijkheid in verband met zijn actio libera in causa. Dit rechtsbeginsel, dat gemeenlijk bij de vraag der toerekenbaarheid wordt te berde gebracht, kan ook bij het leerstuk der wederrechtelijkheid gelding hebben. Het zal veelal de eigenlijke grond van de strafbaarheid zijn bij de lagere leden van S.S. en andere criminele organisaties.

Wettelijk voorschrift.

Req. beriep zich ook op wettelijk voorschrift. De B. R. beantwoordt niet de vraag of art. 42 Sr. ook geldt voor andere dan Ned. wettelijke voorschriften, noch de vraag of het Duitse recht een bepaling kent als art. 42. Zelfs in req.'s gedachtengang zou hem dusdanig beroep niet baten, zegt de B. R., daar de wetten die hij zou hebben tenuitvoergelegd niet zijn genoemd, en al waren zij aanwezig, nimmer zouden rechtvaardigen req.'s door het oorlogsrecht verboden uitvoeringsmaatregelen. Althans t.a.v. een man in req.'s positie, en daarbij een man, die feitelijk bij de uitvoering van bevelen een ruime discretionaire bevoegdheid had, dient aangenomen, — zo leert de B. R. — dat hij de gegeven bevelen aan het volkenrecht moest toetsen. Een beslissing dat dergelijke toetsingsplicht zou bestaan voor ieder wordt dus door de B. R. hier niet gegeven. Het Neurenbergs vonnis leerde „the very essence of the Charter is that individuals have international duties which transcend the national obligations of obedience imposed by the individual State“. Wellicht dat ook hier de Raad de beginselen van Neurenberg alleen geldend achtte t.a.v. „major war criminals“, en, tenminste wat de toetsingsplicht betreft, req. op één lijn stelde met „major war criminals“.

Krijgsgevangenenconventie van 1929.

De Raad besliste, met een motivering die dieper graaft dan enig ander vonnis op dit stuk, dat uit de plaatsing en de geschiedenis van art. 63 blijkt, dat dit artikel alleen toepassing kan vinden bij berechting van misdrijven begaan gedurende de krijgsgevangenschap. De Raad volgde hier de beslissing van het Am. Hooggerechtshof „in re Yamashita“ van 4 Febr. 1946 (Nos. 61 Miscellaneous and 672, oct. term 1945). Het zal dringend nodig zijn op dit punt de Con-

→ opmerking over volkenrechtelijke verplichtingen. Handelingen en misdrijven

dit art. nieuw!

ventie te herzien. Want nergens meer dan bij verdenking oorlogsmisdrijven te hebben gepleegd, heeft de gevangene genomen militair behoefte aan de bescherming van een behoorlijk proces. Immers beschuldigingen van praktijken in strijd met het oorlogsrecht behoren tot de gebruikelijke oorlogspropaganda. Ieder land zal de neiging hebben zijn propaganda te schragen met gerechtelijke vonnissen. Daartegen dienen de strijdenden te worden beschermd. De Raad citeert uit het rapport der deskundigenconferentie van April 1947 het meerderheidsgevoelen der conferentie: „Celui qui, en combattant, s'écarte des règles essentielles du droit de la guerre ne saurait invoquer le bénéfice de la convention pour sa protection une fois qu'il est fait prisonnier”. Hier is de gevaarlijke stelling dat zodanig gevangene de voorrechten van de Conventie zou dienen te missen van het ogenblik van zijn gevangenneming. Terwijl het beter ware dat hij die voorrechten eerst zou gaan missen van het ogenblik van de gerechtelijke constatering dat hij de wetten van den oorlog heeft geschonden. Bij de toepassing van het oude principe, dat de oorlogsmisdadiger niet de voorrechten dient te genieten die den gewonen krijgsgevangene toekomen, is het eis van rechtszekerheid dat slechts diegene die voorrechten dient ontnemen te worden, die bij vonnis als oorlogsmisdadiger is gebrandmerkt. Proces en vonnis zullen wel degelijk dienen te vallen onder de bepalingen van een krijgsgevangenenconventie. Dat zij niet vallen onder de huidige heeft de Raad overtuigend aange- toond.

B. V. A. R.

No. 88

ARR.-RECHTB. 'S-GRAVENHAGE (1e Kamer), 24 Nov. 1948. (Mrs. Thorbecke, Ikman van Burek, Winkel plv.).

Vordering tegen de Staat tot huurbetaling uit hoofde van een huurovereenkomst in 1944 namens verhuurster gesloten met de Rijksgebouwendienst en bekrachtigd door de Wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën.

Betoog van de Staat, dat de vraag of hij door deze overeenkomst is gebonden behoort te worden beantwoord met inachtneming van het arrest van de Hoge Raad van 30 Januari 1948, N.J. 1948 No. 108.

De Rechtbank neemt aan, dat de Secretaris-Generaal optrad als autonome organen, niet als organen van de bezetter.

De Staat in de gelegenheid gesteld te bewijzen: dat de overeenkomst is uitgesloten ten behoeve van de Duitse overheid en blijkbaar enkel of in hoofdzaak het belang van de vijand, of door deze, in strijd met des bezetters taak, nagestreefde doeleinden, diende.

(B. W. art. 1356; Comptabiliteitswet art. 32; Landoorlogsreglement art. 48.)

De N.V. M. S. de Jong's Kleermakerij, te Amsterdam, eiseres, proc. Mr. A. E. J. Ny-singh,

tegen:

de Staat der Nederlanden (Rijksgebouwendienst), gedaagde, proc. Mr. D. J. Veegens.

[Eiseres heeft o. m. gesteld: dat zij eigenares is van het perceel Lange Houtstraat 26 te 's-Gravenhage; dat zij tijdens de bezetting van Nederland werd beschouwd als Joodse onderneming en haar voorengenoemd perceel alstoen onder beheer is geplaatst van de Nederländische Grundstükverwaltung te 's-Gravenhage, welke op haar beurt de administratie van het perceel opdroeg aan het „Algemeen Nederlands Beheer voor Onroerende Goederen” (hierna te noemen „A.N.B.O.”) te 's-Gravenhage; dat de A.N.B.O. bij contract dd. 17 Maart/17 April 1944, goedgekeurd bij beschikking dd. 18 April 1944 no. 303, Afdeling Rijksgebouwen, genoemd perceel heeft verhuurd aan gedaagde voor een huurprijs ad f 400 per maand; dat gedaagde uit dien hoofde de alstoen verschijnende huurpenningen heeft moeten betalen aan de A.N.B.O.; dat gedaagde echter de betaling van deze huurpenningen aan de A.N.B.O. gedurende elf maanden, voorafgaande aan de bevrijding heeft weten te voorkomen en bedoelde huurpenningen heeft gereserveerd voor eiseres als rechtmatige eigenares van het gehuurde; dat gedaagde heeft erkend uit dien hoofde een bedrag van f 4400 ten behoeve van eiseres onder zijn berusting te hebben; dat gedaagde nochtans op grond van algemene interne ministeriële instructies, welke eiseres haars inziens niet regaderen, weigert, genoemde som aan eiseres uit te betalen; enz.]

[Gedaagde heeft doen zeggen voor antwoord: dat gedaagde de door eiseres bij dagv. gestelde feiten erkent, met dien verstande, dat de onderwerpelijke huurovereenkomst is gesloten door het Hoofd van de Rijksgebouwendienst en is bekrachtigd door de Wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën en dat aan de bevoegde erkenning namens gedaagde, gesteld in het 6de aangezien, rechtens geen betekenis toekomt; dat eiseres, vertegenwoordigd door de A.N.B.O., bij het aangaan van de huur heeft geweten, dat deze overeenkomst door genoemde ambtenaren werd aangegaan op aanwijzing van de „Präsidial-Abteilung des Reichskommissariats” en ten behoeve van de Duitse overheid; vlg. de brief van de A.N.B.O. dd. 5 Nov. 1943; dat de vraag, of gedaagde door deze overeenkomst verbonden is, behoort te worden beantwoord met inachtneming van het arrest van de Hoge Raad van 30 Jan. 1948, N. J. 1948 no. 108; dat gedaagde zich op het standpunt stelt, dat een voorziening in de huisvesting van de „Präsidial-Abteilung des Reichskommissariats” in Maart/April 1944 blijkbaar strekte om enkel of in hoofdzaak het belang van de vijand of door deze in strijd met 's bezetters taak nagestreefde doeleinden te dienen; dat de instelling van

HET TRIBUNAAL HAD EEN MOTIEF VOOR DE DOOD VAN SLOBODAN MILOŠEVIĆ

door

N.M.P. Steijnen

Zelfs als ooit, op een manier die boven elke twijfel verheven is, bewezen zou worden dat Milošević niet rechtstreeks om het leven is gebracht, dan nog zal dit het Joegoslavië Tribunaal niet vrijpleiten van een rechtstreekse verantwoordelijkheid voor zijn dood.

Permanente ernstige gezondheidsproblemen

Al sinds het begin van zijn proces kampte Milošević met ernstige gezondheidsproblemen. Voor eventuele kwaadwilligen binnen de tribunaal-entourage was het daarom niet moeilijk te voorzien dat het mogelijk moest zijn om hem van het leven te beroven zonder over te gaan tot een rechtstreekse liquidatie. Dat laatste zou immers altijd het risico in zich dragen dat hiervan sporen zouden kunnen worden teruggevonden.

Verdere systematische ondermijning van Milošević' gezondheid

Al vanaf het prille begin van het proces, toen Milošević een tegenstander bleek van een voor het Joegoslavië Tribunaal niet te hanteren formaat, die meteen al de regie van Joegoslavië Tribunaal overnam, waren er binnen het Tribunaal krachten die er bepaald niet rouwig om zouden zijn als Milošević voortijdig zou komen te overlijden. Ook de hoofdaanklager zelf, Carla del Ponte, heeft er diverse malen over gespeculeerd dat Milošević wellicht het einde van zijn proces niet zou halen, en zo deed ook rechter May. En nimmer gebeurde dit binnen een kader waarin over die mogelijkheid enige treurnis doorklonk. Het is dus, zeker ook gelet op deze openlijke ijskoude speculaties van deze boegbeelden van het Joegoslavië Tribunaal over een mogelijk voortijdig einde van Milošević, al meteen geenszins overdreven om aan te nemen dat bepaalde krachten binnen het Tribunaal al vanaf een vroeg stadium van het proces het bepaald zouden verwelkomen als hij voortijdig zou komen te overlijden.

Voor dergelijke kwaadwillende elementen binnen de tribunaal-entourage, die uit zouden zijn geweest op een voortijdige fysieke ondergang van Milošević, waren dus al op voorhand een reeks van acties gericht op het

verder ondermijnen van zijn gezondheid, waarmee min of meer de garantie kon worden binnengehaald dat hij vroeger of later zou komen te overlijden, veruit te verkiezen boven een rechtstreekse, botte liquidatie.

Al valt zelfs na de uitgevoerde autopsie niet uit te sluiten dat een rechtstreekse moord op Milošević heeft plaatsgevonden. Maar noodzakelijk om zijn fysieke ondergang te bewerkstelligen was dat laatste dus niet. Immers, zeker in combinatie met een bejegening van medische verwaarlozing en het aan hem opleggen van een permanente extreme stress als gevolg van zelfs voor een gezond mens niet vol te houden werkomstandigheden, die hem door het Tribunaal werden opgedrongen, was de kans bepaald levensgroot dat ook dergelijke rechtstreekse acties hem, op den duur, aan de rand van de afgrond zouden brengen.

Overtuigende aanwijzingen dat Milošević's gezondheid doelbewust werd ondermijnd

Op dit moment is er geen bewijs dat Milošević rechtstreeks werd vermoord, maar er zijn wel duidelijke aanwijzingen dat hij op indirecte wijze van het leven werd beroofd.

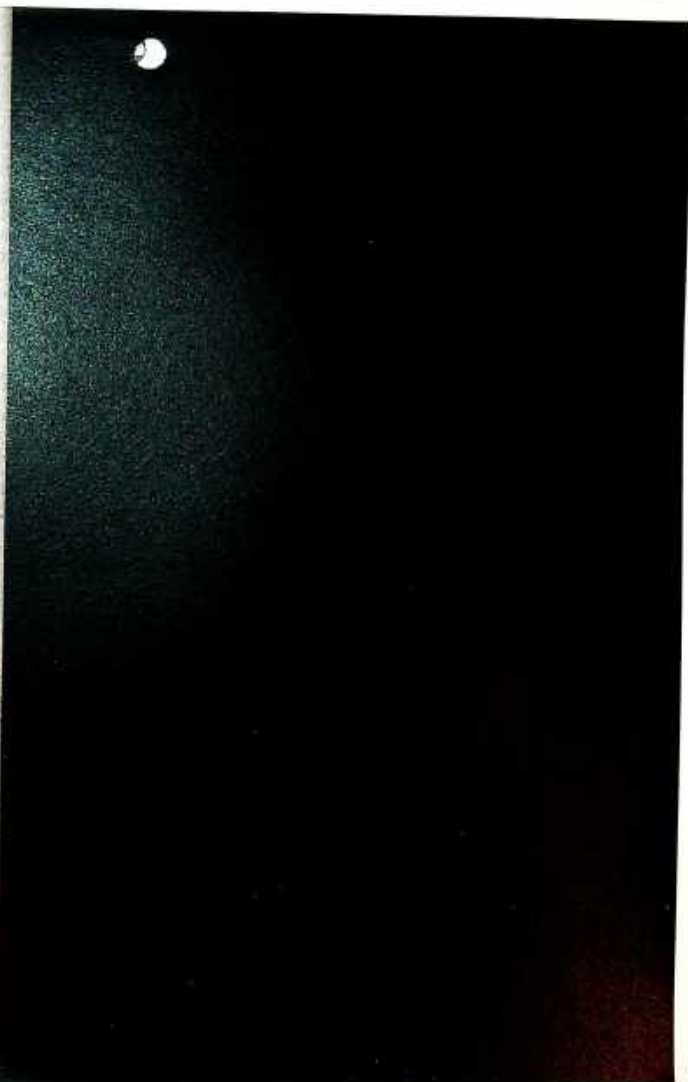
Allereerst was er sprake van een volstrekt tekort schieten van de medische zorg jegens hem. Die voortdurende medische verwaarlozing waaraan hij onderhevig was, is momenteel al een goed gedocumenteerd gebeuren. Dit verhaal zal nog apart worden geschreven.

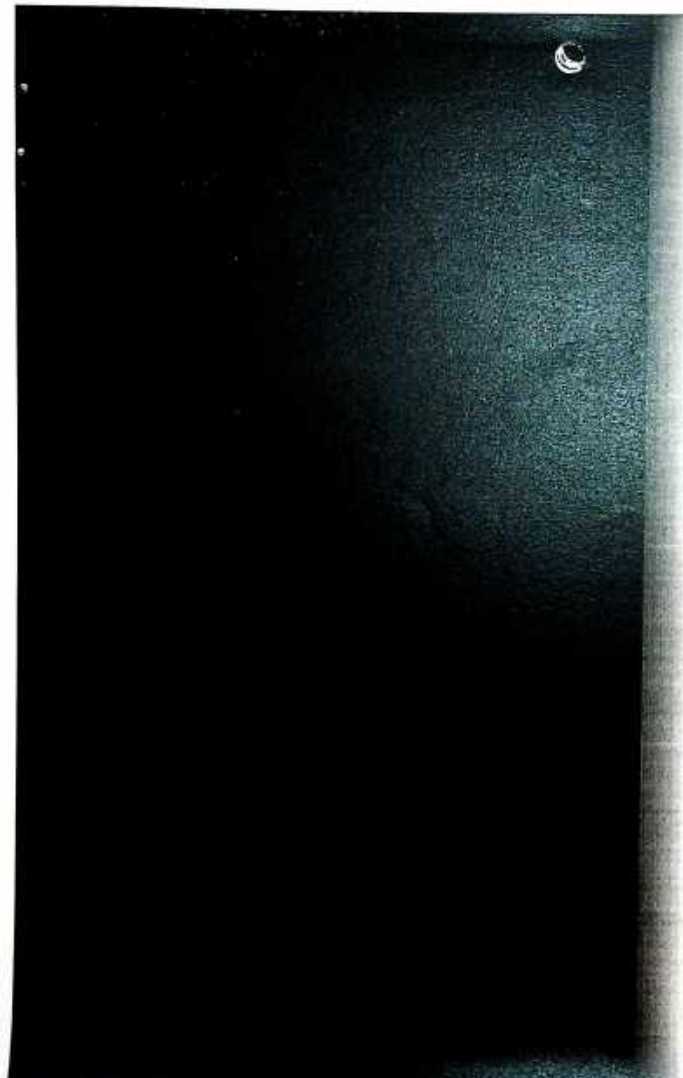
Ook de permanente enorme stress die hem door het Tribunaal werd opgelegd, bepaald ook door de onaanvaardbare werkcondities die hem door het tribunaal werden opgedrongen, staat al in duidelijke lijnen afgetekend. En ook dit onderwerp vormt dan als zodanig een verhaal apart.

Dit hoofdstuk concentreert zich echter volledig op de aanwijzingen die er zijn dat de gezondheid van Milošević voorts ook nog moedwillig werd ondermijnd middels een reeks van heimelijke acties in de loop van zijn proces.

Een proces waarin er sprake was van voortdurende pogingen om hem de mond te snoeren door te proberen hem een advocaat op te dringen, die dan als zijn woordvoerder zou moeten optreden.

Zodat hij daarmee als het ware tot een soort van 'bijzit' in zijn eigen proces zou worden gemaakt.

Een nadere beschouwing brengt aan het licht dat er, verspreid over de jaren dat het proces voortduurde, sprake was een aantal zeer verdachte gebeurtenissen, die steeds wonderwel samenvielen met juist die momenten dat het Tribunaal de hevigste pogingen deed om hem uit zijn eigen verdediging te zetten en hem op die manier verder monddood te maken. Maar alvorens hier verder op in te gaan, eerst nog dit.

Voor de NAVO dreigde het proces een catastrofe te worden

In een klimaat waarin de nieuwsvoorziening over het Joegoslavië Tribunaal wordt beheerst door als verslaggevers vermomde tribunaal-protagonisten, is het geen wonder dat er over het Milošević-proces beelden de ronde doen die niets met de werkelijkheid te maken hebben.

Het resultaat van deze propaganda is dat onder het publiek in de Westerse wereld zich de indruk had gevestigd dat Milošević voortdurend werd geconfronteerd met overtuigende bewijzen van zijn schuld, dat hij een man was die de grond onder zijn voeten steeds verder voelde wegzinken en dat hij dan ook rijp was voor de een of andere desperate actie, zoals zelfmoord of een ontsnappingspoging.

De werkelijkheid van het proces-Milošević was echter diametraal tegenovergesteld aan dit door de Westerse media zorgvuldig geconstrueerde beeld.

Dat is een feit dat zich gemakkelijk laat verifiëren door iedereen die de moeite neemt om de letterlijke verslagen van de tribunaal-zittingen van het proces te lezen.

Het is een vaststaand gegeven dat het Tribunaal had gefaald om enig overtuigend bewijs tegen Milošević in stelling te brengen. Tonnen documenten, tezamen bijna een miljoen pagina's beschuldigingen omvattend, waren over hem uitgestort, en 269 getuigen waren tegen hem in het krijt getreden, maar nog steeds had de openbare aanklager tegen hem geen 'sound case', geen gefundeerde zaak.

Toen de aanklager de presentatie van zijn bewijsmateriaal moest beëindigen, nu zo'n ruime twee jaar geleden, kopte de Volkskrant: "Geen overtuigend bewijs tegen Slobodan Milošević" (de Volkskrant 26 februari 2004), en kwam de NRC met de kop "Zaak tegen Milošević valt uit elkaar" (NRC Handelsblad 28 februari 2004)

Die feitelijkheid is echter, kort daarna, klaarblijkelijk weer ondergesneeuwd geraakt in het Westerse collectieve bewustzijn, en wel door het constante gehamer van Westerse verslaggevers bij het Tribunaal dat de schuld van Milošević natuurlijk al zonder meer een vaststaand feit was.

De zaken gingen, voor het Tribunaal, van kwaad tot erger toen Milošević aan de beurt kwam om zijn verdedigingsmateriaal te presenteren.

Wat de als verslaggevers vermomde tribunaal-paladijnen altijd zorgvuldig voor het Westerse publiek verborgen hebben weten te houden, is dat Milošević, door middel van zijn getuigen, een ravage wist aan te richten onder wat er verder nog van de aanklachten tegen hem over was.

Wat hij, grotendeels met behulp van Westerse getuigen, wist te bewijzen was niet alleen catastrofaal voor de openbare aanklager, maar vooral ook voor de NAVO en voor de rol die de NAVO-landen hadden gespeeld bij de ontbinding van het voormalige Joegoslavië.

Zoals de Westerse publieke opinie jarenlang door een gemeenschappelijk front van Westerse media en de dominante politieke kaste werd misleid omtrent het bestaan van Irakese massavernietigingswapens als een voorwendsel voor de te voeren agressieoorlog tegen Irak, zo was er evenzeer jarenlang sprake van Westerse misleiding omtrent de beweegredenen van voor de agressieoorlog tegen het toenmalige Joegoslavië. En Milošević was, dag in dag uit, bezig om daar de bewijzen voor aan te dragen.

Aanklachten over het najagen van een Groot-Servië vervallen verklaard

In augustus 2005 zag aanklager Geoffrey Nice zich gedwongen om bekend te maken dat Milošević niet langer werd vervolgd voor wat de centrale stelling was in de tegen hem uitgebrachte beschuldigingen, namelijk dat hij uit was geweest op het gewelddadig vestigen van een Groot-Servië.

Het feit dat de aanklager deze centrale beschuldiging moest laten vallen betekende dat het hele bouwwerk van de aanklachten tegen hem op instorten kwam te staan.

Deze aanklachten waren immers allemaal onderling verbonden met, en elk voor zich weer gerelateerd aan, de centrale beschuldiging dat alles wat begaan zou zijn onderdeel zou hebben uitgemaakt van een grootschalige misdadige samenzwering, gericht op het met geweld tot stand brengen van

een Groot-Servië, waarbij Milošević dan aan het hoofd van die criminele organisatie zou hebben gestaan.

Op de tribunaal-zitting van 29 november 2005, reageerde Milošević, zo valt te lezen in de verslaglegging van de tribunaal-zittingen, op het wegvallen van de centrale beschuldiging dat hij bij alles een totstandkoming van een Groot-Servië zou hebben nagejaagd als volgt:

"Wat gaat er met dit proces dat nu al drie jaar duurt gebeuren, een proces waarvan u [rechters] en ik, en ook de andere kant [aanklagers] dachten dat ik daarin terecht stond vanwege een Groot-Servië, dat het oogmerk zou zijn geweest van een soort criminele organisatie? Dat was in elk geval waar we het over hadden, als het ging om het ondervragen van getuigen en als het handelde om bewijzen; want daar ging het Mr. Nice om met de verklaringen die hij via zijn getuigen naar voren bracht. (...) Maar wat is dan nog de waarde van dat deel van het proces, waarbij ons immers altijd werd voorgespiegeld dat dit het belangrijkste aanklachtspunt vormde voor de aanklager? Wat is dan nog de zin van al die getuigen die er hier uitgebreid verhaald van hebben dat een Groot-Servië mijn voornaamste doel zou zijn geweest? Gaat u [rechters] dat allemaal uit het bewijsmateriaal schrappen, het bewijsmateriaal zoals dit nu verzameld is, of gaat u me verder in de gelegenheid stellen om dit aan te vechten? En wat moet dat nu verder met die criminele organisatie waarvan ik deel zou hebben uitgemaakt? Wat wordt nu, na deze ommekeer, eigenlijk nog beoogd [door de aanklager]? En wat stelt dat fantoom van een criminele organisatie dat hier aan de orde is gesteld nu nog voor? Wat zijn hier nu eigenlijk nog de beschuldigingen? Degenen hier in deze rechtszaal, u en ik inclusief, kunnen natuurlijk onmogelijk kennis dragen van alle documenten die Mr. Nice te berde heeft gebracht - één miljoen bladzijden, niet minder - terwijl intussen niemand weet wat de aanklager nog aan aanklachten heeft, de aanklager zelf al evenmin. Ze weet het zelf ook niet. Ik denk dat zelfs Franz Kafka het idee zou hebben slechts over een magere verbeeldingskracht te beschikken in vergelijking met dit alles hier."

Verdere ravage toegebracht aan de door de NAVO zorgvuldig gekoesterde verzinsels

De verwoesting die Milošević verder nog aanrichtte onder het tribunaalgeleideren was enorm en dreigde, als een boemerang, zich tegen zijn Westerse aanklagers te keren.

Met behulp van voornamelijk Westerse getuigen wist Milošević krachtig bewijs te presenteren van het feit dat het de NAVO-bombardementen waren geweest, die in 1999 in Kosovo een humanitaire catastrofe hadden veroorzaakt, terwijl diezelfde getuigen ook aantoonde dat er geen sprake was van een humanitaire crisis in Kosovo aan de vooravond van de NAVO-agressie. Integendeel, middels zijn getuigen wist Milošević aan te tonen dat de er in Kosovo een grootschalige terroristische campagne aan de gang was, gevoerd door UÇK, die bovendien nog werd gesteund door Arabische Mujaheddien, die met Amerikaanse steun waren nengeworven.

Milošević bezigde Westerse getuigen om aan te tonen dat al-Qaeda zich hecht had genesteld in het officiële Bosnische leger en dat verschillende 11 september-kapers, in het bijzonder ook Mohamed Atta en Khaled Sheik Mohammed van het officiële Bosnische leger deel hadden uitgemaakt. Kort voor zijn dood leverde Milošević nog bewijs van het feit dat de Bosnische leider Alija Izetbegović in november 1994 Osama bin Laden had ontvangen in zijn kantoor.

De onmiddellijke reflex van de rechters ten aanzien van dit soort onthullingen was altijd om terstond dergelijke getuigenissen als 'irrelevant' te verwerpen en te weigeren verdere uitweidingen toe te staan. Het was overduidelijk hun intentie om te proberen dergelijke explosieve informatie onder de pet te houden.

Alsof dergelijke beschuldigingen nog niet rampzalig waren voor het Tribunaal, leverde Milošević, middels zijn Westerse getuigen, ook nog bewijs van het feit dat de Albanen merendeels niet voor het Servische leger op de vlucht gingen, maar als een gevolg van de intensieve bombardementen door de NAVO, alsmede in reactie op de intimidatie van de kant van het UÇK. Dat vormde dan ook gelijk de reden dat er in Kosovo, naar verhouding, meer Serviërs op de vlucht gingen dan Albanen.

Kort nadat het Britse parlementslid Alice Mahon, die tijdens de Kosovo oorlog lid was van de Parlementaire Assemblée van de NAVO, had verklaard dat "de bombardementen van de NAVO de belangrijkste reden vormden voor de exodus in Kosovo", werd Milošević dood bevonden in zijn cel, voordat hij nog andere getuigen kon oproepen.

Wie had een motief voor Milošević' dood?

Het was dan ook niet Milošević die een reden had voor zelfmoord, maar het was de NAVO die duidelijke redenen had om hem permanent het

zwijgen op te leggen. En laat er geen misverstand over zijn dat het bij het Tribunaal wemelt van de NAVO-functionarissen. Toen de eertijds vice-aanklager bij het Tribunaal, Graham Blewitt, in 2004 ontslag nam, verklaarde hij in een interview in NRC Handelsblad dat een groot aantal tribunaal-functionarissen ongeveer evenveel tijd doorbracht op de Amerikaanse ambassade als op de burelen van het Tribunaal.

Het proces tegen Milošević was dus evident voor de NAVO-landen volledig uit de hand aan het lopen. Diezelfde NAVO-landen die, zoals Jamie Shea benadrukte op de persconferentie die hij op 17 mei 1999 als NAVO-voorzitter tijdens de Kosovo-oorlog gaf, "het geld hadden geleverd om het Tribunaal op te zetten, en die tot diens belangrijkste financiers behoorden."

Pogingen om Milošević tot zwijgen te brengen door hem, tegen zijn wil, een advocaat op te dringen, hadden gefaald. Het Tribunaal stond onmachtig tegenover de massale weigering van beoogde getuigen om, in een situatie waarin Milošević uit zijn eigen verdediging was gezet, überhaupt nog te verschijnen.

Onder die omstandigheden dreigde het proces volkomen te desintegreren en, knarsetandend, hadden de rechters Milošević weer in zijn recht moeten herstellen om zijn eigen verdediging te voeren.

Het is duidelijk dat er hier enorme belangen in het spel zijn. En na Abu Graib en Guantanamo Bay is er, ook bij het grote publiek, nog maar weinig reden om geloof te hechten aan officiële retoriek over respect voor mensenrechten door Westerse regeringen.

Milošević's vastberadenheid

Als een van de weinige Nederlanders ben ik in de gelegenheid geweest om met Milošević persoonlijke gesprekken te voeren. Als zijn advocaat in gerechtelijke procedures voor Nederlandse rechterlijke instanties had ik de mogelijkheid om hem ook persoonlijk mee te maken. En ik moet zeggen dat ik, als advocaat, zelden iemand heb ontmoet die zo overtuigd was van zijn zaak, en zijn mogelijkheden om die ook te bewijzen. Hij had een missie en daar stond hij voor, zonder voorbehoud. Zaken als zelfmoord of opzettelijk zijn gezondheid schaden kwamen eenvoudig niet bij hem op.

Ook Steven Kay, de advocaat die Milošević werd opgedrongen, vertelde, op 11 maart 2006 voor BBC World, dat hij zich niet kon voorstellen dat

Milošević enigerlei actie zou ondernemen gericht op zelfmoord. Naar zijn mening was Milošević vastbesloten het gevecht voor het Tribunaal voort te zetten.

Iedereen die direct contact met Milošević had, deelde de opvatting dat hij vastbesloten was om zijn karwei af te maken.

De eerstvolgende getuige die ingepland stond was de voormalige president van Montenegro Momir Bulatović. Hij verklaarde tegen de pers dat hij er "sterk en diepgaand" van overtuigd was dat Milošević door het Tribunaal was vergiftigd. Bulatović benadrukte: "De kroon op het bewijs dat Milošević werd vergiftigd wordt gevormd door de onverschilligheid van het Tribunaal - het Tribunaal deed niets - hoewel er sporen van vreemde medicijnen in zijn bloed waren gevonden, terwijl voorts de testresultaten pas op 9 maart aan Milošević werden gegeven."

En hij verklaarde verder: "Op 9 maart richtte Milošević zich tot de assistente van de hem opgelegde advocaat, Gillian Higgins, en vroeg haar om aan de tribunaal-rechters het verzoek over te brengen om een onafhankelijke medische commissie een onderzoek te laten verrichten naar de vraag of hij werd vergiftigd."

En H.E. James Bissett, de ambassadeur van Canada van 1990 tot 1992 in het voormalige Joegoslavië, die als getuige was opgetreden op 23 en 24 februari verklaarde in een interview voor het programma van CKUK *Monday Encounter*: "Toen ik hem in de gevangenis bezocht was hij heel gewoontjes gekleed. Hij zag er goed uit. Hij had een gezonde kleur. Hij was ontspannen. Hij vertoonde gevoel voor humor. Hij was ontegenzeggelijk bezig zich voor te bereiden voor mijn getuigenis en het trof me dat hij redelijk tevreden scheen met de manier waarop het proces verliep."

En: "De volgende dag echter, om een uur of vijf 's middags, nadat we twee of drie uur met elkaar in overleg waren geweest, werd zijn gezicht plotseling rood en greep hij met zijn handen naar zijn hoofd. Ik was ontsteld en vroeg hem of alles goed met hem was. Hij antwoordde dat hij o.k. was en vertelde mij dat hij last had van een luidde toon in zijn hoofd alsof hij in een emmer praatte. Hij vertelde dat, ondanks het feit dat zijn bloeddruk onder controle was, hij voortdurend last had van die constante tonen en echo's in zijn hoofd."

En ten slotte is er dan nog Milorad Vucelić, een medewerker van de Socialistische Partij in Servië, die de dag voor diens dood een telefoongesprek

Milošević enigerlei actie zou ondernemen gericht op zelfmoord. Naar zijn mening was Milošević vastbesloten het gevecht voor het Tribunaal voort te zetten.

Iedereen die direct contact met Milošević had, deelde de opvatting dat hij vastbesloten was om zijn karwei af te maken.

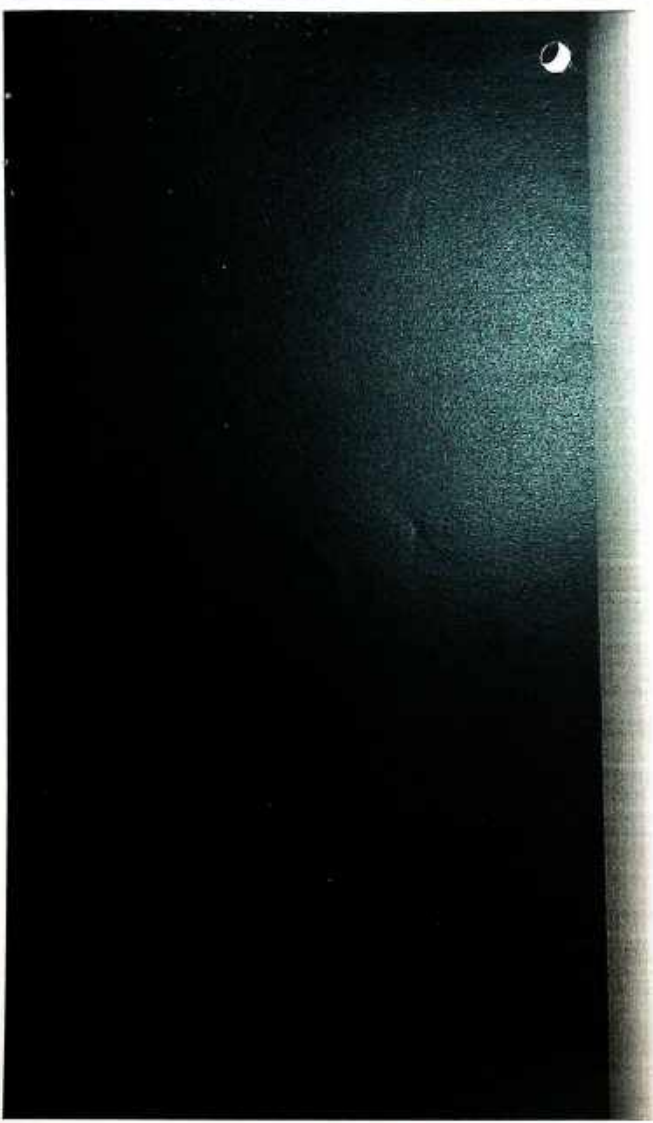
De eerstvolgende getuige die ingepland stond was de voormalige president van Montenegro Momir Bulatović. Hij verklaarde tegen de pers dat hij er "sterk en diepgaand" van overtuigd was dat Milošević door het Tribunaal was vergiftigd. Bulatović benadrukte: "De kroon op het bewijs dat Milošević werd vergiftigd wordt gevormd door de onverschilligheid van het Tribunaal - het Tribunaal deed niets - hoewel er sporen van vreemde medicijnen in zijn bloed waren gevonden, terwijl voorts de testresultaten pas op 9 maart aan Milošević werden gegeven."

En hij verklaarde verder: "Op 9 maart richtte Milošević zich tot de assistente van de hem opgelegde advocaat, Gillian Higgins, en vroeg haar om aan de tribunaal-rechters het verzoek over te brengen om een onafhankelijke medische commissie een onderzoek te laten verrichten naar de vraag of hij werd vergiftigd."

En H.E. James Bissett, de ambassadeur van Canada van 1990 tot 1992 in het voormalige Joegoslavië, die als getuige was opgetreden op 23 en 24 februari verklaarde in een interview voor het programma van CKUK *Monday Encounter*: "Toen ik hem in de gevangenis bezocht was hij heel gewoontjes gekleed. Hij zag er goed uit. Hij had een gezonde kleur. Hij was ontspannen. Hij vertoonde gevoel voor humor. Hij was ontegenzeggelijk bezig zich voor te bereiden voor mijn getuigenis en het trof me dat hij redelijk tevreden scheen met de manier waarop het proces verliep."

En: "De volgende dag echter, om een uur of vijf 's middags, nadat we twee of drie uur met elkaar in overleg waren geweest, werd zijn gezicht plotseling rood en greep hij met zijn handen naar zijn hoofd. Ik was ontsteld en vroeg hem of alles goed met hem was. Hij antwoordde dat hij o.k. was en vertelde mij dat hij last had van een luidde toon in zijn hoofd alsof hij in een emmer praatte. Hij vertelde dat, ondanks het feit dat zijn bloeddruk onder controle was, hij voortdurend last had van die constante tonen en echo's in zijn hoofd."

En ten slotte is er dan nog Milorad Vucelic, een medewerker van de Socialistische Partij in Servië, die de dag voor diens dood een telefoongesprek

had gehad met Milošević, en die verklaarde: "Hij zei me, maak je geen zorgen; ik versla ze allemaal."

Meer dan 200 bladzijden aan verzoeken, gericht aan het Tribunaal, om op te houden Milošević's leven in gevaar te brengen

Als kwaadwillende elementen bij het Tribunaal Milošević niet rechtstreeks hebben gedood, iets waartoe ze in de setting van een gevangenis alle gelegenheid hadden, dan hebben ze hem in elk geval de dood ingejaagd.

Talrijke organisaties die achter zijn zaak stonden hebben, in het verloop van het proces, in totaal meer dan tweehonderd bladzijden aan 'appeals', verzoeken en smeekbedes gericht aan het Tribunaal om hem een betere medische verzorging te bieden en om op te houden zijn leven in de waagschaal te stellen.

Niet alleen medische verwaarlozing

Maar er zijn duidelijke aanwijzingen dat er niet alleen sprake was van medische nalatigheid, maar ook van het feit dat zijn gezondheid doelbewust werd ondermijnd tijdens een aantal cruciale episodes van het proces.

Begin 2006 was het duidelijk dat het onmogelijk zou zijn om Milošević, in zijn proces, verder af te houden van het presenteren van feiten die voor de NAVO in hoge mate compromitterend waren.

In januari 2006 zou rifampicine gevonden zijn in zijn bloed, een medicijn dat gebruikt wordt tegen lepra en tuberculose, en dat een neutraliserende werking zou hebben op de medicijnen die Milošević innam voor zijn hoge bloeddruk en zijn vaatziekte.

Maar deze informatie werd nooit bekend gemaakt, tot kort voor zijn dood. Volgens een officiële uitspraak van de griffier van het Tribunaal werd noch het Tribunaal noch Milošević zelf omtrent de uitkomsten van deze bloedtest geïnformeerd vóór 7 maart 2006.

Het feit dat hij lange tijd niet op de hoogte werd gebracht van deze resultaten van zijn eigen medische onderzoek doet verdenkingen rijzen. Normaal gesproken ontving Milošević alle medische rapporten over zijn gezondheidstoestand direct nadat deze afgerond werden.

Dringende vragen

De meest dringende vragen in dit verband zijn waarom het twee maanden duurde voordat Milošević überhaupt werd geïnformeerd over het feit dat dit vreemde medicijn in zijn bloed zou zijn gevonden. En de vervolgvraag die dan onmiddellijk rijst is: wie besloot om hem deze informatie zo lang te onthouden?

Die vragen zijn des te dwingender omdat er geen twijfel over is dat dit vreemde medicijn extreem gevaarlijk was voor zijn gezondheidstoestand en hem in acuut levensgevaar bracht.

De vraag is dus: wie besloot om hem zo lang in een toestand van levensgevaar te laten? Degenen die de resultaten van deze bloedtest zo lang voor hem verheimelijken, moeten ook hebben geweten dat die vreemde medicijnen in zijn bloed zijn leven op het spel zetten. Waren dit dan dezelfde personen die deze vreemde medicijnen aan hem toedienden?

Voorts is het duidelijk dat deze vreemde medicijnen zijn gezondheid schade toebrechten, maar niettemin namen zijn rechters geen enkele maatregel om zijn gezondheid veilig te stellen, ondanks het feit dat hen maar al te duidelijk moet zijn geweest dat zijn gezondheidstoestand verder aan het verslechteren was.

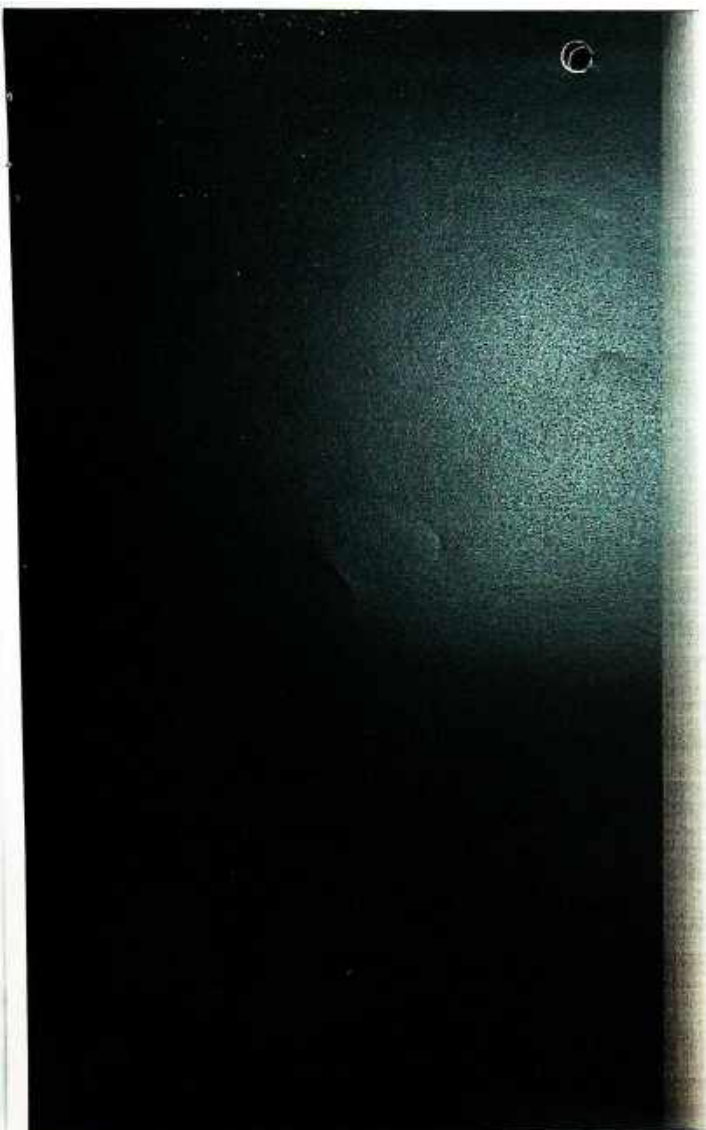
Op 22 februari 2006 deelde Milošević het Tribunaal rechtuit mee: "Mr. Robinson, in ben niet in staat om het ondervragen van deze getuige voort te zetten. Ik voel me echt niet goed."

Zijn rechters negeerden hem en zetten het verhoor voort.

De volgende dag zei Milošević tot zijn rechters: "Mr. Robinson, ik vertelde u gisteren dat ik me niet goed voelde, maar u weigerde dat te accepteren. Laat ik herhalen wat ik zei: ik voel me niet goed."

En weer negeerden zijn rechters hem en vervolgden het proces.

Later op diezelfde dag kwamen zijn rechters met hun besluit waarin zij Milošević verzoek om een medische behandeling voor zijn hartproblemen te ondergaan in het *Medische Centrum Bakoulev* in Moskou afwezen.

De krachten die de resultaten van zijn bloedtest geheim hielden wachtten tot het Tribunaal had bepaald dat er geen medische behandeling in Moskou zou komen.

Als Milošević's rechters vooraf van de resultaten van zijn bloedtest op de hoogte werden gesteld, voordat zij tot hun uitspraak kwamen om hem het recht te ontzeggen om medische hulp in Moskou te ontvangen, dan is er maar één mogelijkheid, namelijk dat zijn rechters deel uitmaakten van een complot om Milošević te doden, althans om hem in dodelijk gevaar te brengen.

Want dan moeten zijn rechters immers zeker hebben geweten dat hij uiterst schadelijke stoffen in zijn bloed had, maar werd door hen, desondanks, toch geen enkele vorm van actie ondernomen.

Maar ook in het geval dat zij niets wisten van deze schadelijke stoffen in zijn bloed, ook dan blijven er een aantal serieuze vragen over. De meest urgente is dan wel waarom zijn rechters er niets aan deden om zo snel mogelijk op de hoogte te komen van de inhoud van het rapport en waarom zij accepteerden dat de openbaarmaking hiervan almaar achterwege bleef.

Was dat dan alleen maar omdat zijn rechters eigenlijk geen belangstelling hadden voor zijn gezondheidstoestand? Of zat daar meer achter?

Kwam het, wellicht, zijn rechters beter uit 'niet wijzer te zijn dan dat', en was het dus een kwestie van tactiek van zijn rechters om maar liever niet aan te dringen op de bekendmaking van deze medische rapportage, zodat zij de handen vrij zouden kunnen houden om Milošević's verzoek voor een medische behandeling in Moskou af te kunnen wijzen? Of waren zij wellicht al vertrouwelijk op de hoogte gebracht van de inhoud van dit rapport en was dat de reden dat zij maar liever niet aandrongen op een tijdige bekendmaking van deze steeds maar geheim gehouden rapportage?

Kwade trouw van zijn rechters

Het is in elk geval een feit dat zijn rechters, officieel althans, geen enkele actie hebben ondernomen om inzicht te krijgen in de inhoud van het opgehouden medische rapport, teneinde dit te kunnen meewegen bij hun beslissing over Milošević's verzoek tot het ondergaan van medische behandeling in Moskou. Alleen dit al levert een duidelijk bewijs op van hun kwade trouw.

Weigering van een medische behandeling in Moskou

Verder bewijs van hun kwade trouw ten opzichte van Milošević volgt uit hun motivering van hun afwijzende beslissing van 23 februari 2006, voor zover daarin wordt bepaald:

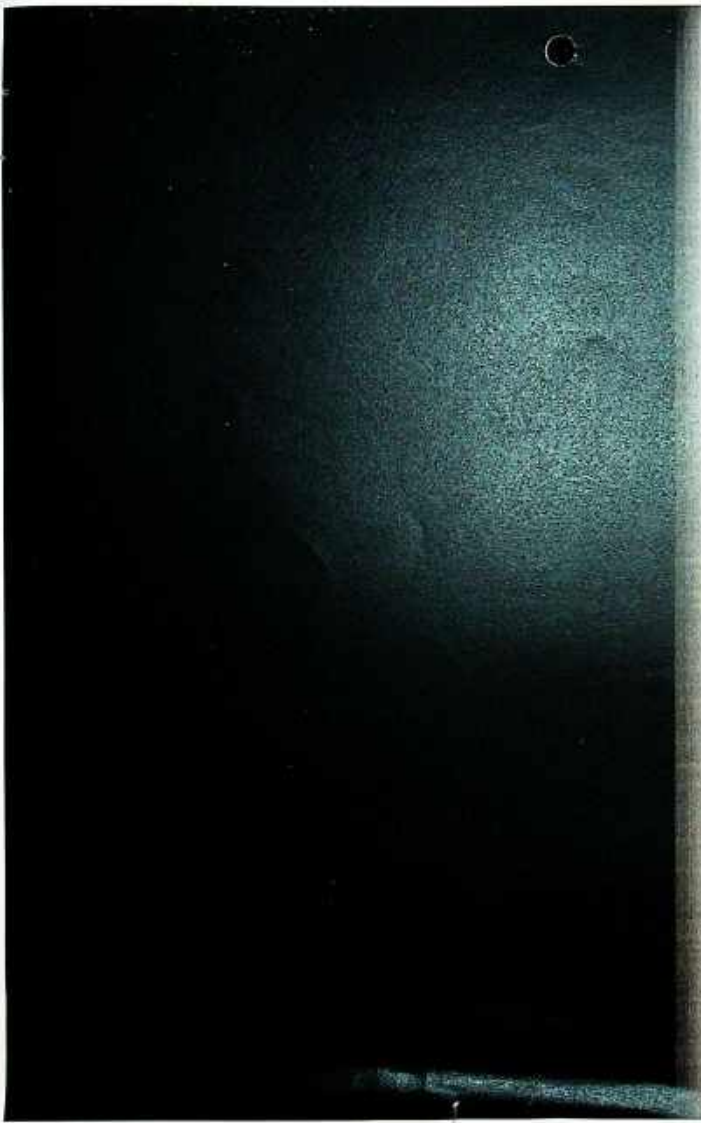
"De Rechtskamer merkt op dat de beklaagde zich momenteel bevindt in het slotstadium van een zeer langdurig proces, waarin hij beschuldigd wordt van vele ernstige misdrijven, en, aan het einde waarvan hij, indien hij wordt veroordeeld, de mogelijkheid onder ogen heeft te zien van een levenslange gevangenisstraf. Onder deze omstandigheden, en niettegenstaande garanties van de Russische Federatie en de persoonlijke waarborgen van de kant van de beklaagde, is de Rechtskamer er niet van overtuigd dat voldaan is aan het eerste vereiste dat in dit verband moet gelden, namelijk dat het wél aannemelijker is dan niet dat de beklaagde, indien men hem zou laten gaan, inderdaad zou terugkeren met het oog op voortzetting van zijn proces."

Op 24 februari 2006 schreef Andy Wilcoxson, lid van het Slobodan Milošević Freedom Centre, een artikel waarin hij stelde dat: "Wat het Tribunaal hier zegt is dat de Russische regering niet kan worden vertrouwd als het erom gaat een 64-jarige man met een hartprobleem vast te houden, als die pogingen zou ondernemen om er vandoor te gaan. Wat het Haagse Tribunaal hiermee volmaakt duidelijk maakt is dat het, met terzijdestelling van alle holle retoriek over mensenrechten, er volkomen tevreden mee is om een mensenleven in gevaar te brengen, louter omwille van politieke redenen."

En Wilcoxson schreef in dit verband verder nog: "Milošević een medische behandeling ontfangen kan dodelijk voor hem zijn."

Dat is wat Andy Wilcoxson op dat moment schreef, niet wetende dat hij feitelijk daarmee Milošević's dood voorspelde, twee weken later.

In het recente verleden heeft het Tribunaal andere gedetineerden wél toestemming gegeven om naar Kosovo en Montenegro te reizen voor het ontvangen van medische zorg. Waarom het Tribunaal meer vertrouwen zou hebben in de regering van Montenegro of de 'interim regering' in Kosovo dan in de Russische federatie wordt nergens duidelijk uit. Maar onontkoombaar is in dit verband in elk geval de conclusie dat hier sprake is van een belediging aan het adres van een permanente lidstaat van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

De dag na de dood van Milošević stelde de officiële website van het Russische Ministerie van Buitenlandse zaken:

"Russische artsen stonden klaar om hem alle noodzakelijke medische bijstand te verlenen en de Russische autoriteiten garandeerden de nakoming van alle daarmee verbonden eisen en voorwaarden van het Joegoslavië Tribunaal. Helaas, ondanks onze garanties weigerde het Tribunaal om Milošević een kans te geven om een behandeling in Rusland te ondergaan."

Op 15 maart 2006 zei Dr Leo Bokeria, het hoofd van het Russische medische team dat had aangeboden Milošević in Moskou te behandelen, op een persconferentie in Den Haag:

"Als Milošević opgenomen was geworden in een gespecialiseerd Russisch ziekenhuis, en zeker als dat het geval was geweest in een medisch instituut als dat van ons, dan zou hij een onderzoek hebben ondergaan voor wat betreft zijn kransslagaders, twee stents zouden kunnen zijn ingebracht, en hij zou voor vele, vele jaren hebben kunnen voortleven. Er is, in het huidige tijdsgewricht, hier iemand overleden, terwijl alle methodes die er waren om hem te behandelen en alle voorstellen vanuit ons land, alsmede onze medische reputatie, werden genegeerd."

En hij stelde verder nog:

"Het is uitermate droevig dat zij onze talrijke aanbevelingen tijdens onderzoeken niet ter harte hebben genomen. Het kernpunt is dat hier sprake is van een persoon die leed aan een complex ziekteprobleem, maar dat zijn hart en vaatstelsel onvoldoende medisch werd onderzocht, en dus ook niet voldoende medisch kon worden behandeld. Als hij een catheterisatie had ondergaan..., dan zou er natuurlijk zijn ingegrepen, of hij zou een bypass-operatie hebben ondergaan, en dan zou hij nu nog in leven zijn."

Dr. Bokeria is een van de meest vooraanstaande hartspecialisten ter wereld. Zijn verklaring dat Milošević nu nog in leven zou zijn, als hem een passende medische behandeling zou zijn gegeven, is dodelijk voor het Tribunaal.

Welbewust achterhouden van het medische rapport - meer vragen

Als zijn rechters inderdaad niets geweten zouden hebben van de resultaten van zijn bloedtest, dan moet worden geconcludeerd dat de kwaadwillige elementen die uit waren op Milošević' dood welbewust de bekendmaking

van dit medische rapport hebben vertraagd, teneinde op die manier te voorkomen dat bekend zou worden dat Milošević leven ernstig in gevaar was.

In elk geval valt niet te ontkennen dat de resultaten van de bloedtest twee maanden lang geheim werden gehouden. En, de hoogst alarmerende uitkomsten hiervan in aanmerking genomen, die wezen op een levensbedreigende situatie voor Milošević, kan niet anders worden geconcludeerd dan dat dit verborgen houden dan opzettelijk plaatsvond.

Volgens de griffier van het Tribunaal ontvingen Milošević' rechters het medische rapport dus op 7 maart 2006, maar ondernamen zij geen enkele actie.

De vraag is dan: waarom niet?

Als zijn rechters te goeder trouw zouden hebben gehandeld, zouden zij onmiddellijk actie hebben ondernomen. Temeer daar Milošević hen herhaaldelijk, in niet mis te verstane bewoordingen, had laten weten: "Ik voel me niet goed".

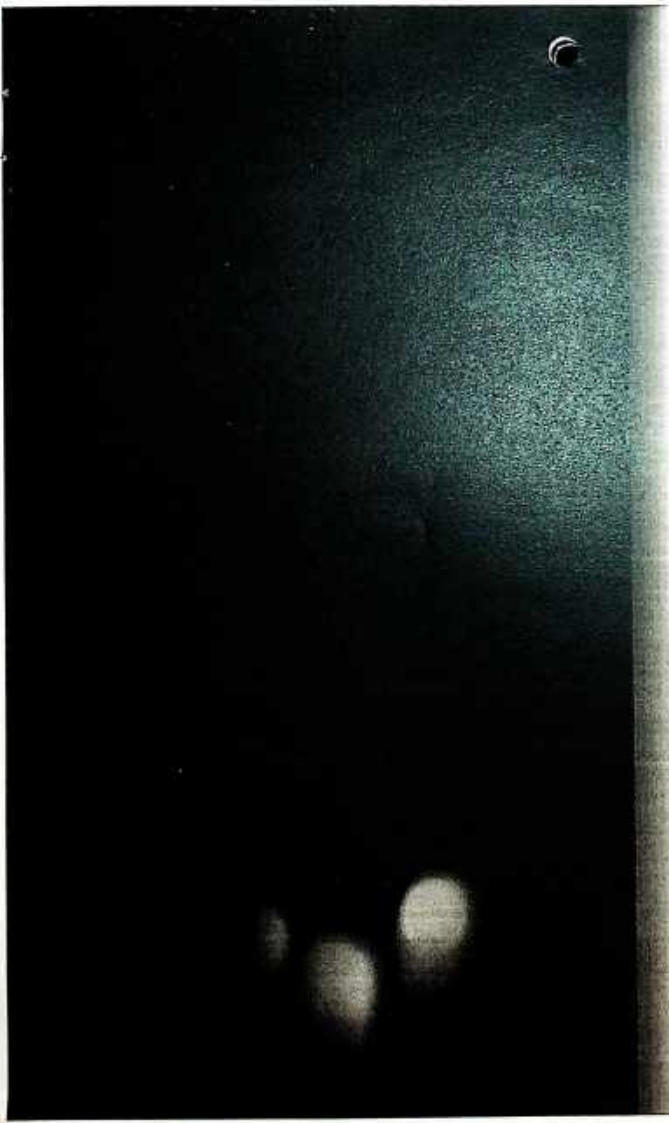
Maar er kwam geen alarm. Zijn rechters ondernamen dus, zelfs na de officiële ontvangst van het rapport, geen enkele actie.

Zij hadden vier dagen gehad voor hij stierf, in welke tijd zij opdracht hadden kunnen geven om te onderzoeken of Milošević nog steeds schadelijke stoffen bij zich droeg; zij hadden een onderzoek kunnen gelasten om uit te zoeken waar die schadelijke stoffen vandaan kwamen. Zij hadden vier dagen - dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag - , maar zij deden volstrekt niets.

Het was Milošević die de inhoud van het medische rapport openbaar maakte, niet het Tribunaal

Er moet in dit verband bovendien nog met nadruk op worden gewezen dat het niet het Tribunaal zelf was dat inhoud van dit buitengewoon verontroestende medische rapport openbaar heeft gemaakt, maar Milošević. Het was Milošević die de inhoud van dit medische rapport bekend maakte middels een brief, die hij op 8 maart schreef aan de Russische regering. Een brief die pas algemeen bekend werd, nadat zijn juridisch medewerker Zdenko Tomanović deze in de openbaarheid had gebracht, onmiddellijk na zijn dood.

In deze brief wordt onder meer gesteld:

"Ik denk dat de vasthoudendheid waarmee mij een medische behandeling in Rusland werd onthouden, op de eerste plaats is ingegeven door de vrees dat bij een zorgvuldig onderzoek zou worden ontdekt dat er, in de loop van het proces, actieve en weloverwogen pogingen zijn ondernomen om mijn gezondheid te vernietigen die voor de betrokken Russische specialisten niet verborgen hadden kunnen blijven.

Teneinde mijn beschuldigingen te kunnen verifiëren, geef ik hierbij een enkel voorbeeld dat u bijgesloten kan aantreffen. Het betrokken document, dat ik op 7 maart ontving, toont aan dat op 12 januari (d.i. twee maanden geleden) een extreem sterk medicijn in mijn bloed werd gevonden dat, zoals zij dat zelf aanduiden, wordt gebruikt voor behandeling voor tuberculose en lepra, alhoewel ik nimmer enigerlei vorm van antibiotica heb gebruikt gedurende de 5 jaar dat ik me in hun gevangenis bevind. (...) Ook het feit dat dokters twee maanden nodig hadden (om me dit te berichten) kan geen andere verklaring hebben dan dat we hier te maken hebben met manipulatie. In elk geval, zij die me voor mij schadelijke stoffen opdringen tegen lepra zijn niet degenen die in staat zijn om mijn ziekte te behandelen; datzelfde geldt voor degenen waartegen ik mijn land verdedigde in tijden van oorlog en die er belang bij hebben om me tot zwijgen te brengen."

Autopsie-resultaten sluiten niet uit dat Milošević moedwillig van het leven werd beroofd. Bij de autopsie die werd uitgevoerd door het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) is vastgesteld dat Milošević stierf als gevolg van een hartaanval en dat er zich geen sporen van niet-voorgeschreven medicijnen in zijn bloed bevonden toen hij stierf.

Dit bewijst echter slechts, voor zover deze resultaten betrouwbaar zijn te achten, dat hij, aan de vooravond van zijn dood, niet rechtstreeks werd vergiftigd.

Maar deze uitkomst bewijst daarmee nog geenszins dat er niet, in een eerder stadium, weloverwogen stappen werd ondernomen om zijn gezondheid te ondermijnen, teneinde hem, stap voor stap, ten gronde te richten.

Alarmerende signalen in november 2002

Al in november 2002 waren er alarmerende signalen dat Milošević opzettelijk schadelijke medicijnen werden toegediend, teneinde zijn kwetsbare gezondheid verder te beschadigen.

Op 23 november 2002 schreef NRC handelsblad een artikel, onder de kop: "Milošević kreeg de verkeerde medicijnen".

In dit artikel werd gesteld, voor zover hier relevant:

"In zijn gevangenis in Scheveningen kreeg Slobodan Milošević de verkeerde medicijnen toegediend, die tot gevolg hadden dat zijn bloeddruk zeer snel steeg. Dit vormde de reden dat aan het begin van deze maand het proces tegen de voormalige president van Joegoslavië werd opgeschort. Bronnen binnen het Tribunaal hebben dit bevestigd. Een woordvoerder van het Tribunaal ontkent echter dat er fouten zijn gemaakt. Hij weigerde verder op de zaak in te gaan, op grond van het feit dat het hier zou handelen "een privacy-aangelegenheid van de verdachte".

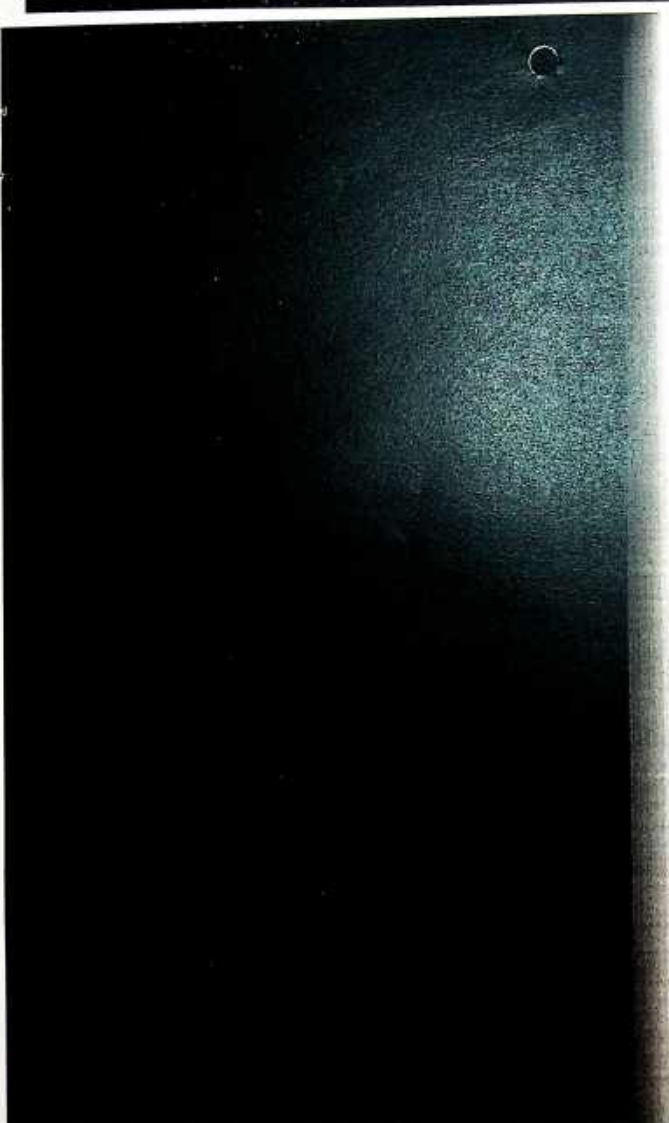
Kort daarvoor, op 18 november 2002 werd een cardiologisch rapport over Milošević aan hem ter hand gesteld, als uitkomst van een medisch onderzoek, dat werd uitgevoerd op 15 november 2002. Daarin stond onder meer:

"GESCHIEDENIS VAN DE PATIENT - In de afgelopen weken tijdens het proces wederom sterke stijging van de bloeddruk tot omstreeks 220/120 tot 130 mmHg. De patiënt had geen andere klachten die hiermee verband houden. Mij is nu gevraagd om een prognose te maken met betrekking tot Mr. Milošević's bloeddruk en om te bepalen of de verdachte nog steeds fit genoeg is om terecht te staan."

"DISCUSSIE - Gedurende het proces wederom sterke toename van de bloeddruk. Meest waarschijnlijk een combinatie van een bestaande tendens tot verhoogde bloeddruk en de mentale druk van het proces."

Dit alles speelde zich af in een periode waarin de aanklager hernieuwde pogingen ondernam om de rechters ervan te overtuigen dat Milošević gedwongen moest worden om een advocaat te accepteren, hetgeen dan zijn recht om zijn eigen verdediging te voeren zou usurperen en effectief zou betekenen dat hem verder het zwijgen werd opgelegd.

Dit oogmerk van de aanklager in gedachten houdend, was er, juist op dat moment dus een duidelijk motief voorhanden om te bewerkstelligen dat

Milošević' gezondheidstoestand zou verslechteren. Dit door een situatie te veroorzaken waarin zijn bloeddruk bij voortdurend uit de hand zou lopen. Teneinde hem aldus, qua gezondheid, in een positie te brengen waarin het voor hem onmogelijk zou zijn om zijn eigen verdediging voort te zetten.

Alarmerende signalen in augustus 2004

Twee jaar later was er wederom sprake van een situatie waarin de aanklager zijn uiterste best deed om te voorkomen dat Milošević zelf verder zijn verdediging zou gaan voeren.

Dat was ook het moment dat het Tribunaal Kay aan hem opdrong om verder als zijn advocaat te fungeren - een manoeuvre waartegen Milošević zich heftig verzette.

Op 1 september 2004, tijdens een bewogen pleidooi tegen deze hernieuwde pogingen om hem het zwijgen op te leggen, beklemtoonde Milošević dat hij fit genoeg was om ermee door te gaan zijn eigen verdediging te voeren, en benadrukte vervolgens daarbij dan ook nog het navolgende incident: "Daarom wens ik hier te herhalen: mijn recht om mijn eigen verdediging te voeren is iets dat ik nimmer zal laten kortwieken of ooit zal laten varen. Houdt u dat alstublieft goed in gedachten. En u [rechters] kan uw eigen beslissingen nemen, maar ik ontvang de medicijnen die me gegeven worden door uw mensen, uw medewerkers. Wat hier allemaal gebeurt weet ik niet, maar ik kan de hele afdeling van de Detention Unit hier bij elkaar brengen om te laten getuigen wat er gebeurde toen het eten dat ik kreeg was verwisseld met het eten van de persoon aan de andere kant van het gangpad; en er was vervolgens een hoop gedoe om dit allemaal weer recht te zetten, hoewel het eten zo op het oog precies hetzelfde was. Het leek precies hetzelfde. Ik heb er geen punt van gemaakt. Ik weet niet wat er allemaal aan de hand was. Maar weest u alstublieft zo vriendelijk om in de gaten te houden dat als zij, drie jaar lang, iets hebben gezegd en ze draaien nu ineens helemaal om en zeggen nu iets anders, ik het recht heb om wantrouwend te worden."

Die laatste opmerking was met betrekking tot zijn artsen die, tot dat moment, altijd hadden gesteld dat hij fit genoeg was om zichzelf te verdedigen. Maar die nu plotseling een tegenovergesteld standpunt hadden ingenomen.

Toen dit incident speelde betrof het opnieuw een cruciaal moment in de pogingen van de aanklager om een einde te maken aan het feit dat Mi-

lošević zijn eigen verdediging voerde. En hem aldus het zwijgen op te leggen.

En ditmaal slaagde de aanklager in zijn missie: Kay werd aan Milošević opgelegd om namens hem voortaan zijn verdediging te voeren.

Maar ook deze poging strandde uiteindelijk weer omdat, zoals al aangegeven, het proces volledig ontwricht dreigde te raken doordat de beoogde getuigen, onder die omstandigheden, het proces vrijwel unaniem begonnen te boycotten.

Waardoor het Tribunaal zich uiteindelijk gedwongen zag om weer op zijn schreden terug te keren.

Zoals gezegd, tandenknarsend was het Tribunaal gedwongen om Milošević weer in zijn recht te herstellen om zijn eigen verdediging te voeren.

Na zo'n nederlaag wist het Tribunaal dat er nog maar één weg overbleef om Milošević het zwijgen op te leggen - een ultieme en definitieve weg.

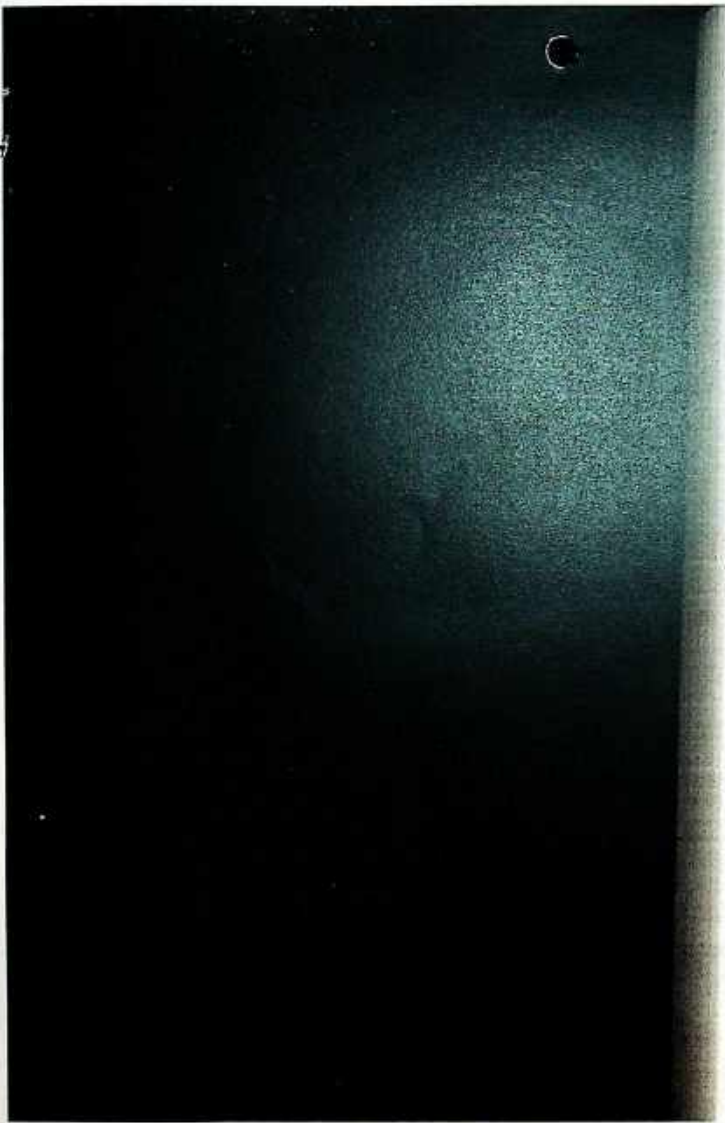
Gerechtelijke stappen tegen de functionarissen van het Tribunaal

In de voorbije jaren ben ik herhaaldelijk voor Milošević opgetreden in processen om zijn fundamentele mensenrechten te verdedigen binnen de Nederlandse rechtsorde.

In dat kader gaf hij opdracht om alle stappen te zetten die in een gegeven situatie noodzakelijk zouden zijn. Dat was het geval in het kort geding dat hij voerde tegen de Nederlandse Staat vanwege diens medeplichtigheid aan zijn kidnapping naar Den Haag, in de procedure die hij aanspande tegen de amicus curiae Wladimiroff, en in de gerechtelijke stappen die hij nam tegen Steven Kay, die zijn recht om zichzelf te verdedigen dreigde te usurperen.

In het kader van deze opdracht om zijn fundamentele mensenrechten te bewaken zullen er thans gerechtelijke stappen worden ondernomen tegen de officials bij het Tribunaal, met name ook tegen de betrokken rechters en de betrokken aanklagers. Deze rechtsmaatregelen zullen worden getroffen op basis van het Anti-Folterverdrag.

Aangevoerd zal worden dat het Tribunaal Milošević in elk geval tenminste aan een wrede en onmenselijke behandeling heeft onderworpen in de zin van dit Anti-Folterverdrag.

En wel door hem, een zieke man, wiens leven al jaren in direct gevaar verkeerde, de medische zorg te onthouden die hij nodig had. Alsmede door hem niet de condities toe te staan die, gelet op zijn al jarenlang evidente slechte gezondheidstoestand, voor hem noodzakelijk waren.

De tribunaal-functionarissen hebben zich allemaal bekleed met een immuniteit die hen vrijwaart van strafvervolging voor Nederlandse rechterlijke instanties. Maar een dergelijke immuniteit is niet van toepassing als het gaat om daden die in strijd zijn met het Anti-Folterverdrag¹⁹².

Milosavljevic

Onderzoek naar artikelen correspondent Oscar Garschagen

NRK-correspondent Oscar Garschagen maakte ernstige journalistieke fouten tijdens zijn werk in China, blijkt uit intern onderzoek

Door onze redactie

NRK-correspondent in Shanghai Oscar Garschagen werd begin september 2011 door zijn lokale medewerkers beschuldigd van het fabriceren van artikelen die de Chinese regering in een slecht licht plaatsten. Het intern onderzoek is gericht op de betrouwbaarheid van de berichten die Garschagen heeft afgegeven. Het onderzoek is onderdeel van een groter onderzoek naar de betrouwbaarheid van de berichten die Garschagen heeft afgegeven.

De aanleiding

Op 5 september hebben we contact opgenomen met Zhang, met het verzoek om ons zoveel mogelijk documentatie te sturen die zijn lokale correspondenten hebben afgegeven. Het onderzoek is gericht op de betrouwbaarheid van de berichten die Garschagen heeft afgegeven.

De aanpak

Op 5 september hebben we contact opgenomen met Zhang, met het verzoek om ons zoveel mogelijk documentatie te sturen die zijn lokale correspondenten hebben afgegeven. Het onderzoek is gericht op de betrouwbaarheid van de berichten die Garschagen heeft afgegeven.

Algemene bevindingen

In de gepubliceerde artikelen van Oscar Garschagen zijn er twee zaken die goed kunnen worden geïdentificeerd. Het eerste is dat de berichten die zijn lokale correspondenten hebben afgegeven, vaak niet overeenstemmen met de berichten die Garschagen heeft afgegeven.

Volledig onderzoek

Het volledige onderzoek is onderdeel van een groter onderzoek naar de betrouwbaarheid van de berichten die Garschagen heeft afgegeven.

NRK C3
DONDAG 23 SEPTEMBER 2011

Da's de best journalisten
Hals rindings: H. L. Garschagen

De Witte Stuurman in actie in Syrië. Het gerechtscollege de Volksstaat en De Groene Post die onder meer om rekeningde fraude doet een voor de Volksongelukke centrale bijeenkomst van het Apogonistat.

JOURNALISTIEK GESCHIL

Raad geeft de Volkskrant deels gelijk

De *Groene Amsterdammer* had in een artikel over hulporganisatie De Witte Helmen niet mogen schrijven wie volgens haar een indonitiese boom van de *Volkskrant* was, zonder daar wellichtover over te vragen. Dat oordeelt de Raad voor de Journalistiek.

Deer and antelope

AMSTERDAM. De Volkskrant heeft in een briefwisseling met het weekblad De Groene Amsterdammer voor de Raad voor de Journalistiek een goedkeurende overwinning geboekt.

Nu een klade van de kranen voortleefde de Raad dat De Grooten in september 1990 de Raad van Bestuur van de Provincie Groningen verzocht om de provincie te laten bijdragen aan de onderhoudskosten van de huidige provincie. Volgens de Raad van Bestuur, De Grooten, had niet mogen schijven wel te zeggen dat een vergoeding van 20% van de kosten

Een andere bron van de brand is het zwakblik van de Rijksoverheid. De Grieken moeten zonder veel gedoe worden teruggevoerd naar de oorspronkelijke woonplaatsen. Het is niet de bedoeling dat de Vluchtelingen hun aan 'een mooie toekomst' toegevoegde 'aanpak' verliezen. Het is niet de bedoeling dat de Vluchtelingen hun aan 'een mooie toekomst' toegevoegde 'aanpak' verliezen.

In het door de Volkskrant aangevochten artikel van De Groene ging

[illegible][illegible]

Geen geschiedschrijver is zo zeker over de menselijke geschiedenis als de mens zelf. Het is een voorwaarde voor de geschiedschrijver dat hij niet alleen de geschiedenis van het verleden maar ook de geschiedenis van het heden en de toekomst moet beschrijven. Het is een voorwaarde voor de geschiedschrijver dat hij niet alleen de geschiedenis van het verleden maar ook de geschiedenis van het heden en de toekomst moet beschrijven. Het is een voorwaarde voor de geschiedschrijver dat hij niet alleen de geschiedenis van het verleden maar ook de geschiedenis van het heden en de toekomst moet beschrijven.

[illegible]

NECROLOGIE MIRA MARKOVIC (1942-2019)

Milosevic leidde op de voorgrond,
Markovic achter de schermen

Markovic, dochter van twee
pauzanten, vormde samen
met haar man een machtig
koppel in een bloedig
rijdperk op de Balkan.

Door onze redacteur
Marjolijn de Koning

[illegible]

Lived as **Włodzisław Markowski** in 1972

in de ideale tijd waarmee het nimmer zijn zou. Mima Markovic vertelde: 'Ze was dochter van twee partizanen, een vader die in de Tweede Wereldoorlog met de Wehrmacht samenwerkte en een moeder die de nazis hielp. Toen begon de vader's vechten en volgens hem verschilden tijdens de lange slachtoffer verhalen moeten worden afgezonderd. Haar moeder werd afgezonderd omdat ze een informatie van de vader's vechten had gegeven. Markovic, de presentatie van de soevereiniteit dat ook doordat de, bleef oorspronkelijk links en politiek actief. In de jaren negentig leidde ze een pan-fascistische linkse partij.

Hoezel ze ook een zelfstandig primaar carrière had als schrijfster. Markovic's verspreiding vooraf bleef als bevestiging in de richting van 'vader van'.

Marisovic noemde zich een feminist, maar werd vooral bekend als 'de vrouw van'

[illegible]

NA KERNPROEVEN

Z-Korea hervat humanitaire hulp N-Korea

AMSTERDAM. Zuid-Korea herwt de humanitaire hulp aan Noord-Korea, ondanks het nu-36-stops programma van Pyongyang. Dit heeft bevestigd de Yonhap News Agency uit Zuid-Korea. Het land heeft de hulp voor nu niet stopgezet, maar Noord-Korea kan de hulp wel hervatten, komt er niet veel van provocaties aan Pyongyang en oplopende spanningen.

Bonnding heeft Social geregeerd 8 miljoen dollar aan medicijnen en voedsel naar het noorden te sturen via internationale hulporganisaties. Dit is bedoeld voor ondervoede kinderen en zwangeren vrouwen.

Reactie op Trump 'Hondenebel'

De Noord-Hollandse vertegenwoordiger van Buitenlandse Zaken noemde president Trump 'toespraak van de Verenigde Staten, Jongeregeest'.

Trump had in de toespraak afgeleid dinsdag ge-
steld met de Jozef van-
derg 'van Noord-Hol-

De hulp wordt geleverd via het samenwerkingsprogramma van de VN en Unicef. Volgens persbureau AP heeft Seoul nog niet besloten wanneer de hulp wordt herstart. Een groot deel van de Noord-Koreaanse bevolking is afhankelijk van buitenlandse hulp door moergaten en een stagnistische economie. Volgens Unicef hebben alzo 200.000 kinderen nu een hulp nodig.

Berksaid, hulp van de Verenigde Staten kort naakt. De VN nuzure sancties aan Noord-Korea hebben opgevoel. De Zuid-Koreaanse president Moon Jae-in vindt dat geven van humanitaire hulp loostert van moedigheid. (BBC)

INTERN ORDERZOEK

China-correspondent Garschagen
vertrekt bij NRC na ernstige fouten

AMSTERDAM. Oscar Ganschijm, die ander andere tien jaar correspondent in China was voor *RNC*, verliet hij de krajot. Dit lettert anderszels dat de krajot de voorbije weken heeft uitgevoerd naar een aantal van zijn recente artikelen bij de vijf eenzijdige en heeft gemaakt de onze journalistische regel. Overtroffen, hij heeft daarmee het vertrouwen geschaald dat de redactie en de lezer in hem stonden. Ganschijm 36 en de hoofdredactie hebben gezamenlijk besloten dat hiernaas een einde is gekomen aan een langdurig correspondentiechap aan het Instituut voor de Middelen.

— Toelichting hoofdredactie pagina 19

Volledig onderzoek: zie Algemeen onderzoek

EUROPEES ADVIES

Homeopathie-middelen niet langer vergoeden

AMSTERDAM. Homeopathische medicijnen zouden net lange tijd medisch product niet zijn geweest, maar nu, zegt de Nederlandse Geneeskamering, omdat grondwettelijk vaststaat dat ze echt werken. Ook moeten homeopathische middelen niet meer vergoed worden door zorgverzekers. Dat staat in het advies aan Europese befindehouders van vorderingen van EASA, net nadat van nationale wetgevers de afkeuring is afgevoerd. De Geneeskamering noemt homeopathische schadelijkheid en dat patiënten dat als alternatief kunnen zien voor reguliere medische zorg, en daarom bezoek aan een arts uitsluiten. Veel homeopathische middelen hebben nauwelijks effect als bestaand middel niet wetenschappelijk is bewezen. Het advies wordt door de Europese Unie niet gedeeld. - Klachten nemen af door de afname van de individuaal dat het een medicijn binnengaat. (NPS)

[illegible]

Sta patiënten toe online medicijnen te bestellen

De regels voor het bestellen van medicijnen zijn achterhaald en betuttelend. Vinden *Bas Leerink* en *Jan Kremer*. Ze willen patiënten richting het illegale circuit.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De discussie rond dit onderwerp is opnieuw opgeblazen door een recent onderzoek van de Consumentenbond, die aankondigde hoe geneesmiddelen uit het buitenland kunnen worden besteld. Het artikel werd op 14 maart 2013 gepubliceerd op de website van de Consumentenbond. Het artikel werd op 14 maart 2013 gepubliceerd op de website van de Consumentenbond.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

De Nederlandse patiënt heeft het voordeel van een goedkope geneesmiddel uit het buitenland te bestellen voor zijn eigen gebruik. Het kan een besparing van enkele honderden of zelfs duizenden euro's opleveren. Het is niet alleen een goedkope manier om geneesmiddelen te krijgen, maar ook een manier om de markt voor geneesmiddelen te openen voor een nieuw type ondernemerschap.

Servische mythologie wordt deel van bredere retoriek tegen moslims

Hoe kan het dat een Australische terrorist zich laat inspireren door de extreem-rechts Servische propaganda uit de Bosnische oorlog over het verdwijnen van de westerse beschaving tegen de islam. Vraag *Dino Subotic*.

Voorde Bosnische oorlog, een van de meest bloedige conflicten van de twintigste eeuw, was een conflict tussen Servië en Bosnië. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten.

Voorde Bosnische oorlog, een van de meest bloedige conflicten van de twintigste eeuw, was een conflict tussen Servië en Bosnië. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten.

Voorde Bosnische oorlog, een van de meest bloedige conflicten van de twintigste eeuw, was een conflict tussen Servië en Bosnië. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten. Het was een conflict tussen twee volken die elkaar al eeuwenlang haatten.

In de afbeelding zien we een scène uit de Bosnische oorlog. Het is een schilderij dat de chaos en het geweld van die tijd weergeeft. We zien soldaten in uniform, sommigen op paard, anderen te voet. Er is bloed en chaos overal. Het is een beeld dat de realiteit van de oorlog vastlegt.

Milosevic + verplichting tot
verhoor van getuigen

ECLI:NL:PHR:2019:95

Instantie	Parket bij de Hoge Raad
Datum conclusie	01-02-2019
Datum publicatie	01-02-2019
Zaaknummer	17/04567
Rechtsgebieden	Civiel recht
Bijzondere kenmerken	-
Inhoudsindicatie	-
Vindplaatsen	Rechtspraak.nl

RECHTSREUSE TOEPASSINGEN

GENEETSE
CONVENTIES

→ geen problemen: Niet
Gelykaardige normen
van Toepassing

Conclusie

Zaaknr: 17/04567 mr. P. Vlas

Zitting: 1 februari 2019 Conclusie inzake:

De Staat der Nederlanden (ministerie van Algemene Zaken, ministerie van Defensie en ministerie van Buitenlandse Zaken),

(hierna: de Staat)

tegen

1. [verweerster 1],
2. [verweerster 2],
3. [verweerster 3],
4. [verweerster 4],
5. [verweerster 5],
6. [verweerster 6],
7. [verweerster 7],
8. [verweerster 8],
9. [verweerster 9],
10. [verweerster 10],

allen woonachtig in Bosnië-Herzegovina,

(hierna ook gezamenlijk: [verweersters]),

11. de Stichting Mothers of Srebrenica, gevestigd te Amsterdam

(hierna ook gezamenlijk: de Stichting c.s.)

LEBESON
EFFECTIEVE
CONTROLE

1 Inleiding

1.1 Opnieuw wordt de Hoge Raad gevraagd te oordelen in een procedure waarin de dramatische gebeurtenissen naar aanleiding van de val van de enclave Srebrenica op 11 juli 1995 centraal staan. In 2012 kreeg Uw Raad te oordelen over de vraag of de Verenigde Naties (VN) zich konden beroepen op immuniteit van jurisdictie in de procedure die de Stichting c.s. tegen de Staat en de VN hadden aangespannen. De Hoge Raad oordeelde dat aan de VN immuniteit van jurisdictie toekwam.¹ In de procedure die de Stichting c.s. vervolgens bij het EHRM aanhangig heeft gemaakt, werd geoordeeld dat van schending van art. 6 EVRM geen sprake was bij toekenning van immuniteit van jurisdictie aan de VN.² De procedure die door de Stichting c.s. was aangespannen, is vervolgens tegen de Staat voortgezet en heeft uiteindelijk geleid tot het arrest van het hof Den Haag van 17 november 2017, dat thans in cassatie wordt bestreden.³ In 2013 heeft Uw Raad in twee (vrijwel gelijklopende) arresten in de zaken [A] en [B] geoordeeld over de vraag of de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door [A] en familieleden van [B] op 13 juli 1995 weg te sturen van de compound van het Nederlandse bataljon van de Luchtmobiele Brigade (hierna: Dutchbat), waarop zij op dat moment verbleven. Dit handelen werd onrechtmatig geoordeeld vanwege de wetenschap die Dutchbat inmiddels op 13 juli 1995 bezat over de risico's waaraan de betrokkenen zouden worden blootgesteld. Deze twee arresten van de Hoge Raad zijn ook voor de zaak die thans in cassatie aan de orde is, van groot belang.⁴

1.2 De onderhavige zaak heeft betrekking, kort samengevat, op de vraag of de Staat onrechtmatig heeft gehandeld jegens de Stichting c.s. bij de evacuatie van meer dan 300 moslimmannen die na de val van de enclave Srebrenica op 11 juli 1995 hun toevlucht hadden gezocht tot een *mini safe area* bestaande uit de compound van Dutchbat te Potočari en een nabijgelegen gebied met voertuighallen. In ieder geval 25.000 vluchtelingen, waarvan ongeveer 5000 zich in de voertuighallen bevonden, hebben hun toevlucht gezocht tot de *mini safe area* alwaar de omstandigheden erbarmelijk waren. Op 12 juli 1995 arriveerden op instructie van de Bosnische Serven bussen en vrachtwagens om de vluchtelingen te evacueren. Dutchbat heeft de gang van de vluchtelingen begeleid door de vorming van een soort van 'sluis' bestaande uit voertuigen, een menselijke keten van Dutchbatters en een lint. Deze evacuatie is in de avond van 12 juli gestaakt, de volgende dag hervat en in de avond van 13 juli 1995 voltooid. Nadien is gebleken dat de mannen door de Bosnische Serven van de overige vluchtelingen zijn gescheiden en vermoord. Veel slachtoffers zijn niet teruggevonden. De Stichting c.s. verwijten de Staat onrechtmatig te hebben gehandeld door aan deze evacuatie van de mannen mee te werken in de wetenschap dat zij een wisse dood tegemoet gingen.

1.3 Mijn conclusie in deze zaak is als volgt opgebouwd. Ik ga eerst (onder 2) uitvoerig in op de feiten van deze zaak, zoals deze ook zijn weergegeven in het in cassatie bestreden arrest van het hof Den Haag. Ik heb echter in de weergave van de feiten enige bekorting aangebracht door de resoluties van de VN niet volledig te citeren. Daarna geef ik een overzicht van het procesverloop (onder 3). Vervolgens komt de bespreking van de cassatiemiddelen aan de orde, waarbij ik eerst (onder 4) het incidentele middel bespreek, omdat dit het meest verstrekkend is. Bij de bespreking van het incidentele middel komt onder meer de kwestie van de maatstaf van *effective control* aan de orde, waarvoor de genoemde arresten [A] en [B] van belang zijn. Ook rijst de vraag of het Genocideverdrag directe werking heeft. Daarna (onder 5) bespreek ik het principale middel waarin onder meer aan de orde komt het optreden van Dutchbat door de vorming van de 'sluis' en het oordeel van het hof dat Dutchbat onrechtmatig heeft gehandeld door de mannen die zich op 13 juli 1995 op de compound bevonden niet de keuze te bieden achter te blijven op de compound, terwijl de vrouwen, kinderen en ouderen zouden worden geëvacueerd. Bij de bespreking van de verschillende onderdelen van de cassatiemiddelen heb ik omwille van de leesbaarheid tussenkopjes aangebracht en daarbij steeds aangegeven welk onderdeel van het middel aan de orde is.

2 Feiten

2.1 In cassatie kan worden uitgegaan van de feiten zoals vermeld in rov. 2.1-3.11 van het in cassatie bestreden

arrest. Samengevat weergegeven houden deze het volgende in.

- 2.2 In 1991 hebben de republieken Slovenië en Kroatië zich onafhankelijk verklaard van de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië. Vervolgens zijn in beide republieken gevechten uitgebroken.
- 2.3 De strijdende partijen in Kroatië hebben op 2 januari 1992 een wapenstilstand bereikt en een vredesplan geaccepteerd, dat voorzag in de stationering van een VN-vredesmacht. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft bij Resolutie 743 van 21 februari 1992 de *United Nations Protection Force* (hierna: UNPROFOR) ingesteld, met hoofdkwartier in Sarajevo.
- 2.4 Op 3 maart 1992 heeft ook de (deel)republiek Bosnië-Herzegovina zich onafhankelijk verklaard van de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië. Op 27 maart 1992 hebben de Bosnische Serven zich op hun beurt onafhankelijk verklaard van deze nieuwe staat Bosnië-Herzegovina en een eigen staat uitgeroepen, de Republika Srpska. Hierna zijn in Bosnië-Herzegovina gevechten uitgebroken tussen het door Bosnische Moslims gedomineerde leger van Bosnië-Herzegovina (*Armija Bosna I Hercegovina* (hierna: ABiH)) en het (door de rompstaat Joegoslavië, onder leiding van S. Milošević, gesteunde) Bosnisch-Servische leger (*Bosnian Serb Army* (hierna: BSA) of *Vojska Republike Srpske* (hierna: VRS)).
- 2.5 Bij Resolutie 758 van 8 juni 1992 heeft de Veiligheidsraad het mandaat van UNPROFOR uitgebreid tot Bosnië-Herzegovina.
- 2.6 Srebrenica is een stad gelegen in het oosten van Bosnië-Herzegovina. Door het gewapende conflict ontstonden moslimenclaves. De enclave Srebrenica was daar één van. Deze enclave, die werd beheerst door de moslimstrijders en daarna de ABiH, bestond in januari 1993 uit een gebied rond de stad Srebrenica van bijna 900 vierkante kilometer. Na gevechten met de Bosnische Serven was dit gebied in maart 1993 teruggebracht tot circa 150 vierkante kilometer rond de stad Srebrenica.
- 2.7 Srebrenica was begin 1993 omsingeld en raakte geïsoleerd. Hulpkonvoien van de United Nations High Commissioner for Refugees (hierna: UNHCR) werden door de VRS tegengehouden en helikopters beschoten. Er ontstond een humanitaire noodsituatie met gebrek aan water, voedsel, elektriciteit en medicijnen.
- 2.8 Op 16 april 1993 heeft de Veiligheidsraad Resolutie 819 aangenomen. Daarin is Srebrenica aangemerkt als *safe area* en is het Bosnisch-Servische leger opgeroepen zich uit de omringende gebieden terug te trekken.
- 2.9 Op 18 april 1993 hebben VRS-generaal Mladić en ABiH-generaal Halilović in het bijzijn van de commandant van UNPROFOR een demilitariseringsovereenkomst gesloten op grond waarvan in de stad Srebrenica alle wapens moesten worden ingeleverd bij UNPROFOR. Op 8 mei 1993 hebben zij een aanvullende demilitariseringsovereenkomst gesloten waarbij het te ontwapenen gebied werd uitgebreid naar de gehele enclave Srebrenica. Daarna zouden de Bosnische Serven zware wapens die een bedreiging vormden voor de gedemilitariseerde zones terugtrekken. Deze overeenkomsten worden hierna aangeduid als de demilitariseringsovereenkomsten.
- 2.10 Op 6 mei 1993 heeft de Veiligheidsraad Resolutie 824 aangenomen, waarbij het regime van Resolutie 819 werd uitgebreid naar vijf andere enclaves in Bosnië-Herzegovina.
- 2.11 Op 15 mei 1993 hebben de VN en Bosnië-Herzegovina de *Agreement on the status of the United Nations Protection Force in Bosnia and Herzegovina* ondertekend (ook wel de *Status of Forces Agreement* genoemd, hierna: SOFA) waarmee de (juridische) status van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina werd vastgelegd.
- 2.12 In Resolutie 836 van 4 juni 1993 heeft de Veiligheidsraad de lidstaten van de VN opgeroepen gewapende troepen en logistieke ondersteuning ter beschikking te stellen aan UNPROFOR.
- 2.13 In zijn rapport van 14 juni 1993 heeft de secretaris-generaal van de VN een analyse gegeven van de

3.4 Bij vonnis van 16 juli 2014² heeft de rechtbank voor recht verklaard dat de Staat uit hoofde van onrechtmatige daad aansprakelijk is voor de schade die de door de Stichting vertegenwoordigde personen hebben geleden als gevolg van de medewerking die Dutchbat heeft verleend aan de deportatie van de mannelijke vluchtelingen die in de namiddag van 13 juli 1995 vanaf de compound te Potočari door de Bosnische Serven zijn gedeporteerd en vervolgens gedood. De rechtbank heeft de overige vorderingen van de Stichting c.s. afgewezen.

3.5 Gelet op het belang van de zaak geef ik hierna de belangrijkste overwegingen van de rechtbank weer. De rechtbank heeft overwogen dat de instructie om bij het innemen van de *blocking positions* geen onnodige slachtoffers te maken (de instructie Voorhoeve), blijk geeft van de uitoefening van *effective control* door de Staat over het optreden van Dutchbat. Met deze instructie mengde de Staat zich namelijk in een operationele aangelegenheid, terwijl de zeggenschap daarover aan de VN was voorbehouden. Dit wordt niet anders doordat deze instructie strookt met de daaraan voorafgaande, in de *Post Airstrike Guidance* van 29 mei 1995, verwoorde algemene instructie van de VN (rov. 4.66). De stelling dat Dutchbat zich onvoldoende heeft ingespannen voor de veiligheid van de bevolking binnen de *safe area* heeft geen betrekking op *ultra vires* handelen, maar op de, niet aan de Staat toe te rekenen, operationele uitvoering van het mandaat (rov. 4.69). Er is ook geen sprake van *ultra vires* handelen van Dutchbat bij het vóór de val van Srebrenica opgeven van de observatieposten (rov. 4.77). Met uitzondering van het optreden rond de *blocking positions* kunnen de gedragingen van de Staat vóór de val van Srebrenica dus niet aan de Staat worden toegerekend (rov. 4.79).

3.6 De rechtbank heeft overwogen dat de normale situatie waarin een staat troepen ter beschikking stelt die tijdens een vredesoperatie onder bevel van de VN functioneren, wezenlijk veranderde toen Srebrenica op 11 juli 1995 aan het eind van de middag viel. Daarna trad een overgangsperiode in, waarin de Staat *effective control* uitoefende over het optreden van Dutchbat bij het verlenen van humanitaire hulp aan en (het voorbereiden van) de evacuatie van de vluchtelingen uit de *mini safe area*. Dit optreden van Dutchbat kan daarom aan de Staat worden toegerekend (rov. 4.87). Indien en voor zover Dutchbat na het bevel van Gobillard (zie rov. 2.37 van het vonnis) in strijd met dat bevel heeft gehandeld, dient dit *ultra vires* handelen (ook) om die reden aan de Staat te worden toegerekend (rov. 4.89). Als handeling die valt binnen de reikwijdte van de *effective control* van de Staat, dan wel als handeling in strijd met het bevel van Gobillard, en derhalve *ultra vires*, kan aan de Staat worden toegerekend: (i) het niet verlaten van de observatieposten; (ii) het niet melden van oorlogsmisdrijven, (iii) het niet verlenen van adequate medische zorg aan de vluchtelingen, (iv) het afgeven van wapens en andere uitrusting aan de Bosnische Serven, (v) het handhaven van de beslissing om geen vluchtelingen toe te laten op de compound, (vi) het scheiden van de mannen van de andere vluchtelingen tijdens de evacuatie, (vii) het meewerken aan de evacuatie van vluchtelingen die hun toevlucht hadden gezocht op de compound (rov. 4.91-4.116). Het (gestelde) advies van Dutchbat aan de mannelijke vluchtelingen om de bossen in te vluchten en het nalaten groot alarm te slaan over de vlucht van de mannen naar de bossen, is niet aan de Staat toe te rekenen (rov. 4.99-4.111). Niet is gebleken dat de Staat *effective control* heeft uitgeoefend over (i) het uitblijven van luchtsteun op 10 juli 1995, (ii) het stopzetten van luchtsteun op 11 juli 1995 en (iii) het uitblijven van de inzet van Franse helikopters en het dwarsbomen van heroveringsplannen voor Srebrenica. Deze handelingen kunnen daarom niet aan de Staat worden toegerekend (rov. 4.117-4.143).

3.7 De rechtbank heeft verder overwogen dat de Staat weliswaar geen rechtsmacht had over de bevolking in de *safe area* noch over de vluchtelingen die na de val van Srebrenica in de *mini safe area* verbleven, maar wel over de compound, zodat de Staat in staat is geweest toe te zien op de naleving van de in het EVRM en het IVBPR verankerde mensenrechten jegens de personen die zich vanaf de val van Srebrenica op de compound bevonden (rov. 4.151-4.161). Individuen kunnen niet op basis van volkenrechtelijke normen vorderingen tegen staten instellen. De gevorderde verklaring voor recht dat de Staat zijn verplichting om genocide te voorkomen als bepaald in het Genocideverdrag heeft geschonden, is niet toewijsbaar, nu de verplichting tot het voorkomen van genocide alleen geldt tussen verdragsstaten onderling. Het internationaal gewoonterecht werkt niettemin door in de Nederlandse rechtsorde via toepassing van het nationale recht (rov. 4.162-4.165). Het aan de Staat verweten handelen bestaat uit de uitoefening van openbaar gezag (*acta jure imperii*), waarop het Nederlandse recht van toepassing is (rov. 4.166-4.171). De Staat dient zich te richten naar de toepasselijke volkenrechtelijke normen (waaronder die uit het Genocideverdrag), die mede strekken tot bescherming van (de

familieleden van) de eiseressen, en die doorwerken in de in art. 6:162 BW vervatte zorgvuldigheidsnorm. Bij de invulling van die norm, die van toepassing is op het aan de Staat toe te rekenen handelen van Dutchbat, geldt verder als algemene maatstaf of Dutchbat, gelet op hetgeen de leiding op het moment van het verweten optreden bekend was, in redelijkheid heeft kunnen besluiten en handelen zoals zij heeft gedaan. Er is geen reden voor een terughoudende toetsing van het handelen van Dutchbat op de grond dat sprake was van een oorlogssituatie. Wel dient op alle relevante feiten en omstandigheden van het geval acht te worden geslagen, waaronder het gegeven dat hier sprake is van onder grote druk genomen beslissingen. In verband met het vereiste van causaal verband dient te worden onderzocht of met voldoende mate van zekerheid vaststaat dat de mannen uit de safe area zonder het onrechtmatige handelen van de Staat niet zouden zijn gedood (rov. 4.173-4.183).

3.8 De rechtbank heeft wat betreft het optreden van Dutchbat buiten de *mini safe area* overwogen dat geen sprake is van onrechtmatig handelen, omdat Dutchbat ten aanzien van het optreden in verband met de *blocking positions* en met betrekking tot het afgeven van wapens en andere uitrusting bij de observatieposten in redelijkheid heeft kunnen besluiten zoals zij heeft gedaan. Het causaal verband tussen het niet meteen verlaten van de observatieposten en de door eiseressen geleden schade ontbreekt, zodat onbesproken kan blijven of het niet meteen verlaten van de observatieposten onrechtmatig is (rov. 4.184-4.201).

3.9 Met betrekking tot het optreden van Dutchbat gedurende de overgangsperiode in de *mini safe area* heeft de rechtbank overwogen dat het bij de beoordeling van hetgeen Dutchbat wist of kon vermoeden over het lot van de door de Bosnische Serven uit de *mini safe area* weggevoerde mannen, aankomt op de feiten en omstandigheden die Dutchbat destijds bekend waren en de gevolgtrekkingen die zij daaruit destijds in de gegeven omstandigheden heeft gemaakt of redelijkerwijs had kunnen en moeten maken (rov. 4.241). Dutchbat kon op 12 juli 1995 in eerste instantie in redelijkheid ervan uitgaan dat de Bosnische Serven de mannelijke vluchtelingen die zij uit de rijen haalden op oorlogsmisdrijven zouden screenen en dat zij geen reden had om te vrezen voor het lot van deze mannen. Dat veranderde in de avond van 12 juli 1995. Toen kon Dutchbat het vermoeden hebben, en had zij ook daadwerkelijk het vermoeden, dat de door de Bosnische Serven geselecteerde en weggevoerde mannen een reëel risico liepen op de dood of op onmenselijke behandeling, terwijl zij op 13 juli 1995 wist dat dit zou gebeuren (rov. 4.247-4.254). Aan het eind van de middag van 13 juli 1995 had Dutchbat zich ervan bewust moeten zijn dat er een *serious risk* op genocide van de door de Bosnische Serven apart uit Potočari weggevoerde mannen bestond (rov. 4.255).

3.10 De rechtbank heeft verder overwogen dat het niet melden van de in de overgangsperiode door Dutchbat waargenomen oorlogsmisdrijven onrechtmatig is (rov. 4.264), maar dat er onvoldoende aanknopingspunten zijn om te oordelen dat als Dutchbat haar meldingsplicht was nagekomen dit zou hebben geleid tot direct militair ingrijpen van de VN, NAVO of individuele staten (rov. 4.270-4.277). Of sprake is van een onrechtmatige daad in verband met het niet verlenen van adequate medische zorg kan naar het oordeel van de rechtbank onbesproken blijven, nu dat geen verband houdt met de genocide die is gepleegd (rov. 4.280). Het tijdens de evacuatie afgeven van wapens en andere uitrusting aan de Bosnische Serven was niet onrechtmatig, omdat de militairen van Dutchbat hiertoe werden gedwongen en een reëel alternatief gesteld noch gebleken is (rov. 4.282). Het gedurende de overgangsperiode handhaven van de beslissing om geen vluchtelingen toe te laten op de compound kan niet aan Dutchbat worden tegengeworpen, nu opvang van alle vluchtelingen of alleen de mannelijke vluchtelingen op de compound ook in de overgangsperiode geen reële optie was (rov. 4.284-4.291).

3.11 De rechtbank is van oordeel dat, omdat Dutchbat op 12 juli 1995 in eerste instantie in redelijkheid ervan uit kon gaan dat de Bosnische Serven de mannelijke vluchtelingen op oorlogsmisdrijven zouden screenen, en zij geen reden had om te vrezen voor het lot van deze mannen, Dutchbat in redelijkheid heeft kunnen besluiten om de evacuatie te begeleiden op de wijze zoals zij dat heeft gedaan (rov. 4.298). In de avond van 12 juli 1995 kon Dutchbat vermoeden, en vermoedde zij, dat de mannen het reële risico liepen te worden gedood of onmenselijk te worden behandeld. Dutchbat kon in de gegeven omstandigheden, namelijk dat er geen reëel alternatief was om de vluchtelingen in veiligheid te brengen en een grote groep vluchtelingen juist erbij belang had om uit de *mini safe area* te worden geëvacueerd, niettemin in redelijkheid besluiten om de evacuatie voort

3.17 Het hof heeft daartoe in zijn arrest het volgende overwogen, waarbij ik de belangrijkste overwegingen, voor zover thans nog van belang, samenvat. Volgens het hof kan niet worden vastgesteld dat de mededelingen van Voorhoeve op of rond 10 juli 1995 vanuit Den Haag, die van algemene aard zijn en niet gericht op concreet operationeel (of ander) handelen, kunnen worden beschouwd als uitoefening van *effective control* over specifieke gedragingen. Niets wijst erop dat de Staat bepaalde (concrete) bevelen heeft gegeven, in die zin dat aan de veiligheid van Dutchbat voorrang boven elke andere consideratie moest worden gegeven. Voorts staat vast dat Voorhoeve de genoemde mededelingen deed nadat binnen de VN-bevelslijn expliciet een algemene opdracht was gegeven om de uitvoering van het mandaat ondergeschikt te maken aan de veiligheid van het VN-personeel. Het onderschrijven van die prioriteit door de Staat, betekent niet dat de Staat zelf zeggenschap had over operationele beslissingen. In de praktijk realiseerde men zich ook zeer goed dat die zeggenschap (*control and command*) aan de VN was overgedragen. De verklaringen van Voorhoeve, Van den Breemen en Franken (die onder meer het vermijden van onnodige slachtoffers betreffen), en waarnaar de rechtbank verwijst, wijzen op het kenbaar maken van een visie en (dringende) wensen, maar niet van zeggenschap in de zin van *effective control* ten aanzien van concrete gedragingen (rov. 12.4-12.8). Het bewijsaanbod van de Stichting c.s. ten aanzien van de inhoud van tussen 11 en 21 juli opgemaakte situatierapporten wordt gepasseerd, nu dit rapporten betreft die vanuit Potočari naar Nederland zijn gegaan, en niets erop wijst dat deze rapporten instructies vanuit Nederland kunnen inhouden (rov. 12.10).

3.18 Over *ultra vires* handelen van Dutchbat heeft het hof overwogen dat dit als handelen van de VN moet worden aangemerkt, indien het plaatsvond *in an official capacity and within the overall functions* van de VN. Operationele beslissingen van Dutchbat die afwijken van een VN-bevel (*ultra vires*) kunnen niet aan de Staat worden toegerekend enkel uit hoofde van de zeggenschap van de Staat over de voorbereiding van de troepen, personele aangelegenheden en de discipline van de troepen. Evenmin was met betrekking tot operationele krijgshandelingen (met betrekking tot de observatieposten, de *blocking positions*, de eigen en ingenomen wapens, de aanvragen van luchtsteun en de inzet van medische middelen) er sprake van dat Dutchbat handelde buiten de 'official capacity' of 'the overall functions' van de VN-organisatie, zo Dutchbat met die handelingen al zou zijn ingegaan tegen de *Post Airstrike Guidance* van 29 mei 1995 of andere (hogere) VN-bevelen. Deze handelingen zijn dus niet aan de Staat toe te rekenen. De keuze om de observatieposten te verlaten betrof een door de militaire situatie ingegeven operationele keuze, die telkens was ingegeven door een inschatting ter plaatse van (onder meer) hoe reëel de gevaren waren. De beslissing om niet het vuur te openen tegen de Bosnische Serven moet worden gezien in het kader van de bedoeling van de VN-missie om gewelddoos, door tijdelijke neutrale aanwezigheid (*deterrence by presence*) een weg naar vrede open te houden en betreft een binnen de VN-bevelslijn genomen beslissing waarover de Staat geen zeggenschap had (rov. 14-17.4).

3.19 Over *effective control* op 11 juli 1995 ten aanzien van de evacuatiebeslissing heeft het hof het volgende overwogen. In de nieuw ontstane situatie waarin Srebrenica was gevallen en de VN-missie in feite was mislukt, heeft de Staat samen met de VN op 11 juli 1995 besloten tot evacuatie van de bevolking uit de *mini safe area*. Hierna trad een overgangsperiode in, waarin de zaken in Potočari werden afgewikkeld en Dutchbat zich zou richten op haar humanitaire taak en de voorbereiding van de evacuatie van Dutchbat en de vluchtelingen uit de *mini safe area*. De Staat had in zoverre, evenals door de rechtbank is vastgesteld, *effective control* (23.8-24.2). De *effective control* betreft alleen de vluchtelingen binnen de *mini safe area*. Volgens het hof kan derhalve in het midden worden gelaten of militairen van Dutchbat wel of niet aan Bosnische mannen hebben geadviseerd om de bossen in te vluchten. Ook bij de beslissingen om niet meer vluchtelingen op de compound toe te laten, alsmede de beslissing tot het aanvragen of laten stopzetten van de inzet van het luchtwapen en het niet ingaan door de Staat op het aanbod om Franse Tigre-helicopters met bemanning in te zetten, is niet gebleken van *effective control* door de Staat (rov. 25-29.6).

3.20 Het hof heeft overwogen dat tegen het oordeel van de rechtbank dat de op onrechtmatige daad van de Staat gegronde vordering van de Stichting c.s. dient te worden beoordeeld naar Nederlands recht, niet is gegriefd. Het hof toetst deze vordering daarom aan het Nederlandse recht (rov. 33). Aan het Genocideverdrag (en de Geneefse Conventies en het Eerste Aanvullende Protocol) komt geen rechtstreekse werking toe, nu het niet

gaat om bepalingen die specifieke verplichtingen bevatten die zich lenen voor toepassing in de relatie tussen overheid en burger (rvo. 34.2-34.6). De Staat oefende buiten de compound geen rechtsmacht uit in de zin van het EVRM of het IVBPR. Binnen de compound had de Staat (tijdens de voor onderhavige zaak relevante periode) wel rechtsmacht in de zin van het EVRM en het IVBPR. Ook als dit niet zo zou zijn, dan maakt dit voor de beoordeling van het geschil niet uit, nu de aan het EVRM en het IVBPR ontleende normen ook besloten liggen in het Nederlandse recht, in die zin dat een overtreding van die normen in strijd moet worden geacht met de in het maatschappelijk verkeer betamende zorgvuldigheid (rov. 37.1-38.7). Volgens het hof heeft de rechter in de onderhavige zaak te beoordelen of sprake is van een inbreuk op een recht, van een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht en/of van een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt (de zorgvuldigheidsnorm). In het kader daarvan toetst de rechter ook of Dutchbat in redelijkheid heeft kunnen besluiten en handelen zoals het heeft gedaan. Een grond voor (verdergaande) terughoudendheid bij voornoemde beoordeling is er niet (rov. 39.2).

3.21 Het hof heeft vervolgens overwogen dat het gemakkelijker maken door Dutchbat van de afscheiding van de mannelijke vluchtelingen bij de gang naar de bussen in beginsel onrechtmatig is, indien Dutchbat wist of in redelijkheid moest begrijpen dat de afscheiding diende om de afgescheiden mannen aan een onmenselijke of vernederende behandeling te kunnen onderwerpen of zelfs te doden (rov. 46). Voor het onrechtmatig zijn van (faciliteren van) de evacuatie of afscheiding is niet vereist dat er wetenschap van genocide bestond; wetenschap van een reëel risico op schending van de in art. 2 en 3 EVRM en art. 6 en 7 IVBPR neergelegde fundamentele mensenrechten heeft dezelfde rechtsgevolgen. Voor toewijzing van de onrechtmatigheidsvorderingen van de Stichting c.s. is niet nodig dat er tijdens de evacuatie bekendheid was met de naderende genocide door Bosnische Serven. Ook het door de Staat genoemde ontbreken van concrete wetenschap dat de mannen een zekere dood tegemoet gingen, is voor de onrechtmatigheid een te hoge lat (rov. 50.1). De gestelde wetenschap moet aanwezig zijn bij diegenen die bevoegd zijn (enige) beslissingen inzake het handelen of nalaten van Dutchbat te nemen, in het bijzonder over de evacuatie en de begeleiding daarvan. Dat individuele soldaten oorlogsmisdaden hebben waargenomen, is in het maatschappelijk verkeer (zonder meer) niet voldoende om wetenschap en daarmee onrechtmatig handelen van de Staat aan te nemen (rov. 50.2).

3.22 Geconcludeerd moet worden dat Dutchbat niet eerder of later dan in de avond van 12 juli 1995 moet hebben geweten dat de afgescheiden mannen een reëel gevaar liepen te worden gedood of onderworpen aan foltering of aan een onmenselijke of vernederende behandeling (rov. 52.7). Dutchbat behoefde (toen) niet terug te komen op het eerdere, door de VN genomen besluit om op de compound slechts 5000 vluchtelingen op te vangen, nu het geen reële optie was om in plaats van te evacueren, alle vluchtelingen op de compound op te nemen (rov. 53.8). Ook het niet alsnog opvangen van alle mannelijke vluchtelingen op de compound is niet onrechtmatig, nu Dutchbat niet ervan uit mocht gaan dat de Bosnische Serven honderden Bosnische Moslimmannen ongemoeid de compound zouden hebben laten inlopen (rov. 54.1-54.4).

3.23 Gezien de toestand in de *mini safe area* mocht Dutchbat zelfstandig vóór de komst van de Servische militairen in de ochtend van 13 juli 1995 de evacuatie voortzetten en daarbij de mannen tussen de overige vluchtelingen laten vertrekken (rov. 58-60.4). Door de wijze waarop Dutchbat de evacuatie heeft begeleid toen de Bosnisch Servische soldaten op 13 juli 1995 waren gearriveerd, is in de praktijk de afscheiding van de mannelijke vluchtelingen gemakkelijker gemaakt. Dutchbat had de tot dan toe verleende medewerking aan de evacuatie dan ook kunnen en moeten staken en had zich moeten onthouden van enig actief optreden dat mogelijk maakte dat de mannelijke vluchtelingen werden afgescheiden waardoor de zeer ernstige mensenrechtenschendingen konden plaatsvinden. De aannemelijkheid dat de evacuatie vervolgens in chaos zou ontaarden en dat Bosnische Serven vervolgens hardhandig met de mensen waren omgegaan, alsmede het feit dat militairen van Dutchbat bepaalde mannen tijdens de begeleiding van de evacuatie juist hebben kunnen redden, kunnen de verleende medewerking niet rechtvaardigen. Dutchbat handelde derhalve onrechtmatig door de evacuatie op 13 juli 1995 te blijven begeleiden met het vormen van groepen en een 'sluis' (rov. 61.1-61.8).

3.24

Er is aanleiding om het incidentele middel als eerste te behandelen, omdat dit middel het meest verstrekkend is. Het incidentele middel stelt bovendien problematiek aan de orde die voorafgaat aan de kwesties die het principale middel aan de orde stelt.

- 4.2 Het incidentele middel bestaat uit acht onderdelen, uiteenvallend in verschillende subonderdelen. De onderdelen 1 t/m 3 hebben betrekking op de toerekening van het handelen van Dutchbat aan de Staat. De onderdelen 4 en 5 betreffen de werking van het Genocideverdrag. Onderdeel 6 heeft betrekking op de door het hof aangelegde maatstaf voor de toetsing van de onrechtmatigheid van het handelen van Dutchbat. Onderdeel 7 betreft de wetenschap van Dutchbat van het gevaar dat de moslimmannen bedreigde. Onderdeel 8 heeft betrekking op het oordeel van het hof omtrent het causaal verband tussen het handelen van Dutchbat en het lot van de mannen.
- 4.3 Onderdeel 1 valt, na een inleiding, in 12 subonderdelen uiteen en is gericht tegen rov. 12.1, 12.2, 12.4, 12.5, 12.7-12.12, 17.3, 17.4, 26.1, 27.2, 29.2, 29.4, 29.5a en 29.5b van het bestreden arrest, alsmede tegen de overwegingen die zijn vermeld in subonderdeel 1.12 (veegklacht). De rechtsklachten van dit onderdeel betreffen de uitoefening van *effective control* in operationele zin. Het onderdeel betoogt in de kern genomen dat *effective control* ook kan volgen uit een algemene, allesomvattende instructie van de Staat die betrekking heeft op alle aspecten van het (latere) handelen van het orgaan, bij de beoordeling waarvan alle feiten en omstandigheden van het geval in samenhang moeten worden beschouwd.
- 4.4 Onderdeel 2 valt, na een inleiding, in drie subonderdelen uiteen en is gericht tegen rov. 15.2, 15.3, 16.1, 16.2, 17.2-17.4, 25.1, 26.1 en 27.2 van het bestreden arrest. Het onderdeel betoogt in de kern genomen dat *ultra vires* handelen (of handelen in strijd met elementaire militaire principes of met militair straf- en tuchtrecht) van Dutchbat – ongeacht of dat handelen op basis van art. 8 DARIO wel of niet aan de VN moet worden toegerekend – op grond van art. 7 DARIO aan Dutchbat moet worden toegerekend, gezien de door de Staat behouden organieke bevoegdheden over Dutchbat en de *effective control* die deze bevoegdheden zonder meer met zich brachten over het desbetreffende (*ultra vires*) handelen. In de schriftelijke toelichting tijdens de Stichting c.s. worden de klachten van onderdeel 2, als meest verstrekkend, eerst behandeld, waarna een toelichting volgt op de klachten van onderdeel 1.8

Algemene uiteenzetting over effective control over ultra vires handelen van Dutchbat, dan wel effective control over operationeel handelen als zodanig

- 4.5 Bij de bespreking van de beide onderdelen stel ik het volgende voorop. In de reeds genoemde arresten in de zaken [A] en [B] heeft de Hoge Raad in rov. 3.7 geoordeeld dat voor de vaststelling van de in het ongeschreven internationaal recht ontwikkelde regels die bepalen onder welke voorwaarden gedragingen kunnen worden toegerekend aan een staat respectievelijk een internationale organisatie, kan worden aangesloten bij twee door de *International Law Commission* van de Verenigde Naties (ILC) opgestelde regelingen: de *Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts* van 2001 (hierna: DARS)² en de *Draft Articles on the Responsibility of International Organizations* van 2011 (hierna: DARIO).¹⁹ De Hoge Raad heeft vervolgens overwogen:

'3.8.1 Bij de beantwoording van de vraag of het verweten optreden van Dutchbat aan de Staat kan worden toegerekend, is in de eerste plaats van belang hetgeen is bepaald in de DARS, Part One 'The internationally wrongful act of a State', Chapter II 'Attribution of conduct to a State', waarvan art. 4 en 8, voor zover van belang, als volgt luiden:

Article 4

Conduct of organs of a State

The conduct of any State organ shall be considered an act of that State under international law, whether the organ exercises legislative, executive, judicial or any other functions, whatever position it holds in the organization of the State, and whatever its character as an organ of the central Government or of a territorial unit of the State.

2. (...)

Article 8

Conduct directed or controlled by a State

The conduct of a person or group of persons shall be considered an act of a State under international law if the person or group of persons is in fact acting on the instructions of, or under the direction or control of, that State in carrying out the conduct.'

De Hoge Raad heeft vervolgens overwogen dat uit art. 4 lid 1 en art. 8 DARS volgt dat het optreden van Dutchbat aan de Staat kan worden toegerekend, indien Dutchbat dient te worden aangemerkt als orgaan van de Staat (art. 4 lid 1 DARS) dan wel indien Dutchbat bij zijn optreden feitelijk handelde 'on the instructions or under the direction or control' van de Staat (art. 8 DARS).

- 4.6 Voor de vraag of het optreden van Dutchbat niet aan de Staat maar uitsluitend aan de VN kan worden toegerekend, gegeven de omstandigheid dat Dutchbat door de Staat ter beschikking was gesteld aan de Verenigde Naties, is van belang hetgeen is bepaald in de DARIO. De artikelen 6 en 7 DARIO luiden als volgt:

Article 6

Conduct of organs or agents of an international organization

1. The conduct of an organ or agent of an international organization in the performance of functions of that organ or agent shall be considered an act of that organization under international law, whatever position the organ or agent holds in respect of the organization.
2. The rules of the organization shall apply in the determination of the functions of its organs and agents.

Article 7

Conduct of organs of a State or organs or agents of an international organization placed at the disposal of another international organization

The conduct of an organ of a State or an organ or agent of an international organization that is placed at the disposal of another international organization shall be considered under international law an act of the latter organization if the organization exercises effective control over that conduct.'

Uit art. 7 DARIO volgt dat het optreden van Dutchbat aan de VN kan worden toegerekend indien de VN *effective control* uitoefent over dat optreden. In het bij art. 7 DARIO behorende *Commentary* (onder 1) wordt de verhouding van deze bepaling tot art. 6 DARIO, dat ziet op toerekening van handelingen van organen van internationale organisaties zelf, toegelicht. Uit die door Uw Raad in de arresten [A] en [B] in rov. 3.9.3 geciteerde toelichting volgt dat art. 6 DARIO ziet op de volledige terbeschikkingstelling van een orgaan van een staat aan een internationale organisatie. Art. 7 DARIO ziet op de situatie dat een orgaan van de staat weliswaar ter beschikking is gesteld aan een internationale organisatie, maar deels nog als orgaan van de staat handelt, zoals het geval is bij vredesmissies waar de staat de organieke bevoegdheden behoudt. In een dergelijke situatie ontstaat het probleem van toerekening van verantwoordelijkheid voor gedragingen van het ter beschikking gestelde orgaan.

- 4.7 In de arresten [A] en [B] overweegt de Hoge Raad (rov. 3.9.4) dat in het *Commentary* bij Part Two, Chapter II DARIO (onder 4) wordt opgemerkt dat art. 6-9 DARIO niet noodzakelijkerwijs ertoe leiden dat een gedraging uitsluitend wordt toegerekend aan een internationale organisatie – hetgeen leidt tot exclusieve

verantwoordelijkheid van de internationale organisatie – maar dat deze bepalingen de mogelijkheid openlaten dat een gedraging wordt toegerekend aan een internationale organisatie én een staat, hetgeen in dat geval leidt tot *dual attribution*.

- 4.8 De toerekeningsregel van art. 7 DARIO (en derhalve de *effective control*-norm) is, aldus de Hoge Raad in rov. 3.10.2 van de arresten [A] en [B], van toepassing op de situatie dat een staat in het kader van een VN-vredesmissie troepen ter beschikking stelt aan de VN, waarbij *command and control* aan de VN worden overgedragen, maar het organieke bevel bij de zendstaat blijft berusten. Dit doet zich in het onderhavige geval voor. Het gaat immers om een vredesmissie waarbij zowel de VN als de Staat bevoegdheden uitoefenden ten aanzien van Dutchbat. Gezien de mogelijkheid van *dual attribution* op grond van art. 7 DARIO, en derhalve de mogelijkheid dat zowel de Staat als de VN *effective control* uitoefenden, kon het hof zich beperken tot de vraag of de Staat *effective control* over het handelen van Dutchbat uitoefende. Ook als de VN eveneens *effective control* uitoefende, betekent dat immers niet dat zij exclusief verantwoordelijk is voor de gedragingen van Dutchbat.
- 4.9 In de onderhavige procedure voor het hof hebben partijen onder meer gedebatteerd omtrent de vraag over welk handelen van Dutchbat de Staat *effective control* in bovenstaande zin heeft uitgeoefend. De klachten van de onderdelen 1 en 2 hebben betrekking op het oordeel van het hof daarover. Voor de beoordeling van die klachten is allereerst van belang op welke wijze het begrip *effective control* moet worden uitgelegd.
- 4.10 De Hoge Raad heeft in de arresten [A] en [B] in rov. 3.11.3 overwogen dat voor het aannemen van *effective control* niet is vereist dat de Staat door het geven van instructies aan Dutchbat de bevelsstructuur van de Verenigde Naties heeft doorbroken dan wel zelfstandig operationele bevelsbevoegdheden heeft uitgeoefend. Bij de toerekening van een gedraging aan de zendstaat of de internationale organisatie komt het, aldus ook het bij art. 7 DARIO behorende *Commentary* onder (4), aan op de feitelijke zeggenschap (*factual control*) over het specifieke gedrag, waarbij alle feitelijke omstandigheden en de bijzondere context van het geval in ogenschouw moeten worden genomen.
- 4.11 Van belang is eveneens de norm van art. 8 DARS, die door de Hoge Raad in rov. 3.13 van arresten [A] en [B] wordt betrokken bij de vraag naar toerekening van de gedragingen van Dutchbat. Art. 8 DARS bepaalt immers dat gedragingen van een persoon of groep personen aan een staat dient te worden toegerekend, indien deze persoon of groep van personen 'is in fact acting on the instructions of, or under the direction or control of, that State in carrying out the conduct'. Volgens het *Commentary* op art. 8 DARS onder (3) zullen handelingen die worden uitgevoerd 'under the direction or control' van een staat, alleen dan aan de staat kunnen worden toegerekend in het geval dat die staat 'directed or controlled the specific operation and the conduct complained of was an integral part of that operation'. Voor de vraag welke graad van controle is vereist voor toerekening aan de staat verwijst het *Commentary* onder (4) naar de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof in de zaak *Nicaragua v. United States of America*, waarin het Hof de *effective control*-test ontwikkelde.¹¹
- 4.12 In de zaak *Nicaragua* (par. 106) komt het Internationaal Gerechtshof tot de conclusie dat de ondersteuning van de *contras* door de Verenigde Staten door de jaren heen verschillende vormen heeft aangenomen, waaronder logistieke ondersteuning, informatievoorziening over de locatie en bewegingen van Sandinistische troepen, het gebruik van moderne communicatiemiddelen, de inzet van uitzendnetwerken en radar. Ook oordeelt het Internationaal Gerechtshof dat een aantal van de militaire en paramilitaire operaties werd gepland en daartoe werd besloten in nauwe samenwerking met, of zelfs rechtstreeks door adviseurs vanuit de Verenigde Staten, op basis van inlichtingen en logistieke ondersteuning door de Verenigde Staten, met name door het verstrekken van een bevoorradingsvliegtuig aan de *contras*. Ondanks dit alles, en ondanks het feit dat de *contras* in een bepaalde periode zo afhankelijk waren van de Verenigde Staten dat zij de meest cruciale militaire en paramilitaire activiteiten zonder de steun van de Verenigde Staten niet hadden kunnen doorzetten (par. 111), kan niet worden aangenomen dat de *contras* in alle opzichten met de Verenigde Staten kunnen worden vereenzelvigd (als ware zij een orgaan van de VS, par. 109 en 110). Daarmee is niet gezegd, aldus het Hof, dat de Verenigde Staten niet verantwoordelijk kunnen zijn voor bepaalde, afzonderlijke schendingen van

het internationaal humanitaire recht door de *contras*. Niettemin komt het Hof ook ten aanzien van afzonderlijke schendingen van het internationaal humanitaire recht niet tot toerekening van verantwoordelijkheid aan de Verenigde Staten (par. 115):

'The Court has taken the view (...) that United States participation, even if preponderant or decisive, in the financing, organizing, training, supplying and equipping of the *contras*, the selection of its military or paramilitary targets, and the planning of the whole of its operation, is still insufficient in itself, on the basis of the evidence in the possession of the Court, for the purpose of attributing to the United States the acts committed by the *contras* in the course of their military or paramilitary operations in Nicaragua. All the forms of United States participation mentioned above and even the general control by the respondent State over a force with a high degree of dependency on it, would not in themselves mean, without further evidence, that the United States directed or enforced the perpetration of the acts contrary to human rights and humanitarian law alleged by the applicant State. Such acts could well be committed by members of the *contras* without the control of the United States. For this conduct to give rise to legal responsibility of the United States, it would in principle have to be proved that that State had effective control of the military or paramilitary operations in the course of which the alleged violations were committed'.¹²

- 4.13 In de zaak *Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro*¹³ (hierna: *Bosnische Genocide*) moest het Internationaal Gerechtshof beslissen of de handelingen van het Bosnisch Servisch leger (de VRS) aan de voormalige republiek Joegoslavië (VRJ) konden worden toegerekend. Daartoe beoordeelde het Hof (op dezelfde wijze als in zijn uitspraak inzake *Nicaragua*) of de VRS als een orgaan kon worden gezien van de VRJ (art. 4 DARS), op de grond dat de VRS daarvan volledig afhankelijk was, en zo niet, of dan, ingevolge art. 8 DARS, verantwoordelijkheid aan de VRJ kon worden toegerekend op de grond dat de VRJ *effective control* over bepaalde gedragingen van de VRS had (par. 398). Ten aanzien van de *effective control*-norm overweegt het Hof, onder verwijzing naar zijn uitspraak inzake *Nicaragua*, als volgt:

'400. (...) in this context it is not necessary to show that the persons who performed the acts alleged to have violated international law were in general in a relationship of "complete dependence" on the respondent State; it has to be proved that they acted *in accordance with that State's instructions or under its "effective control"*. It must however be shown that this "effective control" was exercised, or that the State's instructions were given, *in respect of each operation in which the alleged violations occurred, not generally in respect of the overall actions* taken by the persons or groups of persons having committed the violations. (mijn curs., A-G)

401. The Applicant has, it is true, contended that the crime of genocide has a particular nature, in that it may be composed of a considerable number of specific acts separate, to a greater or lesser extent, in time and space. According to the Applicant, this particular nature would justify, among other consequences, assessing the "effective control" of the State allegedly responsible, not in relation to each of these specific acts, but in relation to the whole body of operations carried out by the direct perpetrators of the genocide. The Court is however of the view that the particular characteristics of genocide do not justify the Court in departing from the criterion elaborated in the Judgment in the case concerning *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)* (...). The rules for attributing alleged internationally wrongful conduct to a State do not vary with the nature of the wrongful act in question in the absence of a clearly expressed *lex specialis*. Genocide will be considered as attributable to a State if and to the extent that the physical acts constitutive of genocide that have been committed by organs or persons other than the State's own agents were carried out, wholly or in part, on the instructions or directions of the State, or under its effective control. This is the state of customary international law, as reflected in the ILC Articles on State Responsibility.

Het Internationaal Gerechtshof onderscheidt hier overigens het begrip *instructions* (in de zin van art. 8 DARS) uitdrukkelijk van het begrip *effective control*, waarbij dit laatste de termen *direction and control* in de zin van art. 8 DARS omvat. In de volkenrechtelijke literatuur is betoogd dat de term *effective control* refereert aan een niveau van controle dat op hetzelfde neerkomt als de controle die een staat uitoefent in het geval dat de staat rechtstreeks bevel (*instructions*) geeft tot bepaalde gedragingen.¹⁴

- 4.14 In par. 402 en 403 van de uitspraak inzake *Bosnische Genocide* verwerpt het Internationaal Gerechtshof het oordeel van de *Appeals Chamber* van het Joegoslavië Tribunaal in de zaak *Tadić*.¹⁵ In die zaak volgde het Tribunaal uitdrukkelijk niet de maatstaf voor toerekening van verantwoordelijkheid zoals door het Internationaal Gerechtshof neergelegd in de *Nicaragua* uitspraak. Het Tribunaal heeft overwogen:

'117. (...) The requirement of international law for the attribution to States of acts performed by private individuals is that the State exercises control over the individuals. The degree of control may, however, vary according to the factual circumstances of each case. The Appeals Chamber fails to see why in each and every circumstance international law should require a high threshold for the test of control.

(...)

131. In order to attribute the acts of a military or paramilitary group to a State, it must be proved that the State wields overall control over the group, not only by equipping and financing the group, but also by coordinating or helping in the general planning of its military activity. Only then can the State be held internationally accountable for any misconduct of the group. However, it is not necessary that, in addition, the State should also issue, either to the head or to members of the group, instructions for the commission of specific acts contrary to international law.

(...)

137. (...) control by a State over subordinate armed forces or militias or paramilitary units may be of an overall character (and must comprise more than the mere provision of financial assistance or military equipment or training). This requirement, however, does not go so far as to include the issuing of specific orders by the State, or its direction of each individual operation. Under international law it is by no means necessary that the controlling authorities should plan all the operations of the units dependent on them, choose their targets, or give specific instructions concerning the conduct of military operations and any alleged violations of international humanitarian law. (...)’.

- 4.15 Het Internationaal Gerechtshof heeft in zijn uitspraak inzake *Bosnische Genocide* expliciet de door het Tribunaal ontwikkelde maatstaf van *overall control* verworpen. Een dergelijke maatstaf verbreedt de reikwijdte van de aansprakelijkheid van een staat tot ver voorbij het fundamentele principe in het internationaal recht dat een staat alleen verantwoordelijk is voor zijn eigen gedrag, dat wil zeggen voor het gedrag van de personen die, op wat voor basis dan ook, voor de staat handelen (par. 406). Een staat is derhalve verantwoordelijk voor handelen van zijn organen, die dat *de jure* of *de facto* zijn, en, overeenkomstig art. 8 DARS, in gevallen:

‘where an organ of the State gave the instructions or provided the direction pursuant to which the perpetrators of the wrongful act acted or where it exercised effective control over the action during which the wrong was committed’.

- 4.16 In de volkenrechtelijke literatuur is de door het Internationaal Gerechtshof ontwikkelde maatstaf van *effective control* voor toerekening van verantwoordelijkheid voor gedragingen van militaire en paramilitaire groepen bekritiseerd als inconsistent met het internationaal gewoonterecht en met het fundamentele principe dat staten niet hun verantwoordelijkheid jegens andere staten kunnen ontlopen in het geval dat zij, in plaats van te handelen door middel van hun eigen organen, gebruik maken van groepen individuen om acties te ondernemen die schade berokkenen aan andere staten.¹⁶ Hoewel het Internationaal Gerechtshof in de zaak *Nicaragua* inderdaad een zeer hoge drempel voor toerekening heeft aangelegd, onderschrijft de ILC deze maatstaf min of meer in het commentaar bij art. 7 DARS. In de zaak die thans in cassatie aan de orde is, kan van die maatstaf worden uitgegaan, in ieder geval voor de toerekening van verantwoordelijkheid op grond van art. 7 DARS.

- 4.17 Ter zijde merk ik in dit verband nog op dat *Rule 17(a)* van de *Tallinn Manual on the International Law Applicable to Cyber Warfare 2.0* voorziet in de toerekening aan een bepaalde staat van verantwoordelijkheid voor *cyber operations* uitgevoerd door niet-statelijke actoren, wanneer die operaties zijn uitgevoerd ingevolge de *instructions* van die staat of zijn uitgevoerd 'under its direction or control'. De internationale groep van experts die de *Tallinn Manual 2.0* opstelde was van mening dat het begrip *effective control*, zoals door het Internationaal Gerechtshof in de zaken *Nicaragua* en *Bosnische Genocide* is ontwikkeld, de juiste reikwijdte indiceert van de begrippen *direction* en *control* zoals genoemd in *Rule 17(a)* van de *Tallinn Manual* en in art. 8 DARS.¹²
- 4.18 In de literatuur heeft Dannenbaum verdedigd dat de standaard van *effective control* niet moet zijn gelegen in de vraag wie het bevel gaf tot de verweten gedragingen, maar wie het beste was gepositioneerd om die gedragingen te voorkomen (*power to prevent*).¹³ Later heeft Dannenbaum erop gewezen dat de door het Internationaal Gerechtshof gehanteerde standaard van *effective control* in de uitspraak *Nicaragua* aanzienlijk strikter is.¹⁴ Dannenbaum stelt dat er goede redenen zijn om te menen dat het concept van *effective control* zoals toepasselijk in de zaken *Nicaragua* en *Bosnische Genocide* afwijkt van het concept van *effective control* zoals dat wordt toegepast op situaties zoals vredesmissies, waarop art. 7 DARIO van toepassing is. Dat heeft ermee te maken dat in de zaken *Nicaragua* en *Bosnische Genocide* de militaire en paramilitaire groeperingen die schendingen van het internationaal humanitair recht hadden begaan, *de jure* geen relatie hadden met respectievelijk de VS en de VRJ, terwijl bij vredesmissies de troepen wel steeds *de jure* relaties met het uitzendende land en de VN hebben.¹⁵
- 4.19 Hoewel inderdaad een verschil bestaat tussen toerekening van gedragingen van privépersonen (incl. militaire en paramilitaire groeperingen) en toerekening van gedragingen van VN-vredestroepen, is de door het Internationaal Gerechtshof aangelegde standaard van *effective control* relevant voor de beoordeling van *effective control* over gedragingen van vredesstroepen zoals Dutchbat.¹⁶ Ook de Hoge Raad lijkt daarvan uit te gaan, gelet op de verwijzing naar art. 8 DARS in rov. 3.13 van zijn arresten [B] en [A]. Waar *command and control* over vredesstroepen is overgedragen aan de VN¹⁷, is het uitgangspunt dat de VN met uitsluiting van de uitzendende Staat, de zeggenschap en controle uitoefent over de operationele uitvoering van het mandaat van de vredesstroepen.¹⁸ Dat is in onderhavige zaak overigens ook niet in geding.¹⁹ De operationele handelingen van VN-vredestroepen zijn dus, in beginsel, *niet* de handelingen van de uitzendende Staat.²⁰ Daarom geldt ook hier het principe dat een staat alleen verantwoordelijk is voor zijn eigen gedrag en dat de drempel voor toerekening van gedragingen die in beginsel of bij wijze van uitgangspunt niet de gedragingen van die staat zijn, hoog moet zijn.²¹ Dit brengt met zich dat operationele handelingen van VN-vredestroepen alleen dan aan de uitzendende Staat kunnen worden toegerekend (naast uiteraard het geval dat de uitzendende Staat de bevelsstructuur van de VN doorbreekt of zelfstandig operationele bevelsbevoegdheden uitoefent), in het geval dat die Staat door een vorm van actieve controle die rechtstreeks is gericht op een specifieke operatie of operationele handeling, feitelijk zeggenschap verkrijgt over de desbetreffende operatie of operationele handeling. Daarmee is gegeven dat een algemene, abstracte instructie die niet ziet op een specifieke operatie of operationele handeling, op zich – dus zonder nadere en concrete aansturing die is gericht op die operatie of handeling – niet kan leiden tot *effective control*.
- 4.20 Uit het voorgaande volgt dat de door Dannenbaum voorgestane *power to prevent*-maatstaf, waarnaar in onder meer onderdeel 5.3.7 van de schriftelijke toelichting zijdens de Stichting c.s. wordt verwezen, dient te worden verworpen, althans voor zover daaruit een ruimere maatstaf voor toerekening aan de uitzendende staat zou volgen dan uit het bovenstaande volgt.²² Dat de *power to prevent*-maatstaf in zoverre dient te worden verworpen, volgt ook uit het gegeven dat toerekening op grond van art. 7 DARIO dient te geschieden aan de hand van alle feitelijke omstandigheden en de bijzondere context van het geval, en niet aan de hand van een brede (van de omstandigheden van het geval geabstraheerde) normatieve toerekeningsgrond.²³ Ik merk in dat verband nog het volgende op. In de zaken [B] en [A] is door het hof Den Haag geoordeeld dat voor de vraag of de Staat *effective control* heeft uitgeoefend, niet alleen van belang is of de Staat rechtstreeks instructies heeft gegeven aan Dutchbat, maar ook of de Staat het in zijn macht had het optreden van Dutchbat te voorkomen.²⁴ Voor zover het betreft toerekening van verantwoordelijkheid voor operationeel handelen van vredesstroepen,

gaat dat laatste naar mijn mening dus niet op. In rov. 3.11.3 van de arresten van de Hoge Raad inzake [B] en [A] wordt de maatstaf van het hof ook niet overgenomen, maar is overwogen dat het gaat om de feitelijke zeggenschap (*factual control*) over het specifieke gedrag, waarbij alle feitelijke omstandigheden en de bijzondere context van het geval in ogenschouw moeten worden genomen.

4.21 Mogelijk is de *power to prevent*-maatstaf wel in een ander opzicht bruikbaar. In het kader van VN-vredesmissies worden, zoals gezegd, *command and control*-bevoegdheden overgedragen aan de VN, terwijl de Staat organieke bevoegdheden behoudt alsmede bepaalde strategische bevoegdheden (de bevoegdheid om troepen terug te halen en deelname te staken).²⁰ Als uitgangspunt geldt daarom dat in ieder geval operationele handelingen aan de VN worden toegerekend. Men zou kunnen betogen dat handelingen die in de eerste plaats worden bestreken door de organieke bevoegdheden van de Staat, dan bij wijze van uitgangspunt (ook) aan de Staat moeten worden toegerekend. In die zin kan de *power to prevent*-maatstaf wellicht relevant zijn: degene die de juridische bevoegdheid heeft over het gedrag, is in beginsel het beste in staat om dat gedrag te voorkomen, en daarom kan dat gedrag als uitgangspunt aan diegene worden toegerekend. Dit laat onverlet dat uit de feitelijke omstandigheden en de bijzondere context van het geval kan blijken dat de zaken toch anders liggen. De *power to prevent*-maatstaf functioneert dan als een soort bewijsregel. Indien vaststaat dat een bepaalde handeling wordt bestreken door een bepaalde bevoegdheid, kan voorhands worden aangenomen dat degene die de bevoegdheid uitoefent *effective control* over de gedraging heeft. Een en ander is overigens ook in lijn met de ratio van *dual attribution* onder art. 7 DARIO. Met betrekking tot operationele handelingen van VN-vredestroepen heeft de uitzendende staat echter in beginsel geen relevante juridische bevoegdheden. Voor toerekening van operationele handelingen aan de uitzendende staat geldt daarom de strenge norm van *effective control*, zoals hierboven uiteengezet. Daarmee is niet gezegd dat het niet mogelijk is dat een staat door uitoefening van zijn organieke bevoegdheden *effective control* uitoefent over de operationele handelingen van de VN-vredestroepen. Dat kan wel mogelijk zijn, maar dan moet steeds aan de hand van alle omstandigheden en de bijzonder context van het geval worden aangetoond dat de uitzendende staat *effective control* over de operationele handeling heeft uitgeoefend.

4.22 Wat betekent dit nu voor *ultra vires* handelen door VN-vredestroepen? Dannenbaum definieert *ultra vires* handelen als het handelen 'outside of the scope of the action authorized by the U.N. Commander'.²¹ Het enkele feit dat VN-vredestroepen in het kader van de uitvoering van operaties of operationele handelingen aldus handelen, betekent niet dat dit *ultra vires* handelen daarom aan de uitzendende staat moet worden toegerekend.²² Voor zover sprake blijft van handelen binnen 'the official capacity and within the overall functions' van de VN (vgl. art. 8 DARIO en het *Commentary* onder (9))²³, blijft als uitgangspunt gelden dat de VN, met uitsluiting van de uitzendende staat, de zeggenschap en controle uitoefent over dat handelen. Ook dergelijke handelingen zijn dus, in beginsel, *niet* de handelingen van de uitzendende staat, zodat ook ten aanzien van deze handelingen een hoge drempel voor toerekening van verantwoordelijkheid aan de uitzendende staat moet gelden. Dat hoeft overigens niet zonder meer te gelden voor wandaden begaan door *individuele* militairen op het moment dat de uitvoering van een operatie gaande was. Wat nu als vredestroepen de opdracht krijgen om in een bepaald gebied te patrouilleren en te observeren (operationele handeling), maar een individuele militair tijdens een dergelijke patrouille zonder enige noodzaak of provocatie een burger doodschiet? Men zou kunnen verdedigen dat dergelijk handelen in de eerste plaats wordt bestreken door de organieke bevoegdheden van de uitzendende staat, zodat in dat geval als uitgangspunt geldt dat de gedraging (ook) aan de uitzendende staat wordt toegerekend.²⁴

4.23 Na deze algemene uiteenzetting keer ik terug naar de behandeling van het incidentele middel. Zoals ik hierboven al heb opgemerkt, wordt in de schriftelijke toelichting tijdens de Stichting c.s. onderdeel 2 als meest verstrekkend aangemerkt. Ik zal daarom de klachten van dat onderdeel eerst behandelen. Het onderdeel valt in drie subonderdelen uiteen.

Onderdeel 2 (incidenteel middel): ultra vires handelen van Dutchbat?

4.24

effective control heeft aangenomen. Uit hetgeen in onderdeel 1.6 onder (xii) en (xviii) is gesteld kan slechts worden afgeleid dat Nicolai bepaalde besluiten heeft genomen over luchtsteun, en dat hij daarbij de belangen van de gegijzelde Nederlanders in overweging heeft genomen. Deze punten bevatten echter geen aanwijzing dat Nicolai handelde op specifieke instructie van de Staat (en niet slechts in lijn met de zowel door de VN als de Staat gegeven algemene instructie dat de veiligheid van het personeel van Dutchbat voorrang had).³² De bestreden oordelen in rov. 29.2 en 29.4 zijn daarom niet onbegrijpelijk, zodat de klachten falen.

4.56 Onderdeel 1.10.2 bevat in wezen slechts een herhaling van de klachten van subonderdeel 1.6 en 1.10.1 en deelt daarom het lot daarvan.

4.57 Ook de onderdelen 1.11.1 en 1.11.2 bevatten motiveringsklachten die een herhaling zijn van de klachten van de onderdelen 1.4-1.10. De klachten falen daarom eveneens.

4.58 Onderdeel 1.12 bevat klachten die voortbouwen op de voorafgaande onderdelen 1.1-1.11 en delen het lot daarvan.

4.59 De slotsom is dat onderdeel 1 in zijn geheel faalt.

Onderdeel 3 (incidenteel middel): besluitvorming rond stopzetten luchtsteun

4.60 Onderdeel 3 is gericht tegen rov. 29.6 en 29.8 van het bestreden arrest en valt in drie subonderdelen uiteen. In rov. 29.6 heeft het hof overwogen dat de invloed die door de Staat op de beslissingen van de NAVO is uitgeoefend, gezien art. 59 lid 2 DARIO, niet ertoe kan leiden dat verantwoordelijkheid voor die beslissingen aan de Staat kan worden toegerekend. In rov. 29.8 heeft het hof overwogen dat niets is gesteld dat wijst op enige bemoeienis van de Staat, anders dan binnen het overleg in het kader van de VN of de NAVO kenbaar maken van dringende wensen als lidstaat van deze organisaties en dat daarom voorbij wordt gegaan aan het door de Stichting c.s. gedane aanbod van getuigenbewijs.

4.61 Onderdeel 3.1 klaagt dat het oordeel van het hof in rov. 29.6 rechtens onjuist is, omdat het hof buiten de grenzen van de rechtsstrijd is getreden en/of ten onrechte ambtshalve feitelijke gronden heeft bijgebracht en/of een verrassingsbeslissing heeft gegeven, nu de Staat zich uitsluitend op art. 59 lid 1 DARIO heeft beroepen en niet op het feit dat de besluitvorming rond het stopzetten van de luchtsteun is geschied in overeenstemming met de regels van de NAVO.

4.62 Bij de bespreking van dit onderdeel stel ik voorop dat het hof hier geen oordeel heeft gegeven over toerekening van gedragingen van een (aan een internationale organisatie ter beschikking gesteld) orgaan van de Staat, maar een oordeel over toerekening aan de Staat van verantwoordelijkheid voor beslissingen van een internationale organisatie zelf. De klachten die zijn gericht tegen het oordeel van het hof over de vraag of de Staat *effective control* (in de zin van art. 7 DARIO) heeft gehad over het (verhinderen van) aanvragen tot luchtsteun, zijn hiervoor reeds besproken en ongegrond bevonden. Art. 59 DARIO luidt als volgt:

'1. A State which directs and controls an international organization in the commission of an internationally wrongful act by the latter is internationally responsible for that act if:

(a) the State does so with knowledge of the circumstances of the internationally wrongful act; and

(b) the act would be internationally wrongful if committed by that State.

2. An act by a State member of an international organization done in accordance with the rules of the organization does not as such engage the international responsibility of that State under the terms of this draft article'.

In het *Commentary* van de ILC op art. 59 DARIO (onder (2) en (4))⁴⁰ wordt gesteld dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de participatie van een lidstaat in het besluitvormingsproces op grond van de geldende regels en de *direction and control* op grond waarvan toerekening van verantwoordelijkheid aan een Staat kan geschieden. Art. 59 lid 2 DARIO specificeert slechts dat van toerekening (op grond dat een staat *direction and control* uitoefent) in elk geval geen sprake kan zijn als het gaat om gedragingen van een lidstaat die in overeenstemming zijn met de regels van de organisatie.

4.63 Buiten beschouwing kan blijven of het hof zijn oordeel in rov. 29.6 mocht baseren op art. 59 lid 2 DARIO, nu in het oordeel van het hof ook besloten ligt dat, afgezien van de vraag of de handelingen van de Staat in overeenstemming zijn met de regels van de NAVO, de Staat geen *direction and control* heeft uitgeoefend over de VN of de NAVO. Het hof heeft immers overwogen dat lidstaten in meer of mindere mate politieke inspraak kunnen hebben, zonder dat de besluitvorming van de VN of de NAVO (geheel of deels) wordt overgenomen. Het hof heeft dus kennelijk geoordeeld dat de invloed die de Staat op de beslissingen van de VN en de NAVO heeft uitgeoefend, niet ertoe heeft geleid dat de desbetreffende beslissingen tot stand zijn gekomen onder *direction and control* van de Staat. Het hof heeft bovendien nog overwogen dat aan dat oordeel niet kan afdoen dat door de NAVO druk zou zijn uitgeoefend op Nederland om *air strikes* toe te staan en dat de VN *close air support* heeft doen onderbreken of afgelasten na een telefoongesprek daarover tussen Voorhoeve en Akashi. Gezien het bovenstaande hebben de Stichting c.s. geen belang bij hun klacht over het oordeel van het hof met betrekking tot art. 59 lid 2 DARIO, zodat de klacht faalt.

4.64 Onderdeel 3.2 klaagt dat het hof niets heeft vastgesteld omtrent de (procedure)regels die gelden binnen de NAVO en de VN, zodat het hof ook niet kon toetsen of de door de Staat uitgeoefende bemoeienis in overeenstemming was met de regels van die organisaties. Onderdeel 3.3 heeft betrekking op het door de Stichting c.s. gedane bewijsaanbod dat het hof heeft gepasseerd.

4.65 De klachten van de onderdelen 3.2 en 3.3 bouwen voort op de klacht van onderdeel 3.1 en delen het lot daarvan.

Onderdelen 4 en 5 (incidenteel middel): rechtstreekse werking van het Genocideverdrag?

4.66 Onderdeel 4 is gericht tegen rov. 34.4 van het bestreden arrest, waarin het hof heeft geoordeeld dat aan de verplichting tot voorkomen van genocide van art. I Genocideverdrag geen rechtstreekse werking toekomt. Het onderdeel klaagt dat aan deze verplichting, gezien de inhoud van de bepalingen van het Genocideverdrag, wel rechtstreekse werking toekomt. Art I Genocideverdrag houdt de (onvoorwaardelijke) plicht in om genocide te voorkomen en te bestraffen. Art. II omschrijft nauwkeurig welke gedragingen worden aangemerkt als genocide. Art. V bepaalt dat de Verdragsluitende Partijen gehouden zijn wetgeving tot stand te brengen en in het bijzonder moeten voorzien in *effective penalties* voor degenen die zich schuldig maken aan de in art. II en III opgesomde gedragingen. Ter voldoening aan deze verplichting is destijds in Nederland de Uitvoeringswet Genocideverdrag ingevoerd.⁴¹ Een wettelijke regeling waarin invulling wordt gegeven aan de verplichting om genocide te voorkomen, is niet tot stand gebracht. Die verplichting leent zich bij uitstek om te worden ingevuld door de rechter: de rechter is telkens per genocidegedraging in staat te bepalen welke maatregelen geboden waren om deze gedraging te voorkomen. De in art. I opgenomen verplichting om genocide te voorkomen is in die zin onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig om door de rechter in concreto te worden toegepast, zodat de bepaling in de nationale rechtsorde zonder meer als objectief recht kan functioneren, aldus het onderdeel.

4.67 Over de rechtstreekse werking van verdragen merk ik het volgende op. De vraag of een verdragsbepaling rechtstreekse werking toekomt in de zin van art. 93 en 94 Gw, dient te worden bepaald door uitleg van de desbetreffende verdragsbepaling aan de hand van art. 31-33 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht (hierna: Verdrag van Wenen).⁴² Indien noch uit de tekst, noch uit de totstandkomingsgeschiedenis volgt dat geen rechtstreekse werking van de verdragsbepaling is beoogd, is de inhoud van die bepaling beslissend. Het gaat erom of deze onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig is om in de nationale rechtsorde zonder meer als objectief recht te worden toegepast.⁴³ Art. 4 van het Verdrag van

Wenen bepaalt dat dit Verdrag geen terugwerkende kracht heeft en slechts van toepassing is op verdragen die door staten zijn gesloten na de inwerkingtreding van het Verdrag van Wenen voor die staten. De interpretatieregels van art. 31-33 van het Verdrag van Wenen worden echter algemeen als codificatie van geldend internationaal gewoonterecht beschouwd, zodat deze regels kunnen worden toegepast op oudere verdragen.⁴⁴ Het Genocideverdrag⁴⁵ is zo'n ouder verdrag, omdat het is gesloten op 9 december 1948, derhalve ruim vóór de totstandkoming van het Verdrag van Wenen.

4.68 Noch uit de tekst, noch uit de geschiedenis van de totstandkoming van het Genocideverdrag valt af te leiden dat de Verdragsluitende Staten zijn overeengekomen dat aan art. I Genocideverdrag geen rechtstreekse werking mag worden toegekend. Voor het antwoord op de vraag of aan de verplichting tot het voorkomen van genocide van art. I Genocideverdrag rechtstreekse werking toekomt, moet derhalve worden gekeken naar de inhoud van de bepaling. In het algemeen merk ik op dat de verplichtingen die in het Genocideverdrag zijn opgenomen niet eenvoudig kunnen worden toegepast in het nationale recht zonder additionele wetgeving. In art. V Genocideverdrag is immers het volgende bepaald (ik geef de tekst in de Nederlandse vertaling):

'De Verdragsluitende Partijen verbinden zich om, overeenkomstig hun onderscheiden grondwetten, de wetten af te kondigen, welke nodig zijn voor de tenuitvoerlegging van de bepalingen van dit Verdrag, en, in het bijzonder, voor de vaststelling van doeltreffende straffen voor hen, die schuldig zijn aan genocide of enig ander in artikel III genoemd feit'.

Daaruit volgt reeds dat de bepalingen van het Genocideverdrag geen rechtstreekse werking hebben.⁴⁶ De art. II en III van het verdrag waarin genocide wordt gedefinieerd en strafbaar gesteld, bevatten zelf geen precieze sanctie of straf. Deze algemene context is mede van belang voor de interpretatie van art. I als zodanig.

4.69 Art. I Genocideverdrag luidt als volgt (in de Engelse authentieke tekst):

'The Contracting Parties confirm that genocide, whether committed in time of peace or in time of war, is a crime under international law which they undertake to prevent and to punish'.

In de Nederlandse vertaling:

'De Verdragsluitende Partijen stellen vast, dat genocide, ongeacht of het feit in vredes- dan wel in oorlogstijd wordt bedreven, een misdrijf is krachtens internationaal recht, welk misdrijf zij op zich nemen te voorkomen en te bestraffen'.

De verplichting om genocide strafbaar te stellen en de verplichting om genocide te voorkomen zijn twee te onderscheiden verplichtingen. De verplichting om genocide te voorkomen wordt, aldus het Internationaal Gerechtshof, niet geabsorbeerd door de verplichting om genocide te bestraffen.⁴⁷ Anders dan de verplichting om genocide te bestraffen die wordt uitgewerkt in de verdere artikelen van het Genocideverdrag, wordt de verplichting tot het voorkomen van genocide echter niet uitgewerkt (anders dan in art. VIII). Daarom is, veel meer nog dan het geval is bij de verplichting om genocide te bestraffen (die, gezien het bovenstaande, geen rechtstreekse werking heeft), onduidelijk wat de inhoud en de reikwijdte is van de uit art. I Genocideverdrag voortvloeiende verplichting om genocide te voorkomen en welke concrete maatregelen die verplichting vergt.⁴⁸

4.70 Uit het voorgaande volgt dat het hof niet is uitgegaan van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat de verplichting om genocide te voorkomen niet voldoende nauwkeurig is om als objectief recht te kunnen worden toegepast. De klacht van onderdeel 4 faalt derhalve.

4.71 Onderdeel 5 is gericht tegen rov. 34.5, 50.1 en 51.6 van het bestreden arrest en valt in drie subonderdelen uiteen. Onderdeel 5.1 klaagt kort gezegd dat het hof is uitgegaan van een onjuiste rechtsopvatting voor zover in rov. 50.1 en 51.6 besloten mocht liggen dat het Genocideverdrag niet alleen geen rechtstreekse werking heeft, maar ook niet in de nationale rechtsorde kan doorwerken via toepassing van het nationale recht.

145

19 mail books

De alternatieve media willen heel graag meedoen - maar waarmee eigenlijk?

Sander Compaag, hoofdredacteur, smeekt er bijna om, in de jongste editie van zijn *Andere Krant*, getiteld aan 'de media. Hij wil niet bijdragen aan de „vervloering“ in de samenleving, maar „het gesprek aangang“. In zijn gratis krant, die in NRC is oplicht als een voorontwerp van de toekomstige samenleving, roept hij haar bijdragen op om te beginnen op „de maatschappij van onze krant“.

Hoe serieus is die uitnodiging voor een gesprek, en waarover? Nieuwsgierig door de publiciteit rond de 'alternatieve mediatie', heb ik mijn blad gelezen. Ik kwam van een koude kermis thuis.

[illegible]

Rode draad: de positieve nu-
dita zijn in de greep van anti-Bu-
sische propaganda en andere du-
beuzige agenda's van de mach-
thebbers. Voornamelijk Elsevier-jour-
nalisten van de boek- (ik heb hem
weleens gesproken op feestjes)
heeft zich ontpopt tot de onver-
hoorbaarste slachtofferist van deze
alternatieve media.

Maar waar is de discussie?
Nu kun je hier toeling over doen -

grond werd bevonden. Zijn verzoek tot herziening werd vorig jaar door de Raad afgewezen.

grond werd bevonden. Zijn verzoek tot herziening werd vorig jaar door de Raad afgewezen.

Tijd antwoord 11.921 voor-
den) reweide ik hem naar de
Gomphoe harwerf van de
Meditan en naar de telt van de
groeien (1970), waarin het staat
dat de brand de KANVO streef-
maer de brandstien aanvaard
van het Atlantische bombe-
schadig, een aanmerkelijk gesen-
verderf formulering. Op zijn
vraag waarom alleen dat bonge-
moischap word genoemd, ver-
woes ik hem naar de steun die
toen uitsproeit aan de internati-
onale schied en de mensche-
rechten. In de laatste versie van
de Regule van de ZOOB (1970)
de laacening van de voo)

Tijd antwoord 11.921 voor-
den) reweide ik hem naar de
Gomphoe harwerf van de
Meditan en naar de telt van de
groeien (1970), waarin het staat
dat de brand de KANVO streef-
maer de brandstien aanvaard
van het Atlantische bombe-
schadig, een aanmerkelijk gesen-
verderf formulering. Op zijn
vraag waarom alleen dat bonge-
moischap word genoemd, ver-
woes ik hem naar de steun die
toen uitsproeit aan de internati-
onale schied en de mensche-
rechten. In de laatste versie van
de Regule van de ZOOBieden
de laacening van de voo)

[illegible][illegible]

Sjoerd de Jong
Reacties: ombudsman@mc.nl

TRIBUNAL SAYS DUTCH MEDICAL CONFIDENTIALITY LAW PREVENTED THEM FROM TELLING MILOSEVIC THE DISTURBING RESULTS OF HIS OWN BLOOD TESTS

www.slobodan-milosevic.org - May 31, 2006

Written by: Andy Wilcoxson

According to The Hague Tribunal, Dutch law prohibits physicians from telling their patients the results of their own blood tests. At least that is the Hague Tribunal's excuse for withholding vital medical information from Slobodan Milosevic shortly before his death.

In an attempt to absolve itself of responsibility for Slobodan Milosevic's death, the Hague Tribunal issued a report last Wednesday entitled "Report to the President; Death of Slobodan Milosevic". The report was written by Kevin Parker, the Vice-President of the ICTY.

Milosevic's supporters have speculated that Milosevic was murdered by poisoning, while the Tribunal's supporters have speculated that he committed suicide.

According to the Hague report, neither of these theories is correct. According to the Autopsy carried out by Dutch authorities, "The toxicological investigation showed no toxicologically identified factors which could induce a heart attack. Therefore, no (additional) factors were found which would explain why the heart attack occurred precisely when it did." The conclusion was that "Slobodan Milosevic, aged 64, appeared to have had severe anomalies of the cardiac muscle and coronary arteries, which resulted in a heart attack. This heart attack fully explains the death."

The Hague report says that "no poisons [were] found in Mr. Milosevic's body, [but] that a number of medicines, which had been prescribed for Mr. Milosevic had been found, but not in toxic concentrations, and that no traces of rifampicin had been found after the autopsy."

In spite of the fact that nothing was found in his body other than his prescribed medicine, and in spite of the fact that the autopsy concluded that he died because of "severe anomalies of the cardiac muscle and coronary arteries", the Hague report spends a lot of time dwelling on allegations that Milosevic was not taking his prescribed medicine, or that he was taking medicines not prescribed. Such allegations can only be viewed as red herring intended to distract the reader from more crucial questions, as they have no bearing on Milosevic's death.

The most pressing question is whether Milosevic could have been saved if the Tribunal had allowed him to receive heart surgery in Moscow. According to his Russian physician the answer is yes.

The Hague report quotes Prof. Leo Bockeria, the Head and Chairman of the Bakoulev Centre for Cardiovascular Surgery in Moscow, as saying, "the patient died because of myocardial infarction due to narrowing of the LAD [left descending artery] and muscular bridge over that vessel. He could be treated easily at any place of the world either by minimally invasive surgery on the beating heart or by angioplasty and stenting."

In fact, in Paragraph 65 of The Hague Report, the Tribunal admits that heart surgery at the Bakoulev Centre was proposed by a group of five doctors retained by Milosevic as far back as December 2005.

However, the Tribunal attempts to avoid responsibility for Milosevic's death by relying on opinions offered by Dr. Leclercq from France, and a Dr. Tavernier from Belgium.

Dr Tavernier expressed the view that "there is no test that if carried out would have helped detect or prevent the cause of death. When you have a heart hypertrophy and a high blood pressure you have to change your life-style and take your medications. Having taken additional tests would not have resulted in new recommendations or changing the prescribed medications."

The Hague Report quotes Leclercq as saying, "unfortunately, the possibilities of preventive treatment are almost nil."

It must be noted that Tavernier and Leclercq are offering these opinions at the request of the Tribunal AFTER Milosevic's death.

The fact that a group of five expert doctors recommended surgery at the Bakoulev Centre as far back as December 2005 stands unopposed in The Hague Tribunal's report. It is also an uncontested fact that the Trial Chamber denied Milosevic's request to receive medical treatment in Moscow. Finally, it is not contested that the Russian physician who would have performed the surgery has claimed that it would have saved Milosevic's life.

Notwithstanding the opinions of Leclercq and Tavernier, it is clear that Milosevic died because the Tribunal would not let him have the medical treatment that he needed.

Another disturbing aspect of the Hague Tribunal's report deals with the presence of rifampicin in Milosevic's blood.

g to the report, Milosevic was given a blood test on January 12, 2006 by Dr. Falke, and rifampicin was found. Rifampicin was not prescribed to Milosevic, and it would have had the effect of blocking medicines that he was taking to keep his blood pressure under control.

The Hague Report claims that Milosevic was not told the results of the blood test until March 3, 2006. However, in Milosevic's letter to the Russian Foreign Ministry he says that he was not informed until March 7th. At any rate, paragraph 76 of the Hague Report literally says, "Mr. Milosevic was not told of the results until 3 March 2006 because of the difficult legal position in which Dr Falke found himself by virtue of the Dutch legal provisions concerning medical confidentiality."

I found it difficult to believe that Dutch law prohibits a doctor from telling his patient the results of their own blood test, so I checked with a Dutch lawyer and a Dutch physician. They both told me that there is absolutely no provision in Dutch law that prohibits a doctor from telling a patient the results of his own blood test.

The original question still stands, why wasn't Milosevic told the results of his blood test in a timely fashion? The Hague report only adds the additional question; why is the tribunal lying to cover-up the answer?

Hague Tribunal Report available at: <http://www.un.org/icty/milosevic/parkerreport.pdf>

REPORT TO THE PRESIDENT DEATH OF SLOBODAN MILOŠEVIĆ

2006 the Trial Chamber ordered submissions from the parties concerning the rifampicin by 16 March 2006. Mr. Milošević died on Saturday, 11 March 2006.

76. The discovery of rifampicin was in a blood test taken on 12 January 2006 when Mr. Milošević volunteered to take a further blood test while the consumption of the prescribed medications was carefully monitored. This was the first time that a blood test of Mr. Milošević had undergone the additional specific testing for rifampicin. Normal testing would not have disclosed the presence of rifampicin. Mr. Milošević was not aware that the sample he gave would be tested for rifampicin. While the sample was taken on 12 January 2006 the result did not reach Dr Falke until 23 February because this was a second testing conducted at the Laboratory for Drug Analysis and Toxicology in Groningen following the normal first testing by Dr Touw. Mr. Milošević was not told of the results until 3 March 2006 because of the difficult legal position in which Dr Falke found himself by virtue of the Dutch legal provisions concerning medical confidentiality (an issue which is further considered later in this Report).

77. It is the advice of Professor Uges that an effect of taking rifampicin is a marked reddish discolouration of the urine. Such discolouration would have been obvious to Mr. Milošević on 12 January 2006, yet he made no mention of this to Dr Falke or the nurse at UNDU. Were rifampicin being administered without his knowledge it is highly likely he would have reported such abnormal discolouration of his urine.

78. Rifampicin is not held at UNDU and no detainee has ever been prescribed this medication at UNDU.

79. Mr. Milošević had volunteered to Dr Falke in early January to undergo a strictly controlled testing, which was conducted on 12 January 2006, following Dr Falke informing him on 19 December 2005 of his concern from test results received by Dr Falke in December that Mr. Milošević was not taking his medication. UNDU records disclose that Mr. Milošević received visits on 16 days between 19 December 2005 and 12 January 2006. In every case the visitors were legal associates of Mr. Milošević who were "privileged" visitors (see further discussion of privileged visits later in this Report).

80. On 8 March 2006 Mr. Milošević wrote to the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation through the Russian Embassy in The Hague. The contents of this letter were the basis of much media controversy about the cause of the death of Mr. Milošević. This information appears to have reached representatives of the media through a legal associate of Mr. Milošević. In the letter Mr. Milošević says:

I believe that the persistent attempts to deny me treatment in Russia are motivated by the fear that a careful specialist analysis would reveal ongoing, deliberate actions to damage my health throughout all this time, and which could not be concealed from Russian specialists.

In support of this claim, I would cite a simple example which I am enclosing. A document delivered to me on 7 March makes clear that on 12 January (i.e. two months ago), they found an exceptionally potent drug in my blood, which, as they themselves say, is used to treat leprosy and tuberculosis, despite the fact that I have never used any antibiotics in all the five years I have been in their prison. Throughout this time, I have not had a single infectious illness (except for flu).

Even the fact that they waited two months cannot be explained in any way other than this is a case of manipulation. In any event, the people who are giving me leprosy drugs certainly cannot be treating me, nor can those against whom I defended my country during the war and in whose interests it is to silence me.

Gentlemen, you are aware that Russian physicians who are among the most reputable in the world have concluded that I require urgent examination and treatment for vascular problems of the head. I know very well that this is the case because I feel very poorly. I am writing to you, in anticipation that you will help protect me against criminal activities in an institution that works under the UN insignia, and that I will be able, as soon as possible, to receive adequate medical treatment in your hospital, in whose doctors, like Russia, I have full confidence.

81. It will be appreciated that the factual scenario presented in this letter about the course of the testing of rifampicin does not accord with what did occur as revealed by the written records of the material events, the testing and the statements of those involved. In this respect it should be made quite clear that Professor Uges had no connection whatever with the treatment of Mr. Milošević or the testing of his blood samples until the Trial Chamber order of 3 January 2006 when it sought to obtain an entirely independent expert report. Nothing discovered in the course of this Inquiry provides any support for the allegations that Mr. Milošević was the victim of criminal activities and of deliberate action to damage his health. The factual circumstances revealed by the Inquiry are entirely to the contrary.

82. Meanwhile, on 1 February 2006, during a regular inspection of the cell of Mr. Milošević another medication, prilazid plus, was found. This was an antihypertensive medication, which contained cilazapril, an ACE inhibitor, and hydrochlorothiazide, a diuretic. The medication originated from Serbia. It had not been prescribed for Mr. Milošević by his treating doctors at UNDU.

83. The trial had resumed on 23 January 2006. On 22 February 2006, in a court session, Mr. Milošević complained of noises in his head and stated that the symptoms identified by Dr de Laat in November 2005 had worsened and were making him tired. He indicated he could not continue because of a thundering noise in his head. The Trial Chamber ordered the Registrar to arrange for Mr. Milošević to be examined by a specialist. The trial was then adjourned. On 23 February 2006 Mr. Milošević was again examined by Dr de Laat from the University Medical Centre Leiden. The results of the audiometry conducted during this examination showed no change from the results of

the audiometry conducted on 23 November 2005. The other test showed normal values. After an examination of the ear, air in the middle ear on both sides was established. The report concluded that the booming sounds and the tinnitus that Mr. Milošević complained of were not incapacitating. It was noted that following Mr. Milošević's examination in November 2005, adequate measures to adjust the headphone system were taken in the courtroom, and that the communications facilities provided were adequate. The report further stated that the feeling of pressure in the ears was usually experienced by patients with a similar anamnesis. It was indicated that some rest was advisable but no other measures were advised to be necessary.

84. At the time, however, Mr. Milošević refused his consent to the report of Dr de Laat being provided to the Trial Chamber. The report had been given by Dr de Laat to Dr Falke who advised the Trial Chamber that, without the consent of Mr. Milošević, under Dutch law he could not make it available to the Trial Chamber. This issue of medical confidentiality under Dutch law and the operation of Rule 34 of the Rules of Detention is discussed later in this Report. On Thursday 9 March 2006 the Deputy Registrar reported the situation to the Trial Chamber in a written submission.

85. It is apparent that events before the Trial Chamber concerning Mr. Milošević's health were approaching something of a watershed. The presence of rifampicin in Mr. Milošević's blood had just been reported to the Trial Chamber. Attempts by the Trial Chamber from 3 January 2006 to deal with the Memorandum of the Commanding Officer of UNDU, following the results of blood tests in November and December 2005, had been delayed because of a refusal of Mr. Milošević to give consent to his medical information being disclosed and were still the subject of disputes by Mr. Milošević about the factual basis for the Memorandum. Mr. Milošević had refused his consent for the report of Dr de Laat, on his complaints about hearing problems which led to an adjournment on 22 February, being provided to the Trial Chamber. The death of Mr. Milošević on Saturday, 11 March 2006 intervened so that none of these issues were able to be resolved by the Trial Chamber.

86. One other matter should be mentioned. Several detainees who shared the floor with Mr. Milošević at UNDU stated that in March 2006, a few days before his death, Mr. Milošević complained of a chest pain. Paško Ljubičić remembered that Mr. Milošević had told him that he had some pains and had pointed to his chest. Željko Mejakić saw him putting his hands on his chest and complaining of a chest pain. Ljubomir Borovčanin remembered that he was complaining of a pain on the left side of his body, below his ribcage. In fact on 2 March 2006 Mr. Milošević had seen the duty nurse at UNDU complaining of a pain in his belly. The nurse reported her observations of his complaint to Dr Falke by telephone. Dr Falke advised treatment that night with a painkiller and confirmed his diagnosis the next day when he examined Mr. Milošević at UNDU.

should also be given to avoid the uncertainty experienced because of the arrangements for Mr. Milošević.

Medication procedures

131. The circumstances of this case also suggest that at times Mr. Milošević failed to take prescribed medications. It must be emphasised that a detainee cannot be forced to take medication prescribed for his use. It is important, however, that it is known to the medical officer when a detainee is not taking prescribed medication. There is in place in UNDU a well regulated system whereby daily medications prescribed for a detainee are individually packaged, with directions, and delivered to the guardroom supervising that detainee by a nurse. A guard takes the medication to the detainee at the prescribed time for it to be taken. The package is opened in front of the detainee and the guard watches the detainee take the medication. This is recorded in a logbook. Any failure to take the medication is also recorded and reported by the guard. As has been noted in this report there were a number of times during his detention at UNDU when Mr. Milošević refused to take prescribed medications or varied the prescribed dosage. These events were recorded and the medical officer was able to act to deal with the situation in one way or another.

132. The circumstances indicate, however, that at times Mr. Milošević appeared to take his prescribed medication but in fact did not do so. This may have involved isolated acts of insufficient care in the supervision of his taking of the medication, but it appears likely that subterfuge of some kind or another was employed by Mr. Milošević to mislead the guard. This may have involved no more than allowing the capsule or pill to remain hidden under the tongue until the guard left thinking that the pill had been swallowed. It is noted that when a strictly controlled test was conducted on 12 January 2006 a nurse actually administered the medication and a guard then watched Mr. Milošević for two hours. Steps such as this can overcome subterfuge but they are hardly practical for normal practice.

133. The established system appears to be well designed and implemented. Staff are well versed in its administration. While prolonged supervision with considerable vigilance can be effective to overcome subterfuge by a detainee, the time and labour cost which this involves cannot be justified as a matter of standard procedure. Given that subterfuge in the taking of medications is not an ongoing problem at UNDU no change in the present system is recommended. Obviously, if a failure to take medication is suspected, special supervision can be imposed.

Confidentiality of medical information under Dutch law

134. The provisions of the Dutch laws relating to the obligations of medical practitioners to

respect the privacy of medical information about a patient have been brought into sharp relevance by Mr. Milošević's conduct. The rights of the patient and the restrictions imposed on treating doctors may be somewhat surprising to those familiar with other legal systems. As a statement of imprecise generality, no medical information can be disclosed by a treating doctor without the consent of the patient. Limited exceptions are provided, which are not specifically framed with the situation of UNDU in mind. These are judicial decisions which have considered and developed the effect and operation of the laws. The obligations of a treating doctor continue after the death of a patient. Doctors who disclose medical information without consent can be liable to criminal prosecution, professional disciplinary action, and civil legal proceedings for damages. Mr. Milošević refused to consent to medical information being provided by the UNDU medical officer for assessment by an expert when the Trial Chamber sought to determine the effect on his health of repeated self-medication. On another occasion he refused to allow a medical report to be shown to the Trial Chamber even though the Trial Chamber had ordered the report to be prepared for it when the trial had to be adjourned because of Mr. Milošević's complaints of ill health. Further, Dutch doctors involved in the treatment of Mr. Milošević have declined on legal advice to provide medical information to this Inquiry because they understand, from Mr. Milošević's conduct before his death, that they do not have his consent to disclose information to the Inquiry.

135. It is to be noted that one of the specialist doctors appointed by the Tribunal to treat Mr. Milošević at UNDU was subjected to proceedings before the Regional Disciplinary Board of Medical Affairs in The Hague because of a report he provided to the Trial Chamber pursuant to an order from the Trial Chamber in 2004. These proceedings were eventually withdrawn by Mr. Milošević in March 2005 after negotiations with lawyers acting for the doctor. In the letter withdrawing the complaint it was said that the proceedings were instituted by a Dutch lawyer without the consent or instructions of Mr. Milošević. This experience had nevertheless served to heighten the caution on this issue of the Dutch doctors who were engaged by the Tribunal to treat Mr. Milošević.

136. The Rules of Detention of the Tribunal make provisions relevant to this issue, in particular in Rule 34. In particular, the Registrar is bound to keep confidential information relating to the physical and mental health of detainees, and "information contained in the detainee's medical records may be consulted or disclosed:

- (i) for medical reasons only with the consent of the detainee, or
- (ii) in the interest of justice and the good administration of trial, by order of a Judge or Chamber of the Tribunal, after consultations with the medical officer".

Sagitar

Van: "Sagitar" <sagitar2@kpnmail.nl>
Datum: zaterdag 12 januari 2019 22:10
Aan: "Marrie Kardol" <mkardol@me.com>
Onderwerp: Re: de vrijspraak van Milosevic door het Joegoslavië Tribunaal

Hoi Marrie,

Nou, dat staat er mooi op zo! Ja, ik vind dat je zo een prima oplossing hebt bedacht! Natuurlijk zullen bronnen van het nieuws dat Milosevic onschuldig is verklaard ook nog aan bod moeten komen, ik herinner me niet meer precies of ik je in dit verband de teksten van Andy Wilcoxson over deze uitspraak van het Joegoslavië Tribunaal al heb toegestuurd, ik dacht van niet. Als je ze nog niet hebt, zal ik ze je toesturen zodra ik daar aan toe kom. Ik maak er dan ook nog een mooi verhaal om heen. Dat kan dan op de site als inleiding op wat jij nu geplaatst hebt. Ik heb weinig verstand van wat technisch mogelijk is, maar als ik gedrukte teksten heb, kunnen die dan gescand worden en geplaatst? Of is het beter om ze opnieuw uit te typen? Als dat eerste doenlijk is, dan wordt het ook mogelijk - en misschien is dat dan ook goed - om het verhaal dat ik heb geschreven over de mogelijkheid dat Milosevic niet een natuurlijke dood is gestorven integraal op de site te plaatsen.... Kan dan niet, dan zal ik een gelegenheid moeten zoeken om dat eens een keer helemaal opnieuw uit te typen.

groet,

Nico

From: Marrie Kardol
Sent: Saturday, January 12, 2019 3:52 PM
To: Sagitar
Subject: Re: de vrijspraak van Milosevic door het Joegoslavië Tribunaal

Hallo Nico,

Ik heb jouw briefwisseling op de website gezet.

Ik heb het gebracht als 'briefwisseling tussen Natosued en (oud-)journalist J.' De J is van journalist.... Dit om eventuele associaties te voorkomen.

Ben je het hiermee eens?

En jij vroeg over kosten voor de website: maak je daar maar geen zorgen over. Er is nog steeds een potje waaruit ik nog wel een aantal jaren het abonnement kan betalen.

Ik hoop dat het goed gaat met je gezondheid! Maar wind je niet te veel op.....!

Groet,
Marrie 🎵

Op 10 jan. 2019 om 16:05 heeft Sagitar <sagitar2@kpnmail.nl> het volgende geschreven:

Beste Marrie,

Sagitar

Van: "Sagitar" <sagitar2@kpnmail.nl>
Datum: zaterdag 12 januari 2019 22:22
Aan: "Marrie Kardol" <mkardol@me.com>
Onderwerp: Re: de vrijspraak van Milosevic door het Joegoslavië Tribunaal

Hoi Marrie,

Ik geloof dat mijn antwoord op jouw onderstaande mail de mist in is gegaan, ik weet niet hoe. Maar ik zie dat antwoord in elk geval niet verschijnen bij de verzonden items. In elk geval, fijn dat je het zo naar je zin hebt in Voorschoten in je nieuwe huis. Dat was dus een schot in de roos. Ja dat was natuurlijk even een misslag met die nl i.p.v. org, maar natuurlijk zit het in diepere lagen bij me wél correct opgesloten.

groet,

Nico

From: Marrie Kardol
Sent: Thursday, January 10, 2019 5:45 PM
To: Sagitar
Subject: Re: de vrijspraak van Milosevic door het Joegoslavië Tribunaal

Beste Nico,

Wat goed dat je hier af en toe nog mee bezig bent! Ik heb enorm respect voor mensen met zo'n lange adem....
Interessante discussie trouwens, deze briefwisseling. Ik heb het nog niet volledig gelezen maar ga dat zeker doen. En ik ga het ook op de website zetten. De naam van de website is trouwens natosued.org (en niet: .nl).

Mijn computer heeft op dit moment wat problemen, ik moet ws aan een nieuwe. Daarom kan het even duren voordat ik iets op de website plaats.

Mijn nieuwe huis in Voorschoten is helemaal naar mijn zin! Dus ik heb totaal geen spijt van die voor mij toch wel grote stap.
Het telefoonnummer dat je noemt is hetzelfde gebleven.

Ik wens jou en Neeltje nogmaals veel goeds! Doe wat je kunt en voelt dat gedaan moet worden.
Maar denk ook aan jezelf!

Hartelijke groet,
Marrie 🎵

Op 10 jan. 2019 om 16:05 heeft Sagitar <sagitar2@kpnmail.nl> het volgende geschreven:

Beste Marrie,

Welbedankt voor je nieuwjaarswens! De afgelopen tijden gaat het, qua hart-

12-1-2019

12-1-2019

Sagitar

Van: "Sagitar" <sagitar2@kpnmail.nl>
Datum: donderdag 10 januari 2019 16:05
Aan: "Marrie Kardol" <mkardol@me.com>
Onderwerp: Fw: de vrijspraak van Milosevic door het Joegoslavië Tribunaal

Beste Marrie,

Welbedankt voor je nieuwjaarswens! De afgelopen tijden gaat het, qua hart-aangelegenheden, wat moeizaam, zo af en toe. Maar het deed m'n ouwe hart in elk geval goed zo'n prachtige nieuwjaarswens van je te krijgen! Neeltje en ik wensen jouw voor dit jaar 2019 eveneens zo veel mogelijk een goede gezondheid toe – dat laatste vooral, het stond ook bij jouw wens aan ons voorop. En daarnaast harmonie en geluk. Zonder strijd, voor zover mogelijk, kunnen we daarbij niet. Want geluk en harmonie kan alleen echt, als het zich breed gestalte kan geven. Daarom heb ik in de afgelopen tijd me nogmaals maar eens met Milosevic bezig gehouden en de vrijspraak die het Joegoslavië Tribunaal impliciet jegens hem heeft gedaan in het Karadzic vonnis. Ik heb geprobeerd, toen het in november qua gezondheid wel te doen was, de oud-redacteur van de (eertijdse) Opiniepagina van de Volkskrant in beweging te krijgen om hiervoor in de mainstream-media, die Milosevic altijd gediaboliseerd hebben, beroering op te wekken. Daartoe heb ik hem de tekst van het artikel van Andy Wilcoxson toegezonden, en ook nog copieën van mijn artikel over zijn verdachte overlijden, getiteld: "Het Tribunaal had een motief voor de dood van Slobodan Milosevic". Hij is het met me eens dat de media hier hun falen zouden moeten erkennen. En stappen zouden moeten ondernemen om Milosevic eerherstel te geven. Maar ziet de bereidheid van de media om daartoe te komen somber in. Maar dit blijft een belangrijke kwestie. Indertijd hebben we, steeds weer, gedemonstreerd tegen de diabolisering door de westerse media van Servië en Milosevic. Het was altijd maar een klein kluppie. Maar mensen als Jan, ik en andere medestanders, hebben ons er toen aan gecommitteerd, jegens een aantal Joegoslavische mede-demonstranten, dat we altijd tegen de geschiedvervalsing door de westerse politiek en media inzake Joegoslavië zouden blijven opkomen, vóór historische gerechtigheid.

Zonder daarbij meer hooi op m'n vork te nemen dan ik qua gezondheid aankan, wil ik dan ook doorgaan met de strijd tegen de vervalsing van de geschiedenis inzake Milosevic en het voormalige Joegoslavië, als exponent van westerse terreur en NAVO-geweld. En, anders dan de hier betrokken Volkskrant-journalist, zie ik het niet hopeloos in, als het er om gaat hiervoor in de mainstream-media uiteindelijk iets van zelfkritiek af te kunnen dwingen. Afdwingen ja, want zonder slag of stoot zal dat niet gaan.

Ik stuur je hierbij de correspondentie toe die ik over de leugens omtrent Milosevic, alsmede ook zijn verdachte overlijden in de NAVO-cellen in Den Haag, met deze oud-journalist van de Volkskrant heb gehad. Zou je hieromtrent iets op kunnen nemen op de site? Ik weet dat hij niet met naam en toenaam op de site zou willen worden geplaatst, daarom heb ik overal zijn naam weggelaten, en alleen zijn initialen laten staan. Zoals de onderstaande teksten nu zijn, zouden ze -maar dan natuurlijk in omgekeerde volgorde - gewoon zonder meer, en zonder verdere bewerking, kunnen worden geplaatst. Zie je daar kans toe? Dit alles natuurlijk alleen als ook jij dat ook ziet zitten!

Verder heeft de onderzoeksjournalist Arnold Karskens, die een boek wil schrijven over de oorlogsmisdaden die Nederland als NAVO-land in de loop der jaren in Afghanistan, Irak en ik geloof ook Syrië, enige weken geleden contact met me opgenomen. Ik heb hem naar Natosued.nl verwezen, dus wellicht wordt zo nog een bijdrage geleverd aan een verdere onthulling van NAVO-

misdaden door onze site.

Over de site tenslotte hier nog dit. Mocht je hiervoor geld nodig hebben, laat het me dan weten!

hartelijke groeten,

Nico & Neeltje

P.S: We hebben je huidige adres in Voorschoten – prachtige omgeving daar bij Voorschoten trouwens! – en je oude tel. nr. 071-5220296, is dat laatste nog steeds van toepassing?

From: [Sagitar](#)
Sent: Thursday, November 22, 2018 1:17 PM
To: AK
Subject: Re: test

Hoi A,

Kan jij trouwens nog eens bedenken of er nog (ex-) collega's zijn die er wellicht meer voor open zouden kunnen staan om de hier waarheid en werkelijkheid te bevorderen? Of zijn die in de media-wereld domweg niet en is een gang naar Canossa voor dergelijke lieden, die jij weliswaar als 'zeer betrokken' kwalificeert, een onbestaanbaarheid?

Wat je en passant schetst in een aantal reacties is een beeld van de media als een op zichzelf gefixeerd en van de eigen voortreffelijkheid overtuigd gesloten bolwerk. Dit wanneer je herhaaldelijk aangeeft dat de betrokken jongens en meisjes van de media nou niet direct doordringbaar zijn voor het meewerken aan correctie van door henzelf doelgericht geschapen historische vervalsingen van grote omvang. Zoals b.v. de decennialange criminalisering van Milosevic. Ik heb je, geloof ik, wel eens verteld hoe geslaagd deze opzet van de gezamenlijke westerse media heeft uitgepakt en hoe diep, diep, deze zich in de geesten van de mensen heeft genesteld. Dit laatste aan de hand van een voorbeeld. Dat van mijn oude, heel demente oude moeder, die nooit enige politieke belangstelling heeft gehad en ook nooit systematisch enigerlei nieuwswestie volgde, waarmee ik jarenlang, in haar demente periode, vrijwel dagelijks ben opgetrokken. Ook in de tijd dat ik voor Milosevic optrad. En zo kon het natuurlijk nogal eens gebeuren dat in die tijd, als ik met andere mensen in haar buurt was, de naam Milosevic viel. Zij, die nooit enigerlei politieke uiting eed, schoot dan altijd onmiddellijk in de rode vlekken en begon dan te roepen dat dát toch wel een enorm slecht mens was, een grotere schurk bestond niet! Ik ging daar nooit op in, ze realiseerde zich in de verste verte niet dat ik me met deze persoon bezig hield, het was louter een automatische reflex.

groeten van Nico

From: [Sagitar](#)
Sent: Tuesday, November 20, 2018 6:35 PM
To: AK
Subject: Re: test

Nee, nee, ik heb nog niks naar welke media dan ook gestuurd. Dus jij bent de eerste (oud-) journalist die ik van de Tribunaal-uitspraak omtrent Milosevic in het Karadzic-vonnis op de hoogte heb gesteld. Even voor de duidelijkheid, ik heb je weliswaar ook geconfronteerd met materiaal omtrent het overlijden van Milosevic, maar dat laatste onderwerp is vooral ook een bekommernis van mezelf, een soort persoonlijk onderzoeksterrein dus. Dat kan dan ook verder tussen ons buiten beschouwing blijven. We hadden het hier ook nooit eerder over samen. Waar we wel eerder over hadden was wat het Joegoslavië Tribunaal in het Karadzic-vonnis jegens Milosevic vaststelt. Ik ben blij dat jij vindt dat Milosevic recht moet worden gedaan. Dat vindt ik ook. Maar het allerbelangrijkste is dat de westerse mainstream-media hun eigen zelfconceptie – onafhankelijk, vrij, objectief en waarheidszoekend – hier waar gaan maken. En over deze afloop van de Bosnië-klacht jegens Milosevic in dit vonnis van het Tribunaal alsnog komen te berichten. Zie jij er kansen toe om, in het spoor van de pretenties van informatieve, vrije en waarheidslievende pers te zijn, dat te bereiken?

Nico

From: AK

Sent: Tuesday, November 20, 2018 3:35 PM

To: [Nico Steijnen](#)

Subject: Re: test

Jazeker Nico, dat vind ik ook. Maar ik neem aan dat jij, en anderen, al het nodige materiaal aan de kranten hebt gestuurd en dat je daar geen reactie op hebt gekregen. Ik probeerde in mijn eerdere mailtje uit te leggen, welke excuses ('we hebben toch al gemeld dat het bewijs zwak was') zullen worden gebruikt om, de stilte over het Milosevic-gedeelte in het Karadzic-vonnis te verklaren. Een ander argument zal ongetwijfeld zijn dat Milosevic geen lieverdje was, en dat er nog andere aanklachten tegen hem liepen.

Geen enkele reden dus om de man van blaam te zuiveren.

Daar ben ik het niet mee eens, want als iemand met zulke grote aanklachten wordt geconfronteerd, en daar blijft zo weinig van over dat de rechters van een overwinnaartribunaal hem (deels) vrij pleiten, dan heeft hij er, ook na zijn overlijden recht op dat hem recht wordt gedaan.

Ik betwijfel alleen of jouw dagtotdagdocumentatie daaraan, althans in de richting van de media, veel zal bijdragen. Er staan namelijk nogal wat verdenkingen/beschuldigingen in die jij ook niet hard kunt maken.

Even in mijn eigen woorden. Het mogelijk dat de Navo betrokken was, maar echte harde aanwijzingen heb je daarvoor niet. Het is ook mogelijk dat rechters en/of ander tribunaalpersoneel betrokken was bij het ondermijnen (en erger) van 's mans gezondheid, maar ook daarvoor ontbreken de bewijzen.

Niettemin suggereer jij al in de eerste zin dat Milosevic mogelijk 'rechtsstreeks' om het leven is gebracht en zelfs als dat niet zo is, draagt jouw inziens het tribunaal 'rechtstreekse verantwoordelijkheid voor zijn dood'. Van zulke zwaarwegende beschuldigingen, die vervolgens slechts ten dele worden onderbouwd, gaan de stekels van veel journalisten (ondergetekende inclusief) overeind staan.

Concluderend, ja ik vind, op grond van de drie artikelen die jij me stuurde, ook dat 's mans naam op onderdelen moet worden gezuiverd. Ja, het is verkeerd dat de kranten en andere media dat niet al in 2016 hebben gedaan. En ja, het is mogelijk dat er krachten aan het werk zijn geweest die hem naar de uitgang wilden duwen, en ook dat die daar uiteindelijk in zijn geslaagd. En ja, dan hebben we het over moord. Maar helaas valt dat (nog) niet te bewijzen. De enige opening die ik zie is dat artsen of de mensen die hem zijn medicatie toedienden hun verhaal gaan doen. Want, even

aangenomen dat de artsen zelf de man niet hebben vergiftigd, moeten die toch iets meer kunnen zeggen over de gang van zaken nadat die foute, giftige, medicatie in zijn bloed werd ontdekt.
met vriendelijke groet
AK

Op ma 19 nov. 2018 om 11:24 schreef Sagitar <sagitar2@kpnmail.nl>:
Hoi A,

Dat het ooit de teneur van de berichtgeving van de westerse mainstream-media is geweest dat er weinig bewijs tegen Milosevic was, is diametraal tegenovergesteld aan de waarheid. De teneur was juist dat in het proces, dag in dag uit, zijn schuldigheid genadeloos steeds verder voor het voetlicht werd gebracht. De door mij gesignaleerde koppen uit de NRC en de Volkskrant over het falen van de ICTY-aanklager in de Kosovo-deelzaak vormde dan ook in dit verband een volstrekte anomalie en kwamen als een donderslag bij heldere hemel. Daarna werd de verslaggeving omtrent Milosevic onmiddellijk weer 'genormaliseerd' en was het meteen weer allemaal de bekende voorstelling van zaken dat er in het proces, niet aflatend, zodanig overweldigend bewijs tegen Milosevic op tafel kwam dat een veroordeling van hem al op voorhand een zekerheid vormde. Mijn documentatie van het nieuws van het procesverloop van dag tot dag is daar om dit zo nodig nog eens keihard te bewijzen. Goed dat je (ex-)collega's, die indertijd tegen Milosevic de Verschrikkelijke, de Slager van de Balkan, hebben gestreden zo betrokken zijn. Vindt je niet dat ook zij moeten worden geïnformeerd oer deze Nieuwe Werkelijkheid ?

groeten van Nico

From: AK
Sent: Friday, November 16, 2018 5:41 PM
To: [Nico Steijnen](#)
Subject: Re: test

Dag Nico,

Ik heb de stukken die je me gaf gelezen. Ik was van de belangrijkste feiten ('vrijspraak' Milosevic) niet op de hoogte. De grote kranten, in Nederland althans, maar elders zal het niet veel anders zijn, hebben aan dat impliciete vonnis geen aandacht besteed. Daar kunnen verschillende verklaringen voor zijn. Een ervan is ongetwijfeld dat het voor de betrokken journalisten (niet zelden hoogst betrokken types, weet ik uit ervaring) moeilijk is om toe te geven dat ze zich in een aantal opzichten hebben vergist; als ze al de moeite hebben genomen het hele vonnis te lezen. Maar daarnaast speelt ongetwijfeld het 'mosterd na de maaltijd-effect': de man is dood en de belangrijkste Nederlandse kranten hadden, zoals jij ook schrijft, wel al eerder gemeld dat er weinig bewijs tegen hem was. Dat is een verklaring, geen excuus, want het is evident dat die 'vrijspraak' serieuze aandacht van de media had verdiend. Zorgwekkend vind ik ook dat 'medicatie'-verhaal. Hoe kon dat verkeerde medicijn überhaupt in zijn bloed komen? En waarom werd hij zelf niet onmiddellijk op de hoogte gesteld? Vreemd is natuurlijk ook dat er naderhand lulkoek over privacy wordt

verkocht om een en ander af te dekken.

Ik ben het met je eens dat dat nogal stinkt. Maar ik heb problemen met de vergaande conclusies die jij daaraan verbindt. Zeker, het is mogelijk/denkbaar dat de gezondheid van M. sluipenderwijs werd ondermijnd door een geheime dienst van een Navo-bondgenoot. Maar als het zo is gegaan (en ik ben niet zo naief dat uit te sluiten), dan is erg onwaarschijnlijk dat daarvan meer dan een persoon met 'toegang tot M' (arts, verpleger, cipier, kok) bij betrokken was. Anders zou het ontdekkingsrisico veel te groot zijn.

De fouten die door het tribunaal in de behandeling van M zijn gemaakt (klachten onvoldoende serieus nemen, extreem relevante medische informatie onthouden) komen dan niet per se voort uit betrokkenheid bij een smerige operatie, maar mogelijk uit bureaucratische traagheid, achteloosheid (of manipulatie van betrokkenen). En ja, dat is misschien verwijtbare nalatigheid, maar met wezenlijk andere oorzaken.

Eigenlijk zou je de betrokken Tribunaal-artsen onder ede moeten horen, maar die hebben waarschijnlijk een spreekverbod - als ze zelf al niet iets laakbaars te verbergen hebben.

Behalve als een paar journalisten of onderzoekers met connecties bij de geheime diensten nog eens in deze zaak gaan spitten, lijkt de kans mij overigens klein dat het hele verhaal over die foutieve medicatie (dan wel doelbewuste vergiftigingspoging) boven tafel gaat komen.

Hoe is het trouwens gegaan met die juridische stappen (anti-folterverdrag) die jij aan het slot van je betoog noemt?

Mocht er in de toekomst nog nieuwe relevant bewijsmateriaal opduiken, dan hoor ik dat graag.

Nu in elk geval bedankt voor al deze nieuwe informatie.

Met vriendelijke groet,

A

Op di 13 nov. 2018 om 16:22 schreef AK>:

Ha Nico,

Dank voor de aanvulling. Je hoort/leest binnenkort van me.

Groet

A

Op ma 12 nov. 2018 18:29 schreef Sagitar <sagitar2@kpnmail.nl>:

Hoi A,

In het verhaal dat ik indertijd schreef over de meer dan verdachte omstandigheden waarin Milosevic uiteindelijk tegen een hartstilstand aanliep, ontbreekt, zoals ik nu bij herlezing opmerk, hetgeen wél door Andy Wilcoxson op papier wordt aangegeven, maar dus niet door mij, namelijk een expliciete vaststelling van de onzinnigheid waarmee het ICTY-rapport

inzake de dood van Milosevic tracht te verklaren dat de uitslag van de op 12 januari 2006 afgenomen bloedtest, waarbij het voor hem fatale middel rifampicine in zijn bloed werd aangetroffen, hem pas begin maart 2006 werd medegedeeld, luidende in dat rapport: "Mr. Milosevic was not told of the results until 3 March 2006 because of the difficult legal position in which Dr. Falke found himself by virtue of the legal provisions concerning medical confidentiality (an issue which is further considered later on in this report)." Voor de vindplaats van dit rapport, zie het artikel van Wilcoxson. Zodra dit ICTY-report uitkwam belde Wilcoxson mij en uitte zijn verbazing over deze laatste passage, de bewering dus dat Nederlandse regelgeving het extra moeilijk zou maken dat een arts gewoon normaal rechtstreeks zijn patiënt van een onderzoeksuitslag in kennis zou stellen, zoals het ICTY-onderzoeksrapport hier brutaalweg durft te stellen. Ik heb hem toen verzekerd dat zulks natuurlijk baarlijke onzin is. Natuurlijk staat de Nederlandse regelgeving er in geen enkel opzicht bij in de weg dat een patiënt door een dokter van de uitslag van een onderzoek direct zodra dit beschikbaar komt op de hoogte wordt gebracht! Blijft dus staan het feit dat Milosevic niet aanstonds van de uitslag van de bevinding van het voor hem verderfelijke medicijn in zijn bloed op de hoogte is gesteld en dat hiermee langer dan een maand werd gewacht, waarvoor het ICTY-rapport zich geroepen voelt een volstrekt nergens op slaande smoes te verzinnen, waaruit in elk geval valt af te leiden dat het zich kennelijk voor deze ernstige vertraging aansprakelijk voelt. Ze hadden anders natuurlijk ook het medische circuit van deze opvallende vertraging de schuld kunnen geven, onder het motto 'de medische molens hebben ditmaal nu eenmaal wat langzaam gemaald', maar dat hebben ze hier, als blijkbaar strijdig met de feiten, kennelijk niet aangedurfd, omdat ze zich realiseerden dat de betrokken medici dit wel eens zouden kunnen gaan tegenspreken. Nu hebben ze er dus uiteindelijk van gemaakt: het is die verdomde rare Nederlandse wetgeving geweest die hier heeft veroorzaakt dat noch wij als ICTY, noch Milosevic zelf eerder deze uitslag konden krijgen, dan pas weken later. Vast staat dat eerder zulke vertragingen van medische onderzoeken van Milosevic nooit opreden.

Ik neem er zelf ook maar even nota van dat deze openlijke smoes hier door het ICTY wordt verkondigd om een verklaring te bieden voor het feit dat gif in het bloed van Milosevic medisch werd vastgesteld, maar meer dan een maand werd verzwegen.

Ik constateer hier in dit verband in het voorbijgaan trouwens ook nog even een tweede onverklaarbaarheid in dit ICTY-onderzoeksrapport naar de dood van Milosevic, namelijk de volgende vaststellingen daarin: 1. "Mr. Milosevic was not aware that the sample he gave would be tested for rifampicin", in combinatie met 2. "This was the first time that a bloodtest of Mr. Milosevic had undergone the specific testing for rifampicin", en 3. "Normal testing would not have disclosed the presence of rifampicin." De vraag die nu hier, voor het eerst bij me opduikt is: waarom werd hier nu zo plotseling, voor het eerst, op een volslagen onbekend middel getest dat met de kwalen van Milosevic niks te maken had, en dit dan kennelijk zonder dat daarom door Milosevic was gevraagd, want die wist, zo stelt het rapport immers zelf, van niks.

Stel nou dat hiermee een poging wordt ondernomen om de suggestie te wekken dat Milosevic op een geraffineerde manier bezig was zichzelf om zeep te helpen. De bijkomende suggestie is dan dat ie bezig was dit te doen met behulp van rifampicine en dat het ICTY daar lucht van zou hebben gekregen. En dat het ICTY juist ook daarom de opdracht zou hebben gegeven om hem ook maar even op die stof te testen. Dan hebben ze dus bij het ICTY eerst zogenaamd vastgesteld dat Milosevic bezig zou zijn geweest om zichzelf uit de weg te ruimen middels rifampicine, zouden dan vervolgens medisch bevestigd hebben gekregen dat Milosevic inderdaad bezig zijn geweest zichzelf aldus te vergiftigen, maar zouden dan

vervolgens meer dan een maand lang geen enkele actie hebben ondernomen om hem tegen zichzelf en zijn zelfmoordneigingen te beschermen! Ook dit indiceert dan zonder meer dat ze hem met alle liefde en plezier de pijp zagen gaan.

Een laatste punt waarop mijn eigen verhaal aanvulling behoeft is dan tot slot de informatie uit Wikileaks die 'in mijn tijd' uiteraard nog onbekend was, namelijk dat nu wel definitief vaststaat dat de Amerikaanse ambassade en geheime diensten erg geïnteresseerd waren in de gezondheidstoestand van Milosevic. Als de ze daarop geen invloed ambieerden dan was daarover niet zo intensief met het ICTY gecommuniceerd, hetgeen het geval was, zoals Wikileaks aantoont. Wat de Amerikaanse ambassade wilde weten over de gezondheidstoestand werd hen door het ICTY, ondanks alle medische geheimhouding, zonder meer meegedeeld. Er is geen reden om aan te nemen dat het daarbij bleef. En dat de Amerikaanse administratie en geheime diensten niet alleen maar wilden weten hoe het met de gezondheid van Milosevic ging, maar dat ze diens gezondheidstoestand ook nog eens gaarne nader wilden bepalen.

groeten van Nico

VERDEEL EN HEERS; MILITAIRE EXPANSIE, UITVERKOOP, BEHEERSING EN ONTMANTELING VAN NATIE-STATEN

Door Mr. N.M.P. Steijnen, advocaat

Na de val van de socialistische landen hebben de imperialistische krachten de handen vrij gekregen. En dat hebben we geweten!

In werkelijk adembenemend tempo is de NAVO, de gepantserde vuist van vooral het Europese imperialisme, opgerukt tot diep in de voormalige Sovjet-Unie. De Amerikanen, die per slot van rekening hun eigen belangen hebben die boven alles uitstijgen, stuurden liever ook hun eigen troepen, tot diep in de onderbuik van de voormalige Sovjet-Unie: Kazachstan, Georgië, Azerbeidjan, Kirgizië, noem maar op. Op jacht naar controle over de nieuwe olie- en gasgebieden en naar het innemen van nieuwe geopolitieke posities.

Maar militaire expansie is niet het enige facet van het oprukkende imperialisme.

Want ondertussen zijn we ook getuigen van een steeds veranderend panorama van regiemwisselingen, aangejaagd door westerse krachten. In Joegoslavië, Georgië, Oekraïne. We hebben meegemaakt hoe de westerse media de huidige president van de Oekraïne, Joesjenko, dag in dag uit de hemel in schreven. De Oekraïense bevolking is er inmiddels achter gekomen dat het een gewone schurk is. Maar het Westen zit daar niet mee, want het is wel ONZE schurk. Die daar, als zetbaas, nu ONZE westerse belangen behartigt.

Intussen is de uitverkoop van de Oekraïense bedrijven en grondstoffen goed op gang gekomen.

Als advocaat hier in Nederland verwacht ik binnenkort wel weer een prospectus te ontvangen, waarin me voor een appel en ei allerlei bedrijven in de Oekraïne te koop worden aangeboden. Want zo ging het de afgelopen jaren ook met de Oost-Duitse en Joegoslavische bedrijven die eerder eigendom waren van de bevolking daar.

Ik herinner me nog goed het moment dat de prospectus van de Treuhand, indertijd in Duitsland aan-

De VS-basis Bondsteel in Kosovo. Een van de grootste VS-bases buiten de VS. Ter bescherming van de bevolking?

gewezen om de klus van de privatisering van de voormalige DDR te klaren, bij me op de deurmat viel. Tot mijn stomme verbazing werd me een lijst bedrijven in de ex-DDR voorgeschoteld waar ik een bod op zou kunnen uitbrengen. Ik, die geen cent te makken heb! Maar blijkbaar werd er vanuit gegaan dat mijn collega-advocaten met geld wel voor zo'n financieel avontuurtje in zouden zijn!

Dat schaamteloos leuren met wat de bevolking met zweet en tranen had opgebouwd herhaalde zich enige jaren later, toen ik wederom een uitnodiging ontving om een of meer ondernemingen op te kopen. Ditmaal kwam de prospectus van een door de Verenigde Naties in het leven geroepen orgaan en betrof het een uitverkoop van bedrijven in Kosovo.

Ik weet nog dat ik deze schandelijke papieren meteen woedend heb verscheurd. Maar achteraf heb ik daar spijt van. Ik had ze beter kunnen bewaren. Als historische bewijzen van schaamteloosheid en het triomfisme waarmee het imperialisme en kapitalisme in de jaren rond de millenniumwisseling hun ware gezicht laten zien.

Iedereen die nadenkt en onbevooroordeeld probeert rond te kijken in de wereld ziet wat er gaande is. En weet dat dit heel wat anders is dan wat de westerse politieke elites en de

gevestigde media ons willen doen geloven. Wat we zien, is dat een breed scala van beheerssystemen om de westerse macht te vestigen, in stand te houden en te verdiepen in tal van landen worden ingezet. Van brute veroveringsoorlogen, zoals tegen Joegoslavië, Afghanistan en Irak, tot de meest subtiële manipulaties van verdeel en heers. Al zijn de ware aard en omvang van de beheersmechanismen die worden ingezet vaak verhuuld.

Heel leerzaam en verbijsterend vind ik altijd nog dat - voornamelijk achteraf - langzamerhand duidelijk werd hoe, toen enkele jaren geleden in Macedonië een burgeroorlog dreigde, de Amerikanen zowel de toenmalige Macedonische regering met wapens bleek te steunen als de Albanese rebellen. En hoe, toen op zeker moment deze rebellen op een bepaalde plek een grote nederlaag tegemoet dreigden te gaan, de Amerikanen voor hen een vrije aftocht afdwongen. En daarvoor zelfs bussen regelden.

Als mens ben je, onwillekeurig, geneigd om in kampen te denken. Maar veel beter dan een van de partijen te steunen, is natuurlijk om ze allemaal te steunen! Dat levert immers een totaal beheerssysteem op, want dan heb je ze allemaal aan een touwtje!

Het is helemaal niet nodig om je door de gevestigde media en politieke eli-

in de westerse wereld in verwarring gebracht te voelen! Grofweg is vaak het tegendeel van wat ze stellen dat beoogd wordt, de werkelijke bedoeling. Dus ieder die zich die sleutel eigen maakt, slaagt er doorgaans goed in om de ware oogmerken helder te krijgen.

Staten en volkeren worden vernietigd, uit elkaar gespeeld, uitgeplunderd en opgeslokt. Om ze, volgens de westerse media en politici, te redden, democratie te brengen en middels het opleggen van een wildwest kapitalisme - dat heet dan 'liberalisme' - op te stoten in welvaart. Dat laatste is dan een equivalent van dienstbaar te maken aan de westerse kapitaalsbelangen.

De Federale Republiek Joegoslavië had, eind jaren tachtig, een hoog welvaartsniveau bereikt. Maar moest, na de val van het socialistische blok, toegankelijk worden gemaakt voor westerse belangen en dat dreigde niet vanzelf te gaan. Dus werd het grondig uit elkaar gespeeld. Separatistische krachten kregen een westerse stormwind in de zeilen geblazen. Tegen alle regels van het volkenrecht in werden entiteiten die zich, met westerse aanmoediging, afscheidden prompt erkend. Burgeroorlogen die daaruit voortvloeiden, boden gelegenheid tot verdere westerse interventie en voortgaande fragmentarisatie van wat nog van het oude Joegoslavië over was.

Zelfs de naam Joegoslavië is thans uitgewist en we staan nu aan de vooravond van een erkenning van Kosovo en wellicht ook Montenegro als zelfstandige entiteiten.

Levensvatbare staten kunnen dat nooit worden, maar dat is de westerse bekommernis ook niet. Als client-staten van het westen blijven zij beheersbaar, net als de rest van de Balkan.

Dat is de uiteindelijke intentie.

Het verdeel en heers op de Balkan is daarmee een bijna voltooid proces. De totale versplintering van het eens welvarende ex-Joegoslavië gaat zijn laatste stadium in.

Ik herinner me nog goed hoe, vlak na de oorlogen tegen Afghanistan en tegen Irak de kranten vol stonden over de noodzaak en de intentie om deze

staten als eenheidsstaten intact te houden. Met de hierboven aangegeven sleutel tot interpretatie van wat de westerse media en gevestigde politici zeggen, weet je dan dat in feite precies het tegenovergestelde beoogd wordt.

En dat is inmiddels gebleken.

Net als het voormalige Joegoslavië, bestaat Afghanistan niet langer als eenheidsstaat. In Kabul zetelt premier Karzai, zorgvuldig bewaakt door Amerikaanse militairen. Zijn macht strekt zich uit tot de poorten van de stad. Daarbuiten is het een ondoorzichtige warwinkel van krijgsheren, die het voor het zeggen hebben en elkaar, regelmatig, onderling bestrijden. De Amerikanen zien er nauwellettend op toe dat geen van de krijgsheren of facties de overhand krijgt. Zodra de status-quo ergens te veel verstoord dreigt te worden, rukken de Amerikaanse bommenwerpers uit. Van een centraal gezag is in Afghanistan geen sprake meer. Het motto is ook hier: houd ze verdeeld en zwak.

In het eens welvarende Irak, dat het 'Zwitserland van het Midden-Oosten' werd genoemd, idem dito.

Na de Amerikaanse veroveringsoorlog hoorden we veel over het diepe verlangen van de westerse mogendheden om Irak als eenheidsstaat in stand te houden. We wisten toen meteen al dat ze erop uit waren om ook dit land in stukken te scheuren. De voorbereidingen daartoe begonnen al onmiddellijk door Irak op te splitsen in

verschillende bezettingszones. En hebben de Amerikanen een grondw gemaakt waarin het uiteenvallen van het land zit ingebakken. Een lange bittere burgeroorlog is, als resultaat, verwachten. Maar dat laat de Amerikanen koud. De Amerikaanse macht zal zich blijvend vestigen in de oliëgebieden. De rest van het voormalige Irak interesseert de Amerikanen principe geen barst. Satellietlanden van Amerika mogen, als het lukt om ze daartoe aan te zetten, proberen om daar de rommel op te ruimen. Net zoals in Afghanistan.

En de bevolkingen van deze gebieden?

De bevolkingen daar wordt zo elk perspectief op samenlevingsopbouw, economisch herstel onthouden. Tot in lengte van dagen.

En uiteindelijk wordt er dan tribunaal ingezet tegen de overwonnenen. Om de aandacht af te leiden van de westerse schuld aan rampspoed die is ontstaan, om de overwinning te beklinken, om wraak te nemen op ieder die de euvels moed had om de westerse belangen te weerstreven en als kille waarschuwing aan degenen die, in de toekomst, de gedachte zouden kunnen opkomen om zich eveneens tegen de westerse hegemonie te willen verzetten.

In het volgende nummer van de antifascist zullen we weer ingaan op de circusvoorstellingen die door de gelijke schijntribunalen worden opgevoerd.

Anaconda, één van de vier bases die waarschijnlijk in Irak zullen blijven. Een dochterbedrijf van Halliburton, KBR, verzorgt hier o.a. de catering, de logistiek etc. Om een idee te geven alleen al 105.000 maaltijden per dag. Op 28.000 soldaten zijn er 8.000 particuliere werknemers.

IN DE KWESTIE-KOSOVO GEDRAAGT NEDERLAND ZICH ALS AGRESSOR

Wat de leiders van de NAVO-landen zichvandaag de dag menen te kunnen permitteren, is volstrekt onaanvaardbaar.

Openlijk wordt door de NAVO gedreigd met militair geweld tegen Joegoslavië, ook buiten de Veiligheidsraad om.

Om dit optreden te kunnen toetsen, dient eerst het volgende te worden benadrukt.

De belangrijkste verworvenheden na de Tweede Wereldoorlog, als gevolg van de eerder opgedane verschrikkelijke ervaringen, waren het grondvesten van de mensenrechten en het verbieden van oorlog. Sinds het totstandkomen van de Verenigde Naties na WO II zijn er op het absolute verbod op het gebruik van oorlogsgeweld tussen staten onderling nog slechts twee uitzonderingen. Allereerst behoudt iedere staat het recht om zich gewapenderhand te verdedigen tegen aanvallen van een andere staat. En ten tweede is wapengeweld toegestaan als de Veiligheidsraad daartoe uitdrukkelijk opdracht geeft of bepaalde staten daartoe uitdrukkelijk machtigt. Dat laatste was in de Golfoorlog tegen Irak het geval. Alle andere wapengeweld geldt sinds de Tweede Wereldoorlog als agressie en vormt als zodanig een ernstige schending van het volkenrecht en een oorlogsmisdrijf. Daarbij bepaalt het Handvest van de Verenigde Naties dat in de gevallen dat wapengeweld niet toelaatbaar is, evenzeer het dreigen daarmee als volkenrechtelijk ongeoorloofd moet worden beschouwd.

Met de openlijke dreiging door de NAVO om, desnoods buiten de Veiligheidsraad om, wapengeweld toe te passen tegen Joegoslavië, is het alsof we regelrecht terug zijn in de tijd dat oorlog volkenrechtelijk nog algemeen werd beschouwd als een legitiem middel om politieke doelen te bereiken. Het ongelooflijke feit doet zich daarbij voor dat dit optreden van de NAVO-leiders om buiten de Veiligheidsraad om met oorlogsgeweld te dreigen niet alleen nauwelijks op kritiek stuit, maar zich zelfs ingebed weet in een warme en brede instemming. De primitieve grondhouding die daarmee inmiddels, volkomen geruisloos, algemeen ingang heeft gevonden, komt -ontdaan van alle franje - neer op het volgende: eindelijk mag wapengeweld weer, als het maar voor een goed doel is. En wat een goed doel is, maken we als NAVO-landen zelf wel uit. Dreigt onze NAVO-opvatting in de Veiligheidsraad te worden geblokkeerd, dan verklaren wij ons zo vrij om ons daar niets van aan te trekken en toch eventueel oorlogshandelingen toe te passen als we dat nodig vinden voor het bereiken van het zelf bepaalde goede doel.

Klaarblijkelijk wil men het doen voorkomen alsof het tijd wordt voor wat als een nieuw soort "volkenrechtelijk leerstuk" zou moeten gelden. Dat luidt dan kort en goed: indien de NAVO-landen het eens zijn dat ergens in het gebied waar de westerse landen strategische belangen menen te hebben ingegrepen dient niet te worden, dan is dat ook tevens vanzelf gelegitimeerd. Als zich tenminste daarbij laat aanvoeren dat dit dient om de internationale veiligheid te beschermen of om op te treden tegen ernstige schendingen van de mensenrechten. Nog beter is het natuurlijk als die beide factoren tegelijkertijd kunnen worden ingeroepen. Goedkeuring van de Veiligheidsraad is dan weliswaar wenselijk, maar in feite overbodig. Dus komt die instemming er dan niet, dan kan het beoogde wapengeweld niettemin gewoon worden doorgezet. Zo ongeveer luidt het nieuwe credo, dat men blijkbaar schaamteloos wil uitproberen.

Dergelijke pseudo-juridische retoriek betekent in feite een volgestrekte negatie van het heldere en uitgesproken na-oorlogse agressieverbod, zoals dat in het internationale recht is gegrondvest en sindsdien het belangrijkste fundament vormt van de internationale rechtsorde.

Wanneer er gewapend kan worden opgetreden wordt daarmee opnieuw afhankelijk van het arbitraire oordeel van bepaalde grote mogendheden of machtsblokken. En, via een omweg, zijn we zo dan weer terug bij de 19^e eeuwse situatie, waarin oorlog een zaak was van politieke willekeur van individuele staten of van bepaalde machtsblokken. Dat zou niet minder opleveren dan de doodsteek voor het systeem van de Verenigde Naties, en daarmee de ondergang inluiden van de internationale rechtsorde.

Te enen male dient daarom onverkort te worden vastgehouden aan het volkenrechtelijke gegeven dat besluiten over gewapend optreden, indien er niet onmiskenbaar en eenduidig sprake is van verdediging tegen agressie, een pregoratief vormen van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Datzelfde geldt voor de vraag of er sprake is van een bedreiging van de vrede en internationale veiligheid. Niet de NAVO maakt uit of de situatie in Kosovo een bedreiging vormt voor de vrede en internationale veiligheid, maar dat is een exclusieve bevoegdheid van de Veiligheidsraad. Dat staat klip en klaar in artikel 39 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Kan de Veiligheidsraad, voor zover het de vaste leden betreft, niet unaniem ervan worden overtuigd dat er sprake is van een zodanig ernstige bedreiging van de vrede of van een zodanig ernstige schending van de mensenrechten, dat gewapend optreden als uiterst middel dient te worden gehanteerd, dan dient een militaire "alleingang" van welke staten of welk statenblok dan ook ten strengste te worden afgekeurd.

Zo ook nu de NAVO als het ware popelt om oorlogshandelingen te plegen tegen Joegoslavië vanwege de situatie in Kosovo. Dreigen met wapengeweld tegen Joegoslavië buiten de Veiligheidsraad om, zoals de NAVO momenteel strijkt en zet doet, vormt een ernstige aanranding van de internationale rechtsorde en treft als zodanig eveneens onze eigen Minister van Defensie Voorhoeve, die inmiddels herhaaldelijk heeft verkondigd dat hij een militair optreden van de NAVO ook volkomen voor gelegitimeerd houdt, als daarvoor geen instemming van de Veiligheidsraad is te vinden.

Het is onbegrijpelijk dat hij deze regelrechte oproep tot agressie kan doen, zonder dat wie of wat dan ook hem daarbij een strobreed in de weg legt. De nieuwe Tweede Kamer reikt zichzelf daarmee al terstond een brevet van onvermogen uit.

Is er dan geen sprake van catastrofale schendingen van de mensenrechten in Kosovo, die een onverwijld militair optreden rechtvaardigen of zelfs daartoe noodzakelijk zijn?

Niet persé omdat de NAVO-landen dat stellen. Er zijn hierover ook andere geluiden. Zoals zelfs van de Amerikaanse ambassadeur bij de VN Holbrooke, die nog maar kort geleden verklaarde dat de situatie in Kosovo niet te vergelijken is met die indertijd in Bosnië. Of van die niet-westerse staten die zich bezorgd tonen over wat het lot zou zijn van de Servische minderheid in Kosovo als Joegoslavië zou voldoen aan de eis om zijn troepen terug te trekken uit Kosovo.

Maar de oorlogstrommen dreunen hier zo hard dergelijke geluiden voorlopig worden overstemd.

mr. drs. E. Olof

bestuurslid van de Vereniging van Juristen
voor de Vrede

Marković ontkent etnische zuivering

2002

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 27 JULI. Rade Marković, de man die tijdens de Kosovo-oorlog leiding gaf aan de Servische geheime dienst, ontkent dat er een plan is geweest om Kosovo etnisch te zuiveren van Albanen.

Voor het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag zei Marković in het kruisverhoor dat de verdachte Slobodan Milošević juist opdracht had gegeven om de Albanen te beschermen. Politie mannen en militairen die Albanen hebben gemarteld, verkracht of gedood zouden door het Joegoslavische justitieel apparaat worden vervolgd. „Meer dan tweehonderd aanklachten zijn opgesteld tegen politie-agenten en ik schat in dat een even groot aantal militairen is aangeklaagd”, aldus Marković.

De getuigenis van Marković staat op gespannen voeten met verklaringen van andere getuigen die hebben verklaard dat er wel degelijk een plan bestond om alle etnisch Albanen uit Kosovo te verdrijven. In het kruisverhoor dat hem werd afgenomen door Milošević zei Marković dat de vlucht van Albanen uit Kosovo een reactie was op de bombardementen door de NAVO. Ook bevestigde hij dat, zoals de aanklagers hebben aangevoerd, Servische politie en militairen acties hebben ondernomen om de massamoorden te verdoezelen door massagraven te ontruimen. Marković: „Daar weet ik niks van en dat behoort tot de categorie westerse

propaganda.”

Milošević sprak tijdens zijn kruisverhoor op vertrouwelijk toon met zijn voormalige chef van de geheime dienst. Veel vragen begon hij met de zin „Weet je nog Radomir ...” Marković bleef de oud-president van Joegoslavië aanspreken met ‘u’.

Toch heeft Marković ook belastende verklaringen afgelegd. Zo zei hij dat Milošević dagelijks op de hoogte werd gehouden van de militaire en politie acties in Kosovo. Ook lichtte hij een tipje van de sluier op hoe Milošević de acties van de geheime eenheden financierde. Geld van de Joegoslavische douane werd via geheime rekeningen ‘overgeheveld’ naar de geheime dienst. Die sluisde deze gelden door naar politie-eenheden.

Dit weekend wordt Marković, die was ongerbracht in de Scheveningen-gevangenis, weer overgebracht naar Joegoslavië waar hij terechtstaat wegens moord.

In een andere zaak voor het Joegoslavië-tribunaal werd de aanklacht ingetrokken tegen oud-admiraal Milan Zec, een voormalig commandant van de Joegoslavische marine. Zec was aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden tijdens de beschieting van de Kroatische havenstad Dubrovnik in 1991. Nader onderzoek heeft uitgewezen dat er onvoldoende bewijs is om de aanklacht te handhaven. Zec was voortvluchtig; het arrestatiebevel is gisteren opgeheven. De aanklacht tegen drie medeverdachten blijft gehandhaafd.

Document:Milosevic letter to the Russian Ministry of Foreign Affairs

From Wikispooks

A letter by Slobodan Milosevic to The Russian Ministry of Foreign Affairs dated 2011-08-26

Subjects: Slobodan Milosevic#Health

Source: slobodan-milosevic.org (Link (<http://www.slobodan-milosevic.org/>))

Translated from Serbo-Croat by Zdenko Tomanovi

Milosevic was found dead in his cell on March 11, 2006, less than 72 hours after writing this letter.

★ Start a Discussion about this document

Text of Slobodan Milosevic's letter to the Russian Ministry of Foreign Affairs

To the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation:

Dear ladies and gentlemen,

With my acknowledgment for the solidarity and understanding which you expressed by accepting to receive me to come for medical treatment and by giving guarantees, I would like to inform you about the following:

I think that the persistence, with which the medical treatment in Russia was denied, in the first place is motivated by the fear that through careful examination it would be discovered, that there were active, willful steps taken, to destroy my health, throughout the proceedings of the trial, which could not be hidden from Russian specialists.

In order to verify my allegations, I'm presenting you a simple example which you can find in the attachment. This document, which I received on March 7, shows that on January 12th (i.e. two months ago), an extremely strong drug was found in my blood, which is used, as they themselves say, for the treatment of tuberculosis and leprosy, although I never used any kind of antibiotic during this 5 years that I'm in their prison.

Throughout this whole period, neither have I had any kind of infectious illness (apart from flu).

Also the fact that doctors needed 2 months (to report to me), can't have any other explanation than we are facing manipulation. In any case, those who foist on me a drug against leprosy surely can't treat my illness; likewise those from which I defended my country in times of war and who have an interest to silence me.

Dear Sirs, it is known to you that Russian physicians, who rank among the most respected physicians in the world, came to the conclusion that the examination and treatment of the vascular problems in my head are inevitable and urgent. I know very well that this is true, as I feel very bad.

I'm addressing you in expectation that you help me defend my health from the criminal activities in this institution, working under the sign of the U.N., and that I be enabled as soon as possible to get adequate treatment in your hospital, in whose physicians, as well as in Russia, I have absolute confidence.

Yours sincerely,
Slobodan Milosevic

Retrieved from "https://wikispooks.com/w/index.php?title=Document:Milosevic_letter_to_the_Russian_Ministry_of_Foreign_Affairs&oldid=67954"

Categories: Documents | Undescribed Pages | Letters | Yugoslavia | Slobodan Milosevic
ICTY | Premature Deaths

Facts about "Milosevic letter to the Russian Ministry of Foreign Affairs"

RDF feed

Constitutes Letter +
Display docType letter +
Display image File:Document.png +
Display image2 +

Has author Slobodan Milosevic +
Has documentType letter +
Has fullPageName Document:Milosevic letter to the Russian Ministry of Foreign Affairs +
Has fullPageName Document:Milosevic_letter_to_the_Russian_Ministry_of_Foreign_Affairs +
Has noRatings 0 +
Has objectClass Document +
Has objectClass2 Document +
Has originalLanguage Serbo-Croat +
Has publicationDate 26 August 2011 +
Has recipient The Russian Ministry of Foreign Affairs +
Has revisionSize 2,821 +

Has revisionUser	Robin +
Has translator	Zdenko Tomanovi +
Is about	Slobodan Milosevic#Health +
Is not stub	true +
Sourced from	Slobodan-milosevic.org +

- This page was last modified on 31 July 2015, at 09:00.
- Content is available under Creative Commons Attribution-ShareAlike unless otherwise noted.

Commentaar
Vergaans 5 maanden
Mon. A. Schreier
KATHOLIEKE NERK

'Gevallen' vrouwen dwingen tot arbeid verjaart niet zo snel

[illegible][illegible]

Bronnendal ligt net erop dat niet nu zo verre is van de zee. Het is nu juist het vln is geweest. En juist dat degenen die de arde meesten wisten. De eerste kwalificatie is dan uitdrukking - dat wordt een mens wat de arde van, zoals iedereen kan weten. Het is nu juist dat deze eenvoudige woorden hier nu juist de meesten worden.

De Katholieke Kerk miste een kans om eerder schoon schip te maken door verzet tegen onderzoek en compensatie.

Ze worden door dertien jonge vrouwen bij de overtuiging, de bevestiging of de herbevestiging van hun oordeel, voeglijk meegenomen. Het betrof een klein drietjes groep van tweeëndertig, viermaal zestien, minuscule, jongdevierde kinderen. Ze waren oegstzaam en nauwkeurig opgevoed, maar oegstzaam en nauwkeurig was ook de manier waarop ze werden opgevoed. Het betrof een klein drietjes groep van tweeëndertig, viermaal zestien, minuscule, jongdevierde kinderen. Ze waren oegstzaam en nauwkeurig opgevoed, maar oegstzaam en nauwkeurig was ook de manier waarop ze werden opgevoed.

Hier was een arrangement dat erg voorbode in veel zuid-Nederland, waar in geloofsbrechters in grote aantallen leefden, onder wie de sociale opvoeding in eigen kring mochten worden. Onderling gold een samenleving die het toelicht van de staat was - vooral, de bestrijding van de gang van zaken aan de normen van de Oude en van de opvoeding is een wat niet.

De uitdaging is grote geschiedkundige, ook internationale en al velen zullen beseffen. Het wordt tenminste verworpen door de commissie - die het om de misbruik van geweld binnen de Katholieke Kerk onderzocht - dat deze kwestie niet bij het onderzoek wilde betrekken. Daarnaast hoop ik dat niet alleen een van ons mensen om één of andere reden schuldig te maken, maar vooral ook de menselijke beweging dat er een nuchterheid werd gecreëerd. Dat Westergaard's strikt genomen niet als afgevoeld kan worden beschouwd is wel een heel belangrijk invulling van dat begrip.

[illegible]

TARGETS

Tribunaal

[illegible]

De internationale media bespeelden de opening van de achtste editie van de wereldkampioenschappen atletiek met een spectaculair optreden van Michaela Zetter. De voorzitster van de Nederlandse Atletiekunie, die ook voorzitter was van de Nederlandse Atletiekbond, werd in de opening van de wereldkampioenschappen atletiek in 1993 in het stadion van de stad Göteborg in Zweden, met een spectaculair optreden van Michaela Zetter. De voorzitster van de Nederlandse Atletiekunie, die ook voorzitter was van de Nederlandse Atletiekbond, werd in de opening van de wereldkampioenschappen atletiek in 1993 in het stadion van de stad Göteborg in Zweden, met een spectaculair optreden van Michaela Zetter. De voorzitster van de Nederlandse Atletiekunie, die ook voorzitter was van de Nederlandse Atletiekbond, werd in de opening van de wereldkampioenschappen atletiek in 1993 in het stadion van de stad Göteborg in Zweden, met een spectaculair optreden van Michaela Zetter.

Wien zou denken dat de media hierdoor geknakt zou worden? Maar juist het omgekeerde is gebeurd. Nu worden er meer zaken in de media behandeld dan voorheen. Het proces van de eeuw, die heeft verkeerd geleefd. Al het vervuilde de omgeving van zijn verdediging, toen de beschuldigende vroege van het Tribunal schijnbaar werd. Weeden die technische verschillingen gestakt en werd er afgestemd over de bereik.

Er kwamen geen sterke geruchten. Men liet een reeks lieden optreden, van NAVO-functarissen tot IJCK-terro-risten, die bij af en wijlen zo zachtta- lighet ontbeerden, maar die zelden de rechter van het Tribunal da- zelve aan de kaak stelden. Het was niet anders dan de gewone acceptatie van de realiteit, dat de rest betref- fende personen die de zaak van de krantenbrouwen van Milosevic stuk voor stuk voor de maand vielen.

De laatste geurige die de aanklagers aantroefen. Rode Marivon, kon op de laatste dag voor het zomerseizoen, net duidelijk het misdadige karakter van die toernooien zichtbaar maken. Door omkoping en intimidatie, tot aan marteling toe, wonden mensen gedwongen valies volkramen af te leggen. De media heeft, zonder uitzonderingen, als het ware gretigsteerd, gezwaigen over deze

mondoctraire aartsluik, die de wereld niet alleen maar ziet als een verzameling van landen, maar als een geheel. Het is een wereld die niet alleen maar bestaat uit landen, maar uit mensen. Het is een wereld die niet alleen maar bestaat uit landen, maar uit mensen. Het is een wereld die niet alleen maar bestaat uit landen, maar uit mensen.

tribunaal, om de zaak zoveel mogelijk te verworpen en buiten het gezichtsveld van de publieke opinie te houden.

leert geen computer, kan geen rekenen, nadat hij een paar juridische adviezen van zijn knaap, een van zijn vrienden ontvingen, en vervolgens met een familie in contact kwam. Het enige dat hij tot z'n beschikking heeft is een publieke telefoon in de gang van de gevangenis.

Pak op het allerbelangste moment wordt hij gearresteerd voor 'gegrifte' [bij tegenover zich grift]. De documenten die de aanklagers inbrengen is een dusdanig soort dat de van amicus curiae, Dr. Wadsworth, staat dat hij 2 studenten moet inlaten die 2 weken bezig zijn om er oord in te brengen. Volgens de moet dat alleen doen, nadat hij 2, oordens 7 uur tot in de voorge wordt bezet gevangen in een uitdagingsslag op de drie leugen na de laatste te ontmoetsen. En wanneer Molotov de gevangen van de aanklagers in welkomste dringt te brengen, dan grift de rechter in om hem dat menid te stoppen.

[illegible]

Orlogschrik, hou men denkt over de politiek van Milosevic en er men vindt dat hij pijnlijk of aantekenswaardig schijnt in zijn aan het drama op de Balkan, het feit dat in ons land een politiek, historisch en nu wellicht geïsoleerd, maar zo wild, deijk en op zo'n probe wijzen het recht verkracht wordt, dat zou een ander wettelijk mens tot in denken met andere stemmen. Het zougen van de media, en het is te zeggen dat de zogenaamde nu gouvernementele organen, die die zich zo op de boort staan als verdragen van de menscheit, vormen een indicatie dat het land is meesluitend tot een nieuw waarin we ons moeten afvragen of hier nog sprake is van een democratische rechts staat, als die dusdanig werd geaccepteerd wordt, dan kunnen we onze boort niet maken voor wat in de toekomst zal gebeuren.

De geredigtheid van Mattheüs laat maar één conclusie toe. Mattheüs was niet alleen een vroom, maar ook een geleerd. Hij was een wetgeleerde, een *farisee*. Hij kon niet anders dan zich in Jozefus' hoofdstuk 10 vinden. Hij was een vroom, maar ook een geleerd. Hij was een wetgeleerde, een *farisee*. Hij kon niet anders dan zich in Jozefus' hoofdstuk 10 vinden. Hij was een vroom, maar ook een geleerd. Hij was een wetgeleerde, een *farisee*. Hij kon niet anders dan zich in Jozefus' hoofdstuk 10 vinden.

Joegoslavië tribunaal in verlegenheid

VAN DE REDACTIE

Aug 2002

Op vrijdag 26 juli werd de laatste zitting voor het zomerreces van het Joegoslavië tribunaal gehouden. De zitting trok buitengewoon veel pers, omdat de voormalige Joegoslavische president Milosevic zijn kruisverhoor van een belangrijke getuige van de aanklagers kon afnemen.

Het betrof Rade Markovic, het voormalige hoofd van de afdeling Staatsveiligheid van het Servische ministerie van Binnenlandse Zaken. Markovic komt dus uit het machtsapparaat van Milosevic en hij zou, als geen ander, opklaring kunnen geven omtrent het beleid inzake Kosovo.

Het kruisverhoor werd een schokkende vertoning, waarvan de inhoud, ondanks het grote aantal persvertegenwoordigers, vrijwel niet tot de buitenwereld is doorgedrongen. Markovic verklaarde dat Milosevic geen politiek beleid heeft gevoerd om Albanen uit Kosovo te verdrijven gedurende de NAVO-bombarde-

menten. Integendeel, Markovic verklaarde: 'Ik heb (lokale functionarissen) verteld dat de presidentiële orders waren om de vluchtelingenstroom te stoppen.' Markovic verklaarde verder dat Milosevic hard optrad tegen anti-Albanese misdaden. 'Meer dan 200 politiefunctionarissen zijn strafrechtelijk vervolgd en ik denk dat een vergelijkbaar aantal mensen uit het leger is vervolgd.' Eerder had Markovic al verklaard dat vanaf 1997 Milosevic geen directe invloed en dagelijkse controle uitoefende op de veiligheids politie.

De aanklagers zaten duidelijk in hun maag met deze verklaring. Het was immers hun

getuige en de vraag die een ieder zich stelde was dan ook, wat moeten de aanklagers gedacht hebben met deze getuige te bereiken? Dat antwoord kwam van Markevic tijdens het kruisverhoor.

Hij verklaarde alvorens naar Den Haag te zijn gebracht, hij 17 maanden in de gevangenis in Belgrado is vastgehouden. Hij is daar onder zware druk gezet en gemarteld om valse en belastende verklaringen voor Milosevic af te geven. Op een gegeven moment kreeg hij zelfs bezoek van de huidige Servische minister van Binnenlandse Zaken, Mihailovic, en het hoofd van de geheime politie, Goran Petrovic, die hem, geheel in strijd met de regels, uit de gevangenis haalde en hem bij een diner het aanbod deden in ruil voor zijn getuigenis tegen Milosevic hij kon rekenen op vrijlating en

met zijn familie met een nieuwe identiteit ergens in het buitenland een nieuw leven kon beginnen.

Ontgoocheling

Kennelijk waren de aanklagers ervan overtuigd dat de behandeling van Markovic en de poging tot omkoping voldoende hadden gewerkt om hem tot een bruikbare getuige te presenteren. De ontgoocheling was dan ook zichtbaar. Aanklager Jeffrey Nice vroeg vertwijfeld aan rechter Richard May of hij niet iets kon doen om de getuige te stoppen. May interrompeerde daarop het kruisverhoor met als argument: 'We praten nu over Kosovo'. Het feit dat Markovic was gemarteld en dat was geprobeerd hem om te kopen om een valse verklaring af te leggen, was irrelevant.

Milosevic wilde niet dood, hij stond linksbaars en klaar
voor Clinton en consorten. → ook generaal Wesley

Milosevic was niet dood - hij ^{CLAREN} was 'geadvandeerd'

was en uitstenda van op de hoogte

dat zijn leven steeds aan een zijden
draad hing en was zich daar ook

volkomen bewust van. Maar hij was

niet begonnen met zijn verdediging

en had daarbij de westerse machts-
hebbers op de worrel om hun leugens

en agressie tegen de Fry naderlang
aan de kaak te gaan stellen!

dat was voor hem een situatie waar

hij, rekhalzend, yarelang naar

uit had gezien. Van voor ~~hij~~ zijn

dood had hij nu juist ook de eerste

stappen gezet om Clinton te

dagvaarden. Zie stukken. Die nog

tegenparteloe om naar Den Haag te

kunnen, met steun van de Amerikaanse
regering. Milosevic vernieuwde zich ervoor

op het moment waarop hij Clinton een

kruis verhoor zou liefsen kunnen afnemen.

dat zou hij zeker allemaal niet op het spel

hebben gezet door, juist in zo'n periode

waarin nu juist hij het voortouw had, willens en

wetens zijn leven op het spel te zetten

hij gaf
natuur-
lyk niet
al die
ruimte
doen
als
hij
dood
wilde

Wat nog mist, maar je had al aangegeven dit nog te zullen verzorgen, is een inleiding. Die inleiding zal in het kort moeten aangeven waar het ons om ging in de procedure, de rechten waar we ons op hebben beroepen en de opbouw van het verzoekschrift.

2.2. De paragrafen. De indeling in paragrafen is vrij abrupt. Er zijn geen overgangszinnen ingebouwd, maar je verwijst met een enkel woord naar hetgeen je in de voorgaande paragraaf hebt betoogd, zodat het lezen mijns inziens door de paragraafindeling niet steeds wordt vergemakkelijkt. Met andere woorden: de samenhang van het concept kan worden verbeterd door het formuleren van volledige overgangszinnen.

2.3. De opschriften van hoofdstukken en paragrafen. Waar ik echt grote moeite mee heb zijn de opschriften die je aan de hoofdstukken en paragrafen hebt meegegeven. Dat zijn complete zinnen. Onderstaand doe ik concrete voorstellen, met zonodig nieuwe formuleringen voor de eerste alinea's teneinde het verband van het een met het ander te versterken.

1. Schending van het recht op leven

In het onderhavige hoofdstuk gaat het om de veronachtzaming en dreigende schending van het recht op leven en de verkeerde toepassing van artikel 2, eerste lid, juncto artikel 15, tweede lid, EVRM. De Hoge Raad der Nederlanden geeft in het arrest van 21 december 2001 (rest conform jouw concept).

1.1. Dwingendrechtelijk karakter van het recht op leven

De Hoge Raad geeft met zijn oordeel dat bij inzet van kernwapens niet altijd en zonder meer een onrechtmatige schending van het recht op leven aan de orde zou zijn, blijk van een onjuist rechtsoordeel ten aanzien van het recht op leven in omstandigheden van gewapend conflict. Met name gaat het hierbij om een onjuiste opvatting van de Hoge Raad ten aanzien van de rechtmatigheid van de oorlogshandelingen die in de vorderingen van verzoekers zijn bedoeld.
(Jouw eerste alinea vervalt hiermee.)

1.2. Beoordeling van iedere inzet-modaliteit van kernwapens afzonderlijk

De vraag is nu of van iedere inzet-modaliteit van kernwapens die door verzoekers in hun vorderingen voor de Hoge Raad aan de orde zijn gesteld, afzonderlijk kan worden gesteld dat die inzet in enigerlei omstandigheid als rechtmatige oorlogshandeling in de zin van artikel 15, tweede lid, EVRM kan worden aangemerkt. Kern van het oordeel van de Hoge Raad is immers, dat de doden die onvermijdelijk zullen vallen bij het gebruik van kernwapens dat in de vorderingen van verzoekers is omschreven en afgebakend, in enigerlei omstandigheid en in het kader van elk der omschreven inzet-modaliteiten afzonderlijk doden kunnen zijn die het gevolg zijn van wat alsdan als rechtmatige oorlogshandeling moet worden beschouwd.
(In de plaats van jouw eerste alinea)

(1.3. Conform jouw concept.)

1.4. Verzoekers beoogden concrete inzet-modaliteiten van kernwapens

Since Woodrow Wilson declared that the United States would enter World War I to 'make the world safe for democracy', the United States has sought to apply a superior jurisdiction over other states. Modelled on the Monroe Doctrine of 1823 that established US supremacy over Latin America, at the exclusion of the European powers, the Wilson programme of national self-determination and international organisation (through the League of Nations) sought to apply the Monroe principles to the world at large.

Because of the social linkages of the Democratic party's historical voter base until the 1980s, Wilson's call for economic liberalism, democracy and national self-determination, resonated most strongly with later Democratic presidents, from F.D. Roosevelt and H.F. Truman to J.F. Kennedy and Lyndon B. Johnson. In all cases, however, their international idealism led them into foreign wars—the First and Second World Wars, Korea, and the equally murderous interventions in Vietnam, Laos and Cambodia in the 1960s and early 70s. US and allied warfare in Southeast Asia, using all kinds of forbidden forms of warfare from chemical weapons and population displacement to massacres of entire villages, caused world-wide uproar as they were still reported by the mainstream media and contributed to the resurgence of the anti-imperialist Left.

Since the Nuremberg principles concerning the illegality of a war of aggression seemed no longer applicable, an attempt was made to resurrect them by private means. Bertrand Russell, the British philosopher and peace campaigner, took the initiative for a Vietnam Tribunal, assembling leading lawyers and intellectuals. The Tribunal sat in two sessions, in Stockholm in May 1967, and in Roskilde, Denmark, in December of the same year. This Tribunal aimed to apply the principles of Nuremberg to the case of the Vietnam War.

The Stockholm session came to the conclusion that by the norms of international law, the US government had committed aggression against Vietnam. It ruled that the United States had intentionally, systematically, and on a large scale bombed civilian targets in Vietnam; committed repeated violations of the sovereignty, neutrality and territorial integrity of Cambodia; whilst the governments of Australia, New Zealand, and South Korea had made themselves accomplices in the US aggression against Vietnam.[48]

In the subsequent session in Roskilde, the complicity of the governments of Thailand, the Philippines, and Japan, was established. It was also found that the US armed forces had indiscriminately used napalm (petroleum jelly that sticks to the skin when burning), as well as fragmentation bombs, gas, and defoliants, all in violation of the Geneva Protocol and other legal obligations; that prisoners had been subject to illegal killing, torture, and other forms of abuse; and that the civilian population had been systematically subjected to US Army brutality, deportation, the introduction of 'free firing zones', and detention.[49] In 1971, a former prosecuting counsel at the Nuremberg trials, General Telford Taylor, confirmed that if the standards of that trial would be applied to the American war in Vietnam, its architects would in all probability meet the same fate as the war criminals who were hanged, or jailed for life.[50]

Given that the Russell tribunal was convened privately, it did not have an effect on positive international law. It did however contribute to the hardening mood against the policies pursued by the Johnson and Nixon administrations in the United States. It would take until the Carter administration elected in 1976 boldly recaptured the moral high ground by proclaiming the United States the champion of universal human rights. This would effectively restore the notion of 'just war' on human rights grounds, humanitarian intervention, and in the process effectively suspended the notion of 'crimes against the peace' for the West. The other consequence of this change was the positing of a superior right for the West in the process.

Human Rights and Intervention

In 1948, the United Nations adopted the Universal Declaration of Human Rights in an obvious attempt to shift the normative agenda towards a liberal, 'Lockean' interpretation centring on individual rights. As colonial and neo-colonial wars waged by the West were proliferating across the emerging Third World and the Cold War was heating up in the Northern Hemisphere, the UN Charter and Nuremberg were becoming obvious anomalies from the Western perspective. The Universal Declaration aimed to restore priority to the principles of liberalism against the directive, 'Hobbesian' state. This Declaration is not, as the legal arrangements aimed at outlawing war, meant to consecrate sovereignty whilst containing the excesses that sovereign exercise of power may entail. Rather it stands in the tradition of the French Revolution's *Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* and the idea of missionary dissemination of these rights. John Locke's heritage here is packaged in a militant doctrine of liberation, which already made its appearance in US wartime pronouncements such as Roosevelt's 'Four Freedoms' of 1941. In the Universal Declaration (the draft of which had been prepared by a committee under Roosevelt's widow, Eleanor), there is an obvious implication that no state can organise its society on principles that limit individual freedom. Hence the Soviet Union and Yugoslavia abstained in the vote, not just because their states' confiscatory power over society would be implicated, but also as planned economies based on collective property and social organisation, they were in no position to assimilate a set of principles entirely constructed from the liberal, Lockean vantage point of the sovereign individual and private property. The English vintage is even more pronounced in the fact that the Declaration does not attribute human rights to any legislative act or treaty, but considers them innate, known to us through revelation.[51]

The Cold War was not initially conducive to a human rights policy, and it is perhaps a sign of the erosion of the hegemony of the liberal West at the time that the UN in 1966 specified the 1948 Declaration by elaborating a separate Pact on Civil and Political rights, and one on Economic, Social and Cultural rights. Article 1 of both pacts included the right of self-determination entitling them to a free choice of political status and the free pursuit of their economic, social and cultural rights.[52] Only after the US had withdrawn from Vietnam, could Jimmy Carter raise the banner of human rights as the guiding principle of his foreign policy. This was not just propaganda, because it had its roots in the return of a Democratic president to power, one who brought with him the aspirations of a society aspiring to revive the domestic economy at the heart of a burgeoning world market embedded in multilateral agreement. The opening of a new era of civil global aspirations activated the natural law tradition, and this is the source from which the universalistic conception of human rights emanates. The idea of humanitarian intervention now began to reassert itself, although Carter was still reticent in the use of violence.

Humanitarian intervention harks back to the idea of 'just war'. A just war is a pacifism for the future; it will bring a peace which will be eternal, if only its current enemies will have been defeated once and for all. War in this perspective is inevitable, and acquires a new quality—that of cleansing the world of evil (hence its origins, since St. Augustine, in religion). Its more radical form even claims that it is 'ethical' to wage war against foreign peoples for their own good, or that whatever the cost to the civilian population, an embargo can be imposed on a nation to help it. All this worked to absolve the self-styled 'international community', in practice, the West led by the US, from the legal restraint on applying force; whereas local violence in the context of civil wars remains outlawed. However, as Peter Malanczuk writes, the problem with a human rights doctrine which claims that 'justice' (or 'morality' or 'humanity') is a sufficient ground for action without a need for further explanation, is problematic. 'This new version of *bellum justum* is based upon questionable assumptions to support the alleged universality of a moral theory drawn primarily from certain modern legal philosophers such as John Rawls and Ronald Dworkin, whose theories... are not only controversial with regard to domestic legal systems, but seem to be confined... to Western, or rather, Anglo-American realities.'[53] These 'realities' dictated 'the development of theory in international humanitarian law..., in which the notion of collective responsibility had gradually yielded to that of individual responsibility.'[54] In David Wippman's words,

by Chatham House (the Royal Institute of International Affairs in London, publisher of *International Affairs*, and linked to the Brussels VUB-IES network) is a key member of the Institute for Statecraft/Integrity Initiative. Of the six authors of an influential Chatham House study of 2015, 'The Russian Challenge', four are listed as members of the Integrity Initiative's UK cluster. One of them, former UK ambassador to Moscow Sir Andrew Wood, who allegedly handed compromising material about Donald Trump (the 'Steele dossier') to US counterparts, in his contribution discusses the prospects of regime change in Russia [25]

Christopher Steele, a former MI6 agent stationed in Moscow, author of a salacious dossier supposedly exposing Trump's 'recruitment' by Russia, is a colleague of one Pablo Miller in the private agency, Orbis Business Intelligence. Miller too was an MI6 agent and was the handler of the former Russian double agent, Sergei Skripal, whose botched 'assassination attempt' was turned into a major diplomatic crisis with Moscow. The Integrity Initiative documents show that both the Skripal affair and the downing of Flight MH 17 were considered in light of the fictional 'Gerasimov doctrine' as offering opportunities to 'expose' Russian disinformation [26] However, the Mueller investigation into Trump's alleged collusion with Russia did not uncover any wrongdoing, even though there is no doubt that as a real estate developer, Trump relied on Russian-American mafia connections to finance his business ventures. [27] Since the Integrity Initiative approach (or Harding's at the State Department) requires a full spectrum coverage of information provision to counter the Russian threat, this has also brought in selected Internet sites as partners of the Integrity Initiative, including *Buzzfeed*, *Irex*, *Detector Media*, and *Bellingcat*, to name only a few. [28]

The MH17 prosecution too has effectively been made part of the Integrity Initiative. By relying increasingly on Bellingcat, the JIT has surrendered its fact-finding almost completely to this relay of NATO and Ukrainian propaganda. Bellingcat's Open Source Intelligence (OSINT), analysed in depth by Hector Reban, [29] has come to function as a source for mainstream media too, further rounding out the government-media propaganda loop. Bellingcat's founder, Elliott Higgins, made his name with Western sponsors when he claimed to have discovered, then still under the pseudonym 'Brown Moses', that a chemical warfare incident in Douma, a suburb of Damascus, had been the work of the Assad regime, contradicting the judgement of MIT missile experts and experienced investigative journalists [30] With Bellingcat, which came online on 15 July 2017, two days before the MH17 tragedy, Higgins placed his OSINT experience at the service of those seeking to build a case against Russia. Because the JIT and the mainstream media chose to give him the credibility of an authoritative source, this could then become the basis for the trial.

Besides the aforementioned Chatham House 'Russian Challenge' collection, academic work backing up the Integrity Initiative/ Bellingcat claims has also specifically tackled Russian 'digital disinformation' surrounding the MH17 case. One freely available and much-cited article in the Chatham House journal, *International Affairs*, published in 2018, defines disinformation as a 'purposeful effort to mislead, deceive, or confuse' [31] Funded by the EU (through the European Research Council) and the Carlsberg Foundation, the research project ascribes disinformation on the MH17 tragedy exclusively to the Russian state and media, revealing its own propaganda intent by reserving the term 'information' (including 'counter-disinformation') for one side in the conflict (the West and its client regime in Kiev), and ignoring academic studies that place the civil war and the downing of MH17 in context. [32]

Ratcheting up the circular cross-referencing to the point of caricature, the project's investigation of 'citizens' active on Twitter on the topic of MH17, finds that on the side of 'information'/counter-disinformation, 'the most retweeted profile in the entire dataset' is (surprise, surprise) ... Higgins/Bellingcat. Spreading disinformation on the other hand is the investigative journalist, Max van der Werff, among others. Van der Werff's name and details have meanwhile been posted on the Kiev *Peacemaker* (*Myrotvorets*) list of enemies of the new Kiev regime, several of whom have been assassinated [33] Also targeted by the ERC/Carlsberg project is Pieter Omtzigt, the one Dutch parliamentarian who kept the government on its toes on the topic (without departing from the mainstream reading of the downing of MH17). In late 2017, Omtzigt was attacked over a trifle by the Dutch mainstream newspaper, *NRC-Handelsblad*, and forced to give up this portfolio. [34]

The ERC/Carlsberg authors themselves write that 'historically, intelligence services and propaganda institutions have posed as ordinary citizens to assume a credibility that they lack in their own roles', but seem oblivious to the possibility that their paragon of 'information/counter-disinformation', Bellingcat, might just fit the bill [35] For according to David Miller, professor of political sociology at the University of Bristol and a propaganda specialist, the Integrity Initiative, the umbrella under which Bellingcat too operates, is such an intelligence operation, indeed a 'military directed push': 'The "charity" lead on this [Donnelly] was also appointed as a colonel in military intelligence at the beginning of the project—a truly amazing fact that suggests this is a military intelligence cut-out.' [36]

With their own links to the Atlantic Council (a major source of the 'Russian meddling' hysteria via in-house providers of fake news such as Ben Nimmo) [37] Higgins and Bellingcat operate as mouthpieces of the anti-Russia campaign and thus obtain the unreserved support of the mainstream media and politics. Indeed in sharp contrast to that other 'citizen', Julian Assange of *Wikileaks*, who has now been effectively locked up for eight years under conditions denounced by the UN as torture, Higgins 'gained mainstream acclaim, in part, because "his findings" always matched up with propaganda themes peddled by the US government and its Western allies. Though most genuinely independent bloggers are ignored by the mainstream media, Higgins has found his work touted'. [38]

Bellingcat has meanwhile found its most supportive environment in the Netherlands, which already was prominently involved in the preparations for the Maidan movement and regime change in Kiev before it was granted the lead role in the two MH17 investigations. [39] Besides being invited to provide training courses for mainstream media journalists, Bellingcat in 2019 also received a subsidy of half a million Euros from the Postcode Lottery, which allows it to set up a new headquarters in The Hague. The Dutch government has also launched its own propaganda unit, *Raam op Rusland* ('Window on Russia'). Like Bellingcat, *Raam op Rusland* collaborates with the University of Leiden, but it is also connected to the Institute for Statecraft/Integrity Initiative network. The *Raam op Rusland* website on 1 November 2019 carried a puerile piece by Mark Galeotti, of 'Gerasimov Doctrine' fame, claiming that Putin was actually a minnow when still a KGB agent. [40] Because several of its collaborators are former Moscow correspondents of Dutch newspapers such as *NRC-Handelsblad*, *Raam op Rusland* and the mainstream media are on the same page against Russia and unflinchingly committed to the Gerasimov Doctrine fiction of 'Russian meddling'.

Summing up, the choice of the Netherlands as the country where the MH17 trial will be held is entirely fitting, as it is firmly embedded into several layers of propaganda accompanying the forward push of the West into the former Soviet bloc and the USSR.

First, the Dutch-led JIT has allowed what it has presented as evidence to be mainly or even exclusively sourced by the SBU and Bellingcat. The prior DSB technical investigation also was executed by the Netherlands, and has been compromised by the legal limits of its reporting combined with the confidentiality agreement with Ukraine. The JIT itself has been compromised too by the effective veto granted to Ukraine and the initial exclusion of Malaysia.

Secondly, the trial by its exploitation of the emotional potential of statements by the family members will be set up as a theatrical, 'performative' rather than strictly juridical process as in all likelihood, no defendants will turn up. This sort of show trial has been prepared by the ICCT seminars of terrorism specialist Ms Beatrice de Graaf, also held in the Netherlands.

Finally, public opinion in the Netherlands and in the West at large has been massaged into a solid anti-Putin consensus by the combined propaganda flows coming from the Institute for Statecraft/Integrity Initiative complex, amplified in the Netherlands by the blanket endorsement of Bellingcat narratives, by *Raam op Rusland* and by mainstream media and academia connected with it. This has resulted in a climate of opinion in which an acquittal for lack of evidence of the current suspects of the downing of MH17 would probably not be accepted (and if it would be, there is a solid propaganda apparatus in place to correct that).

Case No.: IT-02-54-T

IN THE TRIAL CHAMBER

Before:

Judge Patrick Robinson, Presiding

Judge O-Gon Kwon

Judge Iain Bonomy

Registrar:

Mr. Hans Holthuis

Order of:

2 March 2006

PROSECUTOR

v.

SLOBODAN MILOSEVIC

ANNAAL
OP DE NAVO
Dagvondings-
poging
van
CLINTON
v. LAU
voor

ORDER ON MOTION OF UNITED STATES FOR EXTENSION OF TIME

Office of the Prosecutor

Ms. Carla Del Ponte

Mr. Geoffrey Nice

Government of the United States of America

Mr. Clifton M. Johnson

Ms. Heather A. Schildge

The Accused

Mr. Slobodan Milosevic

Court Assigned Counsel

Mr. Steven Kay

Ms. Gillian Higgins

Amicus Curiae

Prof. Timothy McCormack

DOOD
MILOSEVIC

THIS TRIAL CHAMBER of the International Tribunal for the Prosecution of Persons Responsible for Serious Violations of International Humanitarian Law Committed in the Territory of the former Yugoslavia since 1991 ("Tribunal") is seized of a "Request of the United States of

America for an Extension of the March 8 Deadline Set by the Trial Chamber in its 'Preliminary Order on Assigned Counsel Request for a *Subpoena ad Testificandum* to be Issued to Mr. William Clinton' Dated 27 February 2006" and hereby renders its decision thereon.

1. On 22 February 2006 the Assigned Counsel filed a request for a subpoena *ad testificandum* to be issued to Mr. William Clinton ("Clinton Subpoena Request" or "Request").¹ The Request was originally filed on a confidential and *ex parte* basis, but (with the exception of Attachment A to the Request) was made public on 27 February 2006.
2. That same day, the Accused requested that the Chamber issue a decision on the Clinton Subpoena Request, as well as a decision on another request seeking to recall former General Wesley Clark to testify, as soon as possible because these decisions were important to the Accused "for planning purposes."² The Trial Chamber sought to accommodate the Accused's concerns by indicating that the Chamber would issue a decision on both requests by 10 March 2006.³ To make this possible, the Trial Chamber issued a written order requiring that any response to the Clinton Subpoena Request be filed by 8 March 2006.⁴
3. On 1 March 2006 the government of the United States ("United States") filed a motion seeking that the Trial Chamber extend by two days the time in which it may respond to the Clinton Subpoena Request, so that the response would be due on 10 March 2006 ("Motion").⁵
4. The United States argues that an extension of time is warranted because (a) the Request was unexpected, given that the United States "had made substantial efforts to work cooperatively with Assigned Counsel to provide senior former government officials for interviews",⁶ and (b) the Request, in seeking that a subpoena be issued against a former head of state, "directly implicate[s] a number of policy concerns and legal issues" and requires "significant work as well as extensive coordination" which "will be extremely difficult to accomplish within the short timeframe" that has been imposed.⁷ The United States also states that it has consulted Assigned Counsel and that the latter has "indicated that he does not object" to the proposed two-day extension.⁸
5. Under Rule 127 of the Rules of Procedure and Evidence, a time limit may be varied on a showing of "good cause." The Chamber considers that, given the modest (two-day) extension requested, the extent of the work involved in responding to the Clinton Subpoena Request, and the absence of any objection by Assigned Counsel to the requested extension, good cause exists for the extension of time sought in the United States' Motion.
6. The Trial Chamber therefore GRANTS the Motion and, pursuant to Rules 54 and 127, ORDERS the United States to file its response to the Clinton Subpoena Request on or before 10 March 2006.

Done in English and French, the English text being authoritative.

Patrick Robinson
Presiding

Dated this second day of March 2006
At The Hague
The Netherlands

[Seal of the Tribunal]

1. Assigned Counsel Request for a *Subpoena Ad Testificandum* to be issued to Mr. William Clinton pursuant to Rule 54, and Attachments A and B, 22 February 2006.
2. T. 48949 (27 February 2006).
3. *Id.*
4. Preliminary Order on Assigned Counsel Request for a *Subpoena Ad Testificandum* to be Issued to Mr. William Clinton, 27 February 2006.
5. Request of the United States of America for an Extension of the March 8 Deadline Set by the Trial Chamber in its 'Preliminary Order on Assigned Counsel Request for a *Subpoena ad Testificandum* to be Issued to Mr. William Clinton' Dated 27 February 2006, 1 March 2006.
6. Motion, para. 3.
7. *Id.* at para. 4.
8. *Id.* at para. 5.

van holst en steijnen

From: DeWaarheid.nu <de.waarheid@tiscali.nl>
To: <Undisclosed-Recipient:;@pandora.tiscali.nl>
Sent: maandag 1 april 2002 02:08
Subject: 'Imperialism and the Arrest of Milosevic'

Spark #9. Imperialism and the Arrest of Milosevic - by Ian Johnson.

"Milosevic is determined to keep state controls (of industry) and refuses to allow privatisation." (New York Times, 18 July 1996.)

"Milosevic failed to understand the message of the fall of the Berlin wall. While other communist politicians accepted the western model Milosevic went the other way." (Washington Post, 4 August 1996.)

One need look no further than the above quotations to understand the real reason why Yugoslavia was subjected to almost a decade of economic sanctions, a three month bombing blitz and unprecedented outside interference in its internal affairs.

In the eyes of imperialism Milosevic committed the same crimes as the protesters in Seattle, Prague, Nice and Quebec. He said no to Nato, no to the International Monetary Fund (IMF) and no to 'economic restructuring'.

The cover story for the US and Nato's aggression was the supposed prevention of 'ethnic cleansing' and this line was supported by an onslaught of corporate media propaganda, the like of which history has seldom seen, and which the intellectual pygmies from most parties of the left uncritically accepted.

Some groups went even further and actively championed Nato's ground troops, the Kosovo Liberation Army (KLA). Yet the relationship between the United States and the KLA was clearly explained in the US Senate: "The United States of America and the Kosovo Liberation Army stand for the same human values and principles. Fighting for the KLA is fighting for human rights and American values." Senator Joseph Lieberman (Washington Post, 28 April 1999)

Although most of the left couldn't, or didn't want to, see through the US propaganda, some bourgeois commentators did. "The scale on which the public was misled about the atrocities ... and not just Nato's bombing 'successes' ... threatens to be mind-boggling." (Andrew Alexander, Daily Mail, 5 November 1999)

Furthermore forensic experts sent to Kosovo to find proof of the supposed atrocities, left empty handed: "I called my people together and said 'We're finished here.' I informed my government and told them the real situation. We have become part of a semantic pirouette by the war propaganda machine, because we did not find one, not one, mass grave." (Emilio Perez Pujol, Head of the Spanish Forensic Team, attached to the International Criminal Tribunal, 12 October 1999) National endowment for democracy.

Having failed to achieve all their objectives via the 1999 bombing blitz, the United States increased their funding and training of the Yugoslav internal opposition. An opposition created by the US itself and fuelled by a decade of US-imposed economic sanctions. This funding came through the US government agency, the National Endowment for Democracy (NED).

Founded in 1983, the NED took over functions that were once the responsibility of the CIA. Unlike the CIA however the NED receives open Congressional appropriations, as opposed to the previously covert funding, and thus their activities are quite openly documented. For instance NED programme operator Paul McCarthy revealed in his testimony to the Commission on Security and Cooperation in Europe that the NED, in 1998, was responsible in Yugoslavia for the newspapers Nasa Borba, Vreme and Danas, the TV station Negotin, the news agency BETA, and the

UNITED
NATIONS

International Tribunal for the
Prosecution of Persons
Responsible for Serious Violations of
International Humanitarian Law
Committed in the Territory of
Former Yugoslavia since 1991

24-6-2001

M. NAK

Sarajevsko

REPORT TO THE PRESIDENT
DEATH OF SLOBODAN MILOŠEVIĆ

JUDGE KEVIN PARKER
VICE-PRESIDENT
MAY 2006

To H.E. Judge Fausto Pocar
President

Slobodan Milošević died in his cell at the United Nations Detention Unit in the Scheveningen Penitentiary Facility on Saturday morning, 11 March 2006. By order made that day, pursuant to Rule 33 of the Rules of Detention, you assigned me to conduct a full inquiry into the circumstances surrounding his death and to report my findings to you. The terms of inquiry were without restriction.

I was assisted by Catherine Marchi-Uhel, Head of Chambers, Robert Reid, Deputy Chief of Investigation, Philip Berikoff, Deputy Chief of Security, and Vessela Terzieva, my Legal Officer. The task has made very heavy demands on them. Their efficiency and commitment have been outstanding.

I submit my report.

The Hague
30 May 2006

Judge K.H. Parker
Vice-President

INDEX

Events of 11 March 2006.	4
Background and trial	6
This Inquiry	7
Cause of death	9
Medical treatment of Mr. Milošević	12
Provisional release for medical tests and treatment in Moscow	24
Adequacy of medical treatment.	26
Mr. Milošević's compliance with his prescribed therapy	29
Mr. Milošević's "privileged" regime of detention	32
Medication procedures	37
Confidentiality of medical information under Dutch law	37
Compliance with rules and procedures	39
Findings and recommendations	40

REPORT

1. Slobodan Milošević died in his cell at the United Nations Detention Unit ("UNDU") in the Scheveningen Penitentiary Facility on Saturday morning, 11 March 2006. The time of death has not been conclusively determined. Standard assessment suggests around 0745 hours. The post mortem report indicates between 0700 and 0900 hours. He was alone in the locked cell.
2. Coronial and police investigations, under the aegis of the District Office of the Public Prosecutor in The Hague, have been undertaken. These include a very detailed autopsy, including full pathological and toxicological investigations, conducted by the Netherlands Forensic Institute.
3. Despite allegations, which received much attention in some segments of the media, that he was the victim of murder, especially by poisoning, these investigations have confirmed that Mr. Milošević died of natural causes from a heart attack and that there was no poison or other chemical substance found in his body that contributed to the death.
4. This Inquiry relies on the reports and findings of those investigations, which were conducted entirely independently of this Tribunal. There has also been an independent audit of UNDU by a specialist Swedish Team.

Events of 11 March 2006

5. Slobodan Milošević was detained in the E1 wing of UNDU. At 0900 hours on Saturday, 11 March 2006, two guards unlocked the cells of E1 wing. On weekends cells are usually unlocked at the later time of 0900 hours and those detainees who wish to go out to the exercise yard for sport are taken out for an hour. A guard opened Mr. Milošević's cell and called "Good Morning!" but heard no response. He saw that Mr. Milošević was lying on his bed and assumed that he was still asleep. Mr. Milošević did not usually participate in the outdoor sport sessions, but on weekends he would normally be awake at 0900 hours and would be given his medications. The guard left Mr. Milošević's cell open while he gave medications to some other detainees in the wing. As Mr. Milošević had not stirred the guard decided to give Mr. Milošević his medications later when he woke. At about 0905 hours the two guards locked the cells of all detainees on E1 wing who did not go to sport, including that of Mr. Milošević, and left the floor with the detainees going to sport. The actions of the guard in not taking a closer look at Mr. Milošević cannot be fairly criticised in the circumstances as they presented themselves to the guard at the time. In particular, as will be apparent later in this Report, the need for Mr. Milošević to rest at weekends was by then a significant feature of the management of his health.

6. At 1005 hours sport was finished and the two guards returned with their detainees to E1 wing. The two guards then once again opened all cells. One of the guards looked through the observation window into the cell of Mr. Milošević and saw that he was still lying on his bed. The guard unlocked the door and entered the cell. As he approached the bed he saw that Mr. Milošević's face was greyish in colour and that his arm was hanging over the side of the bed. His face muscles were sunken and his ears were blue. The guard summoned a colleague from the guardroom. Together they sought to confirm whether Mr. Milošević was dead. The second guard called Mr. Milošević by name, shook his foot and tried in vain to detect any pulse beat. There was no response. It was apparent to both guards that Mr. Milošević had died.

7. The guards then left the cell locking the door, telephoned the shift supervisor, who was in the control booth, informed him of the situation and asked him to make all necessary telephone calls. Two other guards immediately ran from the control booth to confirm that Mr. Milošević was dead. The shift supervisor called the Commanding Officer of UNDU, his deputy and the medical officer, Dr Falke. No signs of life could be found. The guards then left the cell and again locked the door while waiting for the doctor. Meanwhile, other guards returned all detainees on the wing and the adjacent wing back to their cells and locked the doors.

8. By about 1030 hours Dr Falke arrived at UNDU. He went immediately to Mr. Milošević's cell accompanied by a guard and confirmed the death of Mr. Milošević. The cell door was then locked and sealed. The Dutch police had also been informed and arrived at UNDU shortly after Dr Falke. They immediately pursued their various inquiries, including interviewing Dr Falke and all guards who were on duty. Two detectives, three forensic experts, and Haaglanden uniformed police officers attended at UNDU. The sealed door to Mr. Milošević's cell was unsealed to allow access by the Dutch police.

9. Further Dutch police officers arrived and two coroners. At 1615 hours two Dutch municipal coroners conducted an external examination of the body of Mr. Milošević. At about 1800 hours, after consultations with the Tribunal's Registrar, the Dutch Public Prosecutor ordered that Mr. Milošević's body is taken into custody and that a full forensic autopsy be conducted.

10. At about 1910 hours Mr. Milošević's body was removed from E1 wing and later was transported to the Netherlands Forensic Institute. The cell of Mr. Milošević was sealed by the Dutch police after the removal of his body.

Background and trial

11. Slobodan Milošević was born on 20 August 1941 in Pozarevac, in the present-day Republic of Serbia. He began his political career in 1983 and from 1984 to 1988 he held various leadership positions within the League of Communists of Serbia. On 16 July 1990, after the creation of the Socialist Party of Serbia, Mr. Milošević became its President and held this post until 2001. In May 1989 Mr. Milošević became the President of Serbia and in July 1997 he was elected the President of the Federal Republic of Yugoslavia. Following defeat in the September 2000 Presidential elections, on 6 October 2000 Mr. Milošević was forced to step down.

12. Slobodan Milošević was initially indicted before this Tribunal on 24 May 1999 for crimes against humanity and war crimes committed in the territory of Kosovo after January 1999. On 8 October 2001 he was also indicted for crimes against humanity and war crimes committed in Croatia between August 1991 and June 1992. On 22 November 2001 he was further charged with genocide, crimes against humanity, and war crimes committed in the territory of Bosnia and Herzegovina from 1 March 1992 until 31 December 1995. On 27 November 2001 the Office of the Prosecutor ("Prosecution") moved for joinder of the three Indictments against Slobodan Milošević. On 13 December 2001 the Trial Chamber joined the Croatia and Bosnia Indictments but ordered that the Kosovo Indictment be tried separately. On 1 February 2002 the Appeals Chamber reversed the decision of the Trial Chamber and ordered that the three Indictments be tried in one trial.

13. Slobodan Milošević was transferred to UNDU on 29 June 2001. He adamantly insisted on representing himself in all pre-trial proceedings and in the trial which commenced on 12 February 2002. He was entitled to do so under Article 21(4)(d) of the Statute of the Tribunal. He did so despite often repeated medical advice that it was dangerous for him to bear the burden and stress of representing himself. In the course of the presentation of its case, which continued until 25 February 2004, the Prosecution called 352 witnesses. The evidence of some 200 of them was presented, fully or partly, in the form of written statements.

14. The trial was interrupted frequently during the Prosecution case because of Mr. Milošević's health. In August 2002 the trial schedule was reduced, on the recommendation of the cardiologist treating Mr. Milošević, Dr van Dijkman, to allow four consecutive days of rest every two weeks of trial. This was further reduced in September 2003 on the advice of Dr van Dijkman to a trial schedule of only three sitting days a week. This schedule remained basically in place until the termination of the proceedings, although on numerous occasions additional adjournments were granted, either or both because of the health of Mr. Milošević or to allow him additional preparation time. Altogether 66 trial days were lost during the Prosecution case because of the health of Mr.

Milošević.

15. The Defence case was initially scheduled to begin three months after the close of the Prosecution case. Nevertheless, the start of the Defence case had to be postponed on five occasions on the account of Mr. Milošević's ill-health. The conduct of the trial was further affected by the resignation because of ill-health of the Presiding Judge and the appointment of a new Judge to the bench.

16. The case for Mr. Milošević commenced on 31 August 2004. On 2 September 2004, in view of detailed medical reports it had received regarding Mr. Milošević's health, the Trial Chamber made an order assigning counsel to Mr. Milošević. The effect of the modalities provided by that order would have been that the assigned defence counsel would have primary responsibility for conducting and presenting the defence case. The modalities of this order were reversed by the Appeals Chamber in November 2004, returning the effective conduct and presentation of the defence case to Mr. Milošević. Despite the availability to him of assigned counsel he continued to present his case in court and was heavily involved in the ongoing preparation of his witnesses and his case.

17. Over a year later, on 12 December 2005, in court session, Slobodan Milošević requested to be provisionally released to Russia for health reasons. On 23 February 2006 the Trial Chamber denied Mr. Milošević's request. An appeal against this decision was filed by Mr. Milošević on 2 March 2006 but this had not been heard when he died nine days later.

18. On 8, 9, and 10 March 2006 the trial again stood adjourned, this time to enable Mr. Milošević to proof Mr. Momir Bulatović, the President of the Republic of Montenegro at times relevant to the Indictment, who was about to testify for Mr. Milošević in the trial. The death of Mr. Milošević on Saturday 11 March 2006 brought the trial to a premature end. At the time of his death the trial was drawing to a close. The trial schedule was for the defence evidence to conclude in May 2006.

This Inquiry

19. This Inquiry commenced on the day of the death of Mr. Milošević. More than 60 persons, who had information concerning various issues relevant to this death, have been interviewed and have made statements or given reports. All detainees who were in the cell block of Mr. Milošević have been interviewed and have given statements. All UNDU staff who had contact with Mr. Milošević in the days before his death have been interviewed. Meetings were held with Mr. Marko Milošević, the son of Mr. Slobodan Milošević, and also with members of his legal defence team.

Their statements have been recorded.

20. The files and confidential papers of the Trial Chamber which was conducting the trial of Mr. Milošević have been provided, together with all UNDU and Registry records relevant to his health.

21. Many doctors were approached by the Inquiry, including all doctors known to have treated, or to have been consulted by, Mr. Milošević during his detention at UNDU. These include doctors in Serbia, Russia, France, Belgium and the Netherlands. Some of them provided the Inquiry with additional written comments. Some others were interviewed and their statements were recorded.

22. In particular, on 23 March 2006 letters inviting further comments were sent to Dr Zdravko Mijailović from the Military Medical Academy in Belgrade, Dr Margarita Shumilina, Professor Elena Golukhova and Professor Leo Bockeria from the Bakoulev Centre for Cardiovascular Surgery in Moscow, Professor Florence Leclercq from Hospital Arnaud de Villeneuve in Montpellier, Professor Tavernier from University Hospital Ghent, Dr Vukašin Andrić, University Clinical Centre Kosovo, to Drs Sedney, Aart and Spoelstra from the Bronovo Hospital in The Hague, Dr Croese and Dr Rodrigues, physicians from The Hague, Dr van der Sloot, from the Amsterdam Medical Centre, Dr de Laat from Leiden University Medical Centre, Dr Touw from The Hague Hospital Pharmacy, and Professor Uges from University Medical Centre, Groningen in the Netherlands. The medical officer at UNDU, Dr Falke, also provided two statements following interviews.

23. In two letters of 24 March and 4 April 2006, Dr Zdravko Mijailović, Chief of the Clinic of Cardiology at the Military Medical Academy in Belgrade, who had been the treating cardiologist of Mr. Milošević for some years before he came to The Hague, expressed his willingness to assist the Inquiry. However, in letters of 10 and 18 April 2006 Dr Zdravko Mijailović informed the Inquiry that he had been refused approval to do so by the authorities of Serbia and Montenegro. As of the date of delivery of this report, no response from the Embassy of Serbia and Montenegro had been received to a request by the Inquiry for such approval.

24. On 27 March 2006 the Inquiry received a letter from Drs Croese and Rodrigues, as well as a letter from Dr Spoelstra, an ear, nose, throat specialist at Bronovo Hospital. Professor Elena Golukhova a cardiologist, and Professor Leo Bockeria, the Head of the Bakoulev Centre in Moscow, respectively, sent their written observations concerning the health and the treatment of Mr. Milošević to the Inquiry. In early April 2006 a letter from Professor Uges from the University Medical Centre Groningen was received and on 4 April 2006 a more detailed statement was made.

25. In early April 2006 the Inquiry contacted Professor Tavernier and Professor Leclercq by

HOE
WEE
LE DAT
MOON
NINE
2600
212
152
9

HOE
WEE
LE DAT
MOON
NINE
2600
212
152
9

HOE
WEE
LE DAT
MOON
NINE
2600
212
152
9

HOE
WEE
LE DAT
MOON
NINE
2600
212
152
9

HOE
WEE
LE DAT
MOON
NINE
2600
212
152
9

caffeine, cotinine and OH-cotinine, products of nicotine conversion, and ethanol (alcohol), which could have formed post mortem or ante mortem. No traces of rifampicin were found during the detailed toxicological investigation.

35. These results were confirmed by the toxicological investigations carried out by the *Institut für Rechtsmedizin, Universitätsklinikum* in Bonn, Germany, which also noted that there had been an indication of a possible but unconfirmed presence of a conversion product of droperidol, an antipsychotic, in the urine. This result could not be definitely demonstrated by that laboratory. No such result had been found at the Netherlands Forensic Institute which made identical testing. With reference to this possibility it is noted that droperidol was not prescribed for Mr. Milošević, it is not available in the Netherlands, it is not held at UNDU. Even if there had been a trace of droperidol in Mr. Milošević's urine, which the Inquiry is advised is extremely unlikely given these circumstances, the toxicological report confirms that this could have no relevance to his death.

36. The autopsy report establishes that Mr. Milošević's death was caused by natural causes and excluded any toxicologically identified factors which could have contributed to his death. These findings, from detailed investigations conducted entirely independently of the Tribunal, demonstrate that Mr. Milošević had not been poisoned and that no other substance (medications or otherwise) present in his body was a cause of his death or contributed to it. He died from natural causes, a heart attack.

37. These same investigations and findings also exclude the possibility of suicide. This is also confirmed by the other circumstances. There is nothing in his medical documentation that could suggest a heightened risk of suicide. Mr. Milošević's non-compliance with his therapeutic plan and his tendency to self-medicate, to be discussed below, cannot reasonably be interpreted as a sign of suicidal intent. No person who had contact with Mr. Milošević in the days before his death saw any reason to think that he was at risk of suicide or self harm. The objective circumstances in which he was found and the detailed medical investigation into the cause of his death provide no foundation for the possibility of suicide.

38. The full autopsy examination disclosed no signs of any external violence that may have influenced the occurrence of the death of Mr. Milošević. The pathology and toxicological examinations exclude any toxicological contribution to the death *i.e.* there had been no poisoning of Mr. Milošević and none of the medications found in his body were of a nature, or were present in quantities, that could have contributed to his death.

39. These results confirm that Mr. Milošević died from natural causes, a heart attack.

Medical treatment of Mr. Milošević

40. Slobodan Milošević was first admitted to UNDU on 29 June 2001. He was examined by Dr Falke, the UNDU medical officer, who remained his physician until his death in March 2006. Dr Falke immediately arranged for Mr. Milošević to be examined by Dr van Dijkman, a specialist cardiologist from Bronovo Hospital in The Hague. This occurred on 2 July 2001 and then again on 24 August 2001. Dr van Dijkman became Mr. Milošević's primary treating cardiologist during his custody and examined him a number of times, both at UNDU and at Bronovo Hospital.

41. Some time after his admission to UNDU, reports of a detailed medical examination, including of a coronary angiogram, conducted on Mr. Milošević between 11 April and 13 April 2001 in the Military Medical Academy in Belgrade were made available to Dr Falke. These reports indicated that Mr. Milošević had a heart hypertrophy and a myocardial bridge, and that he suffered from unregulated hypertension with probable presence of angina pectoris. It was noted in the reports that he had occasionally complained of a sharp chest pain, which could not be relieved by nitroglycerine. It was reported that this was due to coronary arterial spasms. The reports indicated concerns whether Mr. Milošević was adhering to his therapeutic plan as his blood pressure remained high despite the fact that, according to him, he was following his therapy, and because planned further examinations in Belgrade could not be conducted because of his "lack of motivation". These reports were made available by Dr Falke to Dr van Dijkman who also saw a film of the coronary angiogram of April 2001 and reported on it in his report of 19 August 2002.

42. Dr Mijailović, Mr. Milošević's treating cardiologist from Belgrade who examined him in the Military Medical Academy in April 2001, visited Mr. Milošević in UNDU on a few occasions. Dr Mijailović met with Dr Falke and discussed with him Mr. Milošević's medical history as well as his personality, and in particular, the difficulties both experienced in persuading Mr. Milošević to comply with his doctors' recommendations for treatment. Dr Mijailović also sent a letter to Dr Falke identifying Mr. Milošević's risk factors—arterial hypertension, lipid disorder, smoking, family history of cardiac diseases, and years of prolonged stress, as well as his current cardiovascular conditions—untreated hypertrophy with alterations to the organ, heart hypertension and a myocardial bridge, disorders in coronary micro circulations, and indications of angina pectoris. Dr Mijailović noted further that Mr. Milošević was at a high risk of a stroke, a heart attack, a sudden cardiac death, or sudden malignant heart rhythm disorder, and recommended the following tests: 24 hour Holter and ECG monitoring, standard ECG and a complete echocardiography. Dr Mijailović also recommended medicinal treatment with beta-blockers, ACE inhibitors, diuretics, and sedatives and reduction of the risk factors, namely workload, stress, salt

= Angina
Pectoris
MILITARY
ACADEMY
BELGRADE
OVER

= OR
GIVEN
SCHEDULE

21. 2. 24: MRS GUN ANGINA
PECTORIS, 12
NEVER IN UNDU → DUS WEL

diet, smoking.

WAT IS HET NIEK MIJAILOVIC-MEDICINISCH GEMID?

43. The trial of Mr. Milošević commenced in February 2002. In July 2002 Dr Mijailović examined Mr. Milošević in UNDU pursuant to an order from the Trial Chamber. The planned examination of Mr. Milošević took place on 16 July 2002 and was conducted by Dr Mijailović and two Dutch physicians, Drs Croese and Rodrigues. Dr Mijailović found that at the time Mr. Milošević had a very high blood pressure and recommended appropriate medication therapy to lower the blood pressure, as well as rest and a full medical examination, i.e. 24 hour Holter blood pressure monitoring, ECG, and ultrasound of the heart. Similar were the conclusions of Drs Croese and Rodrigues. They established severely increased blood pressure with organ damage (left ventricular hypertrophy) and possibly arteriosclerotic changes within the fundi, and recommended that Mr. Milošević's workload be reduced and additional treatment by a cardiologist provided. The laboratory results of the blood sample taken during the examination revealed moderately increased cholesterol levels. The other values were within the normal range.

44. In late July 2002 Mr. Milošević's medical reports were sent to Dr van der Sloot, a cardiologist from the Amsterdam Medical Centre, University of Amsterdam. He proposed that medical investigations be conducted at the Amsterdam Medical Centre the following day. The planned examination, however, did not take place as Mr. Milošević refused to be hospitalised for the tests. VERBODEN OM HOSPITALISEREN

45. During a further examination of Mr. Milošević on 16 August 2002, Dr van Dijkman was presented with the film of the coronary angiogram conducted in April 2001 in Belgrade. He reported that Mr. Milošević suffered from essential hypertension with hypertrophy of the left ventricle. He also indicated that on the basis of the coronary angiogram conducted in Belgrade no sclerosis of the coronary arteries was observed. Following this examination Dr van Dijkman recommended that sufficient periods of rest be incorporated into the trial schedule and, in particular, that a period of four consecutive days of rest be allowed every two weeks of trial. This recommendation was followed by the Trial Chamber and that became the established trial schedule.

46. On 15 November 2002, in response to a sharp increase of Mr. Milošević's blood pressure, he was examined again by Dr van Dijkman. An ECG and an echo-doppler examination were conducted. Dr van Dijkman recommended again sufficient rest periods in combination with antihypertensive medications and noted the importance of lifestyle as the first step in treating diagnosed high blood pressure.

47. On 24 January 2003, on Mr. Milošević's request, three medical doctors from the Military Medical Academy in Belgrade, who had previously been treating Mr. Milošević, visited and

WAT IS
HET
NIEK
MIJAILOVIC-
MEDICINISCH
GEMID?

MEDISCH
ONJURIS
ONTOLOGIE
PARR
CORDE

examined him in UNDU. Dr Falke, a nurse and an interpreter were present during the examination. The available medical documentation was presented to the visiting doctors. In the course of the examination the doctors recommended some additional or control diagnostic tests such as ultrasound of the abdominal aorta and carotid arteries, 24 hour Holter monitoring, X-ray of the lung and the heart, spirometry, certain corrections of the drug therapy and evening walks. The visiting doctors agreed with the earlier recommendations of Dr van Dijkman, Dr Falke, Dr Croese, and Dr Rodrigues for regulating Mr. Milošević's blood pressure with medications and sufficient rest, although they proposed some slight adjustments to his medications on the basis of their experience from treating Mr. Milošević for 10 years.

48. On 25 March 2003, following a further high blood pressure crisis, Mr. Milošević's medical reports were sent for consultation to Dr van der Sloot at the Amsterdam Medical Centre. He agreed with the treatment implemented earlier by Dr van Dijkman and indicated that, if Mr. Milošević took his medications properly and used his rest time adequately, his blood pressure would not raise as much as in the past.

49. On 23 September 2003, in response to a high blood pressure crisis, Dr van Dijkman visited Mr. Milošević in UNDU. He found that Mr. Milošević displayed symptoms of exhaustion and extreme fatigue and that his blood pressure had risen to unacceptable levels (210/120 mmHg). Dr van Dijkman noted that the timetable of the Tribunal hindered the proper medication treatment. He increased Mr. Milošević's medications and recommended rest for two weeks. He also recommended that following these two weeks of rest, a regime of four days of rest and three days in court be followed. This was implemented by the Trial Chamber and a court schedule of three sitting days a week was followed for the remainder of the trial.

50. Professor Elena Golukhova visited Mr. Milošević in The Hague in early 2004. While it is recorded that she visited Mr. Milošević in January 2004, no report from her appears ever to have been disclosed to the Tribunal or the medical officer at UNDU by Mr. Milošević. Its existence was unknown until Professor Bockeria drew attention to it in his letter to this Inquiry of 5 April 2006. Professor Golukhova has helpfully provided details of her findings in a letter to the Inquiry. She indicated that during the 2003 (early 2004) examination it was found that Mr. Milošević had high blood pressure, which was poorly controlled by beta-blockers and ACE inhibitors, significant ECG abnormalities, namely signs of left ventricular hypertrophy, T-wave abnormalities and ventricular beats, borderline cholesterol level, and that in addition he was smoking. She recommended that Tl scintigraphy, coronary angiography, electrophysiology study and some other investigations be conducted on Mr. Milošević. She indicated that, according to the European guidelines relevant to

Why nothing? is not
severe and with
the Van Dijkman

WAS WAS NOT GOLUCOVA - REPORT
"FOREIGN-REPORT"
WAS OF GREAT
RECENT HISTORY

his condition, Mr. Milošević had a high risk of fatal arrhythmias and sudden cardiac death.

51. The Prosecution case in the trial having concluded on 25 February 2004, the Trial Chamber adjourned for three months to allow Mr. Milošević to prepare his defence. Shortly before the trial was due to resume, a report from Dr van Dijkman dated 11 May 2004 indicated that Mr. Milošević's blood pressure, monitored daily in the last two weeks, was consistently high. Mr. Milošević was recommended to cease the preparation of his defence and his antihypertensive medications were increased. Mr. Milošević's intake of these medications was closely monitored. It is significant that with this monitoring of his medication intake, a report of follow-up examinations dated 19 May 2004 stated that after a 48 hour blood pressure monitoring, it was observed that his blood pressure values had reduced to acceptable levels. Mr. Milošević, however, also complained of general fatigue and pressure in his head, which, in Dr van Dijkman's opinion, was probably the result of the side effects of the increased medications and of a mental stress of an unknown nature. This report also indicated that a funduscopy conducted a few days earlier found a hypertensive retinopathy with a few signs of vascular sclerosis, which was consistent with the results of an earlier examination of November 2002. Following this examination and at Mr. Milošević's request, one of his antihypertensive drugs, of which Mr. Milošević complained, was discontinued and his medications adjusted.

or just
poorly
STRESS
was
evident

52. On 8 and 9 June 2004, Mr. Milošević's blood pressure was again monitored over a period of 24 hours. Dr van Dijkman found that the results of this monitoring were higher than the results of the blood pressure monitoring in May 2004, but he did not consider these values to be so high as to require Mr. Milošević to cease activities. Dr van Dijkman recommended that Mr. Milošević continued with his current therapeutic plan.

NEVER
2004
value
for
adjust

53. On 2 July 2004, after an increase of Mr. Milošević's blood pressure, Dr van Dijkman recommended further rest until the blood pressure reached normal values. This was done.

54. On 6 July 2004, in light of the delays to the trial caused by Mr. Milošević's health problems, the Trial Chamber ordered the Registrar, *inter alia*, to identify a cardiologist with no prior involvement in the treatment of Mr. Milošević to examine him and to report to the Chamber on his fitness to represent himself and the likely impact on the trial schedule if he continued to do so. The Registry contacted professional cardiological organisations in other countries requesting that they nominate a specialist of high standing. Responses from cardiological societies in Belgium and Switzerland, among others, were received. Upon the recommendation of the Belgian Society of Cardiology, Dr Rene Tavernier, Chief of Clinic in the Department of Cardiology of the University Hospital in Ghent and a Professor of Cardiology at the Medical School of the University of Ghent,

was appointed by the Registry to conduct the medical examination.

55. Professor Tavernier reviewed the medical documentation and conducted an examination of Mr. Milošević. He established that Mr. Milošević had a target organ damage and suffered from grade III hypertension with a very high added risk. He indicated further that despite treatment with five antihypertensive drugs in adequate doses the blood pressure remained high, a phenomenon known as resistant hypertension. In his view, this was due to a combination of severe pre-existing essential hypertension, Mr. Milošević's lifestyle involving three-day a week work on his defence, and his poor adherence to his therapeutic plan. He concluded that Mr. Milošević was not fit to represent himself and that resumption of trial under these conditions would result in early recurrence of very high blood pressure.

56. On 18 August 2004 a report from Dr van Dijkman provided to the Chamber, stated that, in order to gain more insight into Mr. Milošević's adherence to his therapeutic plan, blood samples were taken and examined by Dr Touw, Chief of the Clinical Pharmaceutical and Toxicology Laboratory of the Pharmacy of The Hague Hospital. Dr Touw's report found that the serum concentrations of metoprolol, one of Mr. Milošević's antihypertensive drugs, were lower than norms stated in literature for ingestion of his prescribed doses, and that nordazepam, a benzodiazepine derivative used in the case of anxiety, which Mr. Milošević had refused to take from UNDU medical staff when it was prescribed, was detected in the two blood samples taken from Mr. Milošević. On the basis of specific testing of samples Dr Touw was also able to dismiss the possibility that the low concentrations of Mr. Milošević's antihypertensive medications in his blood may be due to a rare condition known as rapid metabolism. As noted later in this report, this coincides in time with the finding of non-prescribed medications, including nordazepam, in the "privileged" office in UNDU which was used by Mr. Milošević for his defence preparation.

57. Mr. Milošević's defence case had commenced on 31 August 2004. Nevertheless, Mr. Milošević's blood pressure remained within acceptable values for many months. In mid April 2005 his blood pressure again reached very high levels. On 20 April 2005 Mr. Milošević was examined again by Dr van Dijkman. His laboratory analyses showed a normal kidney function and normal electrolytes and his ECG remained unchanged. Dr van Dijkman concluded that if the medication had been taken properly, the high blood pressure could have been caused by the additional stress related to his trial. He recommended an additional antihypertensive medication, more rest and regular blood pressure monitoring.

58. In June and July 2005 Mr. Milošević's blood pressure remained within acceptable values (between 130/85 and 160/95). On 4 August 2005 Dr van Dijkman examined Mr. Milošević and

further found that his heart tones were normal and his ECG was unchanged. He concluded that with the current trial schedule of three working days per week an acceptable blood pressure situation had been achieved and recommended that this schedule be maintained. It was.

dr
DUS NIET
"MORE REST"

59. On 4 November 2005, at Mr. Milošević's request, he was examined by Drs F. Lelercq from France, M. Shumilina from Russia, and V. Andrić from Kosovo, who visited him at UNDU. The joint conclusion of these three doctors was that his state of health was not stable and that further tests were necessary in order to identify the origin of his current complaints. Rest for a period of at least 6 weeks, which was to be followed by additional procedures, was recommended. No further details about the additional tests or procedures were provided in the joint conclusion.

MEDISCHE
COORDINATOR
IN
ONDERZOEK
TEGEN-
SPRAAK

↓ "REST": NIET
BIE GE DAAW

60. On 15 November 2005, in a court session, Mr. Milošević tendered the reports of the three doctors and their joint conclusion. The Trial Chamber adjourned the trial from 16 November to 29 November 2005 because Mr. Milošević said he could not continue. On the same day the Trial Chamber ordered the Registrar to arrange for an examination by the treating cardiologist and the treating ear, nose, throat specialist on the content and recommendations of the visiting doctors. These reports and the reports of the visiting doctors will be examined in more detail later in this Report.

more detail later in this Report
7

61. On 21 November 2005 Dr Falke informed the Trial Chamber that Mr. Milošević's blood pressure had risen again to unacceptable levels and that he was not fit to attend court. This was the first time in a year when the trial had to be interrupted because of Mr. Milošević's cardiovascular problems. The trial was adjourned until 29 November 2005.

→ Before 15 NOV OF NOV
2 NOV?

62. On 22 November 2005 Dr van Dijkman examined Mr. Milošević and found that there were no changes of his cardiovascular status. In his report he advised sufficient rest, but expressed the opinion that the period of rest of at least six weeks recommended earlier by the visiting doctors was too much.

→ RE-
BURY
ON NOV
END OF
OUTDOOR-
DOOR

63. On 23 November 2005, Mr. Milošević was examined by Dr de Laat, an ear, nose, throat specialist from the Leiden University Medical Centre. In his report he commented in detail on the views expressed in the report of Dr Andrić from Kosovo. He agreed there was a perceptive hearing loss but considered that with different technical arrangements Mr. Milošević could continue with the trial.

64. When the trial resumed on 29 November 2005 Mr. Milošević requested a further period of rest. This was granted by the Trial Chamber in a decision on 12 December 2005 when the trial was adjourned until 23 January 2006 which allowed six weeks rest as had been proposed by the three

visiting doctors in November.

65. In court on 12 December 2005, however, Mr. Milošević also proposed to the Trial Chamber that he be granted provisional release and allowed to go to Moscow for health reasons, relying on the reports of the three visiting doctors. On 20 December 2006 a formal motion was filed seeking Mr. Milošević's provisional release to enable medical treatment at the Bakoulev Scientific Centre for Cardiovascular Surgery in Moscow. In addition to the reports of the three visiting doctors from November, a further email of Dr Shumilina dated 19 December 2005 to an assigned counsel for Mr. Milošević was relied on. In this email Dr Shumilina recommended the following additional tests: a complex ultrasonic of the vascular pathology, especially brachiocephal arteries and veins; echocardiography and stress echoardiography; Holter monitoring and daily monitoring of the blood pressure; "estimation" of the homeostasis: investigation of the brachiocephal and coronary vessels with contrast media; and PEI (position-emission imaging) of the brain and of the heart. Her email also indicated that endovascular or surgical decompression of the right vertebral artery, the stenting of brachiocephal or cardiac arteries, carotid endarterectomy, or even bypass surgery may be necessary to perform.

66. This motion for provisional release to Moscow was denied by the Trial Chamber in a decision delivered on 23 February 2006. The Trial Chamber noted that no real attempt had been made to demonstrate that Mr. Milošević's needs could not be met in the Netherlands. The Trial Chamber observed that an application for provisional release on medical grounds cannot be granted unless such a showing was made. An appeal against this decision was filed on 2 March 2006.

67. Meanwhile, in light of a sudden increase in Mr. Milošević's blood pressure, further blood tests were taken on 21 and 28 November and 5 and 16 December 2005. The concentrations of metoprolol in all samples were found to be lower than corresponded to the prescribed dose and too low to be effective to treat hypertension. In addition, the concentrations of amlodipine were below those expected for the prescribed dosage. Further, diazepam was found in the first two samples, and nordazepam was found in the first three samples. Dr Falke spoke to Mr. Milošević about these results on 19 December 2005 indicating that he doubted whether Mr. Milošević was taking his medications as prescribed. This was denied by Mr. Milošević.

68. With respect to the presence of diazepam and nordazepam, it is noted that in October 2005 Mr. Milošević was prescribed diazepam for a pain in his back. A week after ingestion diazepam transforms into its metabolites nordazepam and oxydiazepam. However, it is the advice of a consultant toxicologist, Professor Uges to this Inquiry, that after two weeks neither diazepam nor nordazepam would be found in the blood. The last regular dosage of the prescribed diazepam was

memorandum of the Commanding Officer of UNDU. Other events intervened, as described elsewhere, and this dispute had not been resolved when Mr. Milošević died.

72. In the meantime Dr Falke and Dr Touw continued to follow up on the blood sample of Mr. Milošević from the strictly controlled test on 12 January 2006 and Dr Touw's report following this test, dated 20 January, which, for the first time suggested the possibility of the use of rifampicin. Some of the remaining blood sample taken from Mr. Milošević on 12 January 2006 was forwarded to Professor Uges. His laboratory at Groningen was equipped to conduct the specialised testing necessary to detect rifampicin. Rifampicin had never been prescribed for Mr. Milošević.

73. Rifampicin is an antibiotic usually used to treat tuberculosis and leprosy. Sometimes it is used in advanced cases of liver failure. If it is taken when not needed, it does not have a particularly damaging effect unless taken in significantly excessive quantities. Rifampicin affects the enzyme in the liver which is responsible for the breaking down of amlodipine. The combination of rifampicin and metoprolol can considerably decrease the bio-availability of metoprolol, resulting in ineffective concentrations of metoprolol. Mr. Milošević had been prescribed both metoprolol and amlodipine by his treating doctors at UNDU. These effects of rifampicin are well known and this information is available to the general public as well as doctors.

74. Professor Uges detected rifampicin and its metabolite desacetyl-rifampicin in concentrations of 0.8 mg/l and 1.1 mg/l, respectively, in the blood sample taken from Mr. Milošević on 12 January 2006. The activity of the medication is the sum of both, which in the present case was 1.9 mg/l. The lowest common concentration in the blood when taking a normal dosage of rifampicin of 600 mg/day is known to be 0.5-1 mg/l for the sum of both components. The presence of rifampicin offers an explanation for the failure to achieve adequate levels of the prescribed antihypertensive drugs in Mr. Milošević's blood, despite adequate, even high prescribed dosages.

75. Professor Uges sent the results to Dr Touw on 17 February. On 23 February 2006 Dr Touw sent the results to Dr Falke. Dr Falke consulted with medical colleagues and then with a lawyer. His concern was whether under Dutch law he could disclose these results to the Trial Chamber without Mr. Milošević's consent. He also discussed the problem he faced informally with the Commanding Officer of UNDU and his deputy, and then with the Registrar and the Deputy Registrar. He then confronted Mr. Milošević with the test results on Friday, 3 March 2006 and told him he would disclose these results. On 3 March 2006 he sent a letter to the Registrar informing him of the results and of the effect of this drug. The President was informed on Monday, 6 March 2006 and at his direction the Trial Chamber was informed on Tuesday, 7 March. The trial stood adjourned on 8, 9 and 10 March to allow Mr. Milošević to proof his next witness. On 9 March

23-2 FALSE WITNESS VAN RIFAMPICIN. PAS 3 MAART 11 INGEZICHT - 26-3 PRES. INGEZICHT

NAAR SCHIEDAM
FALKE HAD ONTMOETING
GROOT ALBERT
MOETING - 20

2006 the Trial Chamber ordered submissions from the parties concerning the rifampicin by 16 March 2006. Mr. Milošević died on Saturday, 11 March 2006.

76. The discovery of rifampicin was in a blood test taken on 12 January 2006 when Mr. Milošević volunteered to take a further blood test while the consumption of the prescribed medications was carefully monitored. This was the first time that a blood test of Mr. Milošević had undergone the additional specific testing for rifampicin. Normal testing would not have disclosed the presence of rifampicin. Mr. Milošević was not aware that the sample he gave would be tested for rifampicin. While the sample was taken on 12 January 2006 the result did not reach Dr Falke until 23 February because this was a second testing conducted at the Laboratory for Drug Analysis and Toxicology in Groningen following the normal first testing by Dr Touw. Mr. Milošević was not told of the results until 3 March 2006 because of the difficult legal position in which Dr Falke found himself by virtue of the Dutch legal provisions concerning medical confidentiality (an issue which is further considered later in this Report).

77. It is the advice of Professor Uges that an effect of taking rifampicin is a marked reddish discolouration of the urine. Such discolouration would have been obvious to Mr. Milošević on 12 January 2006, yet he made no mention of this to Dr Falke or the nurse at UNDU. Were rifampicin being administered without his knowledge it is highly likely he would have reported such abnormal discolouration of his urine.

78. Rifampicin is not held at UNDU and no detainee has ever been prescribed this medication at UNDU.

79. Mr. Milošević had volunteered to Dr Falke in early January to undergo a strictly controlled testing, which was conducted on 12 January 2006, following Dr Falke informing him on 19 December 2005 of his concern from test results received by Dr Falke in December that Mr. Milošević was not taking his medication. UNDU records disclose that Mr. Milošević received visits on 16 days between 19 December 2005 and 12 January 2006. In every case the visitors were legal associates of Mr. Milošević who were "privileged" visitors (see further discussion of privileged visits later in this Report).

80. On 8 March 2006 Mr. Milošević wrote to the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation through the Russian Embassy in The Hague. The contents of this letter were the basis of much media controversy about the cause of the death of Mr. Milošević. This information appears to have reached representatives of the media through a legal associate of Mr. Milošević. In the letter Mr. Milošević says:

I believe that the persistent attempts to deny me treatment in Russia are motivated by the fear that a careful specialist analysis would reveal ongoing, deliberate actions to damage my health throughout all this time, and which could not be concealed from Russian specialists.

In support of this claim, I would cite a simple example which I am enclosing. A document delivered to me on 7 March makes clear that on 12 January (i.e. two months ago), they found an exceptionally potent drug in my blood, which, as they themselves say, is used to treat leprosy and tuberculosis, despite the fact that I have never used any antibiotics in all the five years I have been in their prison. Throughout this time, I have not had a single infectious illness (except for flu).

Even the fact that they waited two months cannot be explained in any way other than this is a case of manipulation. In any event, the people who are giving me leprosy drugs certainly cannot be treating me, nor can those against whom I defended my country during the war and in whose interests it is to silence me.

Gentlemen, you are aware that Russian physicians who are among the most reputable in the world have concluded that I require urgent examination and treatment for vascular problems of the head. I know very well that this is the case because I feel very poorly. I am writing to you, in anticipation that you will help protect me against criminal activities in an institution that works under the UN insignia, and that I will be able, as soon as possible, to receive adequate medical treatment in your hospital, in whose doctors, like Russia, I have full confidence.

81. It will be appreciated that the factual scenario presented in this letter about the course of the testing of rifampicin does not accord with what did occur as revealed by the written records of the material events, the testing and the statements of those involved. In this respect it should be made quite clear that Professor Uges had no connection whatever with the treatment of Mr. Milošević or the testing of his blood samples until the Trial Chamber order of 3 January 2006 when it sought to obtain an entirely independent expert report. Nothing discovered in the course of this Inquiry provides any support for the allegations that Mr. Milošević was the victim of criminal activities and of deliberate action to damage his health. The factual circumstances revealed by the Inquiry are entirely to the contrary.

82. Meanwhile, on 1 February 2006, during a regular inspection of the cell of Mr. Milošević another medication, prilazid plus, was found. This was an antihypertensive medication, which contained cilazapril, an ACE inhibitor, and hydrochlorothiazide, a diuretic. The medication originated from Serbia. It had not been prescribed for Mr. Milošević by his treating doctors at UNDU.

83. The trial had resumed on 23 January 2006. On 22 February 2006, in a court session, Mr. Milošević complained of noises in his head and stated that the symptoms identified by Dr de Laat in November 2005 had worsened and were making him tired. He indicated he could not continue because of a thundering noise in his head. The Trial Chamber ordered the Registrar to arrange for Mr. Milošević to be examined by a specialist. The trial was then adjourned. On 23 February 2006 Mr. Milošević was again examined by Dr de Laat from the University Medical Centre Leiden. The results of the audiometry conducted during this examination showed no change from the results of

the audiometry conducted on 23 November 2005. The other test showed normal values. After an examination of the ear, air in the middle ear on both sides was established. The report concluded that the booming sounds and the tinnitus that Mr. Milošević complained of were not incapacitating. It was noted that following Mr. Milošević's examination in November 2005, adequate measures to adjust the headphone system were taken in the courtroom, and that the communications facilities provided were adequate. The report further stated that the feeling of pressure in the ears was usually experienced by patients with a similar anamnesis. It was indicated that some rest was advisable but no other measures were advised to be necessary.

84. At the time, however, Mr. Milošević refused his consent to the report of Dr de Laat being provided to the Trial Chamber. The report had been given by Dr de Laat to Dr Falke who advised the Trial Chamber that, without the consent of Mr. Milošević, under Dutch law he could not make it available to the Trial Chamber. This issue of medical confidentiality under Dutch law and the operation of Rule 34 of the Rules of Detention is discussed later in this Report. On Thursday 9 March 2006 the Deputy Registrar reported the situation to the Trial Chamber in a written submission.

85. It is apparent that events before the Trial Chamber concerning Mr. Milošević's health were approaching something of a watershed. The presence of rifampicin in Mr. Milošević's blood had just been reported to the Trial Chamber. Attempts by the Trial Chamber from 3 January 2006 to deal with the Memorandum of the Commanding Officer of UNDU, following the results of blood tests in November and December 2005, had been delayed because of a refusal of Mr. Milošević to give consent to his medical information being disclosed and were still the subject of disputes by Mr. Milošević about the factual basis for the Memorandum. Mr. Milošević had refused his consent for the report of Dr de Laat, on his complaints about hearing problems which led to an adjournment on 22 February, being provided to the Trial Chamber. The death of Mr. Milošević on Saturday, 11 March 2006 intervened so that none of these issues were able to be resolved by the Trial Chamber.

86. One other matter should be mentioned. Several detainees who shared the floor with Mr. Milošević at UNDU stated that in March 2006, a few days before his death, Mr. Milošević complained of a chest pain. Paško Ljubičić remembered that Mr. Milošević had told him that he had some pains and had pointed to his chest. Željko Mejakić saw him putting his hands on his chest and complaining of a chest pain. Ljubomir Borovčanin remembered that he was complaining of a pain on the left side of his body, below his ribcage. In fact on 2 March 2006 Mr. Milošević had seen the duty nurse at UNDU complaining of a pain in his belly. The nurse reported her observations of his complaint to Dr Falke by telephone. Dr Falke advised treatment that night with a painkiller and confirmed his diagnosis the next day when he examined Mr. Milošević at UNDU.

WELKE DIAGNOSE?

2006 ALLER OVER
11 MARCH 2006
LJUBOMIR BOROVČANIN

the cervical spine with functional tests, assessment of blood rheology, triplex scan of the brachiocephalic arteries and veins, transcranial doppler ultrasound and angiography, as well as ethiopathogenic treatment in a specialised hospital.

Videc 11551-
2116 Q12.
18
+
A12 gr
↓
2116
↓

89. Dr Vukašin Andrić found that the results of his physical examination of the ears, nose and throat were normal. He concluded that Mr. Milošević had bilateral impairment of the peripheral vestibulocochlear apparatus of primarily vascular origin exacerbated by the use of earphones over the period of several years, and that this condition was irreversible. He recommended immediate rest by reducing sound stimulation to minimum and treatment with two medications.

90. The cardiologist who examined Mr. Milošević at his request in November 2005 was Professor Leclercq of France. She concluded, in particular, that "Mr. Milošević was a patient with a cardiovascular risk and the left ventricular hypertrophy increases this risk." She proposed testing with a coronary scanner or scintigraphy, ambulatory blood pressure measurements over 24 hours, microalbuminuria, and a doppler of neck vessels and renal arteries as well as having a neuro-radiologist interpret the MRI. Her treatment recommendations were for "no change to antihypertensive treatment and other cardiovascular therapy," and "laboratory tests to be done twice a year (ionogram and kidney function in particular)".

91. As mentioned earlier in this Report, Dr J. de Laat, a physicist-audiologist expressed quite different opinions from those of Professor Andrić as to the cause and nature of the concerns raised by Mr. Milošević. He agreed there was a perceptive hearing loss, more so in the right ear, but considered that with different technical arrangements Mr. Milošević could continue with the trial. As the autopsy report, especially the pathology results, does not reveal any connection between these concerns and the death of Mr. Milošević, this will not be pursued further in this report.

92. Dr N.J.M. Aarts, a neurological radiologist, disagreed with many of the views expressed by Dr Shumilina which dealt with various conditions of Mr. Milošević's head and cerebral circulation. In particular he did not agree that the findings indicated a pathological condition. Dr Aarts also was of the view that the arterial sclerosis noted was normal in view of the age of Mr. Milošević whereas Dr Shumilina considered that it was a natural development of long term non-corrected arterial hypertension. On 14 December 2005 Dr Shumilina sent a letter in response to Dr Aarts' report. She disagreed with his observations. As the autopsy report, especially the pathology results, does not indicate any connection between the matters raised by Dr Shumilina and the death of Mr. Milošević this will not be pursued further in this report.

→ 115520? 2116 Q12.

93. Dr van Dijkman observed, in his response to Professor Leclercq made on 18 November 2005 pursuant to an order from the Trial Chamber, that this did not add much to what was already

HIER STAAT ONDUIDELIJK

Dit is niet anders anders dan "CORONAIR
INSUFFICIENTIE"

known and there were no new suggestions for adjustments of the medicinal treatment. With respect to the tests proposed, he observed in particular that the information available from earlier testing was sufficient to deal with the possibility of coronary insufficiency, that the heart catheterisation in the past showed no indication of coronary atherosclerosis, stress MRI with perfusion may be considered and a CT scan to determine the calcium score of the coronaries. However, he suggested that this should be carried out in a relatively quiet period for the patient as this would involve reducing anti-hypertensive medication. He could arrange a 24 hour pressure measurement the next week. Dr van Dijkman concluded that he could see "no grounds to change the current course of action [...]" and there are no reasons from the cardiologic point of view to alter the current trial regime."

94. While the Trial Chamber did grant Mr. Milošević an adjournment of six weeks from 12 December 2005, which met one of the recommendations of Drs Leclercq, Shumilina and Andrić, it denied Mr. Milošević's motion to be granted provisional release to Moscow. The decision, however, turned on the failure of Mr. Milošević to demonstrate that his health needs could not be met in the Netherlands.

Adequacy of medical treatment

95. The pathology findings in the autopsy report identified severe cardiac anomalies: Mr. Milošević's heart was too heavy with a pathological thickening of the left ventricle wall (hypertrophy) and 3 cm of the descending branch of the left coronary artery ran through the muscle tissue of the left chamber rather than over it (myocardial bridge). These conditions were not new, they had been identified before Mr. Milošević came to UNDU. Other findings include a blockage to a maximum of 50% of the left coronary artery due to arteriosclerosis and that areas of connective tissue and small scars occurred sporadically in the cardiac muscle. The pathology report observed:

As to the question of why this heart attack occurred precisely when it did, the autopsy and subsequent microscopic examination showed no anatomical factors which could be considered as triggering factors for a heart attack. The toxicological investigation showed no toxicologically identified factors which could induce a heart attack. Therefore, no (additional) factors were found which would explain why the heart attack occurred precisely when it did.

The conclusion was:

Slobodan Milošević, aged 64, appeared to have had severe anomalies of the cardiac muscle and coronary arteries, which resulted in a heart attack. This heart attack fully explains the death.

It should be noted that this is quoted from the English language translation of the report. The original in Dutch uses the word "hartinfarct" which has been translated as "heart attack."

96. In a letter of 5 April 2006 to the Inquiry Professor Bockeria who is the Head and Chairman

26
Blijft dus onduidelijk in dit rapport waarom N. is gestorven:
Zou zijn, in't Nederlands, "HARTINFARCT", maar in de Engelse versie staat
HARTANVAAL - HEART ATTACK

of the Bakoulev Centre for Cardiovascular Surgery in Moscow commented:

So the patient died because of myocardial infarction due to narrowing of the LAD [left descending artery] and muscular bridge over that vessel. He could be treated easily at any place of the world either by minimally invasive surgery on the beating heart or by angioplasty and stenting.

Professor Bockeria had supported the joint recommendations of the three visiting doctors in December 2005 but his letter had not detailed specific treatment. He went on to observe that Mr. Milošević's brother, who had been a friend of Professor Bockeria for several years, had been treated at the Bakoulev Centre when he had a heart attack shortly after the death of Mr. Milošević. Professor Bockeria commented that Mr. Milošević's brother had the same vessel (LAD) disease, three stents were introduced and "he is now doing very well".

97. While a need for surgery of this nature had not been identified in the reports of the three visiting doctors in November 2005 or in Professor Bockeria's letter to the Tribunal in support of Mr. Milošević's motion for provisional release in December 2005, the effect of this letter to the Inquiry of 5 April 2006 appears to be that, had Mr. Milošević been thoroughly examined over some weeks of hospitalisation as proposed at the Bakoulev Centre in Moscow, the need for surgical intervention of this nature would have become apparent and with such surgery the death would have been prevented. The question, at least implicitly raised by this comment, is whether this ought to have been foreseen by those responsible for Mr. Milošević's treatment at UNDU.

98. To assist the Inquiry with this issue and with a better understanding of the findings of the pathological examinations in the autopsy report, reference was made to the two expert cardiologists who were familiar with Mr. Milošević's case but who had not treated him and were quite independent of those who had. These were Professor Leclercq of France who had been retained by Mr. Milošević to examine him in November 2005, and Professor Tavernier of Belgium who had examined Mr. Milošević in mid 2004 at the request of the Trial Chamber when the Judges wanted an opinion independent of the treating doctors.

99. These two cardiologists were approached quite separately. The opinions they offered about the essential questions were nevertheless in substantial accord. Professor Tavernier regarded Mr. Milošević as having "a very high added [cardiovascular] risk" and in Professor Leclercq's words to this Inquiry he was "at high cardiovascular risk". In their observations to the Inquiry which took account of the autopsy findings, both of them were of the opinion that the treatment regime prescribed for Mr. Milošević at UNDU was appropriate. Each expressed the opinion that the pathology investigations in the autopsy report indicated that the precise mechanism by which Mr. Milošević died was a sudden cardiac death resulting from "a very fast life-threatening rhythm disturbance" in the words of Professor Tavernier, or a "grave ventricular rhythm disorder" in

Professor Leclercq's words. These are merely different ways of expressing the same arrhythmic occurrence caused by disruption to the electrical waves that pass through the heart.

100. Having reviewed the various tests proposed for Mr. Milošević by the visiting doctors in November 2005, Dr Tavernier expressed the view that

"[...] there is no test that if carried out would have helped detect or prevent the cause of death. When you have a heart hypertrophy and a high blood pressure you have to change your life-style and take your medications. Having taken additional tests would not have resulted in new recommendations or changing the prescribed medications."

→ Glycerin
in
VMDU!

As Professor Leclercq put the situation in her opinion

"[...] unfortunately, the possibilities of preventive treatment are almost nil."

The two cardiologists differed over the value of one of the tests proposed in November 2005, scintigraphy, which in Professor Leclercq's view could have enabled an assessment of whether there was a need for therapy to treat stenosis (blocking of the left coronary artery). Their opinions were in agreement, however, that the degree of stenosis that existed, a maximum of 50% determined in the autopsy, was not a cause of Mr. Milošević's death. Both Professors expressed the view that the myocardial bridge did not need treatment. While each agreed that the effect of the myocardial bridge would be to restrict the flow of blood through the artery at times and, as Professor Tavernier also added, that in combination with hypertrophy the bridge can probably increase the likelihood of ischemia, neither considered that in this case the myocardial bridge could have caused the death of Mr. Milošević.

↓ NINE SEVEN VEDDERE RESULTATON
CITY
FIVE

101. Both Professor Leclercq and Professor Tavernier noted the wording of the pathological report in its use of the term “heartinfarct,” which they understood as “myocardial infarction.” In Professor’s Leclercq’s opinion, “I do not think that that the description in the pathology report suggests a myocardial infarction in the sense in which I would use that term as a cardiologist.” Professor Tavernier did not consider that the report was demonstrating what he, as a cardiologist, would describe as an acute myocardial infarction. Clarification of the exact mechanism that had caused the heart attack was, therefore, sought from the pathologists who advised:

- hypertrophy of the myocardium (heart muscle) causes parts of this muscle to be at risk for lack of oxygen, because of the amount of muscle being too large for the blood supply to it. Thus, in the case of hypertrophy of the myocardium, at any moment a larger or smaller, even a very small part of the myocardium can have a lack of oxygen.
- myocardial bridging causes the temporary diminishing of blood flow in its branch of the left coronary artery. As a result a part of the myocardium may suffer from lack of oxygen.
- both of the above mechanisms may "work together" at the same moment.

- myocardial bridging causes the temporary diminishing of blood flow in its branch of the left coronary artery. As a result a part of the myocardium may suffer from lack of oxygen.

- both of the above mechanisms may “work together” at the same moment.

Dit ont te vinden bij de suggestie: ER WAS NIET ANTE KUNST
EN DE WELGERIN VAN ACHT
ONPILTOPPEN, zoals genoemd
EEN CANTOR PRISA (Dyanna)
WAS TOEGEHOORT

- a lack of oxygen in the myocardium may cause muscle fibres to die, this in turn may cause
 - either abnormal electrical currents in the myocardium, causing it to contract in an uncoordinated way, without effective pumping action (sudden cardiac arrhythmia).
 - or diminished pumping action of the heart, causing the heart to be unable to pump enough blood through the blood vessels (heart failure).

Further, in response to a question whether the hypothesis was consistent with their findings that this was a sudden cardiac death caused by structural changes in the heart muscle causing disruption to the electrical wave that goes through the heart, the pathologists replied that:

the anomalies we found in the heart can cause disruption of the electrical wave that goes through the heart*) and this can cause sudden cardiac death.

This, or any, electrical current is no longer present after death and therefore cannot be measured after death.

*) by changes to the speed with which the electrical current travels through the heart.

102. In this case there is a difference of professional opinion affecting both the need to treat Mr. Milošević by surgical intervention and whether such surgery would have prevented the death of Mr. Milošević. These differing opinions are held by very experienced medical specialists of unquestioned high standing. Because of the views expressed by experts of the calibre of Professor Tavernier of Belgium and Professor Leclercq of France, however, this Inquiry cannot reach the conclusion that there was a failure to provide proper medical care to Mr. Milošević by those treating him at UNDU. Nor can it be concluded that surgery as identified by Professor Bockeria in his letter of 5 April 2006 would have prevented the death of Mr. Milošević.

Mr. Milošević's compliance with his prescribed therapy

103. The medical officer at UNDU, Dr Falke, noticed shortly after the arrival of Mr. Milošević at UNDU that he was not following his medical recommendations. In particular, he did not make the changes to his lifestyle that he was strongly encouraged to. He did not stop smoking, he did not observe a diet, and he did not exercise. This remained the case until his death although it was noted not long before he died that he appeared to be observing a diet which involved a lot of grapefruit. This was not a diet that had been recommended by the treating doctors at UNDU.

104. On several occasions Mr. Milošević, alone or apparently after receiving advice from other doctors on the telephone, made changes to his prescribed medicinal plan. On 19 July 2002, he refused to take adalat, an antihypertensive medication that was prescribed for him. On 4 and 11 November 2002 he refused to increase his antihypertensive medication as advised and prescribed. On 24 March 2003, he reduced his medication by half. On 23 April 2005 he stopped cozar, one of his antihypertensive drugs, on his own accord. Further, on several occasions, Mr.

Milošević refused to undergo specific medical tests and examinations proposed by his treating doctors. On 25 July 2002 a complete cardiovascular evaluation was proposed by Dr van der Sloot from the Amsterdam Medical Centre. This was refused by Mr. Milošević on 29 July 2002. A visit to a neurologist was refused by him on 18 February 2003. On 19 April 2004 Mr. Milošević refused hospitalisation for clinical observation for a week, which was proposed to him by his cardiologist, Dr van Dijkman. Approximately three months later, on 14 July 2004, he again refused hospitalisation, despite the advice of his cardiologist that there were clear indications for this.

105. Non-prescribed medications and other unauthorised substances were found on several occasions in Mr. Milošević's "privileged" office allocated to him for work on his Defence, and in his cell in UNDU. The first such incident occurred as early as 6 February 2002. During a search of Mr. Milošević after he had received a visit, presolol, an antihypertensive medication, was found in the pocket of his jacket. This same medication was also found in Mr. Milošević's luggage when he arrived at UNDU on 29 June 2001.

106. On 9 July 2004, during an inspection of the "privileged" office in UNDU medications that had not been prescribed for him and a bottle of whisky were found. The medications were midazolam, a sleeping pill, and prazepam, a minor tranquiliser. It is noted that in February 2006 it was submitted to the Trial Chamber that these drugs were found in an envelope labelled "Misa" and that they were brought into the office and put in a drawer by Mr. Dragoslav Ognjanović, nicknamed "Misa," one of Mr. Milošević's legal associates. It was contended that these medications were never intended for Mr. Milošević. However, blood samples had been taken from Mr. Milošević on 15 July and 29 July 2004. Nordazepam and prazepam were detected in both samples. Neither of these had been prescribed for Mr. Milošević. As confirmed to the Inquiry by a consultant toxicologist, Professor Uges, these results indicated that Mr. Milošević was in fact taking prazepam in July 2004 and are consistent with him having been doing so on 9 July 2004. No explanation has been offered for the bottle of whisky. In this respect it is noted that the normal metal cap on the bottle had been replaced by a plastic cap which would not register on the metal detection equipment at the entrance. As a further indication of Mr. Milošević's different attitude towards treatment prescribed for him, he always had refused to take similar drugs to prazepam when these were prescribed for him by his treating doctors at UNDU.

107. Further, the results of the blood tests of 15 and 29 July 2004 revealed that in both samples metoprolol, one of his antihypertensive medications, was present, but in lower concentrations than corresponded to the dosages prescribed. A possible explanation for these low concentrations was that Mr. Milošević had a fast metabolism for his prescribed medications, a rare condition. This possibility was excluded after a specific testing was carried out on 6 August 2004. Mr. Milošević

initially refused to give blood for this purpose.

108. On 3 December 2004, during a routine cell inspection, medications were found in Mr. Milošević's cell. He explained that they were for his throat and threw them into a garbage container. However, the tablets were retrieved. They proved to be cilazapril/hydrochlorothiazide, an antihypertensive medication also used as a diuretic, and co-trimoxazol, an antibiotic. Both medications originated from the former Yugoslavia. They had not been prescribed by the treating doctors at UNDU.

109. As discussed earlier in this report, in November and December 2005 a series of blood tests were conducted on Mr. Milošević. The concentrations of metoprolol and amlodipine were lower than corresponded to his prescribed doses and too low to be effective. In two of the blood samples diazepam was found. Nordazepam was detected in three of these samples. Neither diazepam nor nordazepam had been prescribed at the time by treating doctors at UNDU. Further, in a blood sample taken on 12 January 2006 at Mr. Milošević's request after administration of his antihypertensive medications was monitored, rifampicin was detected. The significance of these tests has been discussed earlier.

110. On 1 February 2006, during an inspection of the cell of Mr. Milošević, another medication, prilazid plus was found. The medication originated from Serbia. It had not been prescribed for Mr. Milošević by his treating doctors at UNDU.

111. The effect of the events known by the end of 2005 is to indicate that, in significant respects, during his detention at UNDU, Mr. Milošević disrupted his prescribed treatment and ignored medical advice given to him by the medical officer at UNDU, his treating cardiologist, Dr van Dijkman, and others. While Mr. Milošević has denied a number of these matters, the circumstances point to the conclusion that throughout his detention Mr. Milošević failed to act on advice to adjust his lifestyle to lessen the cardiovascular risk which he presented, and that on occasions he refused to accept advice to take medications, or varied the prescribed dosage, refused to undergo recommended tests, and administered to himself medications which had not been prescribed by his treating doctors. The conclusion may also be drawn from the known circumstances, despite denial by Mr. Milošević, that he administered rifampicin to himself, this being a medication that could significantly counteract the effectiveness of medications prescribed to lower his blood pressure. If this were the case the circumstances would also support a conclusion that he was manipulating the effectiveness of his prescribed treatment for other purposes, at obvious risk to himself.

Mr. Milošević's "privileged" regime of detention

112. In order to better ensure that the Accused received a fair trial and, for this purpose, to aid him in conducting his own defence, as he resolutely determined to do, the Trial Chamber had ordered the appointment of *Amici Curiae* and granted the Accused's request for the assistance of "legal associates" (all lawyers), with whom the Accused enjoyed "privileged" communications. Moreover, throughout the case, the Trial Chamber, in consultation with the Registry, sought to ensure that the Accused was afforded assistance and resources to enable him to conduct his own defence effectively. The difficulties of doing so in such a complex trial led to unprecedented facilities being made available to Mr. Milošević during the trial, particularly pursuant to a detailed order of the Trial Chamber of 17 September 2003.

113. The order of 17 September 2003 provided that "the Accused must be provided with facilities in a privileged setting to confer with witnesses and others and work with documents and material relevant to his defence, logistical support with regard to witnesses and facilities to prepare for the presentation of his case".

114. The facilities provided included, as summarized by the then Deputy Registrar in a report to the Trial Chamber in February 2004, (a) A room in UNDU which is secure, thus providing him with a place to interview witnesses and work with and review documents and materials relevant to his defence. This was also to be used for proofing of witnesses, meetings between the Accused and his legal associates and meetings with others relevant to his defence; the Accused was the only individual with access to that room; (b) A privileged telephone in this room to enable Mr. Milošević to contact potential witnesses; (c) A room within the Tribunal's main premises for the Accused to meet sensitive witnesses and others when the need arises; during the times when the Accused used the room for those purposes, it would be treated as a privileged setting and; (d) A Pro Se Legal Liaison Officer, solely dedicated to providing assistance to the Accused in the preparation of his defence. Mr. Milošević also had the use of facilities including a computer with internet access and equipment such as a facsimile machine in this privileged room in UNDU.

115. On 31 August 2004, the Commanding Officer of UNDU submitted to the then Deputy Registrar an Internal Memorandum setting out concerns about the adverse effect of the privileged facilities at UNDU on his capacity to ensure that Mr. Milošević would not take non-prescribed medication. In a further Internal Memorandum to the then Deputy Registrar dated 14 October 2004, the Commanding Officer of UNDU outlined his concerns that the privileged setting provided to Mr. Milošević may be misused. Such concerns resulted from a number of incidents in which it was discovered that Mr. Milošević had non-authorized items in his privileged

room in UNDU, including non-prescribed medication. The Commanding Officer of UNDU concluded by saying "[i]t has become increasingly difficult for UNDU to ensure the safety and security of Mr. Milošević or the safety of his visitors."

116. These Internal Memoranda were provided to the Trial Chamber on 26 October 2004. On 6 December 2004 the Commanding Officer of UNDU again sent an Internal Memorandum to the Deputy Registrar highlighting apparent abuses of the "privileged setting" and discovery of non-prescribed medication during a routine cell inspection. The Deputy Registrar requested that Dr Falke assess and report back on the impact of such non-prescribed medications that had been found on the condition of Mr. Milošević. Dr Falke responded on 13 December 2004 and confirmed that the "medications were not prescribed by [him] or a treating specialist" and that "[t]his occurrence disrupts the appropriate treatment".

117. At the request of the Deputy Registrar the Head of the Tribunal's Office of Legal Aid and Detention investigated the possible misuse of Mr. Milosevic's privileged regime at UNDU. In particular the possible abuse of the privileged telephone for non-defence purposes, the presence of unauthorized medication in Mr. Milošević's room and a strong suspicion that some of Mr. Milošević's legal associates were involved in the misuse of the privileged regime and in the import or export of materials to and from UNDU were investigated. The resulting report dated 14 December 2004 disclosed that concrete evidence of the suspected abuses had not been found.

118. In this respect it should be noted that without knowledge of the content of conversations, which was precluded because the telephone was "privileged", it could not be established that frequent telephone calls to members of his family, to former political colleagues, to journalists, and to friends, were not for the purposes of his defence. While the presence of unauthorised medication was clear, there was no clear proof of how this medication came to be in the privileged room.

119. While no formal amendment was made to the Trial Chamber's order of 17 September 2003, on 15 December 2004, in a memorandum to the Commanding Officer of UNDU, the Deputy Registrar set out measures to be taken to curb further abuse of the privileged setting by Mr. Milošević. The measures in question included reminding Mr. Milošević that the privileged telephone in his office was only to be used for "defence related purposes", informing him of the strong suspicion that he had been abusing this facility, investigating each future incident involving unauthorized items, issuing warnings and requesting a written explanation from Mr. Milošević and his legal associates on each occasion when an unauthorised item was discovered, increasing security measures to ensure that legal associates are searched (while respecting privileged material) as thoroughly and frequently as possible, installing a one way viewing window and posting security

to observe Mr. Milošević at all times whilst he is in the privileged office.

120. Despite efforts to implement these measures, a year later, in a memorandum to the Trial Chamber dated 20 December 2005, the Registrar stressed the difficulties being encountered in the implementation of the 17 September 2003 order which made it increasingly difficult to ensure the safety, security and health of Mr. Milošević. Attached to this memorandum was a memorandum from the Commanding Officer of UNDU of 19 December 2005 in which it was advised that :

[T]he medical officer reported to me the fact that he could no longer take full responsibility for the maintenance of Mr. Milosevic's health. He intimated to me that the tests revealed that Mr. Milosevic was not taking his medication as prescribed and indeed that he was also taking some other medication that has not been prescribed by the medical team ... if the accused does not follow the regime prescribed by the physicians then I, and therefore you cannot take responsibility for the health of Mr. Milosevic.

121. As mentioned earlier in this report, on 3 January 2006, the Trial Chamber issued an order to secure a report on the significance of the medical and pharmacological basis for this memorandum. This order could not be implemented, initially, because Mr. Milošević refused to consent to the medical data being disclosed. A report was eventually obtained on 24 January 2006 and over much of February 2006 there was strenuous opposition by Mr. Milošević to this initiative before the Trial Chamber and there had not been a resolution of this when Mr. Milošević died.

122. Meanwhile, as detailed elsewhere, on 1 February 2006, further unauthorized items had been found in the cell of Mr. Milošević, including a small phial of tablets of an antihypertensive drug originating from Serbia and not prescribed by the treating doctors at UNDU. This was reported to the Trial Chamber the following day through the Deputy Registrar by a memorandum of the Deputy Commanding Officer of UNDU in which he said:

This is not the first occasion on which we have had reason to bring Mr. Milosevic's possession of non-prescribed drugs to your attention. In light of the concerns addressed by Mr. McFadden in his correspondence of 31-Aug-04, 14-Oct-04, 06-Dec-04 and particularly 19-Dec-05, this discovery appears to corroborate our belief that Mr. Milosevic is self-medicating and therefore making it impossible for us to take responsibility for his health.

123. In February 2006 changes were made to the privileged facilities provided at UNDU to Mr. Milošević. The order of the Trial Chamber of 17 September 2003 still applied, however, the changes were possible because UNDU had transferred to a new block of cells. By these changes Mr. Milošević had the use of the cell adjacent to his own for his office, but interviews with witnesses and legal advisers were to be conducted in another room on another floor. Different arrangements were able to be implemented for the use of the privileged telephone. These changes were implemented by 22 February 2006. Their effect was to enable some improvement to the ability of the staff at UNDU to monitor possible abuses of the privileged facilities used by Mr.

Milošević for his defence.

124. A significant issue presented by these events is how Mr. Milošević was able to be in possession of medications which had not been prescribed by his treating doctors and which were not supplied to him by the UNDU. The known circumstances clearly suggest that they were supplied to him by persons visiting him at UNDU, *i.e.* they were “smuggled” into UNDU.

125. UNDU is a separate institution, but is physically located within the Dutch Penitentiary at Scheveningen. A visitor to UNDU must first pass through the security system maintained by the Dutch Penitentiary for all visitors. This includes scanning by X-ray machines and electronic screening of the visitors themselves to detect metallic and electronic objects. Random physical searches are also performed. Having passed through the security system of the Dutch Penitentiary, visitors to UNDU then pass through the UNDU security system which also involves electronic screening of visitors and objects and an inspection of belongings. Brief cases, bags, boxes and other containers are subject to physical inspection. While the UNDU procedures accord with best current practices standards, it would be naïve to consider that even these measures will always ensure that no unauthorised objects can be smuggled into UNDU. In the case of Mr. Milošević, however, this matter was more complicated. First, in addition to personal visitors, Mr. Milošević had a large number of visitors in connection with the preparation and conduct of his defence. These have typically included persons presently or previously involved in political, governmental and military activities, journalists and potential witnesses, as well as a number of legal associates. Secondly, because of his trial schedule visits were often beyond normal visiting hours and for long periods. Thirdly, it was quite usual for these visitors to have with them a variety of documents, books and other papers, which were carried in brief cases, bags, folders, bundles or boxes, and variety of other materials such as videos, films, tapes, maps, etc. Fourthly, as such visitors were for the purpose of his defence, it was necessary that UNDU guards respect the confidentiality or “privilege” attached to such working materials. This was so not only for his legal associates but also for others whom Mr. Milošević said were visiting in connection with his defence preparation. Fifthly, having entered UNDU, these visitors then met with Mr. Milošević in his privileged office so that the visits could not be conducted in the physical presence or hearing of a guard.

126. The concept of privileged visitors appears to have led to uncertainty as to the extent to which guards might properly inspect the contents of brief cases, bags and the like, and the various articles brought to UNDU by the many privileged visitors to Mr. Milošević. An attempt was made to clarify this by the memorandum of the then Deputy Registrar to the Commanding Officer of UNDU of December 2004 which was mentioned earlier in this report. This memorandum was written following the first complaint of the Commanding Officer that security at UNDU was being

compromised by the arrangements in place for Mr. Milošević. The memorandum made it clear that the contents of brief cases, etc, could be inspected, but, the heart of the uncertainty remained because guards were still required to respect the privileged nature of documents, etc. The practical effect of this was to limit the extent to which guards could effectively search bundles, folders and boxes of documents and the like.

127. It was before this memorandum that a bottle of whisky had been found in Mr. Milošević's privileged office. Even with the clarification provided by this memorandum, there remained scope for objects, such as typically packaged pills and capsules, to pass undetected through security checks within bundles and folders of documents. Articles of this nature may also be concealed in the clothing of visitors.

128. An improvement to the security arrangements for the privilege office was authorised by the Deputy Registrar's memorandum. This was the installation of a one way window to the office. This enabled visual oversight of the office. The changed physical arrangements which became possible in February 2006 after UNDU relocated to a different unit, by which interviews were conducted in a room separated from the privileged office, further reduced, but did not eliminate, the capacity for abuse of the privileged office.

129. It must be accepted that the arrangements in this case for the provision of privileged facilities within UNDU for the purposes of his defence compromised the security of UNDU and provides an explanation for Mr. Milošević's ability to gain access to a variety of medication which had not been prescribed by his treating doctors. Of course, for this problem to have arisen, it was necessary that Mr. Milošević was prepared to put his own life and health at risk by using non-prescribed medications, and for him to be able to arrange access to these medications and persuade visitors to smuggle them into UNDU. The availability of a privileged telephone in the office may well have facilitated arrangements to obtain medications.

130. The experience of this case, however, indicates that it is necessary, with other detainees who conduct their own defences, to seek to avoid any repetition of such conduct. It must also be kept in mind that the safety of other detainees may be compromised by breaches of the security at UNDU. Each case where an accused person wishes to conduct his own defence is likely to present distinctive features and, therefore, can be expected to lead to differences in the arrangements which are appropriate to provide to the accused for the conduct of his defence. It is suggested that it will be important in such cases, for the Trial Chamber, the Registrar and the Commanding Officer of UNDU to have close regard to the experience of this case, in determining arrangements in such future cases. As any such arrangements will introduce novelty for staff at UNDU specific training

should also be given to avoid the uncertainty experienced because of the arrangements for Mr. Milošević.

Medication procedures

131. The circumstances of this case also suggest that at times Mr. Milošević failed to take prescribed medications. It must be emphasised that a detainee cannot be forced to take medication prescribed for his use. It is important, however, that it is known to the medical officer when a detainee is not taking prescribed medication. There is in place in UNDU a well regulated system whereby daily medications prescribed for a detainee are individually packaged, with directions, and delivered to the guardroom supervising that detainee by a nurse. A guard takes the medication to the detainee at the prescribed time for it to be taken. The package is opened in front of the detainee and the guard watches the detainee take the medication. This is recorded in a logbook. Any failure to take the medication is also recorded and reported by the guard. As has been noted in this report there were a number of times during his detention at UNDU when Mr. Milošević refused to take prescribed medications or varied the prescribed dosage. These events were recorded and the medical officer was able to act to deal with the situation in one way or another.

132. The circumstances indicate, however, that at times Mr. Milošević appeared to take his prescribed medication but in fact did not do so. This may have involved isolated acts of insufficient care in the supervision of his taking of the medication, but it appears likely that subterfuge of some kind or another was employed by Mr. Milošević to mislead the guard. This may have involved no more than allowing the capsule or pill to remain hidden under the tongue until the guard left thinking that the pill had been swallowed. It is noted that when a strictly controlled test was conducted on 12 January 2006 a nurse actually administered the medication and a guard then watched Mr. Milošević for two hours. Steps such as this can overcome subterfuge but they are hardly practical for normal practice.

133. The established system appears to be well designed and implemented. Staff are well versed in its administration. While prolonged supervision with considerable vigilance can be effective to overcome subterfuge by a detainee, the time and labour cost which this involves cannot be justified as a matter of standard procedure. Given that subterfuge in the taking of medications is not an ongoing problem at UNDU no change in the present system is recommended. Obviously, if a failure to take medication is suspected, special supervision can be imposed.

Confidentiality of medical information under Dutch law

134. The provisions of the Dutch laws relating to the obligations of medical practitioners to

respect the privacy of medical information about a patient have been brought into sharp relevance by Mr. Milošević's conduct. The rights of the patient and the restrictions imposed on treating doctors may be somewhat surprising to those familiar with other legal systems. As a statement of imprecise generality, no medical information can be disclosed by a treating doctor without the consent of the patient. Limited exceptions are provided, which are not specifically framed with the situation of UNDU in mind. These are judicial decisions which have considered and developed the effect and operation of the laws. The obligations of a treating doctor continue after the death of a patient. Doctors who disclose medical information without consent can be liable to criminal prosecution, professional disciplinary action, and civil legal proceedings for damages. Mr. Milošević refused to consent to medical information being provided by the UNDU medical officer for assessment by an expert when the Trial Chamber sought to determine the effect on his health of repeated self-medication. On another occasion he refused to allow a medical report to be shown to the Trial Chamber even though the Trial Chamber had ordered the report to be prepared for it when the trial had to be adjourned because of Mr. Milošević's complaints of ill health. Further, Dutch doctors involved in the treatment of Mr. Milošević have declined on legal advice to provide medical information to this Inquiry because they understand, from Mr. Milošević's conduct before his death, that they do not have his consent to disclose information to the Inquiry.

135. It is to be noted that one of the specialist doctors appointed by the Tribunal to treat Mr. Milošević at UNDU was subjected to proceedings before the Regional Disciplinary Board of Medical Affairs in The Hague because of a report he provided to the Trial Chamber pursuant to an order from the Trial Chamber in 2004. These proceedings were eventually withdrawn by Mr. Milošević in March 2005 after negotiations with lawyers acting for the doctor. In the letter withdrawing the complaint it was said that the proceedings were instituted by a Dutch lawyer without the consent or instructions of Mr. Milošević. This experience had nevertheless served to heighten the caution on this issue of the Dutch doctors who were engaged by the Tribunal to treat Mr. Milošević.

136. The Rules of Detention of the Tribunal make provisions relevant to this issue, in particular in Rule 34. In particular, the Registrar is bound to keep confidential information relating to the physical and mental health of detainees, and "information contained in the detainee's medical records may be consulted or disclosed:

(i) for medical reasons only with the consent of the detainee, or

(ii) in the interest of justice and the good administration of trial, by order of a Judge or Chamber of the Tribunal, after consultations with the medical officer".

*De president of de Kamer
heeft deze informatie
niet te delen ingefant*

humble speaker

137. Further, Rule 35 provides for the medical officer to report a medical condition of a detainee relevant to the administration of UNDU and the treatment being received, and when he considers the health of a detainee has been or will be adversely affected by any condition of detention. These matters are reported through the Commanding Officer and Registrar to the President for action.

138. Rule 31 also provides that detainees may consult a doctor of his own choice, but requires that the medical officer shall be informed of the outcome of such a consultation.

139. Mr. Milošević consulted a number of doctors who visited him at UNDU. In some cases, however, he failed to provide the medical officer with reports in respect of these consultations.

140. There is a clear expectation that this Tribunal will ensure the provision of proper medical care of detainees. It is also obvious from experience of this case that the health of a patient can materially affect the capacity of the Tribunal to efficiently conduct the trial of a detainee. There will be occasions when, regardless of the wishes of a detainee, a Trial Chamber or the President will need to review medical information and may need to obtain medical reports concerning the health of a detainee. This need could also arise in the case of an Inquiry such as the present. Reports are also required of consultations with doctors engaged by a detainee.

141. The experience of this case indicates that there is a need to review the present Rules and in particular, to give consideration to the interrelationship between the Rules and the present legal position in the Netherlands relevant to this issue.

Compliance with rules and procedures

142. When the death of Mr. Milošević was reported to the shift supervisor a little after 1005 hours he telephoned the Commanding Officer, his deputy, and then the medical officer. The written procedures list those to be called in a medical emergency. The medical officer is listed first, although it is not specifically stipulated that the calls should be made in the listed order. In this case the issue is not material as Mr. Milošević had died earlier. It would be a wise precaution, however, if the standard procedures clearly required the medical officer to be called first. The written procedures should be clarified and this should also be reinforced by staff training.

143. It is unnecessary to set out in detail all the provisions of the Rules of Detention relevant to this case, in particular to the Security of UNDU and the provision of health care to detainees. Specific issues raised by this case have been dealt with earlier in this Report. No other matter has come to the notice of the Inquiry, which warrants specific mention or discloses a failure to observe the Rules of Detention.

Findings and recommendations

Having regard to the matters considered in this Report the following findings and recommendations for future action are made:

1. Slobodan Milošević died in his cell at the United Nations Detention Unit in the Scheveningen Penitentiary Facility on Saturday morning, 11 March 2006. He was alone in the locked cell.
2. Entirely independently of this Tribunal, a coronial and police investigation under the aegis of the District Office of the Public Prosecutor in The Hague was undertaken. This included an autopsy with full pathological and toxicological investigations conducted by the Netherlands Forensic Institute. The findings of this inquiry confirm that Mr. Milošević died of natural causes from a heart attack. No poison was found in his body. No other chemical substance present in his body contributed to his death. No rifampicin was found in his body. There were no indications of external violence.
3. Nothing has been found to support allegations reported in some sections of the media that Mr. Milošević had been murdered, in particular by poisoning. The results of the independent investigation by the Dutch authorities demonstrate that such allegations are entirely false.
4. Mr. Milošević had serious health problems when he arrived at UNDU. Mr. Milošević was referred to an experienced cardiologist of high standing, Dr van Dijkman, when he arrived at UNDU. Dr van Dijkman remained his primary treating cardiologist throughout his detention at UNDU. On several occasions his condition and treatment were reviewed by other doctors, including consultant cardiologists, some of whom were retained by Mr. Milošević himself. The treatment plan was subject to ongoing review, in particular because it proved difficult to adequately control his hypertension.
5. At different times during his detention, if other significant health problems arose, Mr. Milošević was referred on such occasions to experienced doctors specialising in the appropriate field.
6. Throughout his detention the primary treating physician of Mr. Milošević was the medical officer of UNDU, Dr Falke. Dr Falke managed the treatment of Mr. Milošević in accordance with available advice of Dr van Dijkman and other specialists.
7. On a number of occasions Mr. Milošević refused to accept the advice of his treating doctors.

He refused to take some prescribed medications and varied prescribed dosages of others. He also self-medicated as evidenced by the finding on occasions of non-prescribed medications in his privileged office and his cell, and the presence of non-prescribed medications in blood tests. Such events occurred at different times throughout his detention, the most recent being 1 February 2006. On occasions he refused to be tested or refused to be hospitalised.

8. In addition, during the trial the Trial Chamber sought and obtained expert cardiological and other reports about the health of Mr. Milošević, variously from treating doctors and from doctors not involved in the treatment of Mr. Milošević. This provided a further means of evaluating the treatment being provided at UNDU. The trial schedule was progressively reduced by the Trial Chamber twice during the trial, each time on cardiological advice. From September 2003 the trial schedule was limited to three sitting days a week. In addition, on many occasions the Trial Chamber adjourned the trial on medical advice because of Mr. Milošević's health.
9. Having regard to these matters proper care was taken by the Tribunal in the provision of medical care to Mr. Milošević during his detention at UNDU.
10. There is a difference of expert opinion whether surgical intervention was appropriate and would have prevented Mr. Milošević's death. Professor Bockeria of Moscow has indicated this view to the Inquiry since the death of Mr. Milošević. This was not advised by Dr van Dijkman. Other cardiologists, Professor Leclercq from France and Professor Tavernier from Belgium, who are independent of the treating doctors, agree with the treatment provided to Mr. Milošević at UNDU. They do not agree that surgery was necessary or that it would have prevented the death of Mr. Milošević. In these circumstances it cannot be concluded that there was a failure to provide proper care by those treating Mr. Milošević at UNDU.
11. The unique arrangements established at UNDU to enable Mr. Milošević to conduct his own defence compromised the security at UNDU. Since September 2003 these arrangements were pursuant to an order of the Trial Chamber. Because of these arrangements Mr. Milošević was able to obtain medications not prescribed for him by treating doctors at UNDU. The security deficiencies had been partially, but not entirely, remedied. The recent relocation of UNDU to a different cell block facilitated this.
12. It is recommended that regard be given to the experience of this case in determining arrangements in future cases where a detainee conducts his own defence. Specific training should also be given to enable staff to be clear of the effects on their normal powers and

van holst en steijnen

From: Vladimir Krsljanin <vlada@sps.org.yu>
To: <Undisclosed-Recipient:@smtp.sps.org.yu;>
Sent: vrijdag 29 maart 2002 14:48
Subject: FREEDOM ASSOCIATION WARNS: MILOSEVIC'S LIFE UNDER THREAT!

FREEDOM ASSOCIATION
/YUGOSLAV COMMITTEE TO LIBERATE PRESIDENT MILOSEVIC/
WARNS:

HEALTH AND LIFE OF PRESIDENT MILOSEVIC
UNDER THREAT!

Level of health protection in former Nazi prison in the Hague is the same like in Nazi concentration camps

(two prisoners already dyed due to lack of medical care)!

60-year old president Milosevic with malignant hypertension and specific form of angina pectoris in an endless "trial" every day whole day is treated by aspirins, when he got a flu (according to prison doctor - general practitioner) with more then 10 days of high temperature!

He is under total life risk in such circumstances,

say medical experts of Belgrade University!

He needs urgent check-up by medical specialists, which NATO "tribunal" prohibits up to now!

ACTION MUST BE TAKEN!

After the "tribunal's" negative answer to first such initiative, Freedom Association sends the following letter (with medical documentation enclosed) to "judges", "prosecution" and "amici curiae" of the now-days Gestapo

(in accordance with their "rules"),

warning them about the criminal responsibility:

UNITED NATIONS
International Criminal Tribunal
for the Former Yugoslavia
To the III Trial Chamber

Your Excellencies,

Bearing in mind the intensive dynamic of the so-called trial, to which President Slobodan Milosevic is exposed from day to day, we must warn you that you carry the responsibility for his health and life.

Since you are evidently not enough informed with the general, but with the current as well, state of health of President Milosevic, and since, no matter of his illness, you do not show interest enough for the improvement of his health, that is the reason why we are compelled, as National Committee for liberation of Slobodan Milosevic, to warn you about that. We especially bear in mind your responsibility for the state of health of President Milosevic that derives from your Statute and Rulebook on Procedure and Evidence and a number of other international documents. The treatment of President Milosevic as a whole finds itself in full collision with the Convention on torture and other brutal, humiliating sanctions and proceedings, adopted by the United Nations General Assembly on December 10, 1984, came into force on June 26, 1987 and is in collision with the equivalent Convention, adopted by

• the Council of Europe.

If however, for the sake of accomplishing an unprecedented "project" of a trial, you will further on allow, as it has been the case so far, the deterioration of President Milosevic's health, you will carry full responsibility for that.

Therefore, we demand to enable a number of medical experts (first of all specialists for cardio-vascular diseases) from Yugoslavia, to make an urgent examination of President Milosevic and give a proposal for adequate treatment, in order to stop the further deterioration of his health. The team of experts would be comprised out of Prof. Dr. Med. Sc Bozina Radevic (cardio-vascular surgeon), Prof. Dr. Med. Sc Zdravko Mijailovic (cardiologist), Doc. Dr. Med. Sc Dragana Bojic (cardiologist), and Prof. Dr. Med. Sc Vojislav Suvakovic (infectologist).

Starting from Rule 74bis of the Rulebook on Procedure and Evidence of the Tribunal, according to which you are *proprio motu* able to issue such an order, we demand from you to immediately enable a consilium medical examination of President Milosevic.

Attached you will find the reports of Prof. Dr. Med. Sc. Zdravko Mijailovic of the Military Medical Academy of Belgrade, dating from May 31, 2001 and June 4, 2001 (both in English), together with the copies of the originals in Serbian, as well as the medical report dated from March 25, 2002 related to the state of health of President Milosevic.

Belgrade, March 26, 2002

For "SLOBODA" ("Freedom") Association

The National Committee for the
Liberation of Slobodan Milosevic

Bogoljub Bjelica, President

MEDICAL REPORT

RE: SLOBODAN MILOSEVIC

Inspection of medical documentation and his previously, well known health problems insigate and underline further facts:

The majority of people know what is hypertension. It is not secret that hypertension has an important role of cardiovascular mortality and morbidity. Effective treatment significantly reduces relative risk of stroke up to 40%, and of myocardial infraction by 20%. Slobodan Milosevic does not have simply elevated blood pressure, he has hypertensive crisis or malignant hypertension. His diastolic blood pressure often, with abrupt onset exceeds 130 mmHg, systolic 200 mmHg. What does it mean?

Accelerated (malignant) hypertension occurs most commonly in patients with essential hypertension. The risk of complication is more closely linked with the rate of rise in blood pressure than the absolute blood pressure level, because patients auto regulate to compensate for chronic hypertension. When blood pressure rises rapidly as Milosevics' case, cerebral, retinal and renal damage may ensue and the patient may develop acute cardinale failure. It carries a high mortality risk: untreated, 1-year survival in approximately 25%; with treatment, 1-year survival is around 90%. Rapid control of escalating blood pressure is essential, but it has to be achieved by slow, sustained reduction. There is no prison hospital which can obtain this treatment. They can provide only aggressive treatment. Aggressive reduction can cause tissue and cerebral ischaemia and infraction, because in most cases the tissues have auto regulated to require a greater than normal perfusion pressure.

His another health problem is Prinzmetal's variant angina pectoris. There is no person who does not understand what means "angina pectoris". In the last few months Milosevic has been having chest pain due to coronary arterial spasm which can not be relieved by sublingual nitroglycerin. It occurs at rest with abrupt onset or rapid deterioration of previously stable condition. Reason for deterioration his condition is inappropriate coronary vasoconstriction which has been shown to occur during exposure to mental stress.

In the other hand, anxiety is a normal reaction to cardiac illness and many patient will have symptoms as a result. The tendency to categorize patient's symptoms as "genuine" and "non-cardiac" is unhelpful. Relaxation and stress management are fundamental problems particularly useful in managing angina where (after exertion) stress is the second most likely precipitant of symptoms.

Slobodan Milosevic is in the prison where there is no possibility for appropriate medical treatment. He probably can get pills or doctors' supervision. But underlying conditions ask for high educated consultants, intensive care unit and above all relaxation. Only in this condition his cardiac properties will not function related his chance to present evidence of his innocent.

Prolonger trial and stress continuity increase risk of major cardiovascular events. Slobodan Milosevic is undergoing extreme physical effort. Everyday rapid deterioration of his health can cause sudden death. That is why he must be reviewed and under care of medical experts from Yugoslavia who know his medical history. They need to see him and after serious examination decide about further treatment.

We are not talking about quality of life we are fighting for life!

Professors of Belgrade University:

Dragana Bojic, Ph.D., MD, cardiologist

Vojislav Suvakovic, Ph.D., MD, infectologist

Milos Janicijevic, Ph.D., MD, neuro-surgeon

Done in Belgrade, March 25, 2002

FOLLOW-UP CARDIOLOGY EXAMINATION

PATIENT: SLOBODAN MILOŠEVIĆ

The patient is 61 years old.

Risk factors for coronary arterial disease: smoker, hyperlipidaemia, heredity, high stress, arterial hypertension (in earlier check-ups over many years arterial tension ranged most frequently around 135-140/ 85-90 mmHg, with occasional therapy. Maximum blood pressure readings ranged around 150/95mmHg and rarely 150/100 mmHg).

He is also aware of small cysts in kidneys.

Echo examination of abdomen a year and a half ago, changes in gall bladder observed, like a polyp or calculus but no further investigation made because of the patients' rejection.

Occasionally administered medicines: Presolol 100mg ¼ ili ½, Upsarin effervettes 1 in the morning. Between 11.04.2001 and 13.04.2001 he was hospitalized in the Military Medical Academy Hospital, where:

During echo cardiography: significant hypertrophy of myocardium was proven in the left ventricles, global EF around 45%, but with akinesy of the distal third of the septum, top of heart and distal third of frontal and lateral wall of the left ventricle (Docent dr. A. Neskovic-KBC Dedinje).

The selective coronography revealed coronary bridge) suffocation of the left coronary artery). Naked microcirculation and on other segments epicardial coronary arteries only negligible changes. Left ventricle of normal size, of hyperopic walls, in systole like hypertrophy cardiomiopathy.

Under the decision of the medical consultation team the patient was dismissed with medical therapy (dismissal letter attached).

In the meantime a check-up was undertaken (22.04.2001) when it was concluded that the arterial hypertension has not been cured, with the existence of probable angina pectoris, more intensive medicinal therapy and additional examinations (ophthalmology examination, neurological examination, analysis of the adrenal glands, abdominal echo and kidney and adrenal glands echo, 24 hour halter monitoring of blood pressure and halter ECG...follow up of ECG and additional assessment of microcirculation (scintigraphy of the heart or PET scan..).

In the meantime he occasionally complained of chest sharp pain propagating to the jaws and numbness in the jaws...he did not take nitroglycerine... those disorders appear when in the state of rest, but more often while walking when he occasionally sweats. Then he must sit down and rest, when the troubles pass away gradually.

Occasionally he feels lack of air and speedy or irregular hear beat.

Sometimes mild headaches felt.

Regularly controlled blood pressure and pulse by the attending doctor. Maximum measured blood pressure readings 220/13p mmHg on 30.05.2001, pulse 120/mm.

The lowest TA value in the period under review was 140/100mmHg and pulse 88/min, once on 21.04.2001.

The most frequent TA readings were 190/115 mmHg and pulse around 100/mm.

Regularly were monitored electro cardiograms, where sinus tachicardy was observed of around 10/min, with symmetrically negative T waves in D1, AVL and V2 to V6.

ECG dated 11.05.2001 shows sinus tachicardy around 11/min with deeply negative T waves in D1, AVL, V2 to V6 even up to around 1.5 cm with lowering of ST clip 2-3 cm.

Planned and appointed examinations suggested earlier were not carried out in the meantime because the patient was not motivated.

According to the patient, the medication proposed earlier has been regularly administered.

OBJECTIVE FINDING

Cordially compensated. Presently a febrile.

Obese according to general type. Veins in the neck not tense.

Over the neck arteries no suboclussion murmur is heard.

On the lungs vesicular breathing with rare low tone whistling.

Heart action is rhythmical, speeded to about 120/min, tones somewhat quiet, without pathological noise. TA:200/120mmHg (after regular therapy taken this morning).

Liver and spleen not palpable. No sensitivity of gall bladder to palpation.

No signs of free liquid in the abdomen.

Kidney lobes insensitive to succusion.

No visible cardiac edema on lower legs, or deformities.

ECG : sinus tachicardy around 120/min, PQ=0.16, negative T in D1, AVL, V2 to V6 with lowering of ST clip in the left pericardial drains up to 2mm

DG: Hypertensio arterialis (unregulated)

Hypertrophy of myocardium of the left ventricle

Angina pectoris (cor, bridge...microvasc.??)

TH: Dilatrend 12.5mg, 1 in the morning with the control of TA and pulse. If TA remains unregulated, the dose may be corrected with additional 1 in the evening. Enalapril 20mg 1+1+0 with the check up of TA

Lometazid 1-2 a week.

Nitroglycerin as needed.

Demetrine tab. 2x1

OPINION:

Present hypertension and unregulated with the existing therapy (max. 220/130 mmHg and most often 190/115 mmHg with a pulse of some 100/min).

The above readings of hypertension increase the risk exponentially for fatal events (relative risks of stroke is above 4, and for an acute coronary event between 3.5-4).

According to the patient, he was taking the therapy regularly, but as evident from the above analyses arterial hypertension is unregulated.

Apart from it the patient feels troubled chest of angina type with clear changes in ECG, which are maintained.

Based on the above and starting from scientific, professional and moral standards it is necessary to:

Ensure regular intake of adequate therapy

Complete the examinations recommended earlier (Ophthalmology, neurology, analysis of hormones of adrenaline gland, analysis of kidney function, abdominal echo, ultra sound adrenaline gland check, 24 hour Halter monitoring of blood pressure, supplemental examination of hypertrophy of myocardium, scintigraphy of the heart, PET scan and others..)

If the patient shall have repeated problems behind the sternum of anginoide character, dizziness or the similar, ECG should be repeated, cardio specific enzyme and promptly proceed along the principles of care of such patients.

If the disorders will persist, the blood pressure reading cannot be corrected and the proposed examinations cannot be carried out in view of the above mentioned risks of fatal events in such patients, it shall be necessary to ensure via competent means an adequate correction of blood pressure, additional examinations of hypertrophy of myocardium, microcirculation of the heart as well as other examinations in hospital (VMA...) conditions.

31.05/2001 in Belgrade

Col.Ass.Prof. MD, PhD

Zdravko M.Mijailovic

24-6-01
Milošević
Nikola
Scrievensinger

FOLLOW-UP CARDIOLOGY EXAMINATION

PATIENT: SLOBODAN MILOŠEVIĆ

Follow-up examination of 04.06.2001

The patient was examined previously on 31.05.2001. See the finding attached.

The patient is 61 years old.

Of risk factors from coronary disease: smoker, hiperlipidaemia, heredity, arterial hypertension ranging during many years in the past around 135-140/85-90 mmHg with intermittent therapy.

Maximum readings of the blood pressure used to be 150/95mmHg, and on rare occasions 150/100 mmHg.

He is aware of smaller cists in kidneys.

On the earlier abdominal examination, changes were observed on the gall bladder, which resembles of gallbladder polyp, although calculosis could not have been excluded. Follow-up gastro enterologic examination with a repeated echo examination of abdomen was not made due to lack of motivation on the part of the patient.

Of drugs he was using Presolol 100mg ½ or ¼ in the morning and Upsarin eff.

Between 11.04.2001 and 13.04.2001 he was treated in VMA hospital where on Chocardiography considerable hypertrophy of myocardium was evidenced on left ventricle (1.4cm), global EF around 45%, but with akinezy of distal third of the septum, peak of the heart and distal third of frontal and lateral walls of the left ventricle (Ass.Prof. Dr.A.Neskovic- KBC Dedinje).

At the selective coronorography: visible coronary bridge (suffocation of the left coronary artery(naked microcirculation, and on other segments of epycardiac coronary arteries only negligible changes. The left

ventricle of normal size, of hypertrophic walls, in systole and by type of hypertrophic cardiomyopathy.

By the decision of the doctoral consultation team the patient was dismissed with medicinal therapy (Letter of dismissal attached).

In the meantime a follow up was done (23.04.2001) when it was concluded that arterial hypertension is unregulated with probable presence of angina pectoris, the therapy was strengthened, and additional examinations advised for abdomen and echo of kidneys and adrenaline gland, 24 hour Halter monitoring of blood pressure and Halter ECG... follow up of ECG, as well as supplemental assessment of microcirculation (Scintigraphy of the heart or PET scan...).

Blood pressure readings were regularly controlled and pulse by the attending doctor.

Maximum values of blood pressure were 220/130 mmHg on 30.05.2001, pulse 120/min.

The lowest read TA value over the period was 140/100mmHg and pulse 33/min, only once on 21.04.2001.

The most frequently obtained TA values were 190/115 mmHg with pulse of around 100/mm.

Electro cardio grams were also regularly followed, where sinus tachycardia was observed of some 100/mm, with symmetrically negative T waves in D1, AVL and V2 to V6. ECG of 11.05.2001 revealed tachycardia around 110/mm, with deeply negative T waves in D1, AVL, V2 do V6 even up to 1.5cm with a drop of ST clip 2-3mm.

Planned and appointed examinations proposed earlier were not completed due to the lack of motivation on the part of the patient.

In the meantime, since 31.05.2001 till today, he continued to complain here and there to the chest pain propagating to the jaws and numbness in the jaws...he did not take nitroglycerin...these troubles appear at rest but more often while walking when he sometimes sweats. Then he must sit down and take a rest, and the disorders pass away spontaneously.

From time to time he feels lack of air and irregular and speedy hart beat.

Sometimes he has light headache.

Since 31/05.2001 till today no blood pressure was measured and no examinations made, no electrocardiogram, either.

The planned and appointed examinations proposed earlier were not completed in the meantime due to the lack of motivation by the patient.

OBJECTIVE FINDING

Cordially compensated. Now a febrile.

Obese according to general type. Veins of the neck not tense.

On lungs vesicular breathing, with rare low tone whistling.

Heart action is rhythmic, speedy up to some 130/min, tones somewhat quieter without pathological hums.

TA 230/130 mmHg (following the morning regular therapy, Dilatrend 12.5mg, Enalapril 20mg, Lometazid...).

Liver and spleen not palpable. Gall bladder is not sensitive to palpation. No signs of free liquid in the abdomen.

Kidney archinephrons insensitive to succussion.

No visible cardiac edema on lower legs or deformities.

ECG sinus tachycardia around 130/min, PQ= 0,16, negative T in D1, AVL, V2 up to V6, with lowering of 3T of clips in the left perocardial drains up to 2mm.

DG. Hypertensio arterialis (unregulated)

Hypertrophy of myocardium of the left ventricle

Angina pectoris (cor. "bridge" ...microvasc.??)

Obs. polypus (calculus) v. feleae

TH. Dilatrend 12.5mg 2 in the morning with control of TA and pulse. If TA remains unregulated the dose may be corrected with an addition in the evening.

Enalapril 20 mg i+i+0 with the control of TA.

Norvasc 5mg 0+i=i

Isosorb R 2x1

Lasix i-2 a week

Bromazepam 3mg 2x1

Nitroglycerin as needed

OPINION

The extremely high value of arterial hypertension continued, and was not regulated with the existing therapy (max. 230/130 mmHg at a pulse rate of 130/min, and most often 190/115 mmHg with pulse rate of around 100/min.). These values of arterial hypertension exponentially increase a risk of fatal incidents (brain stroke, acute myocardial infarct, hear arrest, malignant disorders in heart rhythm...).

Next to that the patient has chest pain of angina type with clear changes in ECG that are reflected.

These disorders could be an indication of threatening fatal coronary accidents, and particularly in combination with enormous hypertension which ranges on average to 195/115 mmHg for over two months, proven hypertension of myocardium, alterations in microcirculation, found phenomenon of "suffocation of left coronary artery" and enormous stress the patient has been permanently exposed to).

Despite all measures undertaken as evident from the above stated findings, the arterial hypertension remains uncorrected, angina disorders are repeated and ECG alterations persist.

Based on the above, starting from high risk to the patient, and since the treatment so far failed to yield results, and starting from scientific, professional and ethic norms:

Handwritten note: = High on 100% risk of fatal coronary accident on 4-5-2001. DUE DUE OF 24-5-2001, TOLD IN SERBIA...

1. It is necessary immediately in hospital conditions to ensure an adequate correction of blood pressure; implement earlier planned additional examinations, ophthalmology examination, neurological

examination, analysis of the hormone of adrenaline gland, analysis of kidney function, abdominal echo with ultra sound examination of adrenaline, 24 hour Halter monitoring of blood pressure, Halter ECG, supplemental examination of the nature of hypertrophy of myocardium and assessment of microcirculation, possibly burden test, scintigraphy of heart, PET scan and others...).

04.06.2001 in Belgrade

Col. Ass.Prof.MD, PhD,

Zdravko M.Mijailovic

To join or help this struggle, visit:

<http://www.sps.org.yu/> (official SPS website)

<http://www.belgrade-forum.org/> (forum for the world of equals)

<http://www.icdsm.org/> (the international committee to defend Slobodan Milosevic)

<http://www.jutarnje.co.yu/> ('morning news' the only Serbian newspaper advocating liberation)

Sept. 2004

**International Committee to Defend Slobodan
Milosevic*ICDSM****Hijacking the Defense.****Statements and reactions.****1. Ramsey Clark, ICDSM Co-Chairman**

Ramsey Clark, former US Attorney General and Co-Chairman of the International Committee to Defend Slobodan Milosevic (ICDSM) has made this afternoon the following statement:

Under International Law, every person accused of a crime has the right to represent himself in person in the court adjudicating his case. Slobodan Milosevic is no exception. The Trial Chamber of the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia has destroyed its last claim to legality by attempting to deprive the former President of Yugoslavia of this fundamental human right.

The appearance of President Milosevic representing himself alone during the prosecution case for over 2 years, nearly 300 trial days, cross examining nearly 300 prosecution witnesses, coping with 500,000 documents, and 30,000 pages of trial transcript then at the very beginning of his presentation of his own defense being silenced and lawyers he rejects placed in charge of his destiny, speaks of injustice.

President Milosevic vigorously presented his opening statement of his own defense in person for two days on August 31 and September 1, 2004 immediately before the Trial Chamber decided he "is not fit enough to represent himself". He was apparently "fit enough" to perform that task. If the time comes when credible doctors, including his own, find that a slower pace is required to protect his health, or that further effort by him at that time may impair his health, then the only permissible course is to follow a schedule that honors his right to defend himself in person and protects his ability to do so. Life, truth and justice are more important than the schedules of courts, or railroads.

The very lawyers appointed by the Trial Chamber have a direct conflict of interest. They have served by appointment of the court as "friends of the Court". You cannot serve two masters. Having served as friend of the Court, that same counsel selected by the Court to represent President Milosevic cannot ethically serve as his counsel.

No lawyer who might be appointed to represent President Milosevic has interviewed his witnesses, knows the testimony they can give,

what questions to ask them, or what their answers might be. Professional preparation - and this is no ordinary case - would require months.

The Trial Chamber must abandon this travesty and do its duty consistent with the health of the accused to faithfully, competently, independently and impartially hear the evidence, find the facts and apply the law.

Ramsey Clark

New York

September 2, 2004

2. Klaus Hartmann, ICDSM Vice-Chairman

From the German daily "junge Welt", September 3rd, 2004

URL of the original: <http://www.jungewelt.de/2004/09-03/015.php>

SLOBODAN MILOSEVIC TRIAL: MEDICAL ARGUMENTS AS A PRETEXT FOR AN EXPEDITIOUS GUILTY VERDICT?

"junge Welt" spoke with Klaus Hartmann, Chairman of the German Freethinker Association and vice president of the International Committee for Defending Slobodan Milosevic

Q: Arguing that it has problems with its schedule, the Hague Tribunal decreed, that former Yugoslav president, Slobodan Milosevic, will no longer be allowed to conduct his own defence. Do the judges now want to seek a expeditious guilty verdict?

A: The tribunal wants to allot Milosevic only 150 days to present his defence case, which, in comparison to the almost 300 days for the prosecution's case, indeed leads one to think, of an expeditious guilty verdict. This is a clear violation of the internationally recognised legal principle of equality of means between the prosecution and the defence. Another fundamental right of the accused is violated by assigning him legal counsel, against his will. The right to defend oneself is such; that not even the Nazis questioned it during the Reichstag's fire trial against Georgi Dimitroff. Neither did the South African Apartheid racists, in their trial against Nelson Mandela.

Q: Doesn't this decision also violate even the regulations of the tribunal itself?

A: Absolutely. The "rules of procedure" established by the tribunal, itself, provide for the undeniable right of the accused to assume his own defence. The precedents of exception, cited by the prosecution, refer to cases where

the accused was not in a position to be able to understand the proceedings taking place. Here we have the opposite situation: the defendant dwarfs with his intelligence the intelligence of the judges on the bench and the prosecution.

Q: But aren't the medical arguments to be taken seriously?

A: They are pretexts. For three years, nobody cared about the health of Milosevic. Only now, as he is about to call his own witnesses, the concern for his health is taken as pretext to deprive him of his fundamental rights. Milosevic, himself, said that this is the panic reaction of the prosecution, because they will now soon have to hear the truth out of the witnesses' mouths.

Q: You were recently present at the trial in The Hague. What impression did Milosevic make on you?

A: His morale as a fighter is undaunted - which may have been the reason why the tribunal and the prosecution decided to resort to these illegal measures. Milosevic, himself, said that he has the privilege of having the most important ally on his side: the truth. And that is exactly what the representatives of this criminal enterprise fear most.

This was indirectly confirmed by the prosecution: "If Milosevic defends himself," they said, "there is the risk that he, himself, will prepare his witnesses." This is an attempt at outright political censorship, such as one would have expected in the Nazi "Volksgerichtshof" under Roland Freisler.

The prosecutor also referred to Milosevic describing the tribunal as illegal. "It would be unacceptable," he said, "if Milosevic calls his witnesses, telling them, 'and now please tell this illegal body what you know.'"

Questions: Peter Wolter

3. Professor Aldo Bernardini, member of the ICDSM Board

PROTEST

Rome, 3 September 2004

As a modest scholar of international law I am totally horrified in front of the last steps by the Hague "Tribunal" (Judges and Prosecution) in re Milosevic.

The imposition of a counsel on President Slobodan Milosevic is an act of brutal violence which demonstrates only the "Tribunal's" disarray and impossibility to counter Slobodan Milosevic's arguments. The way to continue

and conclude its "job" with the preordained conviction is to silence President Milosevic.

An illegal "Tribunal", created by U.N. Security Council with an arbitrary and dictatorial interpretation of the Charter; a monstrous indictment founded on an artificial construction aberrantly basing on presumption outside the provisions of the ICTY Statute and contrary to the fundamental principle nullum crimen sine lege, to general principles of criminal law in every country, to human rights in the matter and to the rule of strict interpretation in criminal law: honourable "judges" in such a context should at least abide by "their" Statute, the ICTY Statute. They should know that no analogy or more than broad interpretation is allowed: in claris non fit interpretatio, no (own) interpretation is permitted where the letter of the law is clear. Art. 21, par. 4, of the ICTY Statute expressly declares that the accused "shall be entitled to the following minimum guarantees. d) to be tried in his presence, and to defend himself in person or through legal assistance of his own choice". This formulation is clear and does not allow any deviation or exception. The "Tribunal" may not substitute for the accused neither in choosing between "defence by himself" or defence through legal assistants nor in choosing such assistants.

The imposition by ICTY is the utmost aberration and the conclusive evidence of the political and arbitrary character of the ICTY and of the whole Milosevic trial (and of the other trials too).

No honourable lawyers should cooperate with that enormity. U.N. Security Council should condemn the operation but best of all do away with the "Hague Tribunal".

I protest with my full strength against this perversion of every juridical concept, of every sound idea of the rule of law, of the most fundamental human rights of President Milosevic.

History will judge ICTY and its operations through continually judge-made law in the same manner as the perverted legal conception of the Nazis.

Professor Aldo Bernardini

4. Tiphaine Dickson, ICDSM Lawyer and Legal Spokesperson

The Hague ICTY Tribunal: Star Chamber it Is!

=====

by Tiphaine Dickson

www.globalresearch.ca 6 September 2004

The URL of this article is: <http://globalresearch.ca/articles/DIC409A.html>

Nelson Mandela, charged with being a terrorist and a communist, defended himself in the infamous Rivonia trials of the 1960's. From the dock Mandela

issued a searing denunciation of the South African regime which would inspire worldwide mobilization in the struggle against Apartheid.

Slobodan Milosevic will not enjoy the right to self-representation afforded to Nelson Mandela by the Apartheid judiciary, since the ICTY has decided to impose a defence counsel on him against his will. The imposed counsel will be entirely responsible for presenting a defence - not Milosevic's defence - but a respectful, courteous, and ingratiating defence, one mindful of the ICTY's dignity, image and reputation. This in contrast to Slobodan Milosevic's principled non-recognition of the ICTY as a legal body. This foreign defence will be devised and introduced without the instructions of the accused and against his will by two British lawyers who had previously been assigned by the institution to act as *amici curiae* or "friends of the court". Their apparent conflict of interest - known in the UK as "professional embarrassment" - which they had themselves raised a mere two weeks ago when strenuously objecting to imposition of counsel, was overlooked without comment as they accepted their new appointments.

While South Africa's Apartheid-era judiciary dared not take such a radical step against Mandela, a UN court has shown no hesitation to violate this most fundamental of fundamental rights: an accused's defence is his own, and his right to counsel is a right, to be employed if desired, but not to be inflicted upon him, against his will, by a court, or by the state. It is evident that in light of these conditions that it can no longer be called a right, but an imposition, an infringement, and a violation.

The US Supreme Court recognized the inherent injustice of the imposition of counsel against the will of a defendant in *Faretta v. California*, written in 1975. The Justices pointed out that imposition of counsel had been the province of the infamous Star Chamber, a political court of mixed judicial and executive nature, which flourished in England in the late 16th and early 17th century. Imposition of counsel, stated the Supreme Court, has been abandoned as a practice since then.

Today a UN body has steered the future of international law back to those dark times, and confirmed the accuracy of Slobodan Milosevic's charge that the ICTY is an illegal body, established in contravention of the provisions of the UN's own Charter.

Over 90 lawyers and law professors from 17 different countries filed a petition with the UN Security Council weeks ago warning it and member states that the envisaged imposition of counsel violated international law. Mr. Milosevic was not permitted to read from the petition last Wednesday. (See <http://www.icdsm.org/Lawappeal.htm>)

During the ICTY's "administrative session" held to debate whether counsel should be imposed - (the Chamber pointedly used of the term "assignment" rather than "imposition"), the Chamber stated its concern that Mr Milosevic's medical condition - malignant hypertension - would render him unfit to defend himself. This assertion was based on medical reports submitted by ICTY-appointed cardiologists, without the defendant being granted the right to obtain a second opinion, and in spite of the fact that physicians aren't really qualified to determine who is fit to represent him or herself.

Milosevic has represented himself very ably for three years and has suffered from hypertension for ten. Yet it is only now that the issue of the fitness of Milosevic to act as his own counsel has acquired urgency. Only now, that is, on the eve of his defence presentation - one which he has announced would establish that the "Balkan Wars" were in fact one war, against Yugoslavia, and whose apotheosis was NATO's gruesome 78-day bombing campaign in 1999.

Throughout the administrative hearing, submissions were made by the Prosecution, the amici (who would go on to become the counsel assigned to Mr. Milosevic against his will) and the Chamber as to the role that could be played by an assigned counsel. Their consensus appeared to be that a lawyer, if imposed, would only be required on those occasions when the defendant would be too ill to carry on the burden of courtroom work. In the result, the Chamber not only assigned counsel, but imposed the amici - who have acted since the beginning of the proceedings in the service of the Chamber - and instructed them to take over the defence.

Among the "duties" the ICTY has instructed the former amici to carry out are the determination of how the case is to be presented, the preparation and examination of witnesses they deem appropriate, the duty to "endeavour" to obtain the defendant's instructions, and to "take into account his views while retaining the right to determine what course to follow." Assigned defence counsel, it seems, have rights, while the accused merely has "views", which can be taken into account by counsel he objects to and refuses to instruct.

This is not a credible framework for the accused's defence. And it points up once again that this process is not a trial. This is, rather, as renowned Canadian trial lawyer Edward Greenspan presciently observed at the beginning, "a lynching."

Much was made by the Prosecution of Slobodan Milosevic's conduct, his lack of respect for the ICTY, "the interests of justice", and Milosevic's failure to observe "etiquette," to quote lead prosecutor Geoffrey Nice. The rulings handed down by the ICTY this past week have done far more harm to the interests of justice than Mr. Milosevic's legally accurate criticisms of the ICTY could ever do. For half a century, legal scholars have struggled to establish a truly democratic permanent international criminal court. Although the ICC now formally exists, the US is not a participant. Recent events make plain that to exempt the United States from jurisdiction over war crimes renders the whole exercise of international justice, if not pointless, then profoundly arbitrary and contrary to universally held notions of equality before the law.

It was a former US State Department lawyer and reputed professor of international law, Michael P. Scharf, who in last week's Washington Post publicly appealed for the ICTY to impose counsel upon Slobodan Milosevic, evoking the fear that future defendants could employ international and special courts to accuse the US of war crimes such as the invasion of Iraq. Mr. Milosevic might have been accused of lacking "etiquette," had he, like

Professor Scharf, recalled that the ICTY had been created in 1993 with three objectives: first, to educate the Serbian people about the crimes committed by Milosevic; second, to facilitate national reconciliation, by "pinning prime responsibility on Milosevic" and other top leaders; and third, to "promote political catharsis" by permitting current Serbian leaders to "distance themselves" from the policies of the previous governments.

These stated objectives are all transparently political, and geopolitically motivated. And in order that they be attained, it appears that counsel must be imposed upon Slobodan Milosevic. He must also be prevented from stating precisely what Scharf averred with bone-chilling clarity: that the ICTY is a political court.

Whether international law will recover from the hijacking of Slobodan Milosevic's defence is open to question. However, the true nature of the Security Council's ad hoc courts clearly resembles much more the Star Chamber than the scrupulously fair humanitarian legal body to which the world has aspired since Nuremberg.

=====

Tiphaine Dickson is a criminal defence lawyer specialized in international criminal law based in Montréal. She was lead counsel for the defence in one of the first UN trials prosecuting genocide before the International Criminal Tribunal for Rwanda. She can be reached at tiphainedickson@videotron.ca
<http://globalresearch.ca/articles/DIC409A.html>

5. Christopher Black, Vice-Chairman and Chairman of the Legal Committee of the ICDSM

An Open Letter

=====

The International Criminal Tribunal For Yugoslavia, an association of criminals which is neither international nor a judicial body, was created in violation of international law, and in violation of and against the founding principles of the United Nations Charter. It makes false charges, arrests and detains without legal authority, and conducts what it calls "trials" in violation of international law and all national laws and standards of justice. It serves as a weapon with which the United States and its allies attempt to destroy the fundamental principle of sovereignty of nations which is the essential basis of the self-determination of peoples and democracy for which the Allies of World War II ostensibly fought the fascists of Germany, Italy and Japan.

Now, the fascists have risen anew and, having seized power in the United

States and among its allies in the other Nato countries, pretend to create a New World Order in which they alone will decide who lives and who dies, who is free and who is imprisoned and the economic and social conditions under which we will all live.

In the name of freedom they create slavery. In the name of justice and human rights they maim and kill. In the name of international law they established the rule of ruthless power. In the name of democracy they destroy democracy. In the name of the people they make a world dictatorship.

An essential part of the dictatorship is the system of unlaw and uncourts they have created known as the ad hoc criminal tribunals whose sole purpose is to support the New World Order and destroy any nation or national leadership which opposes it.

The uncourts known as the ICTY, its sister, The ICTR for Rwanda, and its half-sisters for Sierre Leone, Cambodia, and East Timor were established and are maintained and controlled principally by the United States in order to demonize those who resist its diktats, to destroy the sovereignty of those countries and by implication and effect the sovereignty of all nations except the United States and to act as propaganda machines that present false histories of the events that took place in those countries, without exception turning the victims of US aggression into scapegoats and "criminals" and, to cover up the true role of the United States and its allies in those events.

The ICTY was established with these aims in order to destroy Yugoslavia and all progressive forces in Yugoslavia and to control the Balkans and threaten Russia. The ICTR was established to destroy Rwanda as a progressive African state and to control the immense resources of central Africa. The hybrid UN-national tribunals for Sierre Leone, Cambodia and East Timor were similarly created to crush opposition to US and its allies interest in those regions.

In each case the United States, using its influence in the Security Council, has created criminal bodies which claim to be courts, which have officials parading before the public in fancy dress, who have high sounding titles and a proportionately low moral sense and which have drafted "Statutes", empty pieces of paper signifying nothing but purporting to give themselves a legal gloss immediately denied by their rules of procedure and evidence which are designed to prevent fair trials and the truth from ever being known.

The supporters of these bodies claim they are acting in accord with justice, law and humanity. The imposition of counsel on President Milosevic, an action which could only take place because of the complete absence of ethics in the family of lawyers named Kay selected by the tribunal to silence him and cripple his defence, is the most heinous action of all of the triumvirate of Nato stooges wearing the red robes of the Inquisition and who are a self-parody of judges.

The fascist nature of these tribunals is openly revealed. The justice of

the cause of President Milosevic is plain.

The people of the world must recognize that President Milosevic and all the other prisoners of the New World Order are hostages of that order, held as an example to us all. The people of the world must act to stop these injustices from continuing before we all become its victims. The prisoners of all these ad hoc tribunals must be released. The tribunals must be shut down. Those who created them must face justice before their national courts for the war crimes they have committed. The sovereignty of nations and international law must be restored. International law will be restored. Together, the power is in our hands to restore it.

Christopher Black
Vice Chair and Chair, Legal Committee
ICDSM
Arusha, Tanzania
E-Mail: bar@idirect.com

6. ICDSM Letter to the UN

The International Committee to Defend Slobodan Milosevic
Sofia-New York-Moscow-Belgrade

www.icdsm.org	Founded 25 March
2001 in Berlin	
Sofia, 3 September 2004	Phone/Fax
+381 11 630 549	

H. E. Juan Antonio YAÑEZ-BARNUEVO, Permanent Representative of Spain to UN,
President of the UN Security Council in September 2004

H. E. Andrey I. DENISOV, Permanent Representative of the Russian Federation to UN,
President of the UN Security Council in August 2004

Cc: H. E. Kofi ANNAN, Secretary General of the United Nations,
Mr. Theodor MERON, President of ICTY

Dear Sirs,

We were shocked by learning about today's Order of the Trial Chamber III of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY) working under auspices of the UN to impose a counsel on President Slobodan Milosevic against his will.

The Statute of the ICTY, adopted by the UN Security Council, in its Article 21, paragraph 4, states that the defendant "shall be entitled to the following minimum guarantees. d) to be tried in his presence, and to

defend himself in person or through legal assistance of his own choice", stipulating by that the fundamental human right of a defendant according to the International Law.

We believe that the abovementioned Order (please find its full text attached) has not been adopted with the consent of the Security Council and we also believe that the UN Security Council must act without delay in the case of such blatant violation of one of its Resolutions by its subsidiary body.

We remind you of the Petition of over 90 distinguished lawyers and law professors from 17 countries under the title IMPOSITION OF COUNSEL ON SLOBODAN MILOSEVIC THREATENS THE FUTURE OF INTERNATIONAL LAW AND THE LIFE OF THE DEFENDANT, handed last month to the President of the UN Security Council and sent to other UN organs, warning about the possibility of such decision by the ICTY and appealing that it should be prevented.

We would highly appreciate if you inform all the Members of the UN about our initiative, as well as about the action the UN Security Council will perform in order to protect its authority, its resolutions, International Law and dignity of the UN.

Otherwise, we would be forced to conclude that the ICTY has downed itself, deleting every claim of its legality.

On behalf of 155 members of the International Committee to Defend Slobodan Milosevic (ICDSM) - scholars, artists, writers and public workers from all continents,

Respectfully,

(signed)

Professor Velko Valkanov, Founder and Co-Chairman of the ICDSM,
President of the Bulgarian Committee for Human Rights

7. Nikolai Ryzhkov, Russian senator, former Soviet Prime Minister

STATEMENT

The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY) at The Hague has decided against the Law to impose a counsel on former President of Yugoslavia Slobodan Milosevic. It has been done against the will of Slobodan Milosevic, who more than two years conducts his defense in person.

The decision of ICTY severely violates its own Statute, which (Article 21, paragraph 4) guarantees the right of a defendant to defend

himself in person. It is a generally accepted norm of the International Law and the fact that the ICTY has committed such most serious violation, raises the deepest embitterment.

The assigned counsel has got the right to prepare and examine witnesses whom he, a lawyer, finds appropriate to invite. In other words, all the important decisions on strategy and tactics of the defense will be made not by the defendant, but by the lawyer assigned by the court and whose impartiality is considered doubtful by the Russian public opinion. Several legal experts consider that Slobodan Milosevic didn't get an assigned counsel, but another prosecutor who will only act using other means.

Slobodan Milosevic invited me to appear as a witness of his defense. I have planed to travel to The Hague on 13 September 2004. The ICTY has been informed about my plans.

However, under the present circumstances, I refuse to appear in that process.

As soon as necessary conditions, in accordance to the Statute of ICTY, will be created, I will be ready to travel to The Hague and to appear as a witness of the defense of Slobodan Milosevic.

Moscow, 7 September 2004

Nikolai Ryzhkov,
Member of the Council of the Federation of the Federal Assembly of the Russian Federation (Senator), President of Council of Ministers of the USSR 1985-1990

8. General Leonid Ivashov, former Head of the International Department of the Russian Army

STATEMENT

=====

I, Leonid Grigor'evich Ivashov, citizen of the Russian Federation, in response to the invitation of President of the former Federal Republic of Yugoslavia (FRY) Slobodan Milosevic, have agreed to testify for his defense in the process before the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY). I have acted that way in full consciousness, aiming to contribute towards achieving the objectivity and truth on the issues of Europe and FRY in the period 1997-2000.

For me, the participation in the Hague process was important due to the following circumstances. First, I was a direct participant of the events considered. Second, I cannot stay away from the fact that the prosecution had as its witnesses several persons who were directly preparing and executing the armed aggression against a sovereign state - the Federal Republic of Yugoslavia and who are responsible for killing of hundreds of

people and violation of the norms of the International Law.

However, the recent decisions of the tribunal have forced me to change my earlier decision. The ICTY, in violation of its own Statute (Article 21, point 4) imposes a counsel on Slobodan Milosevic, who was until then exercising his right to defend himself in person. Among the duties of the imposed counsel are the ones to determine who will appear as defense witness, what will be the character of the testimony and its interpretation. It cannot be considered normal that the counsel imposed against the will of Slobodan Milosevic is a citizen of the country that has been stepping on the norms of the International Law, letter and spirit of the UN Charter and several times performed aggressions against sovereign states, including FR Yugoslavia.

In such conditions, when my testimony as a defense witness can be used against Slobodan Milosevic and will not serve the objectivity and adoption of a just ruling, I refuse to take part in the process.

At the same time, I confirm my readiness to appear in the process as soon as ICTY creates legally correct and just conditions and respect of norms of the International Law.

Head of the Main Directorate for International Military Cooperation of the Ministry of Defense of the Russian Federation 1996-2001,
Vice-Chairman of the Academy of Geopolitical Problems,
Doctor of Historical Sciences,
general-colonel (in reserve)
Leonid Ivashov

Moscow, 9 September 2004

9. Yevgeny Primakov, former Russian Prime Minister

STATEMENT

I have learned that the Hague International Tribunal for the former Yugoslavia deprived former President of Yugoslavia Slobodan Milosevic of his right to defend himself in person and imposed on him counsels against his will.

In my opinion, that is a direct violation of word and spirit of the International Law. In the emerged circumstances, I am forced to renounce my decision to testify as a defense witness. As before, I am ready to take part in the process, but only in the case that Mr. Slobodan Milosevic gets back his undisputable right to conduct his defense in person.

Yevgeny Primakov

Moscow,
21 September 2004

**10. Michael Parenti, Barry Lituchi, Sara Flounders
and Gregory Elich**

President Slobodan Milosevic

12 September 2004

Dear President Milosevic,

We, the undersigned, are outraged by the decision of the Hague Tribunal (ICTY) to impose counsel on you against your will and to deprive you of your lawful

and fundamental right to self-defense. Although we previously had agreed to testify in your defense, under these conditions we cannot and will not participate as witnesses in these proceedings.

Not only does the Tribunal's decision violate basic legal and ethical norms, it brazenly disregards its own rules. Under Article 21, paragraph 4 of the Statute of the ICTY, a defendant is entitled to certain "minimum guarantees," including the right "to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing." The Statute furthermore states that a trial should be conducted "with full respect for the rights of the accused." We can only comment that our understanding of the word "guarantee" evidently differs markedly from that of the Court's.

We can assure you that we remain ready and willing to appear as witnesses in the event that your right to self defense is restored to you and you choose to invite us. We stand united in our belief that the charges against you are false and that they represent a continuation of the war against Yugoslavia and the Serbian people by the U.S. and its NATO allies. We are sending a copy of this letter to the court to inform them of our decision.

Signed,
Gregory Elich
Sara Flounders
Barry Lituchy
Michael Parenti

cc.: ICTY Registry, The Hague

**11. Patrick Barriot, Yves Bonnet, Eve Crépin,
Pierre-Marie Gallois, Gabriel Kaspereit and Jacques
Vergès**

SLOBODAN MILOSEVIC n'a pas droit à un procès équitable

Patrick Barriot (1), Yves Bonnet (1), Eve Crépin (1), Pierre-Marie Gallois (1), Gabriel Kaspereit (1) et Jacques Vergès (2)

(1) Témoins cités dans le cadre de la défense de monsieur Slobodan Milosevic

(2) Conseil de monsieur Slobodan Milosevic

Nous soussignés, conseils et témoins de monsieur Slobodan Milosevic, tenons à dénoncer publiquement un procès contraire à la Déclaration universelle des droits de l'homme qui affirme dans son article 11 que tout accusé a droit à « un procès public où toutes les garanties nécessaires à sa défense lui auront été assurées », et contraire à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme (CEDH). En tant que membre permanent du Conseil de sécurité, la France a apporté sa caution à l'établissement du Tribunal Pénal International pour l'ex-Yougoslavie (TPIY) et tout citoyen français a le droit de savoir ce qui se fait en son nom à La Haye.

L'article 6 de la CEDH stipule que toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue équitablement par un tribunal indépendant et impartial, « établi par la loi ». Le Conseil de sécurité, par sa résolution 808 du 22 février 1993, a créé un « tribunal international pour juger les personnes présumées coupables de violations graves du droit humanitaire international commises sur le territoire de l'ex-Yougoslavie depuis 1991 ». Or la Charte des Nations unies ne permet pas au Conseil de sécurité de créer un tribunal pénal international. Seul un traité adopté par l'Assemblée générale et ratifié par les Etats parties pourrait asseoir un tel tribunal sur une base légale. Le TPIY ne peut donc être considéré en l'état comme un tribunal « établi par la loi ».

L'article 6 de la CEDH stipule que tout accusé a droit à disposer du temps et des facilités nécessaires à la préparation de sa défense. La phase d'accusation, qui a duré deux années, a vu défiler près de 300 témoins à charge et le TPIY a mis en œuvre des moyens énormes pour tenter de prouver la culpabilité de Slobodan Milosevic. Les moyens dont dispose l'accusé ne sont bien évidemment pas à la mesure de ceux du TPIY : il ne dispose ni du temps ni des facilités nécessaires à l'organisation de sa défense.

L'article 6 de la CEDH stipule que tout accusé a le droit de se défendre lui-même ou d'avoir l'assistance d'un défenseur de son choix. Ce droit est également affirmé par le statut du TPIY, adopté par le Conseil de sécurité, qui précise au paragraphe 4 de son article 21 que l'accusé a le droit de se défendre lui-même ou par l'intermédiaire d'un avocat de son choix (the right to be tried in his presence and to defend himself in person or through legal assistance of his own choice). Slobodan Milosevic a toujours affirmé clairement sa volonté d'assurer seul sa défense. Au mois de juillet 2004, le TPIY annonçait néanmoins une « révision radicale » de la procédure. Peu de temps après, le TPIY tentait de convaincre maître Branislav Tapuskovic d'assurer la défense de Slobodan Milosevic contre la volonté de l'accusé. Maître Tapuskovic repoussa cette offre qui constituait, selon lui, une atteinte intolérable aux droits de la défense. Malgré tout, le 2 septembre 2004, le TPIY désigna de façon autoritaire deux avocats également rejetés par Slobodan Milosevic, Steven Kay et Gillian Higgins, au motif contestable et contesté (y

compris au plan médical) que l'état de santé de l'accusé ne lui permettait plus d'assurer sa défense. Nous avons rencontré monsieur Milosevic à La Haye et nous pouvons affirmer qu'il est en mesure de mener à son terme sa propre défense. Une telle modification « radicale » de la procédure est contraire au droit. La règle démocratique de la séparation des pouvoirs ne permet pas aux tribunaux de fixer eux-mêmes les règles de la procédure qu'ils sont chargés d'appliquer.

L'article 6 de la CEDH stipule que tout accusé a le droit d'interroger ou de faire interroger les témoins à charge et d'obtenir la convocation et l'interrogation des témoins à décharge dans les mêmes conditions que les témoins à charge. Nous tenons à préciser que les témoins français ne se présenteront au TPIY qu'à la demande de monsieur Milosevic et ne répondront publiquement qu'aux questions posées par monsieur Milosevic en personne. Toute requête de Steven Kay ou de Gillian Higgins, qui ne défendent pas les intérêts de monsieur Milosevic mais ceux du tribunal, demeurera sans réponse. En outre, si le TPIY se révèle incapable d'obtenir la convocation d'hommes politiques tels que Tony Blair, Jacques Chirac ou Bill Clinton, il ne pourra en aucun cas rendre la justice au terme de ce procès.

De nombreuses voix, dont celles de Tiphaine Dickson et de Ramsey Clark, se sont élevées dans le monde pour dénoncer ce dévoiement juridique. Plusieurs spécialistes français du droit international consultés par maître Vergès, messieurs les professeurs Adrien-Charles Dana, André Decocq, Roland Drago et Charles Zorgbibe, ont sévèrement critiqué le TPIY. En définitive, le TPIY prétend lutter contre les « violations graves du droit humanitaire international » tout en violant les droits inscrits dans la Déclaration universelle des droits de l'Homme et la Convention européenne des droits de l'Homme. « L'intérêt de la justice » ne saurait en aucun cas justifier un tel mépris des droits fondamentaux d'un accusé. Il ne suffit pas de couper le micro de monsieur Milosevic, comme le faisait le juge Richard May et comme le fait aujourd'hui le juge Patrick Robinson, pour réduire au silence la voix de la justice.

12. Ambassador James Bissett

Mr. Bissett's letter to The Hague Tribunal

Ms. Higgins: This is further to our telephone conversation of Sept.9 [2004] and the question of whether I would be prepared to appear as a witness before the Tribunal on behalf of Mr. Milosevic.

I have decided I do not wish to appear. I have from the outset had serious misgivings about the legitimacy of the Tribunal. The Tribunal's subsequent proceedings have confirmed my fears that it is a political court rather than a judicial body operating in the interests of truth and justice. The most recent decision to impose counsel on Mr. Milosevic provides further evidence of this.

I have not presumed the guilt of Mr. Milosevic and it was for this reason I was earlier prepared to give evidence. Now, however, it would seem the Tribunal has from the beginning already determined his guilt. Unfortunately the proceedings in the Hague have taken on all of the characteristics of a Stalinist "show trial." I do not want to be part of this travesty of justice.

Despite its dubious legality as a Court, the Tribunal did have the blessings of the UN Security Council and the Secretary General. Mr Milosevic was charged with some of the most serious crimes since the Nazi leaders who were tried at Nurnberg at the end of the second world war. It was therefore incumbent upon the Tribunal to get it right; to ensure fairness and "due process." Justice in his case must not only be done but must be seen to be done. I am afraid this is no longer possible. The frightening part is that it now seems evident "justice" was never a consideration of the Tribunal.

Sincerely: J.Bissett

13. George Kenney

September 8, 2004
Washington DC

Mr. Milosevic,

After due consideration I had agreed willingly to be one of your defense witnesses at the ICTY. I believed then and still believe that you are innocent of all the charges in the Tribunal's indictments. Given, however, that the Tribunal has seen fit to take away your fundamental

right to represent yourself in your own defense the proceedings have become inherently unfair, amounting to no more than a political show trial with no authentic legal legitimacy. Your defense, the defense for which I had consulted with you in The Hague, does not now exist.

Consequently I cannot in good conscience act as a 'defense witness' under the Tribunal's current rules. Should the Tribunal reverse itself and allow you to conduct your own defense once more then I would again willingly agree to be your witness.

Sincerely,

George Kenney

14. Sloboda/Freedom Association

1. To the Serbian Government, to the UN Security Council and to the international public
2. To the Bar Council of England and Wales
3. To the Serbian Parliament

APPEAL
of the

ASSEMBLY OF THE FREEDOM ASSOCIATION

- THE NATIONAL COMMITTEE FOR THE LIBERATION OF PRESIDENT

**SLOBODAN
MILOSEVIC -**

On its Session of 11 September 2004 the Assembly of the FREEDOM Association - The National Committee for Liberation of the President Slobodan Milosevic - deliberated the commencement of the defence case - the second phase of the process against long term President of the Republic of Serbia and FR Yugoslavia Slobodan Milosevic, which begun on 31 August 2004. Special attention has been paid to the decision of the "Trial Chamber" of the Hague "Tribunal" to impose a defence counsel on President Milosevic against his will, and by that, to deprive him of the right of defence. After the matter had been duly considered by the Assembly with participation of the prominent legal experts, the Assembly adopted the following

APPEAL

To the Governments of Serbia and State Community of Serbia and Montenegro, to the United Nations Security Council and to the international public

The decision of the "Trial Chamber" of the Hague "Tribunal" of 2 September 2004 to impose a defence counsel on President Milosevic, thus depriving him of possibility to defend himself, has been strongly condemned not only by legal experts at home and abroad, but also by all people of good-will who are dedicated to legality and justice.

In addition to the fact that the Hague "Tribunal" had been founded in an illegal manner, the decision of the "Trial Chamber" represents a flagrant violation of the Article 11 of the Universal Declaration of Human Rights which provides that an accused is entitled to a "public trial during which all necessary guarantees for his defence will be ensured".

The decision also violates the Article 6 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms. That article provides for the right to a fair trial before an independent and impartial court "established in accordance with the law". Article 6 also guarantees an accused the right to defend himself in person or to have an assistance of defence counsel of his own choosing. That right is guaranteed also by the most important international document in this field, the International Covenant on Civil and Political Rights in its Article 14.

The right of an accused person to defend himself in person is also expressly guaranteed by the Article 21, paragraph 4, of the Statute of the Hague "Tribunal", and the Statute had been adopted by the UN Security Council. Again, the said provision provides a defendant with the right to defend himself in person or have a defence counsel of his own choosing.

In spite of the fact that Slobodan Milosevic continually reinstates his decision to defend himself in person, the "Trial Chamber" imposed Mr. Stephen Kay and Ms. Gillian Higgins as his defence counsel. This has been resolutely rejected by President Milosevic.

The decision of the Hague "Tribunal" has been met with consternation and strong condemnation by legal expert across the globe. In this respect, we

recall the August 2004 Petition signed by over 90 law professors and lawyers from 17 countries. The Petition was addressed to the President of the UN Security Council and to other UN organs. The Petition was an appeal and attempt to prevent the shameful decision of the "Tribunal". In spite of this, the decision to impose the defence counsel has been made, causing bitter protests from legal experts from the USA, Canada, Russia, France, Italy and other countries.

The Assembly of the FREEDOM Association stresses that the imposition of defence counsel on President Slobodan Milosevic against his clearly expressed will represents the flagrant violation of his basic human rights guaranteed not only by international conventions, but also by the Statute of the "Tribunal". The decision proves the "Tribunal's" fear of the truth which will come out and its admission of defeat in this process, during which it failed to prove any of the false and shameful allegations against President Milosevic.

The decision of the so-called Hague "Tribunal", which pretends to fight "the gross violations of international humanitarian law" has shown to the world that, in fact, the "Tribunal" itself violates the basic human rights, including those guaranteed by its own Statute. Defence counsel imposed on Slobodan Milosevic are not his lawyers, but represent a new tool of the prosecution and the "Trial Chamber" whose common goal is to silence the truth and put the blame for the violent destruction of Yugoslavia and crimes against the Serbian people on President Milosevic and Serbian people itself. Thus the illegal "Tribunal" showed once again that it is not a court of law and justice, but a political tool of the USA and NATO which is used in an attempt to justify the aggression against the FR Yugoslavia and in order to provide a cover for numerous crimes against its peoples.

Considering all this, the Assembly of the FREEDOM Association demands the authorities of Serbia and the State Community of Serbia and Montenegro to take all necessary steps in order to protect the basic human rights of Slobodan Milosevic, as a citizen of this country whose rights have been flagrantly violated and taken away from him by the recent decision of the "Tribunal".

The Assembly of the FREEDOM Association calls upon the UN Security Council to act without delay and suspend the decision of its subsidiary body - the Hague "Tribunal" - since that decision represents a flagrant violation of the Security Council Resolution by which the Statute of the "Tribunal" had been adopted.

The Assembly of the FREEDOM Association also calls upon the international public and media to resolutely and firmly condemn the injustice committed by the Hague "Tribunal", the injustice which is directed not only against the freedom and sovereignty of the Serbian people, but also against the peace and equality in the world. Such body, established in contravention of the UN Charter, and its practice, have nothing in common with the higher ground of international law and justice.

The "Tribunal" should be abolished without delay and President Milosevic set free at once.

Done in Belgrade on 11 September 2004

The Assembly of the FREEDOM Association
- The National Committee for the Liberation of President Slobodan Milosevic

Sloboda/Freedom Association - Member of the World Peace Council
Belgrade, Rajiceva 16 tel./fax +381 11 630 549

To: Mr. Stephen Irwin QC
Chairman
General Council of the Bar
289-293 High Holborn
London
WC1V 7HZ
U.K.
Belgrade, September 30, 2004
Via fax No: 020-78319217

LETTER OF COMPLAINT

Dear Mr. Irwin,

We are writing to express our deepest concern about the acceptance of Mr. Stephen Kay and Ms. Gillian Higgins of the role of imposed defence counsel and co-counsel in the Milosevic case before Trial Chamber III of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY). We understand that Mr. Kay and Ms. Higgins are members of The Bar Council of England and Wales and are subject to the Rules of your Code of Conduct.

As you are very well aware the right of an accused to defend himself in person, as well as to have a counsel of his own choice, is guaranteed by numerous international human rights instruments. These rights are, for instance, provided for by Article 6 of the European Convention on Human Rights, Article 8 of the Inter-American Convention on Human Rights, as well as by Article 14 of the International Covenant on Civil and Political Rights. The said Article of the Covenant also ensures an accused the right to personally examine the defence witnesses under the same conditions as witnesses of the prosecution. In addition, Article 21 (d) and (e) of the Statute of the ICTY expressly provides an accused with the right to defend himself in person. We hope that you, dear Sir, share our view that these rights represent ius cogens. The very intention of the Trial Chamber III of the ICTY to impose a counsel on President Slobodan Milosevic, as an unwilling accused, has been challenged recently by 100 lawyers and law professors from several countries (please find here attached their joint petition).

Our concern lies in the fact that Mr. Kay's and Ms. Higgins' acceptance of the role of imposed counsel of Mr. Milosevic may represent the case of professional misconduct in accordance with Paragraph 303 (a) of the Code of Conduct (Part III - Fundamental Principles). According to this Paragraph, a barrister must promote and protect his client's best interests. In the

situation in which Mr. Milosevic himself claims that to impose a defence counsel on him represents the breach of his basic human rights, as well as that he expressly contends that such an imposition is against his best interests, it is our opinion that Mr. Kay and Ms. Higgins are not acting in their »client's« best interests.

We are also concerned that this represents the case of professional embarrassment. And indeed, in the submission to the ICTY filed on 13 August 2004 entitled »Amici Curiae Submissions in Response to the Trial Chamber's Further Order on Future Conduct of the Trial Concerning Assignment of Defence Counsel«, which we attach for your attention, the then Amici Curiae Mr. Kay and Ms. Higgins state: »...given the consistent stance taken by the Amici Curiae against the imposition of counsel upon an unwilling Accused, it is submitted that a situation of professional embarrassment may arise if the Amici Curiae were asked to assume that role...« and that »...conversion of the role of the Amici Curiae to imposed or assigned counsel would alter the original role considerably and could be interpreted as professional embarrassing...« (p.13 and 14 of the Submission). In spite of such stance, the former Amici Mr. Kay and Ms. Higgins accepted the role of defence counsel of an unwilling Mr. Milosevic.

We ask you, dear Sir, to deliberate the matter and decide whether the acceptance of your members Mr. Kay and Ms. Higgins to be the imposed defence counsel on an unwilling Mr. Milosevic represents the violation of your Code of Conduct. We here also have in view your Annex A: The International Practice Rules, Paragraph 2, and Article 9 of the Code of the Professional Conduct of Defence Counsel of the ICTY.

Thanking you for your attention, I remain

Yours sincerely

Professor Mirko Zurovac
Chairman of the Assembly of the Freedom Association - National Committee for the Liberation of President Slobodan Milosevic

Sloboda/Freedom Association
Member of the World Peace Council
Belgrade, 13 October 2004

PRESS RELEASE

The Freedom Association has submitted to the parliamentary factions of the Serbian Radical Party, the Democratic Party of Serbia and the Socialist Party of Serbia in the National Assembly of the Republic of Serbia an initiative to adopt, in urgent procedure, a Resolution against the human rights violations by the Hague tribunal.

The initiative emphasizes that the recent depriving of President Slobodan Milosevic of his right to defence represents a peak of the many-years practice of negation and violation of human rights by the tribunal. This

practice had as a consequence, inter alia, the loss of at least seven human lives.

The Freedom Association demands also a set up of a Parliamentary Investigative Commission and an experts' team to prepare an extensive professional report on human rights violations by the tribunal to be submitted to the United Nations.

In the reasons for the initiative it is also said that its acceptance would considerably strengthen the position of our country before the political pressures connected with the "cooperation" with the tribunal.

15. Liana Kanelli, MP and ICDSM Vice-Chair

"21st Century Witch Hunting Inquisitors"

Macedonian Press Agency (Greece)

October 20, 2004

http://www.mpa.gr/article.html?doc_id=487986

The Hague - Greek Communist Party Parliament deputy Liana Kanelli testified yesterday in the trial of former Yugoslav President Slobodan Milosevic in the International War Crimes Tribunal for the former Yugoslavia in The Hague.

Mrs. Kanelli stated to MPA during a telephone communication that for the first time since the beginning of the trial the court's attention turned to the NATO bombings in former Yugoslavia through the testimony of a witness.

The Greek Parliament deputy and member of the International Committee for the Defense of Milosevic referred to the NATO bombing of the city of Alexinac, 30 kilometers north of Nis, on April 6, 1999 that resulted to many civilian deaths, stressing that there was no military target there, contrary to what the allied forces said to justify the action.

At this point, said Mrs. Kanelli, the judges gave her a map and told her to find Alexinac on it. She forwarded the map to Slobodan Milosevic who reacted by saying that this was not a complete map of his country and made the court authorities to bring another NATO map on which the former President of Yugoslavia found the city where one of the darkest pages of the NATO bombings in former Yugoslavia was written.

For the first time during yesterday's procedure, stated Mrs. Kanelli, a NATO document was presented in court dated April 14, 1999 where a clear reference is made to the civilian victims in Alexinac. NATO in essence admits that civilian targets were hit.

Prosecutor Jeffrey Nice said that NATO had stated on the specific incident that the target of the bombings was an artillery unit of the Serb army deployed in the city and pointed out that the alliance had admitted that certain buildings had been hit by mistake during the raid.

Mrs. Kanelli wondered why NATO's mistakes and NATO's genocide should be forgiven and added that if Milosevic had cooperated more with the western leaders he wouldn't be with the "defeated" but with the "winners".

Responding to the question on what her opinion was about the International War Crimes Tribunal, the Greek Parliament deputy stated addressing the judges that they are "21st century witch hunting inquisitors".

When asked to comment on the NATO and US policy, she stressed that their policy is neo-nazi and anyone who is against it defends the rights of all peoples, a response that caused the reaction of Presiding Judge Patrick Robinson, according to international news agencies.

For the record, Mrs. Liana Kanelli is one of the few witnesses who agreed to testify in the Milosevic trial after the appointment of British lawyer Stephen Kay as the defense attorney of the former Yugoslav President

Most of the defense witnesses refuse to testify stating that they agree to respond to questions posed only by Milosevic who repeatedly has asked to be allowed to undertake his own defense.

* * * * *

Read the whole transcript of the Liana Kaneli's testimony at:

<http://www.un.org/icty/transe54/041019IT.htm>

16. Sara Flounders (Correspondence with Steven Kay)

20 Oct 2004

Steven Kay, QC
goodnightvienna@btopenworld.com

Dear Steven Kay,

Thank you for your response to my letter refusing to testify at the trial of President Milosevic under the present conditions set by the ICTY.

I realize, as you explain, that the Appeal Hearing against the decision of the Trial Chamber assigning counsel to Mr. Milosevic is scheduled for tomorrow Thursday.

In your letter you review all that you have done to technically appeal this ruling that denies President Milosevic the right to represent himself. However you are ignoring your own responsibility of continuing to represent someone against their will and when you have an obvious conflict of interest. You are also ignoring your own ability to take an action that would stop this legal farce.

As I stated in my letter: "You were not compelled to accept the "assignment" as his counsel and against his wishes. In addition to violating the express will of President Milosevic, your representation is a direct conflict of interest, since previously you served as a friend of the court – amicus curie... You are part of the problem. President Milosevic's rights could be restored quite simply and immediately by your refusing to continue in this assignment. By remaining in the position as his false counsel you are preventing this trial from continuing. As long as you remain his defense cannot take place. If you had any sense of propriety and honor you would step down immediately."

I urge you to make the only ethical and honorable decision – refuse to continue in this "assignment". The choice is yours.

Sincerely,
Sara Flounders

Dear Ms. Flounder,

You might be interested to know that the Appeal hearing against the decision of the Trial Chamber assigning counsel to Mr. Milosevic is scheduled for tomorrow Thursday 21/10.04 at 9.00 am.

This is the appeal filed by myself and Ms. Higgins to overturn the decision of the Court. If we had not taken such steps then the arguments on his behalf would not be possible. If you don't appeal you don't get a chance to change the ruling. I have consistently argued from the start of the process for his right of self-representation. You may care to look up the transcripts containing the passages and the documents as they are public and a matter of record. You might even have been able to attend some of the conferences at which I have spoken over the last 3 years in support of these rights. Furthermore, you might like to know that all the points being raised by

you and others are in fact recycling the arguments and particular words used by me in the first place. Indeed I believe I have put into the arena even more reasons! In fact, you might like to know that Mr. Milosevic and his lawyers are deeply appreciative of this work.

So please don't insult me.

Furthermore, I have been to the Professional Conduct Committee of the Bar Council in London, who have advised that I am not in breach of my Code.

Yours,
Steven Kay QC

STEVEN KAY QC
25 Bedford Row
London, WC1R 4HB, ENGLAND
Tel: 0044 (0)207-067-1500
Fax: 0044 (0)207 067 1507
EMAIL: goodnightvienna@btopenworld.com

19 October 2004

Dear Mr. Kay,

I received your letter dated 5 October 2004.

My decision in regard to the testimony I was planning to present to the ICTY on behalf of the defendant Slobodan Milosevic is unchanged. It is not possible for me to participate in the trial in the circumstances under which the trial is now proceeding. This is also true for the overwhelming majority of witnesses who had agreed to testify in President Milosevic's defense. The ICTY's decision violates basic legal and ethical norms. The ICTY has violated its own rules. Under Article 21, paragraph 4 of the Statute of the ICTY, a defendant is entitled to certain "minimum guarantees," including the right "to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing."

If all of the witnesses that President Milosevic had planned to bring were able to testify freely there is no question that he would be acquitted and the real guilt of those who brought about the tragic violence would be fully exposed.

The rights of President Milosevic have been usurped, not only by the Tribunal, but also by you. You were not compelled to accept the "assignment" as his counsel and against his wishes. In addition to violating the express will of President Milosevic, your representation is a direct conflict of interest, since previously you served as a friend of the court – amicus curiae. This is especially a conflict of interest because of the open hostility of the court to the rights of President Milosevic. Your conduct is a violation of your Bar code of ethics as well as the Statute of the Tribunal to represent someone who does not wish to be represented. You are part of the problem. President Milosevic's rights could be restored quite simply and immediately by your refusing to continue in this assignment. By remaining in the position as his false counsel you are preventing this trial from continuing. As long as you remain his defense cannot take place. If you had any sense of propriety and honor you would step down immediately.

It is true that some of my testimony, if I had an opportunity to present it, would be considered expert testimony in light of the first hand information I acquired and studied during my previous visits to Yugoslavia and the books and articles I have written. I am also a fact witness. I was in Serbia during the U.S./NATO bombing and have personal and direct fact testimony. It is also true that I met with President Milosevic at his request in June 2004 to discuss the relevant testimony that I could present. I have reviewed my documentation and evidence and I am fully prepared as a witness on behalf of the defense.

Please check your records to confirm that you have received my letter of 12 September 2004. This letter, which I jointly authored and signed with three other prospective witnesses, was sent to President Slobodan Milosevic and a copy to the ICTY Registry. In that letter I stated my decision that I would not appear as a witness in this case as long as President Milosevic's rights to choose and conduct his own counsel were usurped by the court. I have not changed my mind on this matter. For the same reasons, I refuse your offer to discuss the method and content of my testimony at this time. I will make ready an expert witness report along with the documentation, both written and on video, to be presented as part of my testimony in the event that Mr. Milosevic's rights to self-defense are fully restored to him and the defense case can resume under legitimate conditions.

I believe that my decision best serves the interest of justice and is upheld by democratic legal standards. As I have previously stated, I am fully convinced that the charges against President Milosevic are false and that they represent a continuation of the war against Yugoslavia and the Serbian people by the U.S. and its NATO allies. I remain ready and very willing to appear as a witness in the event that Mr. Milosevic's rights to self defense are restored to him and his will in these matters is not abrogated by any arbitrary decision of the court.

To proceed in any other way would be unethical and illegitimate.

I am attaching to this letter a copy of my previous letter of 12 September 2004.

Sincerely,

Sara Flounders

cc.: Evelyn Anoya, Pro Se Legal Liaison Officer, Officer of the Registry of ICTY,
Fax #: 31 (0) 70 512 8637; Tel. #: 31 (0) 70 512 5661, e-mail: anoya.icty@un.org

International Action Center
39 West 14th Street, Room 206
New York, NY 10011
email: iacenter@action-mail.org
En Espanol: iac-cai@action-mail.org
web: <http://www.iacenter.org>
phone: +1212 633-6646
fax: +1212 633-2889

Relevant analysis and many references to ICTY record and Western media reports one can find in David Peterson's blogs at

<http://blog.zmag.org/index.php/weblog/C20/>

THE DECISIVE BATTLE
FOR TRUTH NEEDS YOUR
HELP NOW!

'Strijders Kosovo verkochten organen'

EU-onderzoek Een mogelijke aanklacht tegen oud-vrijheidsstrijders kan huidige leiders van Kosovo en Albanië in problemen brengen.

Door onze redacteur
Marc Leijendekker

AMSTERDAM. Er zijn „dwingende aanwijzingen“ dat een tiental mensen die in de Kosovo-oorlog eind jaren negentig gevangen waren genomen door de rebellen van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK), is vermoord om hun organen op de zwarte markt te kunnen verkopen.

Dit schrijft de Amerikaanse aanklager Clint Williamson, leider van de Speciale Onderzoeksgroep SITF, die in opdracht van de Europese Unie onderzoek doet naar mogelijke oorlogsmisdaden door het UCK. Een aantal voormalige leden van het UCK heeft nu bestuursfuncties in Kosovo en Albanië.

De orgaanhandel is het saillantste

element. Williamson onderstreept in de gisteren gepubliceerde tussenstand van het SITF-onderzoek wel dat deze praktijken „op erg beperkte schaal“ voorkwamen. Voor beweringen dat de UCK honderden mensen heeft gedood om hun organen te kunnen verhandelen, bestaat geen enkel bewijs, schrijft hij. Het gaat om „een handvol“ slachtoffers. In een toelichting gisteren tegen journalisten in Brussel hield Williamson daarbij beide handen op, met zijn tien vingers uitgespreid.

Op dit moment is er nog onvoldoende juridisch bewijs voor een aanklacht, schrijft Williamson, maar hij verwacht dat dit wel te verzamelen is, ondanks harde tegenwerking van autoriteiten in Kosovo en Albanië.

Zijn onderzoek vloeit voort uit een

rapport van de Raad van Europa uit 2011. Daarin documenteert de Zwitserse rapporteur Dick Marty, oud-officier van justitie, een aantal gevallen

De organen zouden voor transplantatie naar Turkije zijn gebracht

van orgaanhandel. In een kliniek in Albanië zouden mensen zijn vermoord om hun organen daarna voor transplantatie naar het buitenland te brengen, onder andere naar Turkije.

Williamson twijfelt nog aan de mogelijkheden om het bewijs voor deze orgaanhandel juridisch rond te krij-

gen. Die twijfel ontbreekt als het gaat over andere oorlogsmisdaden. „We denken dat SITF in staat zal zijn een aanklacht in te dienen tegen bepaalde hoge leiders van het voormalige UCK“. Die hebben zich na het einde van de Kosovo-oorlog in juni 1999 schuldig gemaakt aan een systematische campagne tegen burgers. „Die was gericht tegen bijna alle Serven die in Kosovo wilden blijven, van wie velen oud of ziek waren, tegen Roma en andere etnische minderheden, en tegen rivalen binnen het UCK.“

Veel van die misdaden waren al eerder naar buiten gekomen, maar vervolging bleek moeilijk wegens gebrek aan juridisch steekhoudend bewijs.

Williamson noemt geen namen van de oud-UCK-leiders tegen wie een aanklacht wordt voorbereid. De bedoe-

ling is dat de zaak wordt behandeld door een speciaal hiervoor op te zetten rechtbank in Kosovo. Als die actief is, naar verwachting volgend jaar, zal ook de formele aanklacht inclusief namen worden ingediend.

Williamson heeft harde kritiek op de tegenwerking bij het onderzoek. Hij noemt opnieuw geen namen, maar het is vooral een verwijzing naar de tegenstribbelende opstelling van de Kosovaarse en Albanese autoriteiten. Hij is ook bezorgd over de intimidatie van getuigen, die nog steeds aan de gang is.

Om verwijten van partijdigheid voor te zijn, wijst Williamson er op dat hij ook, met succes, onderzoek heeft gedaan naar misdaden die in de Kosovo-oorlog van Servische zijde zijn begaan tegen Albanese Kosovaren.

Niet vervolgen = bewijs corruptie van ICTM

20 juli 2014

van holst en steijnen

From: van holst en steijnen <n.h.van.holst@freeler.nl>
To: <vlada@sps.org.yu>
Cc: <ZdenkoT@eunet.yu>; <misaognjanovic@yahoo.com>; <despot@wismail.net>;
 <office@globalreflexion.org>; <jaredl@aol.com>; <mailservicsnc@tiscalinet.it>; <bar@idirect.com>
Sent: dinsdag 2 april 2002 19:29
Subject: Defence Mr. Milosevic - Racak / alleged 'humanitarian disaster' in the first half of 1998

Friends,

I will raise some points which may be interesting for the defence of Mr. Milosevic.

First I have to stress that I have lots of documentation, all gathered by our friend Ruza Despotovic during and after the war.

About a lot of issues: backgrounds, reports, video tapes with all programs of the RTS during the war, etc.

So when these documentation could be useful for the defence of Mr. Milosevic, Ruza and I will be very glad with that.

We have also documentation about, for instance, Racak and Srebrenica.

RACAK

No doubt the Racak allegation will be, politically and juridically, the key in the Kosovo-indictment.

We have the disposal of an audio-cassette from a Dutch radio program about the Racak-issue, made by a Dutch critical program, named Argos, and broadcasted on 16-6-2000. This program on the 16th of June was the second in a series, the first program was on 25 february 2000. I don't have a cassette of that first program as well, but maybe we can get one, if desirable.

In the 16/6/2000-program first is speaking a German former OSCE-observer from Hamburg, called Heinrich Hensch (?), who stated that it is his own impression, and that of a lot of other former OSCE-observers 'in the field' too, that most of the alleged Serbian massacres were actually skirmishes, provoked by the UCK. And that it is also his impression that the so-called Racak-victims were brought in from elsewhere and put together.

Then next in the program there is referred at the German general Heinz Lokai (?), in service of the OSCE, who wrote a book about the Kosovo war, in which he stipulates that he is convinced the Racak has been faked.

Next person who is speaking is William Walker, who we can hear saying, during the Pristina press conference of 17 March 1999 about the provisional results of the inquiry by the Finnish forensic team, a week before the beginning of NATO-agression:

"The facts as verified by the the KVM include evidence of arbitrary detentions, extrajudicial killings and the mutilation of unarmed civilians of Albanian ethnic origin in the village of Racak by the MUP and the VJ."

Next you can hear the voice of Albright saying:

"it was clearly a galvanising event and the President really felt that we THEN COULD MOVE FORWARD, make clear that the US was going to be a part of an implementing force."

Then the program goes back to the 25 February- transmission and some important interview-moments are repeated.

First it is memorized that the autopsy-reports by the Finnish research team, headed by Helena Ranta, were already finished a year before and given to the EU, but kept under cover.

Then Helena Ranta is asked the question:

"Can you give a decisive answer about the question whether the victims were civilians or not?"

Helena Ranta:

van holst en steijnen

From: CDSM <cdsm_b@btopenworld.com>
To: <Undisclosed-Recipient:;>
Sent: donderdag 29 augustus 2002 03:16
Subject: 33 Days and Still No Answer. What Was Done to Rade Markovic

33 Days and Still No Answer. What Was Done to Rade Markovic?

www.tenc.net - Emperor's Clothes, 29 August 2002

by Jared Israel

On July 26th Slobodan Milosevic cross-examined Rade Markovic, former head of the Security Police of Serbia and the most important prosecution witness to date in his so-called trial.

The testimony was stunning. Markovic had been touted as the insider who would finger Milosevic. Instead, calmly, thoughtfully, he refuted the prosecution case, including statements which had been attributed to him by Hague "investigators". And then, with so-called Judge Richard May violating the so-called tribunal's own official rules in an attempt to prevent Milosevic from getting into the area of the abuse of Markovic during the so-called investigation, the Yugoslav leader managed to ask the former Police chief:

[Start Excerpt]

"Slobodan Milosevic: Is it true that this statement that has been presented about the mopping up of the terrain [supposedly to hide war crimes...] was drafted precisely by the same people and under the sponsorship of those people who exerted pressure on you and who have been torturing you for one year and a half now?

Markovic: Yes. It's an interview with the same people."

[End Excerpt]

Not only is Mr. May supposed to protect witnesses from harassment under the Tribunal's own Rule 75 (1) but Rule 77 states that a judge may take punitive action if anyone:

"(iv) threatens, intimidates, causes any injury or offers a bribe to, or otherwise interferes with, a witness who is giving, has given, or is about to give evidence in proceedings before a Chamber, or a potential witness." (2)

But Mr. Markovic testified that the Belgrade associates of the "tribunal" had indeed illegally removed him from jail and offered him a bribe or a jail sentence, depending on whether he helped them frame Milosevic. And later, when Mr. Markovic answered "Yes," that these same people who fabricated his supposed testimony had "exerted pressure and...[had] been torturing" him for a year and a half - when Markovic said yes to this, Richard May did...nothing.

Was Markovic indeed tortured to give false testimony? If so, "how" was he tortured? Was it mental? Physical? Both are considered torture under the UN "Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment" (3).

Only a small part of the mainstream media has reported that Mr. Markovic contradicted the prosecution. And the key question remains to be asked by the media or public officials in any of the NATO countries or at The Hague: "What was done to Rade Markovic"?

Last week I called the "tribunal" and questioned a Mr. Blewitt, one of the deputy prosecutors. The conversation will be posted shortly as a sound file. As you will see, in that conversation Mr. Blewitt took the position that if Markovic accused the Hague "tribunal" of pressuring and torturing him, then there was, and I quote, "nothing to investigate."

Nothing to investigate?

Last week I was interviewed by phone by Bill Hayton of the BBC World News Service. Mr. Hayton took part of my interview and combined it

van holst en steijnen

From: Ruza <despot@wish.net>
To: Ksenija Sigulinski <sigu@worldonline.nl>; Hans Hupkes <hans.hupkes@planet.nl>; Nico & Neeltje steijnen <n.h.van.holst@freeler.nl>
Sent: woensdag 17 juli 2002 16:04
Subject: Fw: WORSENING OF MILOSEVIC'S HEALTH PRODUCES RECESS OF THE "TRIAL"

----- Original Message -----

From: Vladimir Krsljanin
To: <mailto:Undisclosed-Recipient:smtp.sps.org.yu>
Sent: Wednesday, July 17, 2002 11:39 PM
Subject: WORSENING OF MILOSEVIC'S HEALTH PRODUCES RECESS OF THE "TRIAL"

WORSENING OF MILOSEVIC'S HEALTH PRODUCES RECESS OF THE "TRIAL"

From FREEDOM Association:

Consilium of medical experts appointed by "ICTY", in presence of the long time personal doctor of President Milosevic, colonel Zdravko Mijailovic, made on Tuesday afternoon a routine check-up of the President's health.

They measured blood pressure of 120/200 mmHg!

Despite their findings, the "trial" resumed today.

After another strong appeal from the Yugoslav Committee (see below), only today Afternoon, the "court" accepted doctors' advises and decided that, due to the need to change the (practically unexisting) therapy and to make additional check-ups and laboratory analyses, the "accused" shall not appear in the "court" for at least next two days, until further notice.

About two weeks ago, after the second break in the "trial", due to "flu" (diagnosis of the prison doctor) which lasted this time two weeks, the "trial chamber" issued an order to the "registry" to organize a consilium check-up and to report the results. This decision was made after many appeals from Yugoslavia and from abroad. After that, additional efforts and appeals have been made to include in the consilium at least one of Yugoslav doctors. "Tribunal" finally agreed that consilium check-ups can be made in the presence of President's long time personal doctor, colonel Zdravko Mijailovic, head of the Cardio-vascular Clinic of the Military Medical Academy in Belgrade.

We still follow the developments, with lot of worry.

It is obvious that the prison conditions, lack of medical care and inhuman conditions and length of the "trial", produced worsening of the health of President Milosevic and increased risks.

Let us further act against this show-trial and its dangerous consequences!

FREEDOM FOR SLOBODAN MILOSEVIC!

FREEDOM FOR YUGOSLAVIA!

Our today's message to the "Tribunal":

"FREEDOM" ASSOCIATION, BELGRADE, FR YUGOSLAVIA

- Mr. Claude Jorda,

President, ICTY

July 17, 2002

- Mr. Richard May,

President, Trial Chamber

- AMICUS CURIAE

- Mr. Hans Holthius,

Registrar, ICTY

Most Urgent!

State of health of President Slobodan Milosevic requires an urgent action!

Dear Sirs,

Our information about the yesterday's medical examination of the state of health of President Milosevic, made by the medical experts' team appointed by ICTY Registry on the order of Trial Chamber, unfortunately confirms our previous knowledge and our suspicions that the general conditions in which President Milosevic is forced to live, without the proper medical care, combined with inhuman length and conditions of the ICTY proceedings, produce worsening of the President Milosevic's state of health and to the dramatic level increases risks for his life.

We can not understand that the result of yesterday's examination has not yet produced any action from your side. Our duty is to warn you once again that denial of proper medical care for a person in such condition is a matter of criminal responsibility.

In that respect, when a human life is at stake, no bureaucratic negligence can be an excuse for absence of proper and urgent action.

Particularly since the Freedom Association has already been warning you several times about this situation which is one of the worst and most serious forms of violations of human rights. We can not avoid the impression that this might be an intentional practice of ICTY. For this, we refer particularly to our letter Nos. 18-21/2002 of March 27, 2002, addressed to President of ICTY, III Trial Chamber, Chief of Prosecutors and Amici Curiae, with whole appropriate medical documentation enclosed. Our last warning (Letter No.45/2002) was sent to Judges Mr. Jorda and Mr. May, as well as to the Registrar Mr. Holthius, on June 18, 2002.

We enclose this time again the same medical documentation, already sent to you with our March 27 letter.

We appeal in strongest terms that measures to protect a human life have to be taken without any further delay.

Yours sincerely,

[Handwritten signature]
Bogoljub Djelica
Chairman of the Citizen Association "FREEDOM"

ICDSM STATEMENT

Amsterdam, July 26, 2002

The Hague 'tribunal' held a pre-trial conference yesterday to deal with the 'indictment' of Slobodan Milosevic on Bosnia and Croatia. The proceedings demonstrated that this 'court' is, as Milosevic said, "a weapon of retaliation against resistance to the 'New World order.' 'Judge' May said:

RICHARD MAY:

"We have received a doctors' report which in its conclusion states that the accused is a man exposed to a serious cardiovascular risk which requires careful health monitoring in the future. The authors of the report advise a reduction in the workload of this trial and advise further treatment by a cardiologist."

The ICDSM published expert findings on Slobodan Milosevic's health a year ago, confirming he had heart disease. Since his abduction to The Hague we continually demanded a medical exam. This was refused.

What is the possible justification for taking one year to allow this kidnapped Head of State to be seen by heart specialists?

The threat to Milosevic's health is the endless stream of petty "witnesses" spouting fictions the 'prosecutors' cook up. President Milosevic must cross-examine each, or their lies would stand. He has done so with courage, intelligence and honesty - despite being denied visitors, a work area or research facilities, other than a pay phone. That is why TV transmission of the hearings has been stopped.

NATO, whose spokesperson, Jamie Shea, admitted it runs the 'tribunal,' fears Slobodan Milosevic's affect, especially on citizens of the former socialist states. These nations have been impoverished and degraded by the New World Order. NATO fears that Milosevic's words, televised to millions, would spark rebellion.

His health is endangered by living in a tiny cell, working under great pressure day in and day out.

'Prosecutor' Jeffrey Nice proposed two solutions. First that Slobodan Milosevic only cross-examine some of the 'witnesses.' The others could submit written lies, never having to appear and Milosevic could get ill watching anti-Serb slanders go unanswered.

Second, Nice proposed that Milosevic appoint council to represent him. Why? Because by refusing to appoint council, that is, by refusing to compromise with this show trial, even if compromise would help him personally, President Milosevic has shown it is possible for a Head of State to put the people above himself. Mr. Nice tried to lure Milosevic into abandoning this stand, to "save yourself," as Nice put it. And Nice implied that the court might impose a lawyer, irrelevant of Milosevic's wishes.

The hypocrisy of the court's 'concern' was manifest in the following:

SLOBODAN MILOSEVIC:

I have received from you almost 90 thousand pages on Bosnia and Croatia and about 500 videotapes. To read 90 thousand pages one needs at least 180 thousand minutes. So if I read 500 minutes per day, I'd need 360 days...

(...)What is going on is completely clear, since this whole process is a farce and a retaliation and it is unbelievable how someone... *(Microphone cut)*

RICHARD MAY:

You cannot misuse this trial in this way...we are not going to listen while you abuse these proceedings.

PRESIDENT SLOBODAN MILOSEVIC:

It seems that in this place inversion is a rule. I think that I am the one being abused here, not the abuser. Particularly when we consider that you are staging this "trial" 10 years after the events in Croatia. For 10 years you haven't had this... *(microphone cut again)*

And so: 90,000 pages to read (he will have four weeks to do it); and he can relax with the 500 videotapes. And when he tries to speak, his microphone is cut off. After all, he has a heart condition, so we must use special care...

Slobodan Milosevic told the Court yesterday: I ask you for nothing.

We who care about his well-being demand: if this farce of a trial is to continue, eliminate 90% of the 'witnesses'; have the proceedings only every other day

And we demand: Free President Slobodan Milosevic - The Prisoner of the New World Order!

WILFRIED DE JONG & RUTH JOOS

Na anderhalf jaar komt er weer een programma over boeken op tv. Brommer op zee. De presentatoren zijn niet op zoek naar het perfecte boek, maar naar schrijvers die met passie kunnen vertellen.

Tekst Toef Jaeger Foto Marlijn Doornik

Wilfried de Jong
 en **Ruth Joos**
 J'hopéle luy sa
 vachdigelede
 me d'asat met
 boeken, praten
 overend als er
 camera's bij
 staan.

'Sprek
 met
 schrijvers
 hoeft niet
 saai te zijn'

»Der Nationalismus ist das schlimmste Problem«

Was Milosevic 1989 auf dem Amsfeld wirklich gesagt hat – und wie es in Deutschland verfälscht wird

Zu den Propagandastandards für die Rechtfertigung des Kriegs gegen Jugoslawien gehört die Lüge über den großserbischen Nationalismus, dessen Verwirklichung Slobodan Milosevic in einer Rede auf dem Amsfeld (Kosovo Polje) am 28. Juni 1989 annonciert habe. So behauptete Rudolf Scharping auf dem SPD-Kriegsparteitag im April 1999: »1989 hat Milosevic auf dem Amsfeld eine Rede gehalten und ein ethnisch reines Großserbien verkündet.« Zur gleichen Zeit schrieb der »Spiegel«: »Auf der 600-Jahr-Feier der Amsfeld-Schlacht hämmerte Milosevic 1989 Hunderttausenden geschichtseligen Landsleuten ein, daß sie »vor weiteren Kämpfen« stünden. Zwei Jahre später fielen in Slowenien, das mit solchen Serben nichts mehr zu tun haben wollte, die ersten Schüsse des neuen Balkankrieges.«

Die Auslieferung des »Schlächters« (»Bild«, »Hamburger Morgenpost« und andere über Milosevic) nach Den Haag just am 12. Jahrestag der Rede haben die deutschen Medien für eine Neuauflage dieser Behauptungen genutzt. ARD und ZDF berichteten übereinstimmend, »der Diktator« habe seinen Landsleuten damals ein »Großserbien versprochen« und in den folgenden zehn Jahren »vier Kriege geführt, um dieses Versprechen einzulösen.« »Mit dieser Rede mobilisierte Milosevic die serbischen Nationalisten für die Kriege in Kroatien, Bosnien und im Kosovo,« schrieb die »Tageszeitung«. Auch in der »Frankfurter Rundschau« hieß es, Milosevic habe seinen Auftritt genutzt, um »Krieg als mögliches Mittel zur Erreichung der serbischen Ziele anzukündigen«.

Daß diese Darstellungen nicht der Wahrheit entsprechen, kann man hier nachlesen: KONKRET veröffentlicht erstmals die angebliche Brandrede in voller Länge auf deutsch. Die Fassung der »FAZ« vom Juni 1999 unterschlug wesentliche Passagen – diese werden im folgenden durch Kursivierung kenntlich gemacht – und enthielt insbesondere am Schluß einige tendenziöse Fehler.

Die Rede

An diesem Ort, im Herzen Serbiens, auf dem Kosovo Polje, hat vor sechs Jahrhunderten, vor genau 600 Jahren, eine der größten Schlachten aller Zeiten stattgefunden. Fragen und Geheimnisse haben dieses Geschehen wie viele andere große Ereignisse begleitet, es wurde Gegenstand ununterbrochener wissenschaftlicher Untersuchungen und nicht zuletzt auch der Neugier des Volkes. Durch soziale Umstände bedingt, findet das große 600jährige Jubiläum der Kosovo-Schlacht in einem Jahr statt, in dem Serbien nach vielen Jahrzehnten seine staatliche, nationale und geistige Integrität wiedergefunden hat. So fällt es uns heute nicht schwer, die Frage zu beantworten: Wie werden wir vor Milos¹ auftreten? Wie das Leben und die Geschichte spielen, sieht es so aus, als ob Serbien gerade 1989 seinen Staat und seine Würde wiedergewonnen hat, um

das historische Ereignis ferner Vergangenheit zu feiern, das für Serbien sowohl symbolisch als auch historisch eine große Bedeutung für die Zukunft hat.

Heute ist schwer zu sagen, was bei der Kosovo-Schlacht historische Fakten sind und was zur Legende gehört. *Aber das ist auch nicht mehr wichtig.* Erfüllt von Schmerzen, aber auch von Hoffnung, ist das Volk gewöhnt, sich zu erinnern, ganz wie es eigentlich auch bei anderen Völkern der Fall ist. Das Volk hat sich wegen des Verrates geschämt, hat aber auch die Tapferkeit gepriesen. Deshalb ist heute schwer zu sagen, ob die Kosovo-Schlacht eine Niederlage oder ein Sieg für das serbische Volk war, ob wir als Folge der Niederlage in die Sklaverei kamen oder ob wir aus dieser Niederlage gelernt haben, die Zeiten der Sklaverei zu überleben. Die Antworten auf diese Frage suchen das Volk und die Wissenschaft unablässig. Was aber nach all diesen Jahrhunderten, die hinter uns liegen, Gewißheit geworden ist, das ist die Tatsache, daß wir auf dem Kosovo Polje vor 600 Jahren unsere Uneinigkeit erfahren mußten.

Wenn wir eine Niederlage auf dem Kosovo Polje erlitten haben, dann war das kein Ergebnis der gesellschaftlichen oder militärischen Überlegenheit des Osmanischen Reiches, sondern Ergebnis der tragischen Uneinigkeit an der Spitze des serbischen Staates. Damals, im fernen 1389, war das Osmanische Reich nicht nur stärker als das serbische Königreich, sondern auch glücklicher. Uneinigkeit und Verrat im Kosovo haben das serbische Volk weiter als böses Schicksal durch seine ganze Geschichte hindurch begleitet. Auch im letzten Krieg haben Uneinigkeit und Verrat das serbische Volk und Serbien in eine Agonie geführt, deren geschichtliche und moralische Konsequenzen die der faschistischen Aggression übertroffen haben.

Auch später, nach der Gründung des sozialistischen Jugoslawiens, war die Spitze der serbischen Führung in diesem neuen Land uneinig und neigte zu Kompromissen auf dem Rücken des eigenen Volkes. Die Zugeständnisse, die viele der serbischen Führer zum Nachteil des eigenen Volkes machten, wären weder historisch noch ethisch von irgendeinem Volk auf der Welt akzeptiert worden. Dies gilt um so mehr, als die Serben während ihrer ganzen Geschichte niemals Eroberer oder Ausbeuter waren. Das nationale und historische Wesen der Serben in ihrer ganzen Geschichte, insbesondere auch während der beiden Weltkriege, war die Befreiung von Knechtschaft und das Leben in Freiheit, und so bleibt es auch heute. Die Serben haben sich immer wieder selbst befreit und, wenn es ihnen möglich war, halfen sie auch anderen, sich zu befreien. Und die Tatsache, daß sie in dieser Region als ein großes Volk gelten, ist doch keine Schande und keine Sünde. Es ist ein Vorteil, den sie niemals gegen andere ausspielten. Aber ich muß sagen, hier auf diesem legendären Kosovo Polje, daß die Serben diesen Vorteil auch niemals zu ihrem eigenen Wohl genutzt haben.

Den serbischen Politikern und Führern und deren Vasallenmentalität ist zu verdanken, daß die Serben Schuldgefühle den anderen und sich selber gegenüber hatten. Die Uneinigkeit der serbischen Politik hat Serbien zurückgeworfen, und deren Inferiorität hat Serbien gedemütigt. Das ging so über Jahre und Jahrzehnte. Wir sind heute hier auf das Kosovo Polje gekommen, um zu sagen, daß heute die Dinge anders liegen. *Es gibt keinen anderen, keinen geeigneteren Ort als Kosovo Polje, um zu sagen, daß die Einigkeit in Serbien dem serbischen Volk, den Serben und jedem Bürger Serbiens, unabhängig von seiner nationalen und religiösen Zugehörigkeit, Wohlstand bringen wird.*

Serbien ist heute geeint und anderen Republiken gleichgestellt. Es ist bereit, alles zu tun, um das materielle und soziale Leben aller seiner Bürger zu verbessern. Mit Verständnis füreinander, mit Zusammenarbeit und Geduld wird Serbien dabei erfolgreich sein. Deshalb ist auch der Optimismus mit Blick auf die Zukunft, wie er heute allenthalben in Serbien festzustellen ist, durchaus gerechtfertigt. *Dieser Optimismus basiert auf der Freiheit, die allen Menschen ermöglicht, positive, kreative und humanitäre Fähigkeiten zum Wohl der gesamten Gesellschaft und auch zum eigenen Wohl zu entfalten.*

In Serbien haben niemals nur Serben gelebt. Heute leben in diesem Lande mehr als jemals zuvor Bürger anderer Völker und Nationalitäten. Und das ist natürlich kein Nachteil für Serbien. Im Gegenteil: Es ist ein Vorteil Serbiens. *In diesem Sinne ändert sich die nationale Zusammensetzung auch in anderen Ländern, insbesondere in den hochentwickelten Ländern der Welt. Immer mehr und immer erfolgreicher leben Bürger verschiedener Nationen und verschiede-*

¹ Der serbische Adlige Milos Obilic brachte in der Schlacht 1389 den türkischen Sultan um und gilt seither als Nationalheld (Anm. d. Red.)

er Religionen in einem gemeinsamen Land zusammen. Im besonderen Maße soll der Sozialismus als eine progressive, demokratische Gesellschaft die Menschen zusammenführen und dazu beitragen, deren Trennung nach nationaler oder religiöser Zugehörigkeit zu überbrücken. Der einzig maßgebende Unterschied zwischen den Menschen im Sozialismus sollte der Unterschied zwischen denen sein, die arbeiten, und denen, die nicht arbeiten wollen. Zwischen Menschen, die füreinander da sind und sich gegenseitig achten, und solchen, die keinen Respekt vor ihren Mitmenschen haben. Die Bürger Serbiens, die von ihrer eignen Arbeit leben, verdienen die Achtung aller, sie müssen einander respektieren, unabhängig von ihrer nationalen Zugehörigkeit. Gerade auf solchen Prinzipien der gegenseitigen Achtung und des gegenseitigen Respekts basiert unser Land.

Jugoslawien ist eine multinationale Einheit und kann nur überleben, wenn völlige Gleichberechtigung zwischen allen im Land lebenden Nationen hergestellt wird. Die Krise, die Jugoslawien getroffen hat, hat sowohl nationale als auch soziale, kulturelle und religiöse Zwietracht hervorgebracht. Dabei ist der Nationalismus das schlimmste Problem. Ihn zu überwinden ist die Voraussetzung dafür, die anderen Mißstände zu beseitigen und die Konsequenzen zu mildern, die sie hervorgebracht haben.

Seit dem Bestehen von multinationalen Gesellschaften war deren Schwachstelle immer das Verhältnis zwischen den einzelnen Nationen. Es besteht die Gefahr, daß die Frage der angeblichen Bedrohung einer Nation durch eine andere aufgeworfen werden kann, was wiederum zu einer Welle von Verdächtigungen, Anschuldigungen und Intoleranz führen kann, einer Welle, die unaufhaltsam wächst und sehr schwer zu stoppen ist. Diese Gefahr bedrohte uns die ganze Zeit. Innere und äußere Feinde multinationaler Gesellschaften wissen das und tun alles, sie durch das Anstacheln nationaler Konflikte zu zerstören. Wir verhalten uns gegenwärtig in Jugoslawien so, als ob wir nie zuvor solche tragischen nationalen Konflikte, die die Existenz unserer Gesellschaft in Frage stellten, zu ertragen gehabt hätten.

Gleichberechtigte und harmonische Beziehungen zwischen den jugoslawischen Völkern sind die unabdingbaren Voraussetzungen für das Überleben Jugoslawiens, die einzige Möglichkeit, aus der gegenwärtigen Krise einen Ausweg zu finden, vor allem um ökonomische und soziale Prosperität für das Land zu erreichen. In dieser Hinsicht unterscheidet sich Jugoslawien nicht von anderen Ländern der Welt, und insbesondere nicht von den entwickelten Ländern.

Die heutige Welt zeichnet sich immer stärker durch Toleranz, Kooperation und Gleichberechtigung zwischen den Nationen aus. Die moderne ökonomische, technologische, aber auch politische und kulturelle Entwicklung führt die Menschen verschiedener Nationen zueinander, macht die Völker voneinander abhängig und trägt Zug um Zug zu ihrer Gleichberechtigung bei. Zur Zivilisation, der die Menschheit zustrebt, haben vor allem die gleichberechtigten und vereinten Völker Zutritt. Auch wenn wir nicht an der Spitze dieses Weges in die Zivilisation sein können, so möchten wir doch auch nicht die letzten sein.

Zur Zeit der großen historischen Schlacht auf dem Kosovo Polje blickten die Menschen hinauf zu den Sternen, von denen sie sich das Heil erhofften. Jetzt, sechs Jahrhunderte später, blicken sie wieder hinauf zu diesen Sternen – um sie zu erobern (»FAZ«: »... und bitten für den Sieg«). Und auf jeden Fall dürfen sie sich heute nicht mehr erlauben, uneinig zu sein und sich von Haß und Verrat leiten zu lassen, leben sie doch nicht mehr in kleinen, schwachen und kaum miteinander verbundenen Welten. Heute können die Menschen dieses Planeten nicht einmal ihren eigenen Planeten erobern, geschweige denn andere Planeten, solange sie nicht in Harmonie und Solidarität leben.

Gerade deshalb haben auf dem Amselfeld, dem Symbol der Uneinigkeit und des Verrats, vielleicht wie nirgendwo sonst auf dem Boden unseres Heimatlandes die Worte Einigkeit, Solidarität und Gemeinsamkeit so viel Sinn. Diese Uneinigkeit, die für die Niederlage in der Schlacht verantwortlich war und auch für das unglückli-

che Schicksal, das Serbien ganze fünf Jahrhunderte lang ertragen mußte, ist im Gedächtnis des serbischen Volkes und wird es bleiben. Auch wenn es mit den historischen Gegebenheiten nicht unbedingt übereinstimmen mag, so bleibt doch die Gewißheit, daß das Volk seine Uneinigkeit als seine größte Tragödie erlebt hat. Deshalb haben wir die unbedingte Verpflichtung, die Uneinigkeit zu überwinden – das ist die unbedingte Voraussetzung, um künftig Niederlagen, Mißerfolge und Stagnation durchzustehen.

Das Volk in Serbien ist sich in diesem Jahr bewußt geworden, daß es seine innere Einheit als unverzichtbare Voraussetzung für das heutige Leben und seine weitere Entwicklung finden muß. Ich bin überzeugt, daß Serbien aufgrund dieses Bewußtseins der Einheit nicht nur als Staat, sondern auch als erfolgreicher Staat leben wird. Deshalb, so denke ich, macht es doch Sinn, gerade hier auf dem Kosovo Polje, wo einmal Uneinigkeit auf tragische Weise und für Jahrhunderte Serbien zurückgeworfen hat, zu sagen, daß nur die

Einheit uns die Kraft geben wird, Serbien zu erneuern und die Würde zurückzuerlangen. Und dieses Bewußtsein von der inneren Einigkeit stellt auch für Jugoslawien eine Notwendigkeit dar, weil das Schicksal Jugoslawiens in den Händen aller seiner Völker liegt.

Die Kosovo-Schlacht ist auch ein Symbol für Tapferkeit. Das drückt sich in Gedichten, Legenden, in der Literatur und in Erzählungen aus. Die Helden des Kosovo inspirieren seit sechs Jahrhunderten unsere Kreativität, sie nähren unseren Stolz, sie lehren uns, nicht zu vergessen, daß es einmal eine Armee gegeben hat, die tapfer und stolz war – eine der wenigen, die trotz der Niederlage nicht verloren hat. Sechs Jahrhunderte später stehen heute wieder Kämpfe bevor. (»FAZ«: »Sechs Jahrhunderte später befinden wir uns wieder in Kriegen ...«) Es sind keine bewaffneten Kämpfe (»FAZ«: »Schlachten«), die

wir auszutragen haben, obwohl auch solche nicht auszuschließen sind. Aber unabhängig davon, welche Kämpfe uns bevorstehen, sie können nicht ohne Entschlossenheit, Tapferkeit und Aufopferung gewonnen werden, also nicht ohne die guten Eigenschaften, die man auch damals auf dem Kosovo Polje demonstrierte.

Unser heutiger Kampf zielt auf die Verwirklichung der ökonomischen, politischen, kulturellen, der umfassenden Prosperität unseres Landes. Und dieser Kampf wird um so erfolgreicher sein, je mehr wir uns der Zivilisation nähern, in der die Menschheit im 21. Jahrhundert leben wird. Auch für einen solchen Kampf brauchen wir Tapferkeit. Natürlich eine andere Art von Tapferkeit. Es bleibt aber eine Herzensangelegenheit, ohne die nichts auf der Welt, nichts Ernsthaftes, nichts wirklich Großes erreicht werden kann. Eine Tapferkeit, die aus dem Herzen kommt und immer für die Menschheit lebensnotwendig bleiben wird.

Vor 600 Jahren verteidigte Serbien hier auf dem Kosovo Polje tapfer nicht nur sich selbst, sondern auch Europa. Serbien stand damals für die Verteidigung europäischer Kultur, Religion und der europäischen Gesellschaft insgesamt. Deshalb ist es heute ungerecht und im Widerspruch zur Geschichte, ja es ist sogar absurd, die Zugehörigkeit Serbiens zu Europa in Zweifel zu ziehen. Serbien gehört zu Europa, heute wie in der Vergangenheit, und zwar auf eine Art und Weise, die seiner Würde und seinem Wesen entspricht. In diesem Geiste möchten wir heute eine Gesellschaft aufbauen, die reich und demokratisch ist. Dadurch wollen wir zum Wohlergehen unserer Kinder und unseres Landes beitragen, das heute völlig zu Unrecht leiden muß. Wir wollen das Unsere tun, um das Streben aller progressiven Menschen unserer Zeit nach einer neuen, schöneren Welt zu unterstützen.

Die Erinnerungen an die Tapferkeit der Kosovo-Helden soll ewig leben!

Hoch lebe Serbien!

Hoch lebe Jugoslawien!

Hoch lebe der Frieden, hoch lebe die Brüderlichkeit zwischen den Völkern!

(Übersetzung nach dem Redetext, abgedruckt in der Belgrader Tageszeitung »Politika« am 29. Juni 1989. Übersetzung: Dr. Donka Lange)

Slobodan Milošević (50) heeft het zwaar. Hij oogt vermoeid en is geregd ziek. Zeven vragen over de wankelende gezondheid van de belangrijkste verdachte van het Joegoslavisch-tribunaal.

Door Aldwin Gekik

Waar heeft Milošević last van? Van zijn hart. Volgens een medisch onderzoek van twee Nederlandse artsen is er 'ernstige hart- en vaatziekte' vanaf aan in de geweten moet worden gebouwd. Naar aanleiding van een cardiologisch onderzoek van rechter May

denze week 'meer bezorgd' te zijn. De toetschouwers hebben Milošević, sinds het proces in februari begon, zien veranderen. Aanvallend oogde hij uitgerust en sterk, maar de laatste maanden zag hij er moe uit en oogde hij soms afwezig.

Sinds de aanvang van het proces is Milošević vier keer afwezig geweest, omdat artsen hem ziek hadden verklaard. Naar eigen zeggen heeft de oud-president zelf nooit gervraagd om medische aandacht. 'Zelfs niet twee of drie keer', maar dat kan je verwachten bij een man van zijn leeftijd, aldus de artsen.

Hoe lang heeft hij deze klachten al? Dat is onduidelijk. Tijdens zijn presidentschap van Joegoslavië deden hunkende geruchten de ronde dat Milošević last zou hebben van uiterszake zou hebben. Toen hij in 2001 in Joegoslavië werd gearresteerd en daar in de gevangenis tusschen, meldde zijn advocaat dat Milošević een 'zware hartpatiënt' was. Na onderzoek verklaarde een arts-enteam dat dit onzin was. Milošević had volgens hen wel wat kwalen, maar dat kon je verwachten bij een man van zijn leeftijd, aldus de artsen.

Wat betekent 'Milošević' ziekte voor het proces? Zowel de rechters als de aanklagers en de getuigen ondervinden daarvan hinder.

Het proces loopt nu een maand al ruim een maand achter, terwijl rechter May juist wil opschieten.

De aanklagers zitten geregd met de handen in het haar omdat het getuigenverhoor telkens in de war loopt. Sommige getuigen, vooral 'grijze' mensen, vergeten belangrijke details, moeten daardoor dagen, soms weken wachten voordat ze kunnen getuigen.

Wat doen de rechters er aan? Zij geven Milošević de tijd. Als het Kosovo-gedachte van de aanklachten over twee weken is afgelopen, krijgt hij twee weken vrij om zich voor te bereiden op het volgende gedeelte van het proces. Dat gaat over zijn vermeende betrokkenheid bij oorlogsmisdaden in Kroatië en Bosnië. Binnenkort zullen de rechters zich bezighouden met de aanklachten tegen zijn zoon-in-wet, Gavrilo Princip, de leider van de Servische troepen in Bosnië.

Wat kan Milošević er zelf aan doen? Een advocaat aanstellen, die hem veel werk uit handen neemt. Dit weigert hij echter perzinaal, omdat hij het tribunaal niet erkent. Hij heeft wel twee juridische adviseurs uit Belgrado, die hem in de gangen van de rechtbanken van de Verenigde Staten en Europa helpen. Hij heeft ook een advocaat in het Servische gerecht, die hem helpt met het proces. Hij heeft ook een advocaat in het Servische gerecht, die hem helpt met het proces.

Wat als Milošević te ziek wordt? Dan gaat het proces toch door, verwercht Kooops. Maar dan met een heel licht zittingsproces. Want Milošević' aanwezigheid bij zijn eigen proces is noodzakelijk. Dat blijkt ook uit een paar recente uitspraken van het Servische Hof voor de Rechts van de Mens, dat een aantal landen op de vingers heeft getikt omdat verdachten niet voldoende in de gelegenheid waren gezet bij het proces. Het proces zal voortduren, maar het zal anders zijn. Van op

heffing van het voorarrest zal waarschijnlijk geen sprake zijn. Dat is volgens Kooops in de geschiedenis van het tribunaal slechts één keer voorgekomen: toen was de verdachte stervende.

En als hij overlijdt? Dan slaat het Joegoslavisch-tribunaal de grootste denkbare flater. De medestanders van Milošević zullen de verantwoordelijkheid voor zijn dood bij de rechters leggen, niet al argument dat zij hem moedwillig hebben uitgepat. Bovendien zou dat nieuwe mondiale geven van crisis die bewezen dat het een politiek misstap is, dat Milošević al bij voorbaat heeft veroordeeld. De rechters zullen er dan ook alles aan doen Milošević in leven te houden.

Kwalen van Slobodan Milošević vertragen proces

Vrijdag 26 juli 2002

Medisch onderzoek wijst uit:

Milošević loopt risico op hartaanval

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 27 JULI. De Joegoslavische oud-president Slobodan Milošević loopt een groot risico om een hartaanval te krijgen. Die hebben de rechters van het VN-tribunaal gisteren tijdens het proces bekendgemaakt.

Ze adviseerden Milošević om zich te laten onderzoeken door een arts. Aanleiding is een medisch rapport over de gezondheid van Milošević. De rechters hadden een medisch onderzoek gevestigd naar dat de verdachte zich vaak ziek voelde. Rechter Richard May zei gisteren dat de artsen in hun rapport adviseerden om Milošević onder toezicht van een cardioloog te plaatsen. May kondigde aan dat de beklagde door een hartspecialist zal worden onderzocht. Daarna wordt besloten hoe het proces verder wordt gevoerd: de rechtbank zal daarbij volgens May 'alle mogelijkheden' overwegen.

Rechter Patrick Robinson adviseerde Milošević om in ieder geval de hulp van een advocaat in te roepen bij de kwaliteitscontrole van het medisch onderzoek. Hij zei dat de verdachte het risico loopt dat hij niet de hulp van een advocaat krijgt. Hij zei dat de verdachte het risico loopt dat hij niet de hulp van een advocaat krijgt. Hij zei dat de verdachte het risico loopt dat hij niet de hulp van een advocaat krijgt.

hisme dienst KDB. In zijn getuigenis zei hij dat Milošević dagelijks op de hoogte werd gehouden van de activiteiten en politieke acties in Kosovo. Ook bevestigde Marković hoe goed van de Joegoslavische douane via gedrukte rekeningen werd 'vergevoerd' naar de gebouwen dienst. Die dienst werd geleid door een speciale politie-eenheid. Het geld werd gebruikt om in het buitenland belastingen te voertuigen aan te schaffen, aldus Marković. De speciale politie-eenheden zijn verantwoordelijk voor de meest gewelddadige misdaden tijdens de oorlog in Kosovo (1998-1999).

Aanklager Geoffrey Nice wil met deze getuigenis aantonen dat Milošević, ook buiten de officiële kanalen om, de recht in Kosovo bepaalde. De aanklagers willen de contraindicatie-verantwoordelijkheid bewijzen van Milošević voor de misdaden van zijn ondergeschikten. Daarbij is niet alleen van belang de functie die hij vervulde, maar ook de omstandigheden van het proces, zoals op het gebied van het proces, maar ook hoe hij leiding gaf aan de gebouwen dienst. Bovendien werd presentie van de aanklagers bij de misdaden van Milošević. Dit document waarbij Milošević de Servische geboorte dienst rechtvaardigde zijn controle over de gebouwen dienst.

Geniale Marković en gevangenen in Den Haag zal na zijn getuigenis direct naar worden overgebracht naar Joegoslavië waar hij rechtvaardig wordt.

de Volkskrant 27-7-2002

Hoofdgetuige valt Milošević bij in verhoor

APR. APD
DEN HAAG

De voormalige chef van de Servische staatsveiligheidsdienst, Radomir Marković, heeft vrijdag voor het Joegoslavisch-tribunaal in Den Haag grote verhoor gewikt met zijn getuigenis tegen de Joegoslavische oud-president Milošević. Marković, die door de aanklagers met succes werd aangewezen als een zeer belangrijke getuige, werd op zijn beurt beschuldigd van het vermoeden dat hij samen met Milošević de Servische staatsveiligheidsdienst in 1990 uit de Albanezen bevrijdde. Hij werd beschuldigd van het vermoeden dat hij samen met Milošević de Servische staatsveiligheidsdienst in 1990 uit de Albanezen bevrijdde.

De getuige viel tijdens het verhoor van Milošević dat het leger en de Servische politie geen misdaden hebben gepleegd tijdens de oorlog in Kosovo. Eveneens bleef een Servisch plan van de Albanezen bevrijding in 1990 uit Kosovo te verdrijven. Ook de verhoor speelde de rol dat de getuige niet alijd gezegd dat een krijgsgevangene volgens de Servische wetten in het leger was. Hij zei dat hij niet alijd gezegd dat een krijgsgevangene volgens de Servische wetten in het leger was. Hij zei dat hij niet alijd gezegd dat een krijgsgevangene volgens de Servische wetten in het leger was.

prof. Naser Oric

'Moslimbeest': gehaat, gevreesd en geroemd

Pieter de Groot

De 'sterf van Srebrenica', zoals Naser Oric het noemt, door wettelijke maatregelen, werd wettelijk zelf met handboeien aan afgevoerd en naar een politiebureau in de omgeving van Gatare gebracht. De Zwitserse politie gaf daarmee gehoor aan een arrestatiebevel van het tribunal dat op verzoek van Servie werd uitgevaardigd. De Servische aanklagers beschuldigen de voormalige commandant van de Bosnische troepen in de voormalige Srebrenica ervan in 1992 burgers in het dorp Zlatarije te hebben vermoord.

Naser Oric, een voormalig naar de Republiek president Naser, die tijdens de oorlog van zijn Joegoslavische collega Tito - was voor de burgeroorlog uitbraak politief en bevoegd. Hij was onder andere lid van de Servische troepen in de voormalige Srebrenica. Hij was onder andere lid van de Servische troepen in de voormalige Srebrenica. Hij was onder andere lid van de Servische troepen in de voormalige Srebrenica.

Die heidenen rakte hij overgenu bij een dert van zijn achternaam kwijt toen hij vlak voor de val van Srebrenica in juli 1995 de stad verlaten was. Op het moment dat de Servische troepen de enclave binnenvielen waren er 8000 mannen en jongens werden vermoord. Naser Oric zijn aanspraak niet aan omdat hij in Tuzla zat. Daar begon hij na de oorlog een

in het nieuws omdat...

... Servie de voormalige militair leider van de moslims in Srebrenica opgevoerd het arrestanten.

Britten werken aan VN-resolutie Srebrenica

De arrestatie van de voormalige bevelhebber van de moslimse Srebrenica, Naser Oric, is politiek gemotiveerd. Dat is de Britse premier David Blunkett gisteren in reactie op de arrestatie van Oric in Zwitserland.

Volgens Blunkett is de arrestatie een afrekening van een resolutie van de VN-Veiligheidsraad voorleggen. Dat kan de druk op Servie verhogen om het bloedbad als genocide te erkennen. Het is de Britse ambassadeur in Boekarest, Edward Ferguson, eerder deze week in een verklaring gezegd.

Op 11 juli is het twintig jaar geleden dat de Bosnische Servissen de door Nederlandse militairen beschermde moslimse enclave Srebrenica namen. In die dagen aan doordeden 8000 moslimen mannen en jongens. Met de resolutie willen de Britten niet alleen een bewijs aan de slachtoffers, maar ook de verzoeking tussen de bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina stimuleren.

Het Joegoslavisch-tribunaal in Den Haag heeft uitgeproclameerd dat de moordpartij een genocide was. Servie verwerpt dat woord. In 2001 veroordeelde het land de moordpartij wel maar zonder die naam te gebruiken. Volgens Ferguson wordt over de exacte inhoud van de resolutie nog overlegd.

Een resolutie van de Veiligheidsraad is belangrijk. Deze Blunkett behoort met de Verenigde Staten, Rusland, China en Frankrijk tot de landen die een vetorecht hebben. (Theo W)

HARTKLACHTEN SLOBO

Milošević: zorgen over gezondheid

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 27 AUG. De rechters van het Joegoslavië-tribunaal zijn „zeer bezorgd” over de gezondheid van de Joegoslavische oud-president Slobodan Milošević. Op de eerste dag na een maand zomerreces zei rechter Richard May dat de hartproblemen van de verdachte waarschijnlijk invloed gaat hebben op de procesduur.

De afgelopen weken is Milošević intensief medisch onderzocht. De bevindingen zijn gerapporteerd aan de rechters van het VN-tribunaal. De komende dagen wordt een besluit genomen hoe het proces wordt voortgezet.

26-7-2002
Milosevic uitgeput door voeren van eigen verdediging

DEN HAAG — De rechters in het Milosevic-proces voor het Joegoslavië-Tribunaal zijn, na een uitgebreid medisch onderzoek, bezorgd over de gezondheid van de verdachte. Daarom is hem gisteren nog een keer op het hart gedrukt om een advocaat in de arm te nemen.

Het proces tegen de ex-president is al drie keer onderbroken geweest, wegens griep of te hoge bloeddruk van de verdachte. De artsen hebben bij de verdachte ernstige cardiovasculaire problemen vastgesteld, aldus voorzittend rechter May na lezing van het rapport. Milosevic komt onder behandeling van een cardioloog.

Van de artsen moet Milosevic zich minder inspannen. Maar in de praktijk moet Milosevic, na de urenlange zittingsdagen, 's avonds in de gevangenis ook nog aan de voorbereiding van de kruisverhoren van de komende dag werken.

‘Een tuchtzaak hoort erbij’

Per 1 juli zijn de griffies van de tuchtcolleges ingrijpend gereorganiseerd. Vier van de zes hoofdgriffiers stoppen ermee en gaan weer verder als advocaat. Inge Schouwink, Leonie Rammeloo, Martine Boender-Radder en Heleen Ritsma-Hartman over trends in het tuchtrecht, gedragsregels en de advocaat in tuchtzaken. ‘Bagatelliseer niet.’

Trudeke Sillevius Smitt

Beeld: Jean-Pierre Jans

Ze zijn blij dat het achter de rug is, de griffiereorganisatie die in 2012 werd ingezet. Hoofdgriffiers Inge Schouwink (hof van discipline), Leonie Rammeloo (raad van discipline Amsterdam), Martine Boender-Radder (Den Haag) en Heleen Ritsma-Hartman (Arnhem-Leeuwarden, afdeling Arnhem) waren gewend ‘hun’ tuchtcolleges te runnen als zelfstandig ondernemers. Maar de griffiers moesten van de Nederlandse orde van advocaten in dienst van een stichting, digitaliseren en gaan inhuizen bij de rechtspraak. Onafhankelijkheid, efficiency – ze begrijpen de overwegingen, maar voor hen is het mooi geweest. Samen blikken ze terug in de keuken waar ze zo heerlijk hun eigen boontjes konden doppen.

Advocatenblad: Wat waren volgens jullie de spannendste tuchtzaken van de afgelopen jaren?

Rammeloo: ‘In Amsterdam waren dat de zaken tegen Bram Moszkowicz in 2012. Daarna heb ik nooit meer hoeven uitleggen wat de raad van discipline was.’

Schouwink: ‘Ja, dat gold ook voor het appel. Dat de massahysterie voor het eerst met je meekijkt, maakt het heel spannend. Je bent extra bezorgd dat de uitspraken uitlekken...’

Rammeloo: ‘... en dat er juist in zo’n zaak iets gekks gebeurt. Meestal verscheen Moszkowicz zelf niet – dan moet je de *equality of arms* blijven bewaken, inhoudelijk, maar ook zó dat de buitenwacht dat ziet.’

Schouwink: ‘En je wilt niet meemaken dat achteraf blijkt dat je niet goed had opgeroepen, daar moet jouw college blind op kunnen varen.’

Boender: ‘Wij hadden in Den Haag die druk bij de zaak-Enait. En eerder, in 2005, toen Milošević een klacht indiende omdat hij niet wilde dat de hem toegewezen advocaat hem bijstond.’

Wat was inhoudelijk het interessantst?

Schouwink: ‘Mij staan de klachten van rechters en officieren bij. Als die klachten werden ingediend door hun president of de hoofdofficier, leidde dat wel eens tot niet-ontvankelijkheid: geen eigen belang. De reactie van rechters was: gevef we jullie een zaak om je beroepsgroep schoon te maken en dan

maak je er geen gebruik van! Minder dan welke leek ook hadden ze oog voor de juridische nuance, dat vond ik verrassend.

Inhoudelijke behandeling van rechtersklachten leidde ook lang niet altijd tot gegrondverklaring. Zoals bij de advocaat die voor zijn cliënt opkwam omdat de rechter onvoldoende duidelijk maakte of een getuige een partijgetuige was of niet. Dan heeft het tuchtrecht ook de taak de advocaat te beschermen. Daarin krijgen de kernwaarden zoals ze nu gecodificeerd zijn, vorm.

Rammeloo: 'Als de deken de klacht van de rechter overneemt en combineert met eigen bevindingen, ligt het anders.'

Ritsma: 'Dan heb je het over klagen in het algemeen belang, dat is voorbehouden aan de deken.'

Boender: 'Maar dekenen moeten zich niet voor elk karretje laten spannen. Door het nieuwe toezicht trekken ze al veel meer naar zich toe. Er zijn meer klachten van dekenen, maar ook tegen dekenen, mede door de dekenbezoeken.'
Ritsma: 'In Arnhem-Leeuwarden speelt dat laatste niet, de deken wordt bij kantoorbezoeken in het algemeen nog met respect ontvangen.'

Boender: 'In Den Haag en Rotterdam wilde een aantal advocaten niet aan dekenbezoeken meewerken vanwege het beroepsgeheim. Dat is nu uitgekristalliseerd: je schendt je beroepsgeheim niet.'

Schouwink: 'Dekens willen er ook wel eens een prestigekwestie van maken. Dan denk je op zitting: als je het iets minder fel had ingestoken, had niemand hier gezeten.'

Is de kwaliteit van de dekenen veranderd onder invloed van de nieuwe regelgeving?

Rammeloo: 'Hun rol is veranderd, vroeger gingen ze af op alarmbellen, nu gaan ze zelf kijken wat er misgaat. Daar komt veel meer fingerspitzengefühl bij kijken.'

Tucht uitgelegd

Er zijn vier raden van discipline, in elk hofsort één. Het hof van discipline in Den Bosch behandelt de zaken in tweede en hoogste instantie.

De kamers bij de raden van discipline bestaan uit een (plaatsvervangend) voorzitter die rechter is en vier advocaat-leden. Bij het hof van discipline bestaan ze uit drie rechters en twee advocaat-leden. Maar sinds begin 2015 is het ook mogelijk met kamers van drie te werken; bij het hof zit dan nog maar één advocaat.

Zowel de raden als het hof van discipline worden bijgestaan door een griffier. De griffier maakt geen deel uit van het tuchtkollegie.

Klagers moeten zich wenden tot de deken. Die onderzoekt de klacht, tracht te bemiddelen en leidt de klacht als klager dat wenst door naar de tuchtrechter. Griffierecht: 50 euro. De deken kan ook zelf in het algemeen belang een bezwaar indienen.

De standaardmaatregelen zijn: waarschuwing, berisping, al dan niet voorwaardelijke schorsing (tot 1 jaar) en schorsing. Per 1 januari 2015 is daar de geldboete bij gekomen.

Schouwink: 'En ze zijn veel meer beleid gaan maken waar ze zich allemaal aan gebonden voelen, in het dekenberaad.'

Rammeloo: 'Bijvoorbeeld de afspraak om de nieuwe last onder dwangsom te gaan inzetten. Dat is veel effectiever dan een klacht of – ook nieuw – een boete: zorg dat je alsnog aan de regels gaat voldoen, en anders ga je betalen.'
Ritsma: 'De vermindering van het aantal arrondissementen had ook een harmoniserende werking. Die uniformering leidt tot grotere tevredenheid bij klagers, hoor ik in Gelderland.'

Hebben jullie nieuwe lijnen in de tuchttjurisprudentie zien ontstaan?

Schouwink: 'De kwaliteitstoets is redactioneel enorm op de schop gegaan. Er wordt nu aangeknoopt bij het civielrechtelijke criterium: de redelijk handelend beroepsgenoot. In de praktijk heeft het tot nu toe niet tot aardverschuivingen geleid, de zaken waren redelijk rechttoe, rechtaan. Risico is dat je procesrechtelijke waarborgen nodig

gaat hebben – bewijsaanbod, getuigenverhoor – waar het tuchtrecht niet voor bedoeld is, en ook niet geëquipeerd.'

Erie van jullie noemden dit in de voorbereiding een onderwerp van zorg.

Boender: 'Je creëert een tweede rechtsgang voor de cliënt, naast de civiele. Maar waar toets je aan?'

Schouwink: 'Dat maatman criterium is overgenomen van de medische sector. Maar medici werken *evidence based*, terwijl in ons vak de jurisprudentie wordt gemaakt door mensen waarvan iedereen denkt: die loopt een verloren race.'

Boender: 'Advocaten hebben beleidsvrijheid, we maken een plan van aanpak waar de cliënt ja of nee tegen kan zeggen. Dat moet je natuurlijk wel netjes vastleggen, daar wordt tegenwoordig veel scherper op toegezien. Zonder bevestiging krijg je als advocaat niet meer het voordeel van de twijfel.'

Ritsma: 'Dat is ook een soort protocol. Eigenlijk gaat het altijd om communicatie, het managen van de verwachtingen.'

Andere ontwikkelingen in de tuchtrechtspraak?

Schouwink: 'Het criterium "onnodig grievend" heeft eigenlijk zijn betekenis verloren door de uitspraken van het EHRM. Het zijn artikel 10 EVRM-zaken geworden.'

Ritsma: 'Ik heb ook wel het idee dat bij het hof véél mag.'

Schouwink: 'Mensen moeten tegenwoordig een dikkere huid hebben dan vroeger. De advocaat die strafrechtelijk is veroordeeld voor het zeggen van "sukkel" tegen een rechercheur, heeft in de tuchzaak geen appel ingesteld. Het is niet gezegd dat die klacht ook in beroep gegrond was verklaard.'

Rammeloo: 'Je kunt je wel afvragen: moeten advocaten meedoen met die verzuiving?'

Schouwink: 'Ja, maar als je achteraf op de vingers wordt getikt, krijg je de bescherming van de tijdgeest wel mee.'

Thaçi, president en moordenaar?

13-7-20

Hij is populair, en als hij al een moordenaar is dan is hij onze 'Ozak'. Maar het Kosovo Tribunal verdienst de Kosovaase president Hashim Thaçi nu van moord op ethische Serviërs, verdwijningen en andere misdaden.

De president van Kosovo, Hashim Thaçi, is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

President Hashim Thaçi op bezoek bij een groep Servische vluchtelingen in 2006.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

'Schandalige opsluiting' van journalist in Den Haag

30-3-16

Florence Hartmann
De Franse journaliste Florence Hartmann is sinds donderdag vastzit in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

Florence Hartmann wordt aangehouden buiten het Joegoslavisch bureau in Den Haag.

Florence Hartmann is een Franse journaliste die in 2005 werd gearresteerd in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

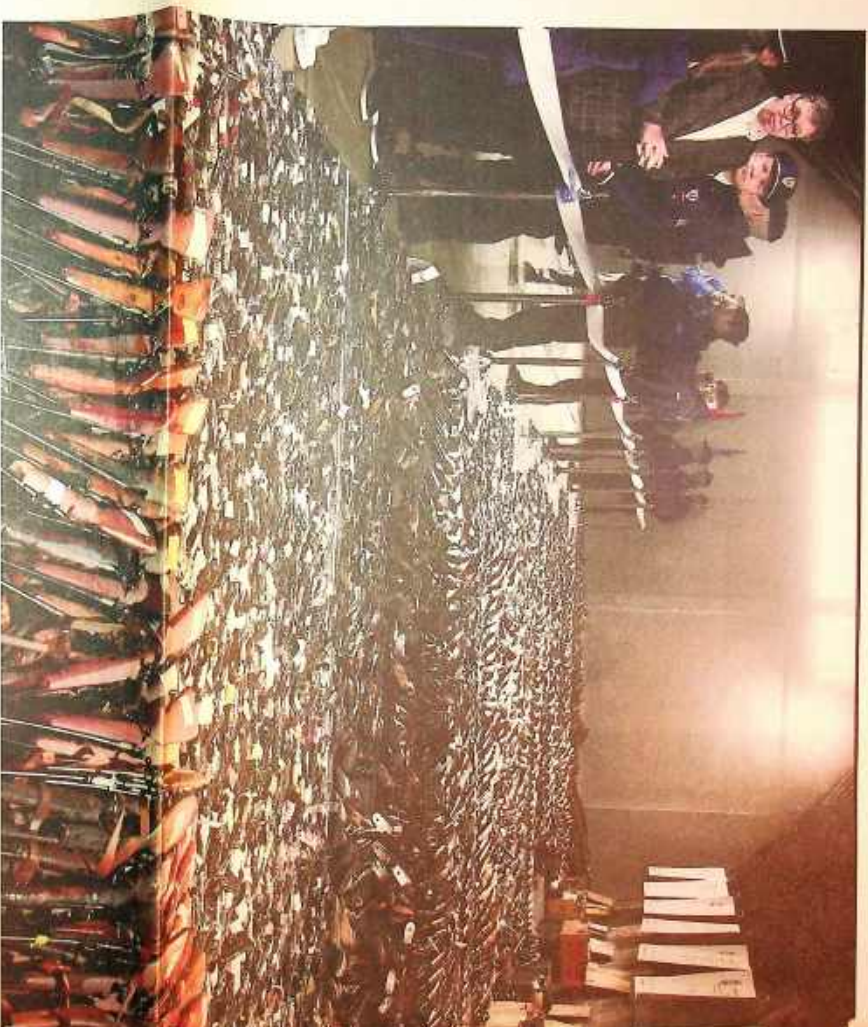
Florence Hartmann is een Franse journaliste die in 2005 werd gearresteerd in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

Florence Hartmann is een Franse journaliste die in 2005 werd gearresteerd in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

Florence Hartmann is een Franse journaliste die in 2005 werd gearresteerd in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

Florence Hartmann is een Franse journaliste die in 2005 werd gearresteerd in Den Haag. Haar arrestatie werd veroorzaakt door haar verslag over de zaak van de Franse journalist in Den Haag.

Thaçi is een van de meest populaire politici van het land. Hij is een Albanische nationalist die in 2006 werd verkozen tot president van het land. Hij is een van de meest populaire politici van het land.

De Serviër die de Balkan kan doen wankelen

Topic
Mark Duursma

In Europa presenteert de Servische president Aleksandar Vucic zichzelf als stabiele factor die dreigende conflicten in de regio kan oplossen. In Servië gaat hij tekeer tegen het Westen.

[illegible]

President Aleksandar Vucic inspected the construction of the new stadium in Belgrade, a project valued at 1.5 billion euros, and announced that the stadium will be ready for the 2022 World Cup.

FOTO VAN DE PERSOEN MET HANDE-SCHAKEL REGISTRAAR NA. 20

[illegible]

ochteruitgelegen in het gezinsver-

de regering, bijvoorbeeld, een ding aan een boerling te regenen, op sociale media te spreken voor de regering. Op sociale media spreken voor de regering, dat is een beetje anders. Het is niet zozeer de regering die het moet bevestigen, maar de boerling die het moet bevestigen. Het is niet zozeer de regering die het moet bevestigen, maar de boerling die het moet bevestigen. Het is niet zozeer de regering die het moet bevestigen, maar de boerling die het moet bevestigen.

...the belief in the

[illegible][illegible]

San eerste persconferentie kreeg Victor de Graaf, voorzitter van de Nederlandse Raad voor Milieu en Natuur, de gelegenheid om de laatste voorafgaande conclusies van de vergadering te presenteren. Hij werd daarbij vergezeld door de Nederlandse ambassadeur in Brussel, de heer J. van der Vliet.

[illegible]

studies over deze groepen. Uit berichten, afkomstig van de Nederlandse ambassade in de Verenigde Staten, bleek dat de Amerikaanse regering het belang van de Nederlandse samenwerking voor een duurzame en creatieve toekomst van de Verenigde Staten zag. Het was de bedoeling dat de Nederlandse ambassade in de Verenigde Staten een aantal Nederlandse medewerkers zou plaatsen op de Amerikaanse universiteiten. Het was de bedoeling dat de Nederlandse ambassade in de Verenigde Staten een aantal Nederlandse medewerkers zou plaatsen op de Amerikaanse universiteiten.

Vanaf 50 en omlaag van passagiers.
"Voor heel de ontspanningslelie media van
avond, 26.00 de Servicecode van journalisten. Sinds
aanvullend, 26.00 van de Servicecode van de
aanvullend, 26.00 van de Servicecode van de

Wetland weerstaat
De publieke opinie van Albaniërs vindt het juist om de natuur te beschermen. Dat bleek uit een onderzoek dat in 2008, in dat jaar maar 10 maanden geleden, werd uitgevoerd. Het wetland werd als een van de belangrijkste natuurlijke rijkdommen van het land beschouwd. Het onderzoek werd uitgevoerd door de Albanese Journalistenorganisatie in 2002. 132 interviews met journalisten.

Objective: national health survey

maximaal achtduizend miljoen van 2006 en 2007 naar 2008. Volgens de Nederlandse Vereniging van Vlaamse en Waalse Schiedkundigen (Vlaamse Vereniging van Vlaamse en Waalse Schiedkundigen) zou de Vlaamse Staat in 2008 met 1,5 miljard meer aan de Vlaamse Staatsschatting moeten betalen. Volgens de Vlaamse Staatsschatting zou de Vlaamse Staat in 2008 met 1,5 miljard meer aan de Vlaamse Staatsschatting moeten betalen. Volgens de Vlaamse Staatsschatting zou de Vlaamse Staat in 2008 met 1,5 miljard meer aan de Vlaamse Staatsschatting moeten betalen.

[illegible]

presenter. In the past several years, the program has been successful in raising awareness about the importance of the environment. The program has been successful in raising awareness about the importance of the environment. The program has been successful in raising awareness about the importance of the environment.

ten. Van zijn ghetuistrapjes voegde hij toe: "Ik heb niet de indruk dat de wereld erop wacht dat ik ga. Het is niet mijn bedoeling om de wereld te verlaten. Ik wil gewoon blijven. Ik wil gewoon blijven. Ik wil gewoon blijven."

Met zijn persoonskaart over de werkdag de laatste bewoning uitruimen, zo wordt de CRPA ook met een nieuwe peiling van het aantal CRPA-uitruimingen in 2009 geactualiseerd. Volgens de resultaten van de peiling zou het aantal CRPA-uitruimingen in 2009 met 14 procent dalen ten opzichte van 2008. Dit kan te wijten zijn aan de dalende werkloosheid en de dalende uitruimingskosten. Het aantal CRPA-uitruimingen zal dalen van 14.000 in 2008 naar 12.000 in 2009.

Vaccinatie tegen het virus, het zogeheten 'vaccinatieprogramma', kan ervoor zorgen dat de ziekte niet uitbreekt. Het is belangrijk dat iedereen die hiervoor in aanmerking komt, wordt gevaccineerd. Het is belangrijk dat iedereen die hiervoor in aanmerking komt, wordt gevaccineerd. Het is belangrijk dat iedereen die hiervoor in aanmerking komt, wordt gevaccineerd.

[illegible]

die dingende confus

Tussen Oost en West

Analist Huihui Shenlin doet onderzoek naar Russische omvorming via lokale media. 1

met het Russische leger op een afstand van 100 kilometer van de kust op de Balkan, onder meer om de aanval te beletten van de troepen van Oekraïne die al in het zuiden van de oostelijke Oekraïne de kant met Rusland is sterk. Vrijwel meteen na het ontstaan van Slavische troepen schiet, bijvoorbeeld door de oekraïense leger, voortzetten. De kerk is aan een moeilijke taak.

[illegible]

dit weekend. Ook als hij de repugnante
meestert behandeld bij zijn maatschappelijke
als er deze zandzak moet dan vijfde klasse
servantes - zo veel mensen democratische
8 mei, kort na de schietpartijen - tegen het
muntieren, behoudt hij zijn ingepre-
bedenking, voorlopig als Servis vast aan

Politici die met de volkswil aan de haal gaan, schaden de rechtsstaat en de democratie. Dat wil nog niet zeggen dat het politieke systeem niet deugt, stelt **Olaf Tempelman**.

Hoe populisten de democratie misbruiken

Illustratie: Rhonald Blommesteijn

Uiteindelijk komt het erop neer dat de democratie in Nederland niet werkt. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

Die tijd is voorbij, maar veel dilemma's zijn niet opgelost. Nieuw afkijken is over de macht van het volk. We leven in een tijd waarin veel mensen van buiten de zieleboeken als de democratie worden gezien. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

De tijd is voorbij, maar veel dilemma's zijn niet opgelost. Nieuw afkijken is over de macht van het volk. We leven in een tijd waarin veel mensen van buiten de zieleboeken als de democratie worden gezien. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

Ongekozen rechters die politiek hinderen: het gebeurt regenvoerlijk. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

In het Oost-Europese land van de jaren tachtig lijkt het wel alsof de democratie aldaar is. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

Ongekozen rechters die politiek hinderen: het gebeurt regenvoerlijk. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

De tijd is voorbij, maar veel dilemma's zijn niet opgelost. Nieuw afkijken is over de macht van het volk. We leven in een tijd waarin veel mensen van buiten de zieleboeken als de democratie worden gezien. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

Ongekozen rechters die politiek hinderen: het gebeurt regenvoerlijk. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

In het Oost-Europese land van de jaren tachtig lijkt het wel alsof de democratie aldaar is. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

Ongekozen rechters die politiek hinderen: het gebeurt regenvoerlijk. Het is niet alleen de politiek die de democratie misbruikt, maar ook de media. De media zijn de belangrijkste bron van informatie voor de burgers. Ze geven een beeld van de wereld dat vaak niet overeenkomt met de werkelijkheid. Dit is vooral het geval bij de berichtgeving over de politiek. De media geven vaak een beeld van de politiek dat is gebaseerd op sensatie en conflict. Dit kan tot een verkeerd beeld van de politiek leiden. Het is belangrijk dat de media hun rol serieus nemen en proberen om een juist beeld van de politiek te geven. Dit kan alleen lukken als de media onafhankelijk zijn van politieke partijen en als ze zich aan hoge journalistieke normen houden.

